

تواریخ حافظ رحمت خانی

مولف

پیر معظم شاہ

دیباچہ

۶۵۶

پروفیسر محمد نواز طائر

پبلیشنگ ایجنسی پبلیشنگ یونیورسٹی

تواریخ حافظ رحمت خانی

مولف

پیر معظم شاه 4569

دیباچہ

محمد نواز طائر

پشتو اکیڈمی پشاور یونیورسٹی

ٲول حقوق ڊپټو اڪيڊمي پمقله محفوظ ڊي

ڊپټو اڪيڊمي ڊمبلو عاتو سلسله نمبر ۱۱۱

ڊاٽر ڪيٿڊپټو اڪيڊمي

۱۹۶۱ء

۱۹۸۷ء

جدون ڀرسي

يوزر

نڪران

اول ڄاڀ نيٽه

ڊوئم ڄاڀ نيٽه

ڊڄاڀ ڄاڀ

نعداڊ

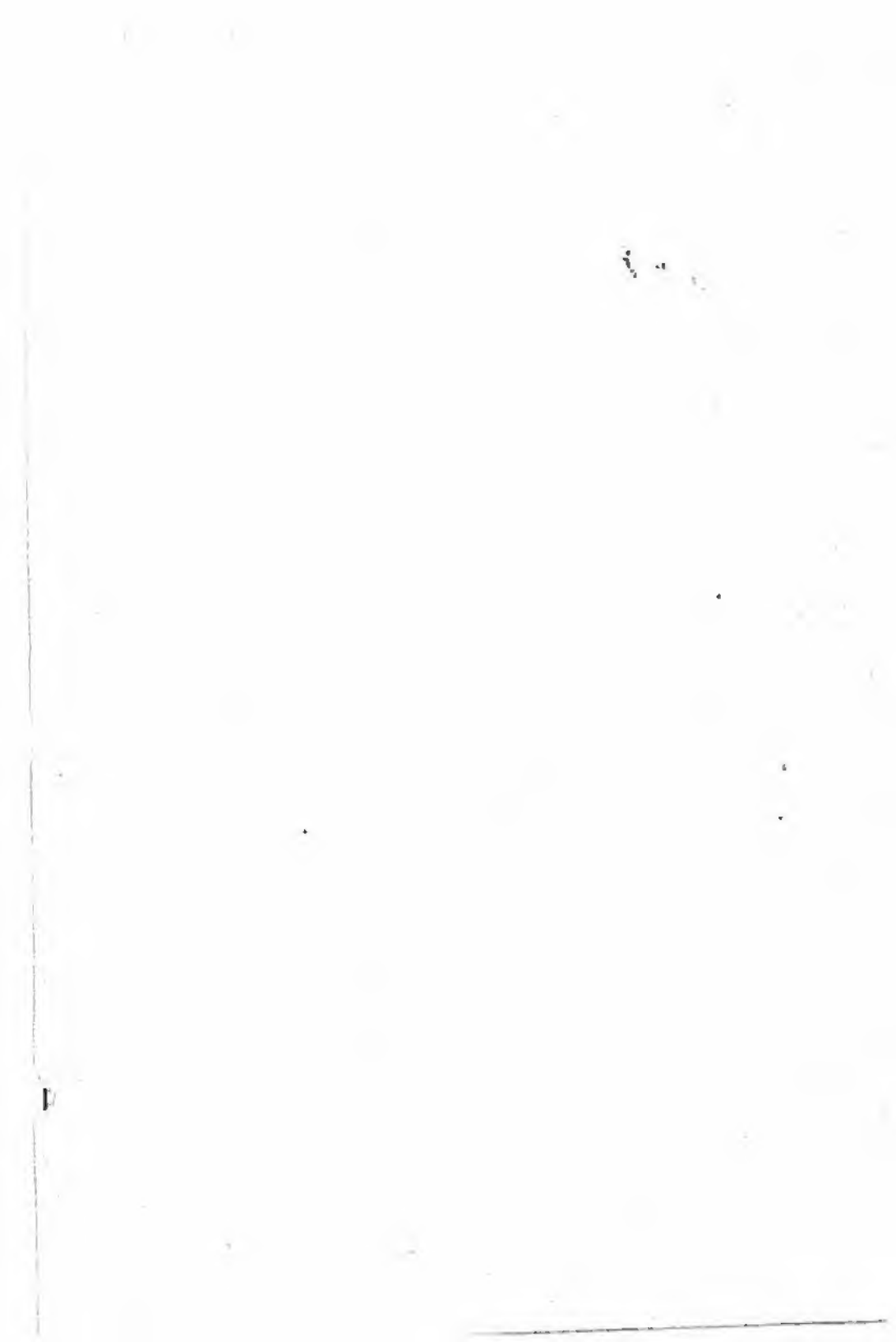
24/00

ٲه اتمام ڊلف الله خوشنويس ٲه جدون ڀرسي ڀينور

ڪنه ڄاڀ ڄاڀ شو - اوڀٽو اڪيڊمي ڀينور يونورسٽي نه خوشو -

تشکر

مؤید دحبوباً خاص حکومت دوزارت تعلیم اوبالخصوص
د صوبہ سرحد دگران وزیراعلیٰ صوابیاب محمد جہانگیر خان
منہ کووچہ دھوئی پہ خاص پیرزہوندہ اومالی اعانت
دینتواکیدی ددے جوکہ شوق چہ داکتاب یوخل بیا
خلوقارثیتو تہ وراوندے کری نہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدًا وَنُصْلًا لِرَسُولِهِ الْكَرِيمِ

4569

دینستو تواریخ پہ دیوگتا ہونے پہ مختلفو شکلون کچھ محفوظ کئی شوی دی۔ ولے د
میلہ مرعہ واقعاتو مرکز و نہ یے یا خود جوقی ایشیا او کن پہ سیمہ دی او یا سید شاہانو او
سلاطینود دیبارونو او جنگونو او معرکوںو متعلق دی دینستون (ولس) و وند و دغہ واقعاتو
سر پہ حقیقت کچھ دھنی ترون ترحدہ دے۔ حکم چہ د (ولسونو تواریخ شاہانو او سلاطینو
یا دیو آبادیاتو او مقبرضا تو دتاریخ نہ یجی حد او غیر دی۔ د عربو قبائلو دتاریخ پہ
لپکے دے خصوصیت اہتمام موجود دے۔ دینستو قبائلو پہ ضمن کچھ محض و نسب نامو
تر حدہ مزبورہ دے پس منظر سرہ اشنائیو۔ د قبائلو دتوقہ و خیر و ج یا سرد و بادہ آبادیو
پس منظر او پیش منظر تہ دتاریخی نقطہ نظرہ دیو اکم اہمیت و رکے شری دے۔ چہ
مقامی تذکرو او تواریخی کچھ نقش دہ قابل ذکر کتابو نہ دے دی چہ حقہ پہ دے
حقہ معلومات لوی او تفصیلات بیا نوی۔ پہ دوی کچھ یو کتاب دحضرت (خون دیورہ
تذکرہ الامار و الاشرار دے او دویم اہم دستاویز تواریخ) ذاعنہ دا تلخیص دے چہ دتاریخ
حافظ رحمت خانی پہ نوم پیر معظم شاہ کرے دے۔

تواریخ حافظ رحمت خانی دسربنی قبائلو خصوصاً دینجی چہ پکے یوسفزی، سندو،
گلیانوی او دصلی قبیلہ محمدزی شامل دی او دسرہ و دسرہ دغور یا خیلو یعنی، دخیلو، مغل و
او د (د زود، دغانتات نہ دکنہ کوکو، ددینستو، پہ بین انوم او سوات، بونیس او باجوہ
پہ غریزو سیمہ دوی د آبادیو بیان دے۔ دے کتاب خصوصیات پہ ہر لحاظ دیو زیات
دی نہ یوائے د چہ دتاریخی استاد دغہ د کتاب یو اہم دستاویز دے بلکہ دغلطی پہ حقہ
دغہ دخت توہل جغرافیائی معلومات او د لارو کوکو د ذکر اذکار ہم پکے ملے پہ ملے
موجود دی، حقہ رنگ چہ تجلجہ ذکر او شواہد یو دے کتاب دے چہ دینستو قبائلو دیو دور
دغہ لاماتو تفصیلات پکے راوی شوی دی او دغہ دخت پہ حقہ پکے دیو دچمب
معلومات او عجیبہ عجیبہ واقعات او پکے ذکر کئی شوی دی دینستون (ولس) دہمیت

صلو و جماعت، میراث، سخاوت اور میلہ دوستی و صفا تو دیر چسپا عکس نہ
 پکے پہ نظر آئی۔ دینتو میرمنو د اوچت کردار اور افرادی صلاحیتوں پر نونہ ہم
 پکے دی۔ د غہ سبب دے چہ دا کتاب د ورمی اشاعت نہ پس پہ قولہ پستو نخواستوا
 کئے دیر مقبول شرتو دے حد چہ دروند مشربا علی روشن خان پہ خیلو مبارقو
 او کوکش دے کتب اردو ترجمہ ہم اوکرا اوشائع کرا د غہ شان دے دا کتاب د
 اردو دانے جیسے سر ہم سعادت کرو۔ موزن د خان روشن خان دھے پسر زوونے او مھے
 مینے اور خلاص یہ کچہ دیرہ منہ کو چہ صفوی دے کتاب پہ اشاعت او خیر لو کئے علا
 شرتہ دسولے دے دے یو حل یا اللہ تعالیٰ دا موقع واسطہ چاہنتوا کیوی ہم د غہ کتاب پہ
 خیل اصلی شکل کئے دوبارہ شائع کرا او گن نو لوستو نکوتہ دعوت و رکری چہ دینتون و کوی د
 تاریخ درغے دور د حالات او سابقہ طائفہ اوکری او دے نہ دینتون اولس دروند حقیتی
 تصریر معلوم کرا۔ زمونز دا یقین دے چہ توارخ حانظ رحمت خان پہ یو دے دستاویز ثابت
 شی چہ نہ یو اٹھے دتاریخ سر و چسپی لوشکی بہ ترے استفادہ او کرے شی بلکہ دھرا نیاتو
 سر بتعلقہ تروے شجرہ ہم پہ خیل خیل نقطہ نظر د استفادے جگہ اوکری۔

زہ د صوبائی حکومت خصوصاً وزیر اعلیٰ ارباب محمد جہانگیر خان اور مبارق
 وزارت تعلیم د سابق سکرپٹری رشید احمد یاچا غنوی پہ چہ صفوی پہ دیرہ مینہ اور خلاص
 دے کتاب دا اشاعت دوبارہ دینتوا کیوی سر مالی مرستہ اور اعانت اوکرو۔ زہ دینتوا کیوی

د خیلو مہمہ تولا ملکر و خصوصاً مولوی محمد اسحاق، لطف اللہ خوشنویس، محمد رسول
 کاتب، ارشاد کاتب، قاضی حنیف اللہ پروفیسر، سرماز خان لائبریرین، حاجی سید محمد شفیع،
 محمد انور خان، نند محمد اور دفتر د نورے علی اور جدون پریس د اہل کار و ہم منتہ کوم چہ
 صفوی دیرہ خلاص زمونز سر دے کار شرتہ پہ رسول کئے تعاون او ملکر تیا اوکرا۔

وما علینا الا البلاغ

یو فیر محمد نواز طائر

د انوریکو

دینتوا کیوی پستو نو نویسی

هر سرے خپل طبيعت، مذاق او خوبه لري۔ د سيرة النبي
اولني جلد د مولانا عبدالقادر مرحوم په وخت کښي تر چاپه
رسيدلي وو، ددے کتاب ديباچه هم هغه په دير محنت او عيادت
ليکلي وه۔ خوچه رسا صاحب راغی۔ نو هغه د مولانا صاحب
د دغی ديباچي په ځانے خپله ديباچه وليکله او دغی چاپ شوی
کتاب سره نئے شامله کړه۔ اوس دا زیر نظر تاريخ چنه ستاسو
د وړاندے دے۔ د دے پيش لفظ رسا صاحب په تلو تلو کښي
چاپ کړی وو۔ او پاتے کتاب بيا د هغه د تلو نه وروستو چاپ
شوی دے۔ د دے کتاب اصل د طائر صاحب د کتنے نه اول با
(د ايلوت کولو په نيت) په غور کتلے وو۔ خو هرکله چه طائر
صاحب پخپله دغی قوم (يوسفزيو) سره تعاقب لاره او د خپل ملک
اولس په حقله نئے معلومات هم زيات وو۔ ځکه ددے حاشيے وغيره
هغه وليکلي۔ هغه چه څه خسواري او تحقيقي پکښي کړي دے
ستاسو د وړاندے دے۔

زما هم زړه غوښته چه ددے کتاب په تاريخي او
ادبي حيثيت خپل تاثيرات او خيالات څرگند کړم۔ او اکرچه
حق لرم (ځکه چه کتاب د هغه نه وروستو چاپ شوی دے)
خو بيا هم ساته دا بے يناسه ښکاري چه د رسا صاحب د
"پيش لفظ" په ځانے پخپله پېژندگلو وليکم۔ او که
ځان له جدا څه ليکم نو دا چا خبره د بار (اصل کتاب) نه به نئے
سر باري درنه شي!

د کتاب په حقله څه نه وایم، خو د رسم خط په حقله چا
څه نه دي ليکلي۔ ځکه يو څو اهمي خبري کړانو اوسونکو ته

وہ اندے کوم، بو خو بہ اصل نسخہ کنبے د اوہ دے او غونہی ہے
 (ے، ی) حہ فرقی او بیلون نہ دے شوے، ش او ح دواہ د
 'ش، بہ علامت لیکلی شوی دی حکہ چہ بہ ہند وخت کنبے
 'ش، لا نہ وو اختراع شوے۔ ددے نہ علاو، د لفظ بہ آخر کنبے
 د 'زہزی' د پارہ بہ 'ہ، ہاندے ہمزہ نہ وو ورکے شوے۔
 یعنی د "زہزہ" بہ خانے 'زہزہ او د "شہ" د پارہ 'شہ، وغیرہ لیکلے
 شوی وو۔ بہ اصل کتاب کنبے "ن" وو خو د اکیلیہی د
 د فیصلے مطابق دا "نہ" ولیکلے شہ خانے نورے ورے وے تبدیلی
 ہم پکنے شہ خو دا دمرہ اہے نہ دی۔

د دے کتاب بہ چاپ کولو کنبے وخت زمونیر د اندازے نہ
 زیات ولکید۔ بخیر کوم خلق چہ د مقامی چاپہ خانو د کراؤنہ
 واقف دی ہغوی بہ مونہ کرمہ وی۔ خو بیا بہ ہم دمرہ وواچ۔
 چہ کہ د پیش لفظ او یو شو نور مہونہ د چاپ د پارہ (د فروری
 نہ تر جون پورے) پنچہ میاشتے اخی نو کہ دا نور کتاب ددے
 نہ پس بہ نہو میاشتو کنبے چاپ شہ۔ نو دے رفتار تہ بہ دیر
 بد نہ وایو !

د ہبتنو تاریخ لیکونکی او خطہ بہ قام مشین ہبتانہ گیلہ من
 دی۔ چہ زمونیر مشرانو خپل تاریخ تہ توجہ نہ دہ ورکے۔
 خود دے کتاب د دریافت نہ پس دا شرکندیری چہ داسے تہ
 دہ۔ کہ دلتہ نہ وی نو د خپل اصل ہمواد نہ لے بہ ہند کنبے
 اوسینونکو ہبتنو دا ضرورت دیر پخوا محسوس کرے وو۔ نو
 د دغے احساس یو نتیجہ "ا تواریخ حافظ رحمت خانی دے۔ چہ
 ہبتانہ لے ہر حمرہ وقدروی، خانے لری۔

ڈاکٹر کتر - سید خیال بخاری

پیغام!

تواریخ حافظ رحمت خانی چه یو ډیر اهم تاریخی
دستاویز دے او پښتو اکیډیمي ته د برتښ میوزیم لندن ته
په لاس راغلے دے - دا کتاب د شپاړسمې صدی په سر کښے
د یوسفزو او نورو ملحقه قبائلو د هجرت او سردوباره ابادی
او د شیخ ملی د مشهور تقسیم انکار اری - دا په اصل کښے
د هغه مشهور تاریخ افغانه تلخیص دے چه د خان کچو
د تاریخ په نوم یادیری -

زه امید کوم چه دا اهم تاریخی دستاویز به د دے
سیمے د تاریخ سره دلچسپی لرونکو د پاره بالخصوص او د
عامو پښتنو د پاره بالعموم ډیر مفید ثابت شی -

زه د پېښور یونیورسټی د پښتو اکیډیمي ته د تواریخ
حافظ رحمت خانی د چاپ کولو د پاره د نوی کلی صوابی د
خان روشن خان د دروند مالی پیشکش د قابل تقلید مثال
ډیره مننه کوم - او هیله لرم چه نور څیر پښتانه مشران به
هم په دے میدان کښے د دے اداره سره دغه شان مالی
ملګرتیا ته ملا اوټری -

عبدالهاشم

وانس چانسلر، پېښور یونیورسټی

پیش لفظ

د پښتو تاریخ لکه د پښتو ژبې او د پښتو ادبیاتو د تاریخ په شان، لا په تیرو کښې پروت دے او ډیر تحقیق طلب او غور طلب دے۔ ډیر تاریخونه د پښتو په حقه لیکلې شوی دی او په دے کښې څه پښتو خپله او څه غیر پښتو لیکلې دی او چه کوم پښتو لیکلې دی، په هغو کښې هم ډیر په فارسی ژبه دی او ځکه ئې پښتانه نه شی لوستلے۔ خو په دے تاریخونو کښې لوئے کمے دا دے، چه ځنې وخت واقعات د لا علمې په وجه افسانوی شکل اختیار کړی او ځنې وخت حقیقی واقعات قصداً څه په داسے طریقہ مات کوو کړے شی، چه د یو خاص غرض تابع کړے شی او اصلی واقعات د خلکو د نظر نه پټ کړے شی۔

که تاریخ دان په دے خیال تاریخ لیکو ته کښی، چه د اول نه په خپل ذهن کښې یوه غرضی یا متعصبانه تاریخی نظریه جوړه کړی او یا د خپلے نظر۔ د ثبوت د پاره صرف هغه ټول تاریخی واقعات او شواهد راغونډ کړی کوم چه د مصنف نظرپه ته پښتی ورکوی۔ او هغه ټول واقعات، کوم چه د مصنف د تاریخی نظریه خلاف وځي،

(ب)

یا خو ټاکل نظرانداز کړی او یا ئې په داسې طریقه پیش کړې چې اصلیت او حقیقت ئې مسخ شی، نو د دې نه تاریخ نه، بلکه د پروپیګنډې یو داسې پمفلټ یا کتاب جوړ شی، چې د حقائقو په رڼا کېنې ورته هیڅوک د تاریخ یو مستند کتاب نه شی وئیلې -

ټکار خو دا ده، چې تاریخ دان که د یو قوم یا د یوې واقعې تاریخ لیکي، نو خپل ذهن د له هر قسمه تعصب نه خالی کړي - او بیا د په غیر جانبدارانه او د انصاف په نظر، د مختلفو شواهدو او اسنادو مطالعه شروع کړي - او د شواهدو او اسنادو د لوستو سره سره، چې له هر قسمه نظریه د هغه په دماغ کېنې جوړه شی او ځانې اونیسي، د هغې په رڼا کېنې د واقعاتو، اشخاصو او سیاسي او معاشرتي ماحول جائزه د واخستې شی - او صحیح استنباط د اوکړې شي - دا نه چې خپله ښه او د بل بده، خپله درنه او د بل سپکه، د خپلو تاریخي معلوماتو محور او مرکز او مرکزې -

غرض مې دا وو چې تواریخ حافظ رحمت خاني ستاسو په وړاندې دې - د دې مشهور تاریخ د لوستو نه پس تاسو به پخپله اندازه اولگوښي، چې په دې تاریخ کېنې څه خو بیلان او څه خامیانې دي - خو دومره خبره ضرور ده، چې دا تاریخ د پښتو د یوې درنې او لوڼې قبیلې یعنې یوسفزو او ورسره ورسره د څه نورو قبیلو په تاریخ هم محققانه او مستنده رڼا اچوي - او د ډیرو تاریخي واقعاتو

(ج)

غیر جانبدارانہ تحیر نہ کوی ۔ دا د یوے معدودے عرصے
تاریخ دے، خو ہم دغہ عرصہ د یوسفز د تاریخ، نہ
یوازے یوہ نازکہ مرحلہ دہ، بلکہ خنے متنازع فیہ واقعات
ہم لری ۔ چہ تاریخ دانو د خپلو خپلو مقاصدو پد غرض
پہ خپل خپل رنگ کینے بیان کړی دی ۔

هر چا ته معلومه ده، چہ پښتون قام د پاک و هند
پہ تاریخ کینے یو اهم کردار ادا کړے دے او په دے
وجه د پاک و هند په بر صغیر کینے، خائے په خائے په
لکونو پښتانه آباد شوی دی او تر اوسه آباد دی ۔ د دے
پښو په هندوستان کینے د پخوا رایے یو قدیم مرکز
روهیلکنڈ دے او د روهیلکنڈ د پښتو د تاریخ د مطالعے
نه واضحه ده، چہ دا ډیر کلک او په پښتو او پښتون میث
پښتانه ؤو ۔ تر ډیره مودے خو دوئی خپله مورثی ژبه
هم راتینگه کړی وه ۔ او په خپل کور کینے به ئے پښتو
وئیله ۔ خو رو د ماحول اثر، د زمانے گردش او د
وخت خونړی چپاؤنو ورنه خپله ژبه هیره کړه، د دوئی
نه پښتو ژبه خو هیره شوه ولے ”پښتو“ ئے تینگه اوساتنه یعنی
د پښتو دودونه، دستورونه، رسمونه، پت، پرانہ، غیرت،
شجاعت، سخاوت، ننگ او افتخار ئے قائم اوساتو ۔

د روهیلکنڈ د پښتو یوہ درنه د مشرئ، نوابی او
خانی کورنئ د نواب حافظ رحمت خان کورنئ وه ۔ نواب
حافظ رحمت خان هغه ننگیالے دے، چہ د پانی پت په دریم
فیصله ”کن جنگ کینے د احمد شاه ابدالی په پره، د اسلام

او پښتو په نوم جنگيدلې دے - او د خپلې اسلام پرورنې او پښتون وټې حق ته په ښه شان ادا کړې دے - د پانی پت دريم جنگ د پاک و هند په تاريخ کښې هغه مشهور تاريخي جنگ دے چه که په دے کښې په اسلام مين پښتون بادشاه احمد شاه ابدالي د مرهټيانو د لاسه شکست خوړلې وے - نو نن به په برصغير کښې د دارو د پاره هم چا مسلمان نه شو پيدا کولې او تاريخ به يو داسے رخ اخستې وو چه د بري صغير د تقسيميدو به هندو سوال نه وو پيښ شوے - د هند په دوو قومونو کښې يعنې په هندو او مسلمان کښې ويشل، او بهارت او پاکستان جوړيدل، د احمد شاه ابدالي د مړانې او تورو برکت دے، او په دے وجه د تاريخي لحاظ نه د پاکستان اولنې اصلي مؤسس احمد شاه ابدالي دے او د احمد شاه ابدالي سره په دے عظيم جهاد کښې د لوڼې اسلامي سلطنت لوڼے کمک د روڼکندو ننگيالو پښتو او د هغوئ مشر نواب حافظ رحمت خان روڼي کړے دے -

پښتو اکيډمي ته دا فخر حاصل شو چه د نواب حافظ رحمت خان د پښتو تاريخ په اول ځل د چاپ په شکل کښې تاريخ دوسته او علم دوسته خلقو ته پيش کوي - چونکه د اکيډمي خپل سالی وسائل د نشت برابر دي، په دے وجه د دے کتاب د چاپ کولو انحصار که د اکيډمي په مالی وسائلو وے، نو شايد چه دا قابل قدر تاريخي کتاب به نه وے چاپ شوے - خو په پښتو کښې

هم ځنډ وخت داسه علم دوسته مخيان پيدا شي، چه د خپلو مشرانو علمي او ادبي پنځه طرف ته هم توجه او کړي - او په دې نیک کار هم پيسې لگول خپل فرض او کړي - په داسه ښو ځوانانو کښي، يو د صوابي د تحصيل دنوي کلي روشن خان دے - خان موصوف ته چه معلومه شوه چه د نواب حافظ رحمت خان تاريخ د پيسو د خوارځي دکبله پښتو اکیډمي ته شي چاپ کولې، نو لکه د يو دروند پښتون نه خپله يوه ورځ اکیډمي ته تشریف راوړو او په چپه خوله نه يو کثیر رقم د اکیډمي ډائرکټر ته د مذکورہ مقصد د پاره ورکړو -

مونږ د روشن خان ډيره ډيره مننه کوو او د دوئي شکريه ادا کوو - که دوئي دے کار خیر ته ملا نه وے ترلې، نو مونږ نه به دا اهم کار پاتې وو - شکريه دے چه په پښتو کښي هم يو نیم کس داسه پيدا شي چه د خرافاتو او لغوياتو د خدمت په ځاي د علم د خدمت د پاره ملا او تړي - خداي د کړي چه د روشن خان په شان يو څو نور ښه ځوانان هم پيدا شي، چه د اکیډمي سره څه کم زيات دوه پنځوس کتابونه چه د چاپ د پاره تيار پراته دي، خو د مالي مشکلاتو په وجه د چاپ نه محرومه دي، په ښه طريقه چاپ کړي او دغه شان د پښتنو د مورثي ژبې پښتو نه يوه علمي او ادبي ژبه جوړه کړي - گورو، چه په کلهمه پښتونخوا کښي چه څه کم زيات يو نیم کروړ ابادي لري، د روشن خان تقليد ته څوک راوړاندې کيږي - اے

ثوڪ شته؟ او كه نه زمونڊ دا خواست به د صحرا چغه
شى -

زه د محمد لواز صاحب طائر، چه زمونڊ د پښتو
اكيډيمى غږے او اسټنټ ريسرچ افسر دے، هم شكر گذار
يم؟ چه دوى په ډير كوشش سره دا تاريخ اوكتو او د دے
په حقله ۽ بوه عالمانه مقاله د لوستونكو د استفادے د
پاره اوليكله - دا مقاله هم د دے كتاب سره چاپ كيږي -
او اسيد دے چه د لوستونكو په خوښه شى -

د حافظ رحمت خان د تاريخ اصل نسخه په زړه طريقه
ليکلي شوي ده - او په دے ڪښي د مضمون په مناسبت سره
لكه نن ورځ چه رواج دے پراگرافونه نه وو - خو يو
روان تحرير به وو او مضمون كه هر اړخ به اخستو،
بيلتون وركښي د لوستونكي د پاره ڪران وو - اكيډيمى دا
مناسب او ڪنټرل چه دا د موجوده زمانے د تحرير د طرز
مطابقي سم ڪړي او رواني او ربط ۽ قائم شى -

يو بل بدعت ېكښي هم مونږ په خپل خيال د ضرورت
مطابق ڪړے دے او هغه دا چه د يايے مجببول ضرورت
چه كوم ځايے محسوس شوے دے، هغه مونږ په قوسينو
كښي وركړے دے چه په اصل نسخه كښي نشته -

ځنې پښتو الفاظ چه اوس تقريباً متروك دي مونږ د
هغه ترجمه په حاشيه كښي وركړے ده - نور كتاب په خپل

(ز)

اصلی شکل کئیے چاپ کیری او شجہ تبدیلی ور کئیے زموندر
له طرفه نه ده راغلے ۔

زۀ د پنتو اکیڈمی د غرو مولانا محمد اسرائیل،
میاں سناہ الدین، محمد انور خان او سیف الرحمان سید پیرہ
شکریہ ادا کوم، چه د دے کتاب په تصحیح، مقابلہ،
فوتو متبت اخستلو او پروف لوستلو کئیے ئے محنت کړے
دے او کتاب ئے د دے جوگه کړے دے چه لوستونکو
ته په یو پټه شکل کئیے پیش کړے شی ۔

میاں سید رسول رسا

ډاٹر کتر پنتو اکیڈمی

پیشور یونیورسٹی

۲۶ فروری ۱۹۷۰ء

ديباچه

به تواريج حافظ رحمت خاني بونظر | د تواريج حافظ رحمت خاني
 دا نادره نسخہ چہ تر خو د برتس ميوزيم نه پنتو اڪيليم
 ته نه وه را رسيدلے تر هغه دا عام خيال وو، چہ دا کتاب
 به فارسي کينے ليک دے۔ د دے خبرے استاد به عموماً
 د مستشرقينو د تحريرونو نه ورکولے کيدو۔ د دے غلط
 بياني ابتدا لکه چہ د ميچر راورتي نه شوعے وي او نورو
 کسانو هم به خپله د تحقيق کولو به حائے به دغه اکتفاء
 کړے ده۔ په دوغی کينے د ټولو نه وروستے مستشرق د
 ”دي پټهان“ نوم مشهور کتاب ليکونکے بناغله سراوان
 کيرو دے*۔ چہ هغه هم د دے کتاب په ژبه د فارسي گمان
 کړے دے۔ حکم چہ که ده په خپله دا کتاب لوستے وے
 نو تش د ميچر راورتي** په حواله به ئے دا نه ليکل چہ
 چہ کينے تواريج حافظ رحمت خاني د شيخ سلي او خان کجرو
 د ليکلي هغه پخواني ناياب نثر په کتابونو بنا لري۔ او
 دوئي دواړه د شپاړسمې صدی عيسوي په ورومې سر کينے

* دی پټهانز صفه ۱۶۹ —

** د ميچر راورتي د خپل لاس ليکله نوټ چہ د قلمي
 نسخے په سر کينے موجود دے هم د دے کتاب
 سره ورکړے شوعے دے۔

د یوسفزو سرداران وو۔ بلکه په دے حقانہ بدئے ټه ذاتی نظریه هم قائمه کړے وه۔ او د بابر بادشاه او بی مبارکے د واده د واقعے نه بدئے هم افسانه نه وه سازه کړے۔

د بناغلی کیرو په کتاب کښے ټخینے واقعات خو داسے ذکر شوی دی چه هغه د تواریخ حافظ رحمت خانی د بیاناتو سره مطابقت خوری خو د ټخنو تطبیق ورسره نه کیږی او داسے ثابتوی چه په خپله دا کتاب د هغه په مطالعه کښے نه دے راغلے*۔

یو بل مستشرق د تواریخ حافظ رحمت خانی په حقله لیکي چه :-

”دا کتاب حافظ محمد صدیق نومے یو مؤرخ په ۱۱۸۴هـ کښے په فارسي کښے لیکلے دے۔ دا د یوسفزو تاریخ دے چه د دوئی په کابل، باجوړ، سوات، پشینور، لنگرکوټ او په خواوږ ټا اضلاعو د قبضے کولو واقعات پکښے بیان شوی دی۔ د دے ماخذ د پښتنو هغه تاریخ دے، چه مشهور پښتون مؤرخ او ماهر انساب، خان کججو په پښتو کښے لیکلے دے۔ د دے موجوده کتاب مؤلف حافظ محمد صدیق لکه چه په خپله ذکر کوی، په اټک کښے د ننتو نومے کلی اوسیدلکے وو۔ د هغه دا کتاب په دے ابوابو مشتمل دے۔

* موصوف ما ته په یو خط کښے د دے کتاب په خپله د نه لوستو اعتراف کړے دے۔
(طائر)

- (۱) د یوسفزو کابل ته هجرت او د مرزا الغ بیگ
د لاسه د یوسفزو مشرانو قتل عام -
- (۲) د دوئی پېښور ته راتلل او په دواړه او باجوړ
تابض کیدل -

د تواریخ حافظ رحمت خانی په حقله د داسې غیر محتاط
بیان نه دا اندازه لگیدے شی چه مستشرقینو به هم په صحیح
معلوماتو را جمع کولو زیات سرخوږے او زیار نه کولو -
د دے نتیجه دا راوے ده چه نه بسواځے دا چه د دے
کتاب د ماخذونو او مؤلف په حقله صحیح معلومات دنیا ته
نه دی رواندے کړی شوی، بلکه هغه واقعات چه په دے
کښے ئے تفصیلی ذکر موجود دے هم په غلط یا افسانوی
رنگ کښے په تاریخولو کښے منضبط کړی شوی دی - لا د
خوند خبره پکښے دا ده چه په استناد کښے ئے حوالے د
تواریخ حافظ رحمت خانی ورکړے شوی دی -

بیشکه چه د دے تاریخ واقعات د یو مختصر دور پورے
محدود دی، خو دغه د شمار څو کلونه د سړپنی قبیلو خصوصاً
د غوریاخلو او بڅغزپو او په تیره تیره د یوسفزو د قبائیلی
تاریخ د ټولو نه اهم باب دے -

په دے کتاب کښے هغه واقعات موجود دی، چه په
دغه څو کلونو کښے په بین القبائیلی کشمکش کښے
او د مغل بادشاه الغ بیگ او یوسفزو تر مینځه پېښ شوی

دی او د هغه واقعاتو ذکر هم پکښې من و عن موجود
دے چه د بابر بادشاه او يوسفزو د تعاقباتو محرک کړزبدلی
دی -

د کتاب مؤلف د نثرو کلی حافظ همد صديق نه، بلکه
د پيرمباک کلي پير معظم شاه دے - دے د کتاب په دېاچه
کښې وائی چه هغه وخت چه حافظ رحمت خان ته دا کتاب
چه مسوده ئے د اخون درويزه رحمة الله عليه د تذکرةالابرار
والاشرار په طرز ليکلې شوې وه، د شاه جهان پور د نواب
خان بهادر خان غورياخيل د اوډزی د کتبخانه نه راواستولې
شوه او هغوئ اولوستله، نو کتاب ئے د تاريخي دستاويز په
حيثيت ډير خوښ شو - خو د بے ثايه تکرار او تصنع له
کبله - په مسوده نظر ثاني کول ضروري او کنړل او کومې
بے ثايه خبرې يا تکرار چه پکښې موجود وو د هغې د لرې
کولو او د عبارت د تصحيح په غرض ئے پير معظم شاه
ته حواله کړو - منشاء دا وه چه که دا کتاب د عباسو
لومړنيو د فائده په خاطر آسان کړې شي او مقصد ئے
هم فوت نه شي نو ډيره به ښه وي - هم د دے حکم په
تعميل کښې د هغې مسوده نه دا کتاب چه په تواريخ
حافظ رحمت خاني لوم ياديري، ساز کړې شو -

د اصل مسوده، يعنی تواريخ افغانه د مصنف نوم
خواجو مليزے وو - دغه مسوده لکه چه د تواريخ خان کجو
په نوم هم شهرت لري - خواجو مؤرخ د خان کجو په
مصاحبينو کښې وو او په خپله يوسفزو وو، چه د خان

کجو د وفات نه پس هم ژوندی وو، او دا کتاب چه د
 خان کجو د وفات ذکر هم لری داسی ښکاری لکه چه د
 هغه د وفات نه پس د هغه د یادگار په طور لیکلې شوې
 او هغه ته منسوب کړې شوې وی، ځکه چه هم دغه
 توارخ افغانه لکه چه د توارخ خان کجو په نوم شهرت
 لری، پر معظم شاه په خپله خواجو ته د دې کتاب
 مصنف اول وائی - او د تبرک د پاره ئې د هغه پولس
 اشعار هم د دې کتاب د مبداء په رنگ کښې راوړی دی
 د اشعارو د انداز بیان نه د اصل مسوده د ژبې صحیح
 اندازه لگیدې شی لکه چه وائی -

څار تر خدایه شم په دا هیې قدرتونه
 چه آدم حوالا نه وو، تا هاله کبل تلمونه
 قدرتونه دې ښکاره کړه
 . تا پیدا کړه اووه زمکې اسمانونه
 د غې زمکې قرار نه کړو
 تا پرې کیږول درانه درانه لونه غرونه
 تر دې غرونو ډیر درانه دی
 مستبر د دین مرونه
 د مرونو ځمکې دې جوړ کړه
 د کور غار تنگه کورونه
 هغه ځمکې لره به ورشو
 چه نه لار لری نه ورونه

تواریخ حافظ رحمت خانی په اووه بابو مشتمل دے، چه مؤلف ورته مقامات سبعه (اووه مقامونه) ویلی دی - د دوئی سرخطونه په فارسی کښې دی* هر مقام مختصراً دا دے -

مقام اول :- ذکر اوطان اصلی اقوام پنجو وغوری -

مقام دوم :- ذکر رسیدن یوسفزی په پشاور و یاقن ملک دواپه و باجوړ -

مقام سیوم :- متوجه شدن یوسفزی په ملک سوات و آمدن بابر پادشاه -

مقام چهارم :- آمدن ککیانی په ملک دواپه -

مقام پنجم :- جنگ ککیانی و دلازاک -

مقام ششم :- قسمت کردن شیخ ملی ممالک ماخوذه را -

مقام هفتم :- عبور شدن یوسفزی از دریائے لنه‌ی و جنگ کردن ایشان با غوریان خیل -

هر مقام بیا په وړو وړو فصلونو تقسیم دے، او دغه رنگ خواؤ شا هغه اهم واقعات چه د ۸۸۰ هجری مطابق

* په پښتو ادب کښې د پخوا راسه دا دستور راغلے دے چه د کتاب د هر باب عنوان به په فارسی کښې لیکلے کیدو - کیدے شی چه په دے وجه د تواریخ حافظ رحمت خانی په ژبه د فارسی کمان شوے وی -

۱۴۷۵ عیسوی کال او د ۹۹۴ هجری، مطابق ۱۵۸۵ عیسوی کال تر مینځه چه د بڅخی او غوری قبائیلو سره تعلق لری پکښه لیک دی۔

مختصره حېره: په کتاب کښه ځان په ځان د هجری سن د نورو تاریخونو ذکر موجود دے چه د کتاب تواریخ افغانه د لیک د نیټه اندازه ترے کیدے شی۔ لکه چه وروسته مؤلف په یو ځان کښه وائی، چه اوس وروس کال چه سن الف واحد و ثلثین هجری وو۔ یعنی ۱۰۳۱ هـ وو۔ د دے نه معلومیږی چه دغه کتاب په ۱۰۳۲ هـ مطابق ۱۶۲۲ عیسوی کښه یا د دے نه مخکښه زیر تصنیف وو۔ او په ۱۰۳۳ هـ مطابق ۱۶۲۳ عیسوی کال کښه سر ته رسولی شوے وو۔ مورخ خواجو وائی چه —

و اولاد شاه منصور ابن العم ملک احمد نیز درین وقت چند کس در هندوستان در خدمت نورالدین محمد جهانگیر بادشاه هستند۔

یعنی د ملک احمد د تره د ځوی شاه منصور په اولاد کښه یو څو کسان لاند هم په هندوستان کښه د نورالدین محمد جهانگیر بادشاه په دربار کښه دی۔ هم د دے نه لیر وړاندے وائی چه —

چنانچه از آنچمله سودا نام چه د ملک زیو ملک دے او ډیر موثر معبر دے، نن ورځ چه سن هجری زر درے.

دیرش (۱۰۳۳ھ) دے، حیات دے -

یو بل خائے کینے وائی چه —

دریں وقت که سن الف و ثلث و ثلثین است -

یعنی ۵۱۰۳۳ مطابق ۱۶۲۴ عیسوی کال دے، نو د دے نہ
دا صفا حرکتدیری چه تواریخ افغانه په دوه کاله یا خه
زیات وخت کینے لیکلے شوه دے -

د خوند خبره پکښه دا ده چه سره د دے چه تواریخ
افغانه د اکبر بادشاه د وفات نه خوراؤشا اتلس کاله ورستو
لیکلے شوه معلومیری، ولې بیا هم په کتاب کښه د هغه
تاریخی چټکونو او واقعاتو شیخ ذکر نه دے موجود، چه د
دعلی د مغلیه حکومت او یوسفزو تر مینځه پېښ شوی وو -
په دے واقعاتو کښه یوه اهمه او لویه تاریخی واقعه په
باجور، سوات او بونیر د اکبر بادشاه د فوحوونو بلغار او
د هغوئی عبرتناک انجام وو - خو مؤرخ لکه چه د کتاب
موضوعات د خان کچو تر وفاته محدود ساتلی وی نو ځکه
نه د ما بعد پېښیدونکو واقعاتو څه ذکر نه دے کړی *
بیا هم کله کله د وضاحت په خاطر د خپلې زمانې د
سنونو لکه ۱۰۳۲ - ۳۳ ذکر بیا بیا کړی دے -

* داسې معلومیری چه خان کچو د اکبر بادشاه د دور
حکومت په اوایل کښه یا د دے نه څه اګاهو
وفات شوه وی -

د تاريخي واقعاتو سره سره د پښخې، غوري او دلزاکو د مشرانو او خپلخانو ذکر هم پکښې موجود دے چه ددے قبائلو د نسب نامو د کيفيت تصديق پرے کيدے شي - د دے نه علاوه پکښې د ځينو سياسي مصلحتونو وضاحت هم کيږي او د هغه اهمو او تاريخي لارو ګودرو او مقاماتو قصباتو او کلو پوره پوره تفصيل پکښې هم موجود دے، چه نن ورځے يا خو شه احميت نه لري، او يا بيخي غير آباد شوی دی -

د کتاب د مطالعے به وخت کله نا کله د لوستونکي دا خيال را پيدا شي: چه ګڼے د دغه دور نه ورستو په مغليه او فوړنکي دور کښې هم د دے د ماخذونو نه سياسي او جنګي بصيرت حاصل کړے شوے وي -

د يو ښه تاريخي روداد نه علاوه په دے کتاب کښې د پښتون اولس د کردار، پښتونولۍ، ملي تعصب او ننګ ناسوس ډير په زړه پورے واقعات او مثالونه ليکلي شوي دي - که د ځنو تاريخ ليکونکو لکه سر اولف کيرو او بهادر شاه ظفر کاکاخيل دا کتاب د نظره تير شونے وے نو شايد چه کيرو صاحب په خپل دے خيال چه "زړه د يوسفزي مؤرخينو بيانات زيات ثقه ګڼلوته داسے نه یم تيار" - * او يا ظفر کاکاخيل په خپله دے وينا دوباره غور کړے وے چه :-

"سیرزا الغ بیګ د بابر تره وو او د يوسفزو د بابر سره

تعليقات وو۔ لکه چه د ملک شاه منصور (چه د ملک
 سليمان شاه خوي وو) لور بي بي مبارکه بابر ته واده شوي
 وه۔ بابر يو ډير صاف گو او سپين زرې انسان وو۔
 هغه خپل ټول واقعات په ډيرې صفائې ليکلي دي، نو
 که چرې د ميرزا الغ بيگ د لاسه د يوسفزو د نهه
 سوه مشرانو د قتل افسانه او د دې قبائلو د مهاجرت
 واقعه په حقيقت کښې شوي وي، نو يقيناً بابر به د
 هغې ذکر کړې وو۔ ولي بابر د دې واقعاتو په
 باب کښې قطعي خاموش دے۔ د دې نه دا قياس
 کيدې شي چه دا واقعات د مبالغې نه خالي نه دي۔ *

د دې کتاب د مطالعې نه پس چه لوستونکې په دې
 بيان توخيال او کړې، نو يوه خبره قدرتاً ذهن ته راشي چه
 د يکطرفه بيانونو نه نتائج اخذ کول اويا تشي په حدسياتو،
 د توارخيخو په ميدان کښې په حينو واقعاتو خپله راځي
 حرکندول، د اصول تاريخ د قواعدو نفې کول دي، او په
 حقائقو کښې داېه کچې راوستل دي چه د طرفداري يوښ
 ترې راځي، او هم دغه شې د يو ښه مؤرخ د سان سره نه
 ښايي۔

د توارخي حافظ رحمت خاني ماخذ يعني توارخي افغانه، د
 خپل وخت د يو آزاد او بې نفعه مؤرخ ليک دے۔ دا
 نه خو د بابر د خودنوشت سوانح عمرې په رنگ کيدې

شو چه د لیکونکی خپل خان پکښې د ټولو واتعاتو محور وو او نه د دریاری مورخینو کتاب، چه د دوېار دارمې پابندیاڼې او مجبورباڼې ورسره تړلې وې، بلکه دا د پوره قبیلې تاریخ وو چه افراد پکښې د کردارونو په دود ښوولی شوی دی. حکمه مؤرخ خواجهو نه خو د تعلی له کار اخیستې دې نه لې سباغڼه پکښې کپړې ده او نه پکښې د چا په خوشامنده او طرفداري مجبور وو. په دې ټوله هراسه کښې د کتاب وروسته مصنف خواجه مالیزې یا دهغه بلار او نیکه د مساوی کردارونو په حیثیت موجود وو. حکمه نو اکثر بیانات یا خو د هغه چشم دید دی او کوم چه څه قدرت پخوانی دی، نو چشم دید راویان لې هم لا ژوندی وو.

پیر معتمد شاه چه خان د کتاب دویم مصنف گڼل کېږي، په پوښتانه کښې لیکي چه —

”مؤرخ محقق وقاصی این قصص خواجه می گویند چه بارها هغه دواړه ښتر چه د بایر غشي برې لک وو ما لیدلی وو او په هغه وخت کښې چه دوئی له بیخه بریوتل نو زه ویا په ډیره زلمې وم. پس له هغه ښا برروش نور ښتر چه په هغه مقام ولاړ وو خلکو په هغه په غشو ویشل.“

د کتاب تواریخ حافظ رحمت خانی ټول دور د ورومې کتاب په رنگ په دوو پیرو مشتمل دے. د ورومې بیړني مشري د ملک احمد بن ملک سلطان شاه بن ملک تاج اندین

بن ملک رُخِ مندر یوسفزی وہ۔ او پہ دویمہ پپٹی کسے
دغہ مشری خن کچو بن قرا بن بہزان صدوزی مندر یوسفزی
تہ حوانہ شوے وہ۔

پہ قول کتاب کسے د یو سل یوویشتو (۱۰۱) ورو
لویو افرادو ذکر اذکار موجود دی۔ خو د دے نہ دا لہ
دی انگیرل پکار چہ د واقعاتو پہ دے بھیر کسے کسے نور
شوک نہ وو شریک۔ پہ حقیقت۔ کسے دا د قول غوریاخیل
د خروج او سردربارہ آبادکاری بیان دے۔ اود تاریخ پہ پانچو
کسے د دے خبرے د گواہی د پارہ ہاتے دے۔ چہ
شوک چہ د ژوند استعداد لری هغه د یو ډیر توانمند او
قوی دشمن پہ مقابلہ کسے ہم د مدافعت لارے کړدرے
پیدا کولے شی۔ د دیو غورہ مثال د شیخ زنگی ابن سلاخیل
رانریزی خواجه خیل، چہ د یوسفزو د ستانہ دارو نہ وو دا
وینا ده چہ :-

”اے یوسفزیو! دروئی زمونر ملک سوات دے خدائے
به نئے را کا۔“

دا پہ دغہ زمانہ یوہ ډیره غورہ او پہ دفاعی، سیاسی
او اقتصادی لحاظ اہمہ فیصلہ وہ۔ ځکه چہ پہ سوات کسے
یو خو دوئی د مغلو د سیاسی تصرف نہ بھر کیدے شول۔*

* خان کچو ہم د شیخ تہور د جنگ نہ اکاھو دا
ویرہ څرکندہ کړے وہ۔ ”کہ دا سکرار قاسے د غوری
(ہاتے د صفحہ ۱۳ پہ حاشیہ)

دويم دا چه به دغه سيمه د دوئی مقابله د داسې ط:فور
مخالف سره نه وه چه کڼې دوئی ئې تاييا نه شوه کولې - دريم
دا چه سوات چټه پيرازه او آباد ملک وو غريبه سمه ټوله
زمکه ئې د زرعي بيداوار او مال سويوشي ساتلو د پاره
سوزونه وه - د يوسفزو د دغه وخت د حوايجو تفصيل
صدر خوشحال به مشوي آدم درخاني کڼې داسې سوزون
کړې دے - وائی چه :-

يوسفزي په دغه دور د کوچي عالم په طور
په هر حالې کڼې - ئې ميشته وه ، کډه به سيند کډه به ميرد وه
کډه به لارې د غره خوا ته کډه به بيا راغله دريا ته
چه ئې چه د سال ليدله دوئی ميشته هورته کوله *

او سوات په دے حمله د ټولو نه غوره او سوزون وطن
وو - د سوات په غرونو کڼې ډير بڼه بڼه پناکاهونه عم
وو - له دے امله د شيخ زنگي په مشوره عمل کولو
ته ټولې قبيلې ملا او ترله - ټکه چه د ملک سليمان شاه په
خواست ميرزا الغ بيگ دوئی باقی مانده د دوئی د مشرانو د

(پاڼه حاشيه د صفحه ۱۲ نه)

ټکه او نه کړل خود به اوويني چه غورې ستاسې
سره ټکه چارې وکائدي - او ټکه رنگ مغروشي چه
په غرونو کڼې به مو هم بيا پرې نه ږدي -

* مشوي آدم درخاني - صدر خان خټک، قلعي، پښتو
اکيډمي لائبريري -

قتل عام نہ پس مطلق العنان کری وو او پہ قول د دے
مؤرخ لکھ چہ وائی الخ بیگ حکم کرے وو چہ دوی
نور آزاد دی۔

”تا ہر چہ داند بکنند و ہر طرف کہ صلاح داند
بروند کسیے مانع ایشان نہ کردد“ — *

دا واقعہ پہ اصل کئیے د ہفتہ افسوسناکے تاریخی واقعے
نہ پس پسینہ شوے دہ چہ بناغلی ظفر کا کاخیل ورتہ محض
د افسانے نسبت کرے دے۔ د دے پورہ تفصیل د خواجو
مؤرخ پہ حوالہ پہ دے کتاب کئیے موجود دے او اختتام
نے پہ دے الفاظو شوے دے۔

”الغرض چون ہمہ آن ہفت صد کس یوسفزی را
مقتول ساختند میرزا الخ بیگ حکم نمود تا این ہمہ
مقتولان را بیرون شہر کابل بردہ دفن کنند۔ بنا بر حکم
وے ہمہ را بردہ مابین مشرق و شمال با مفاصلہ
دوسہ تیر پرتاب از کابل بر موضع سیاستگ دفن ساختند
و آن مقبرہ را تا ہنوز خطیرہ شہیدان یوسفزی میگویند
و تا الیوم معلوم و عیان است۔ و قبر شیخ عثمان بن
موقی مولیزی قدس سرہ کہ سابقاً مذکور شدہ نیز در

* چہ خنکہ نے فکر رسمی او دے کری او کوم پہلہ چہ
نے زرہ وی خمی دے شوک دے نے لارہ نہ نیسی۔

آپنا معروف مشہور است، - *

دھندہ وخت پہ دے تاریخی روایت تش پہ دے وجہ
د افسانے کمان کول چہ باہر غوندے صاف کور سلطان نے
پہ توڑک باہری کنبے ذکر نہ دے کمرے شہ خاص وزن نہ
لری - مورخین باید چہ پہ داسے موقع پہ دے خبرہ فسر
او کبری چہ د باہر د پلار میرزا غیاث او میرزا الخ بیگ
تعلقات شہ رنگ وو - باہر پہ خپلہ پہ کومو حالاتو کنبے
د کابل پہ تحت قابض شوے وو - پہ دغہ زمانہ د مغلو د
پارہ عموماً او د باہر د پارہ خصوصاً د سیاسی مصلحتونو پہ
خاطر دے واقعے تہ اہمیت ورکول پکار وو او کہ نہ -
پہ خپلہ د باہر غرض او فائدہ د یوسفزو پہ استیصال او
بیخ کنٹی کنبے وہ او کہ نہ د دے مضبوطے او لوئے

* لنہہ دا چہ شہ وخت چہ نے ہندہ قول اووہ سوہ
یوسفزی قتل کرل نو میرزا الخ بیگ حکم اوکرو
چہ دا وارہ د بھر نہ بھر ویسی او بیخ نے کړی -
ہم د ہندہ پہ حکم نے ہندہ مقتولین یوړل او د قطب
او د نمرخاتہ پہ بیخ نے د کابل بنار نہ بھر د غشی
دگذار پہ درے ہوسرہ فاصلہ د سیاہ سنک نوے کلی
سرہ بیخ کرل او ہندہ مقبرے تہ لا تر نہ د یوسفزی
شہیدانو ہدیہ ویلے شی او تر نہ نہ معلومہ او پکارہ
دہ - او د شیخ عثمان بن موقی ملیزی قدس سرہ چہ وړاندے
نے ذکر شوے دے، مزار ہم دغلته ہرچاتہ معلوم دے -

قبیلے پہ رضا کولو کنبے۔ بیا دا چہ میرزا الخ بیگ پہ
خپلہ خپل خان پہ خہ نہ خہ حیلہ د دے الزام نہ میرا
کرے وو او کہ نہ۔

دا یوتاریخی حقیقت دے چہ د مغل سیاست د ٲولو نہ
غٲہ حربہ ہم دا وہ، چہ پښتون بہ ئے پہ پښتون واہئ او
غالباً چہ پہ داسے واقعاتو کنبے د یوسفزو د دے سین
دیرو قتل عام د ٲولو نہ وروسی تاریخی واقعہ معلومیږی،
دا قسم واقعات د پښتو او مغلو د کشمکش پہ تاریخ کنبے
خائے پہ خائے موجود دی۔ لکه چہ خوشحال خان بابا وائی۔

بیا له پسه د ډیلمی بادشاه بابر شو
چہ ئے کار د پښتو به برکت وو

دغه پښتانه د چا خلاف جنګیدل۔ د پښتون بادشاه
ابراھیم لودی، د مغل بادشاه بابر د پاره! نو مجبوراً به د
وخت مصلحت بابر د یوسفزو په رضا کولو مجبور کرے
وی، او هم دغه وجه وه چہ په خپل سوانح کنبے ئے د
دغه واقعے ذکر نه دے کرے۔

د دے واقعے په وضاحت کنبے داسے وائی چہ۔

در ان روز که میرزا قتل یوسفزی سے کرد رؤ سائے
کگیانی نیز حاضر بودند فی الفور ایشان را طلبیده *

* په هغه ورځ چہ میرزا یوسفزی مشران قتل کول
د کگیانو رئیسان هم موجود وو۔ زرے هغوی را
طلب کرل۔

ورته نئے اوئیل چہ دا دی اووہ سوہ (۷۰۰) غورہ بناغلی
 مردان د یوسفزیو لاس تہلی سے و تاسے تہ درکھل او
 لافے ہم تاسے کھڑے وے چہ اول بہ نئے مونیر ہا مات
 کھرو

د موسیزو کگیانپرو مشرانو تہ د بادشاہ دا لمسہ او د
 ہفے نہ پس پہ قتل گاہ کنیے د حسن ابن چنگا او د شبلی
 ابن توری موسیزی کگیانپری د ملک سلیمان شاہ ابن سلک
 تاج الدین رخر مندپر یوسفزی سرہ (چہ ہفہ د مشہور یوسفزی
 سردار ملک احمد ترہ وو) ہفہ خبرے چہ پہ غیرونو او جوہو
 کنیے تر مونیر رارسیدلی دی د دے واقعاتو پہ ثقہ والی
 دلالت کوی۔ دا جوہے او غیرونہ پہ رجزیہ انداز کنیے 'وو۔
 لکہ د حسن ابن چنگا موسیزی سرہ منسوب دا غیر چہ :-

لکہ وایو ہسے دیندہ*
 لاس تہلی خدا نئے را کپری
 اوس مو وژنسو لکہ ہیرونہ

او د دے پہ جواب کنیے د ملک سلیمان شاہ رخر (چہ
 د ملک شاہ منصور پلار او د ملک احمد ترہ وو) دا وینا
 چہ :-

کہہ جنگ وے پہ ہرغونہ
 تہ بہہ رائغلی پہ ہیرونہ

* دا غیرونہ پہ تواریخ حافظ رحمت خانی کنیے موجود دی۔

لکه نه لاس تړلی درکېرو

اوس مو وژنه لکه مېرونه

ورسره ورسره د شيخ عثمان موقى مليزى يوسفزى دا ارشاد :-

چه دا دود مېروليدۀ بلغارکۀ ارويدۀ

د خدايۀ په کړۀ نه وس نه رسيدۀ

مطلب دا چه اوبانو لا پخوا ژړل چه بورى نه کتله

او بيا د خوشحال خان خټک د خوځي صدر خان دا اشعار چه :-

يوسفزى چه لا بالا نه بۀ وطن شول له "بلا" نه

حادثات په حادثات شول لارل بيشته په سمه سوات شول*

اخر هه معنئى لري - دا کومه "بلا" وه چه دوځى نه

د بلا نه داسۀ په بله ورځ بۀ وطنه کړل - د تن مؤرخ د

خوسوه کاله پخوا دسۀ سند ته تشۀ شاعري خو نه شى وليلۀ

اونۀ. دا اشعار محض د شاعرئ په خيال ويلۀ شوى دى -

لا بيا هغه کشف چه د شيخ عثمان موقى مليزى په دسۀ ذکر

شوسۀ وينا کيږۀ ورته اشاره شومۀ ده - په دسۀ کتاب کيږۀ

بنۀ په تفصيل سره درج دسۀ - په دغه زمانه په وسطى ايشيا

کيږۀ چه موجوده افغانستان هم پکيږۀ شامل وو - قياقه شناسى

* مثنوى آدم درخاڼنى صفحه ۵۳ (پښتو اکيډمى چاپ)

یو مستند علم وو، او شیخ عثمان هم لکه چه زبردست قیافه شناس عالم وو* او څکه ئے د الن بیگ په سترگو کښې د یوسفزو د بربادۍ تیرے لیدلے وے۔ په دے لحاظ هم دے تاریخي واقعے ته لکه د فتح خان رابعه کله یا د موسیٰ خان کلن مکئی په رنگ د یوے افسانے نسبت کول د واقعانو په ځایه تکذیب کول دی۔

که چرے دا واقعہ انسانه هم اوکښلے شی نو بیا د مغلو او یوسفزو تر مینځه د دومره اوږدے دشمنۍ او محاربه مجادلې (چه د الن بیگ د زمانے نه راواخله عن تر عالمگیره پورے په یوه مخه قائمه وه) څه سبب کیدے شی پتینا چه دا د وینے عداوت وو څکه ئے دومره طول اخستے وو۔

د تاریخ په یو کتاب کښې په هم د دے خبره دلیل په لاس را نه شی چه د دے نه پس چرے په یوه موقع هم د ټول یوسفزی قام د مغلو سره مصالحت شوے وی۔ اوس سوال دا دے چه هغه مسلسل حادثات چه صدر خوشحال ورته اشاره کړے ده او هغه پلغارونه او مقاتلې مجادلې چه په خپله پښتانه هم پکښې د مغلو په ډره د یوسفزای په خلاف ولاړ وو، د څه له کله وے۔ د آئین اکبری، مآثر الاسراء، مآثر عالمگیری، تاریخ مرصع، تاریخ خورشید جهان، تاریخ فرشته او هغه نورو ډیرو کتابونو ابواب چه مغلو او پښتنو مورخینو لیکلي دی چه په دے حقله ښه ډیر شهادتونه لری او په خپله پښتون بشر خوشحال

* اوکړی د لارډ برنز کتاب Mission to Kabul

خان خٹک ہم دا گواہی کوی چہ —

زہ د یوسفزیو پہ خان زہر وم قاتل
 بل مقصود مے نہ وو پہ خدمت کنبے د مغل
 دیر شاہان خوانان مے یو د بلہ ووژل
 تیر ساعت ارمان دے پشیمانی نشہ حاصل

خود د وخت پہ تیریدو یوسفزیو د خپلو عزیزانو
 ککچیانہو تقصیر حکمہ معاف کپرو چہ ہغوی ہم بالاخر د
 مغلو پہ عتاب کنبے راغلل او د کابل د مضائقو نہ پہ
 کوچ کولو بھجور کپرے شول - پہ دغہ وخت ہم دغہ
 یوسفزیو وو چہ دوئی تہ ئے لاس ور اوږد کپرو - دوئی ئے
 سیوا د موسیزو نہ تول خانہ وار راوبلل - او پہ خپلو مفتوحہ
 علاقو کنبے ئے د تولو نہ غورہ برخہ یعنی دوابہ ہم
 دوئی تہ ورکپہ - پہ دوئی پسے موسیزی ہم د بالا نہ
 را کوز شول او یوسفزیو نے د وینے د ترون پہ خاطر تصور
 معاف کپرو او نیم باجوڑ ئے ورکپو - دوئی لا پہ دوابہ تر
 نہ میشتہ دی دا بعینہ دغہ شان وہ لکہ د اورنگ زیب
 پہ زمانہ کنبے چہ ئے د خوشحال خان خیلخانے تہ د مغلو
 د عتاب نہ د دوئی د بیچ کولو پہ خاطر لاس وراوږد کپرے
 وو - او د خپل خان سرہ ئے اباد کپری وو - تر دے چہ
 خوشحال خان ور تہ پہ خپلہ اووہ پر کہ وصیت نامہ کنبے چہ
 ۲۰ رمضان ۱۰۷۶ھ کنبے ئے پہ قید خانہ کنبے کنبلے وہ او
 د عمر اسماعیل خیل بہ لاس ئے استولے وہ - پہ دے وصیت
 نامہ کنبے ئے ور تہ "بابازی" وٹیلی دی - وائی:-

”بابازی — بائیزی دی — بلکہ د ما د مور پلار
خونہ هسے دی — چہ د فرزندان پکنیے ورغلل* د
اورنگ زیب بدی نے راسرہ واخستہ حق نے د
دوستی د خویشی هر چہ د یارٹی اشنائی دے
پہ خائے کرو —

رحمت زی — رانپیزی دی — چہ بہ دا ننگ شرم
شریک شول — د دوارو اولسونو خو توان رسیری
نیکی بویہ — د پشتن والہ پہ کار د مغل پہ دربار
د دوئی بہ بھبود ست کوشش بویہ — سر و مال
و ست کہ د دوئی پہ کار پہ رخنہ کپییری کہ
بہ کار کیری دریغ نہ بویہ — دوستی حویستی دے
هم له دوئی سرہ وی بلکہ دوارو اکوزیو سرہ
دے دا حال مستحکم وی —“***

یوسفزی بہ دے هو د دومرہ مستحکم او کلک نوو
چہ بہ پیرو پیرو نے د مغل لارے خارلے — حصارونہ او
قلاکائے نے ورلہ ویجاڑولے — د هنو نہ پورته د اہاسین بہ
قبلہ د یوسفزو او پہ نمر خاتہ د مغلو تصرف وو — د سیند
دوارہ غارے یو مستقل جنگ گاہ وو — شہ وخت چہ مغلو
د اورنگ زیب عالمگیر پہ ورخو کنبے د لنگر کوٹ د قلا

* کایات خوشحال خان خٹک صفحہ ۹۴۲

** تاریخ مرابع قلمی صفحہ ۷۲۰ — نقل بہتو اکیویمی —

جوړولو نیت او کړو - نو خوشحال خان سہابت خان ته لیکلی وو
چہ۔

چند کھکل مے نمانی بے بقا دیوار را *
کمر تو لنگر کوټ خواہی قلعه کن دمنار را

او د یوسفزو د مہاتو یہ حقہ نئے دا مشورہ ہم ورکړے
وہ چہ۔۔۔۔۔

مہم د یوسفزو درتہ واپسہ ښکارہ
د خرہ خسی کولا دی لاس کتلہ گریوان پارہ *

سره د دے چہ پہ دغہ زمانہ لکه چہ د پښتونخوا دغہ
افغان شناس شاعر وائی چہ۔۔۔۔۔

خزانے د هندوستان دی را خورے شوے **
سره مہران دی نسوزی پہ کوہسار

خو دغہ مہرانو ہم د یوسفزو د سیمے پہ کوہسار کښے
لار او نه وېستے شوه - د دے پہ ثبوت کښے د افضل
خان خټک دا بیان پس دے چہ ***۔۔۔۔۔

عالمگیر محمد امین خان د لاهور صوبیدار، له ډیره لښکره
سره د یوسفزو په مهم تعین کړه، چہ راغی یوسفزی عالم
په سمه کښے میشت وو له سمه نئے پامول وغرونو ته

* تاریخ مرصع و حیات خوشحال خان خټک (کامل)

** کلیات خوشحال خان خټک صفحه ۲۵۷ (کامل)

*** تاریخ مرصع صفحه ۱۸۷ (پښتو اکیډمی)

شو، سپی نئے تر میانہ کپڑہ چہ د شجاع ہاونہ بہ لک
روپئی راکپئی - یوسفزو خواب او کپڑہ چہ قوم مو بہ
بہ بد شی ورئے نڈ کپڑہ - نور وجاروت لار -

د دے سبب صرف دا وو چہ د یوسفزو او مغلو بدی
د پنتو کانرے وو - او دا معلومہ خبرہ دہ چہ د پنتو
کانرے بہ اوبو کنبے نڈ ورستی - حکمہ خو دوہ نیم سوہ
کالہ یعنی بہ ہند کنبے د مغلیہ سلطنت تر زوالہ دا بدی
جاری وہ -

ویش | د کگیانرو بہ دواہ بہ میشتہ کولو کنبے
چہ کوم خاص سیاسی مصلحت پتوو، ہفہ دا وو چہ یوسفزی
د خپل مدافعت او د مغلو د دسترس نہ د خان لرے ہاسلو
بہ خاطر بہ دے خبرہ مجبور وو چہ د دواہ غوندے
نیرازہ او ابادہ علاقہ یوے داسے تپے تہ بریردی چہ ہم
نئے ہشتی وی او ہم د دوئی او د مغلو تر مینجہ د سپر یا دال
بہ مثال وی* - د دے د پارہ دوئی تہ د خپلو عزیزانو
کگیانرو نہ زہات موزون بل شوک نڈ ہنکاریدل -

د علاقے محل و قوع مونہ تہ دا بنائی چہ کہ شہ
ہم ظاہر آئے محمدزی او کگیانری دواہ تپے د غوری بہ
زمکہ واجولے او د کاتلنگ د جرگے بہ موقع نئے لکھ چہ
د موسیزو تقصیر ہم معاف کپرو او د دواہ سرہ نئے نیم

* داسے علاقے تہ ہفرزون Buffer Zone وٹہلے شی

باجوړ، له دانشکوله تر عنبره تر لاشورې تر ناوکۍ تر چارمنګه چې اول د خلیلو برخه وه، دا د موسیزو کګیانو له ورکړه نو ښکاره ده چې په دې جوړ ملک احمد بابا د خپل تدبیر او سیاسي او جنگي بصیرت په رنډ کتې د خپل اولس نه هم د خپلو عزیزانو یو مضبوط حصار چاپېره کړ.

د دې خبرې تصدیق په خپله د ملک احمد د هغه وینا نه کمیږي چې په دې موقعه د ډېزو ته کړې وه،
چې —

وردروشي اشغرمې درکړې دې - په تاسو د
مبارک وی - بارې په تاسو هم لازم دی چې ځان د
ښځې شلورم څوې او کتړې او په هره ښه بڼه د پندې
حاضرېږئ -

خو د دې برعکس کګیانې چې د ښځې د درېم ځوی
اولاد وو هغوئ ته داسې هیڅ خبره او نه کړه - فقط دا
چې د ناویسایي د خاطرې هم هغوئ غوړیا خپلو او مغلو
ته سلیمه کړل -

ډېزي او کګیانې دواړه په دې تقسیم دومره
غوشحال شول چې ملک احمد ته د اوویل چې —

خانه! دا ملکونه واره تا په خپله کتلي وو - زمونږ هیڅ
استحقاق پکښې ثابت نه وو - بارې چې تا په خپله کړم
بخشې مهرباني وکړله مونږ د واره غلامان شو -

د شیخ ملی دفتر | د زمکو د تقسیم دا زمانه خراؤشا

۹۳۰ هجری، مطابق ۱۵۲۳ عیسوی کال معلومیږي. هم په دے کالونو کښے شیخ ملی بابا خپل مشهور دفتر مرتب کړے دے. لوی تقسیم د کاتمانگ د تاریخي جنگ نه سمستی پس چه لا لښکر نه وو خور شوے، او کړے شو. پس له هغے د یوسف نامے کورا کور تقسیم اوشو. دغه په اصل کښے په دفتر شیخ ملی یادېږي. دا تقسیم د هغه سابقه ملکونو او علائقو وو. چه ملک احمد د یوسف مندنې په نامه پلار کړے وے. او ځکه ورته د یوسفزو د کورنۍ تقسیم وئیل مناسب دی.

دا علاقه وار تقسیم په نیم باجوړ. سوات. بټیر. تینول، ټوله سمه تر فوشاره او د ابلین تر غاړے په دے زمکو مشتمل وو. په دے کښے دوئی اتان خیل، گلدون، کشار، روانړی، گانسی، گزجر او نور مخلوط اقوام د ځان سره په طور د مرستیالو اوساتل. ځنې ئے همسایه او فقیران شول. خو د تقسیم په حقله ئے هر څوک خوشحاله کړل.

واي چه شیخ ملی نهایت متدین، متقی، قائم اللیل او صائم الدھر سړے وو. هر چرته چه به ته، خدمتگار به کوزه د اوداسه ورسره گرځوله. او دے ملاتحت د ملک احمد، متدا د درست یوسف مندنې وو. دے د هرے چارے او د هر مهم غمخور وو. همگی ملکونه تپه په تپه کور په کور د دے په دفتر ختلی وو، او دے ویشلی وو. او تر اوسه

پورے ہم د دہ عقد تقسیم پہ یوسف مندہر خصوصاً پہ سوات
کشیے جاری دے۔

پیر معظم شاہ وائی چہ د یوسفزو چہ چرے ہم پہ
زمکہ سرہ مباحثہ شی، سرہ اووای چہ ”دا تا لہ شیخ ملی
راوری دی چہ دعویٰ کئے کوئے!“ غرض دا چہ د دہ ورکری
تر اوسہ منظور دی۔ د پیر معظم شاہ دا بیان د ۱۰۳۳
مطابق ۱۶۲۱ء یعنی د خواجو مؤرخ د بیان ہر تو دہ۔ خو
ہم دغہ حقائق لا تر نہ چہ ۱۳۹۰ء مطابق ۱۹۷۰ء دے،
جاری دی۔ او د یوسفزو کوئے قبیے او کوم خیلونہ چہ
پہ کومو زمکہ د بہوخ تقسیم نہ پس پریوئے، ہم پہ ہنہ
ہاتے شوئے۔ حکمہ چہ دا تقسیم تر دیرے زمانے د تہ وار
بدلون پہ حساب وو او کلی اولسونہ بہ ہکنیے خو کالہ پس
د یوئے علاقے نہ ہلے تہ کوچیدل*۔ دے تہ بہ ئے ”وار“
وئیلو۔

دا وارہ کرے تقسیم تر دیرے زمانے بجاری وو۔ آخر
یوسف مندہر خپل ملک دوہ برخے کرو او نیمہ سمہ د سوات
او بنیر سرہ د یوسفزو شوہ۔ او نورہ علاقہ د اباسین تر
غارے تر پھورہ تر توریلے د مندہرو پہ تصرف کنیے ہاتے
شوہ۔ پہ برو یوسفزو کنیے د رائیزو، اکوزو او خواخوزو
وارہ کرے تقسیم ہم تر دیرے مودے جاری وو۔ خو پہ
آخر کنیے دغہ تقسیم د کلو کلو پورے محدود شو۔

* کاستھس اینڈ ٹرائیز آف دی پنجاب اینڈ فرانٹیر۔ یوسفزی

د زمکو بدلون به په ټینو علائقو کښې شلور کښې چرته،
اته کښې او چرته به دا بدلون لس کاله پس کیدو -

د زمکې د برخې بنسټ حساب کوروسر وو - او هر
چا ته به د خپل پلرین حق په تالین حصه ور کیده - د
زمکو تقسیم چرته په روښې، چرته په ټلېه، او ځنې ځانې په
پچه وو - هم په دغد حساب به غر په سمه او په اوچه للمه
د دوتری برخه وه - دا تقسیم دومره صحیح او بې چوکسه
او مساویانه وو چه تر شلمې صدې عیسوی پورې پکښې
هیڅ غلطۍ نه ده پیدا شوې - او پېړۍ په پېړۍ هر چا ته
د خپل نیکې دوتر حصه ور کړې شوې ده - د دوتر د
تقسیم دې طریقې ته به د "ویش" ویلو -

بیر معظم شاه د اخون درويزه په حواله وایي چه -

شیخ ملی در مرض موت خود گفته بود که من در عمر
خود انصرام مرآم اهل حوائج گاه به طمع دنیاوی نه
کرده ام - بلکه خالصتاً لله کرده ام - پس اگر درین سخن
راست گو باشم تقسیمات ملکها و تعینات حدودها که
فی مابین یوسفزی کرده ام تا روز قیامت باقی باد و اگر
دروغگو باشم از میان ایشان مرتفع باد - انتوی کلامه
لهذا تا هذالیوم تقسیم وے ثابت و برقرار است و اولاد وے
درین وقت بعضی در یوسفزی و بعضی در هندوستان است *

* شیخ ملی چه څه وخت د سرکې په رنځ پرېوت نو
(پاتې حاشیه په صفحه ۲۸)

سزاگائے: | د ویش د قواعدو نه علاوه شیخ ملی د

خپل قوم د پاره یوه ضابطه اخلاق هم وضع کړې او رانجه کړې وه - دا ضابطه اخلاق لکه شرعی قانون وو چه په هره تپه او هر کلی کښې ځنې عالمان مشائخ او ستانه دار د دے د اجراء د پاره مقرر وو - سزاگائے به شرعی وے خو د ځینو طریقه به د علاقے د خلکو د مزاج مطابق وه - هم دغه وجه وه چه په دے زمانه کښې د دے سیمے د خلکو اخلاق معیار او انفرادی کردار ډیر اوچت وو - لکه چه میاں معظم وائی چه —

یوسفزی هاله ډیر خوش خویه نیک معاش خلق وو - د دے قوانینو مطابق به ئے بیلمازانو، جوارگرو، تشه ئیزو زلاکارو او نور فواحش کونکو ته سزاگائے ورکیدے -

(پاتے حاشیه له صفحه ۲۷)

وئیلی ئے وو چه "ما په خپل ژوند کښې د حاجتمندو د مرام بندوبست چرے په دنیاوی طمع نه دے کړے بلکه خالصتاً د خدائے د پاره یے کړے دے - پس که زه چرے په دے تجربه کښې ریښتونه یم نو کوم ملکونه چه ما تقسیم کړی دی او کوم حدود چه ما د یوسفنامے تر مینځه مقرر کړی دی هغه د تر قیاسته باقي وی - که په دے کښې دروغ وایم نو تر مینځه دے ئے پورته شی -" لنه دا چه هغه تقسیم لا تر ننه ثابت او برقرار دے - او د هغه اولاد په دے وخت کښې ځنې په یوسفزو او بعضی په هندوستان کښې دی -

په ټوله قبيله كښې په دې قسم عاداتو سخت بنديز وو
 دې ضابطې ته به ئې "شيخ ملي" وې. د دې په
 ذريعه به په كال كښې يو ځل په زيركه مياشت كښې
 د ټول اولس اخلاقي تطهير كيدو. د محاسبې په وخت
 چه به كرم كسان په كوم جرم ماخوځ كړې شول
 مغوئې ته به د خپل جرم په تاين سزاكانې وركيدې.
 په دې كښې ځينې سزاكانې د خاص نوعيت وې. لكه:

(۱) په خر ډانگ كول: - مجرم به په يو اوږد
 ډانگ په خړانگنې كېرې شو. دوؤ تكړ، سړو به ډانگ د
 يو سر او بل سر نه نيولې وو. هم دغه شان به ئې د كلي
 په بازارونو او كوڅو كړه وو. ماشومان او شيخان طالبان
 به ورپسې وو. كلمې به ئې ورپسې وئيلې. ځانې په ځانې
 به ئې اودروؤ او خلقو ته به ئې د هغه د انجام نه د
 عبرت حاصلولو سبق وركوؤ.

(۲) په خړه سورول: - مجرم به په شاتووي خړه
 سور كېرې شو. يو سړي به د خړه غاړې ته پرې
 اچولې وو. د جلوس په وړاندې به روان وو. د خلقو
 جلوس به ورپسې وو. سړي غاړې به ورپسې وهلې كيدل
 شيخانو به پسې كلمې وئيلې. عالمانو به په چوكونو ايساروو
 او خلقو ته به ئې د بدو چارو نه د ځان ساتلو تلقين كوؤ.

(۳) مخ تورول: - ځينې وخت به د مجرم سزا چه
 سنگينه وه نو مخ به ئې ورله د جاعت د ډيوې په توركي

تور کپرو۔ کله کله به ئے ورله د پرتوگ نه پتکے اوواکه،
 به پتکی کنیے به نه ورته د سردار چرگ یا کارغه تیس
 بنپے نالے کپے۔ د هېو کو یا زرو چیترو امیل به نه
 ورته به غاره کپرو او په خره به ئے سور کپرو۔ سرنی
 لغارے به ورهینے وے۔ چه جلوس به روان وو د خرشنو،
 غوشیانو خپولی به پرے وروله کیدل۔ دا به د ډیرو
 سزاگانو مجموعه وه چه کمے زیاتے به پتکيے کیده شو۔
 (م) سر خریل: د بدکاره جنخے سزا به عموماً سر
 خریل وو۔

(ه) په ډرو وهل: جنخے سزا کله به خالصه شرعی
 او کتایي وے۔ لکه په ډرو وهل۔ په دے کنیے به د
 اسلامی فقهي د قوانینو پابندی کولې شوه۔ د سزا حد به هم
 د حفے په اندازه وو۔ دا سزا به عموماً بدکاره سړی او
 بدکاره جنخه ته ورکیده۔

(و) سنگسارول: جنخے مجرمان به سنگسارولے کیدل
 خو داسه موقع به ډیرے کمی پېښیدے۔ کله چه به
 څوک سنگسار کپے شو نو عام اولس چه به کله هم د
 هغه د ځلي په خوا تیریدو هر سړی به پرے درے کانړی
 ویشتل۔ د سوات ټبر او سح په ځینو کلو کنیے لا تر
 ننه دا ځه ځلي موجود دی۔ او اوس هم چه څوک ئے په
 خوا تیریری نو هم په هغه دود پرے کانړی وروی۔ په
 دے ځلو کنیے د اندیلزو خدرے ځلي په خصوصیت سره

مشہور دے -

د شیخ ملی دا سزاگانے د پښتو د هغه عامو رواجی
سزاگانو، جرمانو او ناغو توغو نه بیخي مختلفه وے، کیوسه
چه به پښتو مشرانو، خانانو یا د هغوئو جرگه د حجره
کلی او قام د رواج مطابق ورکوله -

د شیخ ملی ټیکسونه : | د شیخ سلی په مقرر کېدو
ټیکسونو کښه د جاعت د بوقه، کیلوی او د خدمتگار د پاره
کور و سر شه رقم یا غله مقرر وه - د دے نه علاوه د
قربانئو خرمن به هم جماعت ته وقف وه - د اسامانو د پاره
د ټل په سر سړی وے - دا به د ستانه دارو او مشائخو
د سیرو نه علاوه وے* - د جاعت په ودانئ، مرست او لیو
اخاره کښه به ټول ټلگری شاملیدل - کور و سر سر په به
لازمأ حاضریدو، که څوک به به داسه موقع حاضر نه شو
نو ناغمه به ئه ورکوله - د جاعت بش، غورگه، چانړه
بوگر، به یا خو د قومی څنگل نه راوپه کیدل کڼی کهنه سله
نو په ټولانه به اخستې شول - د دے مقرر اصولو پابندی
لا تر ننه جاری ده - دا ټولنه به خالصتأ د دوتر په سر
وه - بے دوتره خلق به د دے ټیکس نه معاف وو - ځکه

* د مشائخو او ستانه دارو سړی به عموماً د کڼو او ټپو
په برید وے او د دوئی پوخ ملکیت به کنټرله کیدو -
د دے نه علاوه به ځنې د مشرئو سړی وے چه حجره
به پرې چلیدے -

چه غفوی ته به د لاس او پښو خدمت حواله وو .

جماعتونو به د مکتب کار هم ورکوو . د طالبانو د پاره به وظیفې مقررې وې، دا وظیفې به د دوه وخته پخې غلې نه علاوه د فصل به تیارېدو د درملونو نه د ټولانو په شکل کښې وې . دغه رنگ راټوله شوې غله به طالبانو خرڅوله او د هغې نه په حاصل شوی رقم به ئې د جاسې پېزار کار کیدو . په زبرکده میاشت کښې او په اختر شوقدر په صدقې خبراتونه هم دوئی ته ورکیدل . او دغه رنگ به د دوئی د دارو د درملو او کتابونو او تیل صابون حاجت تر سره کیدو . په ټوله یوسفنامه کښې د شیخ ملی د نظام د برکته تعلیم مفت او عام وو . په دې کښې د وخت او عمر هېڅ پابندی نه وه . په مکتب کښې به ماشومان هلکان او جینکي کله کښتاسلې . خو هر کله چه به جیني پیغلتوب ته نژدې شوه، نو زنانه استادانو ته به حواله کړې شوه . داسې استادانو ته به د جاسې پېزار نه علاوه په فصل مقررې غله دانه ورکیده او په هره غم بڼه ادبي کښې به ئې پوره پوره اعزازی برخه وه .

مختصراً دا چه په تواریخ حافظ رحمت خانی کښې د قاموالی ، پرې جنې، پښتني کردار ، د پښتنو د عاقبت ناندیشي، د آزاد او غلام د فرق، د مغلو د سیاسي حکمت عملی، د پښتنو او مغلو د پخوانو مراسمو او تعلقاتو، د قومی او انفرادي بدعتونو، د قومی تعصب او خیرخواهي د جذبې، د دیني پیشوایانو او متاڼه دارو د قدر او عزت، د مغلو د

سنگینی، د پښتنو د غیرت او حمیت د مظاہرو، د سرداری
 او شترنی ورکولو د رواج، د جرگې د احترام، د فنوائے د
 اہمیت، د پښتو میرمنو د کسودار، د جنگ د طریقو او
 آدابو، د ٹینو قلاځانو او حصارونو د اہمیت، د مطربانو
 او سوالانو د حیثیت او په پښتو خصوصاً په یوسفزو کښے
 د نسب نامو د رواج قول انکار په دے کتاب کښے موجود
 دی۔

پیر معظم شاه د کتاب په اختتام کښے دا اشعار
 لیکلی دی۔

شکر شکر چه مکتوب شه دا کتاب په بنه اسلوب شه
 دا کتاب اول طویل وو در په ده کښے قال و قيل وو

نور په حکم ما د خان
 چه حافظ دے د قرآن

چه په هند کښے لکه نمر دے تمام هند پرے منور دے
 شياست پور د ده وطن دے بيلي بهيت ئے اوس مسکن دے

هجري سن زر سل اتيا دے
 يو کال بل هم پرے بالا دے

غره هم د محرم ده
 دا رنگ یاد د معظم ده
 پاک مولی د خان معین شه
 د هر چا په دا امین شه

د ڪتاب نقل په ۲۶ جولائي ۱۸۶۳ ڪڍي ميرزا محمد اسماعيل قندهاري د ميچر راوڙي د پاره تيار ڪړي دے - دغه نسخه اوس به برټش ميوزيم لائبريري لندن ڪڍي محفوظه ده - د ڪتاب په سر ڪڍي د ميچر راوڙي د لاس د تاريخي اهميت يو مختصر شان نوٽ هم ليک دے - دغه نوٽ د لوستونکو د دلچسپي د پاره د دے چاپ ڪتاب سره هم شامل ڪړي شوي دے -

څلور علمي ڪورنټي:- | په پښتو ڪڍي په څلورو غټو علمي ڪورنو ڪڍي دري خو په پښتونخوا ڪڍي ميزي او مشهور دي - چه پکښي وروپي د اخون درويزه صاحب ڪورنټي، دويمه د خوشحال خان خټک خيلخانه او دريمه د د ځمکنو د ميان صاحب ڪورنټي ده - څلورم خاندان په هند ڪڍي د روهيله ؤ د نامتو مشر شهيد حافظ رحمت خان دے - چه د ڪتاب تواريخ حافظ رحمت خاني نه علاوه د پښتو د لغاتو او د پښتو د تواريخو او نسب نامو په حقله ډير ڪتابونه به دے خاندان پورے منسوب دي - دے خاندانونو، علومو فنونو له، خصوصاً په پښتو ڪڍي فروغ هم ورکړي دے او د عالمانو شعراؤ قدر داني ئي هم ڪړي ده - بايد چه په وخت او موقع د دے څلورو وارو خاندانونو د علمي خدماتو په حقله مفصل تحقيقات او ڪړي شي او د پښتو ژبې او ادب په تاريخ ڪڍي دوئي ته خپل مناسب حق او مقام ورکړي شي -

اختتامیہ باد توارنج حافظ رحمت خانی د چاپ کولو

غرض دا دے چہ د دے واقعاتو نه عبرت او سبق واخستے
شی او د قبائلی کوندونو او برو جنبو د انگتو او نښتو
په حالے ټول پښتانه به يو اسلامي وحدت کښه سره اوپيرلے
شی، او د شریکے وروڼو او مساواتو غغه اسلامي جوهر
بيا را ژوندی کپه شی، چه بښتون اولس لے ډیره زمانه د
دنیا په قومونو کښه افضل او سرفرازه کپه وو۔

محمد نواز طائر

ایم اے (جغرافیه) - ایم اے (فارسی)

ایم اے - آنرډ (پښتو)

پښتو اکیلمی، پښتور یونیورسیتی

۲۴ فروری ۱۹۷۰ء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سپاس و ستایش مالک الملک که کنگره قصر کبریائی جلالش رفیع تر از ان است که کمنه او هام خواص و عوام به داں جا تواند رسیده و فضای بیدای کمانش وسیع تر از آنست که سرغان اویلی *أَجْنَحَهُ نَفُوسٌ قَلْبُكَ* و عقولِ مَلْکِ بدانجا رخت تواند کشید -

به کدام زبان بیان توان داد که آنوده لوث اسکان را از مقدس مطلق چه آگاهی، و محبوس زاویه عدم را از ذات بخت چه همراهی، جائیکه والئی ملک نبوت و صاحب ولایت فصاحت که *أَنَا أَصَحُّ*، مقوله شریفه اوست، به عجز خود اعتراف نموده و زبان به کلمه *لَا أَحْصِي* کشوده، دیگرے را چه یارائی گفتگو، و غیرے را چه بحال تکب و پر :

دل ز کجا این پر و بال از کجا من که، و تعظیم جلال از کجا

او آنست که خود گفته، و گوهر ثنائے او چنانست، که خود گفته که قوله تعالی: *سُبْحَانَ الَّذِي يَبْدِئُ الْمَكُوتَ كُلَّ شَيْءٍ* و *إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ* - و دزود سعادت ورود بر کزیده معبود که *وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ* خطاب اوست، و ممالک ملک کونین اقطاع منصب بندگان احباب اوست - بکدام استعداد مرقوم توان داشت، جائے که واجب الوجود لولاک ثنائے او گفته، و دین او را ناسخ ملل و ادیان اولین ساخته - و به اهل بیت اطهار و

اصحابِ اختیار موبد گردانیده، دیگرے شکستہ زبانے را چه تاب
زبان کشائی و غیرے آشفته رائے را چه مجال معن آرائی :

و را عز لولاک تمکین پس است ثنائے او طے و یسین پس است

ہرچہ محبوب در کماہ صمدیت و مقبول بار کماہ احدیت کہ
قبائے لی مع الله بر قامت او رست و دعوائے انا سید و ولدِ آدم
او را بر جاست -

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰی آلِهِ الْاَطْهَارِ وَ صَعْبِ الْاَخْيَارِ اِلٰی يَوْمِ الْاٰخِرِ

اما بعد نگارنده این کتاب، و سازنده ابواب، بنده کینہ
یہ معظم شاہ ولد پیر محمد فاضل مغفور مبرور متوطن موضع
پیر سہاک تعلقہ شہر پشاور جنین می گوید، کہ عمدہ الاسراء
الاعظام اسوۃ الکبراء الختام خان عالی شان حافظ الملک والفرقان خان
رحمت خان سلمہ الرحمن عن نوائب الزمان -

نظم

آنکہ از رایش عروس ملک را رونق و حسن و جمال و زیور است
ظاہرش بر جادۂ شرع رسول باطنش ہر دم بہ یاد داور است
ہرچہ در مدحش نویسد کاک فہم ذاتِ عالی را سزا و در خور است

بہ اشتغال کتب متنوعہ و نسخ ہر قسم آلفتے تام و رغبتے
تمام میدارد - اتفاقاً روزے کتابے تواریخ افغانہ مسودہ طریق
مشعر بر احوال اقوام خینی و غوری غالباً بر احوال یوسف زی
بہ زبان افغانی فارسی آمیز مطابق اخبار تذکرہ عارف بے بدل،

سالك شاعراہ علم و عمل آخوند درویش علیہ الرحمۃ از كتب خانہ عالیہ خاصہ شریفہ سرکار فیض آثار نواب معلی الخب خان بیادر خان قوم افغان عرف غوریہ خین خصوصاً زاوڈزے خٹا انداز و رونق افزائے بلندہ شاہ جہان پور طاب اللہ ثراہ و جعل الجنة مشواہ بہ ہم رسیدہ بہ نظر کیہیسا اثر و بے در آمد - (آدام اللہ لقاہہ وضاعف اجلانہ و جعل الی کلی خیر مائہ -

بس چونکہ جناب فیض مآب خان صاحب محقق زمانہ و مدنی یگانہ است، مضامین واقعات غریبہ و حکایات عجیبہ بہ موجب تصدیق و تطبیق تذکرہ مذکور، کہ مشتمل نمونہ خبردار است پسند خاطر افتادہ - اما از آنجا کہ عروس عبارتس مسودہ طریق بے نظیر ثانی مصنف با حشو بیہودہ و تکرار ہلا فائدہ سائندہ بود بہ ریور قبول مستثنی نہ شد۔ لاجرم ہمیں ضرورہ نظیر بے بضاعت تللی الاستطاعت کہ یکی از کمترین دعاگوین و کھترین ملازمان حضور پُر نور بود، فرمودند کہ اکثر کتاب مذکور بے فرب مقصود وہ قسمی کہ مرید الفہم باشد مختص کردد بسے مستحسن خواہد بود کہ از مطالعہ آن کسی را سالتے نہ رسد و بہ کدورتے نہ انجامد -

بناءً علیٰ ہذا مطابق امر والا بہ عبارت قلیل اللفظ کثیر المعنی اختصار آن شدہ مہذب و محبوب گردید مقامات سبعہ مرتب کشت و بہ تاریخ حافظ رحمت خان موسوم شد - و بہ نستعلیق وائے المستعان علی ما تصفون -

مبدائی کتاب مصنف اول

سیت

حار تر خدایہ شم پہ دا ہے قدرتونہ
 چہ آدم حوالا نہ وو تا حالہ کبیل قلمونہ
 قدرتونہ د بیکارہ کرہ
 تا پیدا کرہ اووہ زمکے آسمانونہ
 دغے زمکے قرار نہ کر
 تا پرے کیشول درانہ درانہ لوے غرونہ
 تر دے غرونو دیر درانہ دی
 معبر د دین مروہ
 د سروو خانے د جور کر
 د کور غار، شکہ خونہ
 ہنہ خانے لرہ بہ ورشو
 چہ نہ لار لری نہ ورونہ
 یوہ ورخ بہ پکنے بند شو
 بر قیامت بہ پکنے یونہ
 لرشونو سری پوشتی
 چہ د یوسنارو وو کوم ملکونہ
 ملک نے شکے، مینہ نے کارے
 غوریہ خیل کا تر اوہ پیغورونہ
 غوریہ خیل! پیغور منہ کرہ
 تہ، خیسے بی سرہ ورو پیرہ
 خیسے ستا لہ لاسہ راعی
 حالہ تہ زورور وے بہ مروہ

مقام اول

در ذکر اوطان اصلی اقوام خینی و غوری خصوصاً قوم یوسف زی و غیرهم بن توابع ایشان و سبب ارتحال ایشان از آنجا و آمدن به مضافات دارالسلطنت کابل و مخالفت میرزا الغ بیگ شاهزاده با قوم یوسف زی و کشته شدن سرداران یوسف زی از دست او، و آمدن ایشان از آنجا به مضافات شیر پشاور و غیره که بالفعل در آن متوطن اند —

می گویند چه یوسف زی به کاره به کشکی، او غوریه خیل، خصوصاً خلیل به ترنگ - به مقر او قریه باغ پراگه و او، به یوڈ سبب نے جنگ سره وشه - خینی نے درست مان کر، همه ملک نے ترے راؤنیوے - درست خینی چنانچه یوسف زے، او کھیائے، او ترکلانے، ورسره لا محمد زے هم در و بست له قبائلیو سره راؤکوچیدل، مخ په کینته کابل ته راغلل ساکن شو - الغرض مردم یوسف زی در نواحی کابل خیلے با حشمت و شوکت شده، تمامی حدود مضافات کابل را در تحت تصرف خود آوردند -

گویند که در آن ایام میرزا الغ بیگ شاهزاده بن سلطان ابو سعید بهادر تیموری در نهایت صغر سن و خورد سالی با قدرے قلیل مردم مغول در آن عنقریب از ماوراءالنهر به کابل آمده، شکسته حال و خسته روزگار بودند، و در آن وقت سردار تمام اقوام خینی ملک سلیمان شاه بن ملک تاج الدین بن ملک رخی بود، وقتی که سلیمان شاه ملازمت میرزائے مذکور حاصل نمود بسیار محبت در میان ایشان پیدا شده، به حدیکه ملک مذکور دختر

اتفاقاً یوہ ورخ میرزا الخ بیگ د سلیمان شاہ پہ غیر کہنے ناست وو، قدوة المکاشفین شیخ عثمان بن موقی مولیزمے کہہ یکمے از اولیائے صاحب کشف و اعیان آن زمان بود، و مردم یوسف زی بالکل مکرریدہ و معتقد او بودند، پرے ورتمے از میرزائے مذکور د سلیمان شاہ پہ غیر کہنے ناست وو۔ شیخ عثمان مذکور شہر سیہ - - - - - دغہ حالت کہنے ولید، ورتہ نے او وٹیل چہ ”دشاهزادہ “ملکہ! داخہ کرے؟“ سلیمان شاہ ورتہ او وٹیل چہ ”دشاهزادہ دے۔ لویہ، موم نے چہ کہ بادشاہ شی سلطنت بہ نے خما شی او قام بہ سے پرے عزیز او دروند شی“ شیخ ورتہ او فرمائیل چہ ”د دے زلمی مترکھے لکھ د بزیاد ہسے دی چہ صحابہ (رخ) نے قتل کری او ہلاک کری وُو۔ دغہ ہسے بہ ستا قوم ہم ہلاک کا۔“

ملک مذکور ورقہ اوونیل چہ ”شیخ جیوا دارنگہ بہ وایہ ،
 لہ تا لہ دا ہسے نہ بنائیری - جرے نہ چہ نور شوک پرے خبر
 شی۔۔ ولے چہ بادشاہان د چا احسان نہ ورہ کوی - دے بادشاہ زادہ
 دے، چہ لوٹے شی بادشاہ بہ شی چار بہ نے حما شی، قام بہ مے
 پرے محترم شی۔“ -

... شیخ ورتہ او فرمائیل چہ ”بہ ملکہ! خبر مے کپڑے بیابہ د

وئیل چہ وئیلی دِ راتہ نہ وو، نور اختیار دِ خپل ۔“

چہ ملک سلیمان شاعرزادہ مذکور بہ طریق مسطورہ سرہ لوے
کپ، تربیت کماحقہ ئے او کپ، تر کمالہ ئے ورساوہ ۔ نور ئے
بادشاہ کپ ۔ خطبہ او سکہ پہ نامہ د دہ وچلیدہ ۔ مستقل بادشاہ
شد، ملکونہ ئے ضبط کپہ ۔ عسا کر ئے ڊیر شو ۔ مغول ہم لہ اطرافو
جوانبو راغلل پرے جمع شول، تخت گاہ ئے کابل شد ۔ اما هنوز
کاروبار او مصلحت کل متعلق بہ ملک سلیمان شاہ وو ۔ یوسفزی
پرے باندے صاحب جمعیت شو ۔ تسلط تغلب تمام ئے پکشیے پیدا کپ ۔

الحاصل کویند، در آن ایام کہ میرزا الغ بیگ بادشاہ کابل
شاه جمعیت و حشمت تمام پیدا کرد، و ملک تاج الدین راشش یا
هفت پسر بودند هر همه قابل و ناسی ۔ اول ملک سلیمان شاه کہ
بر مسند ریاست و اسارت اقوام خبی بسیار سال بہ استقلال تمام
متمکن بود، و دویم سلطان شاه کہ برادر اعیانی ملک سلیمان شاه و
پدر ملک احمد بود۔ و پوشیدہ نمائد، کہ ملک احمد ملکہ عظیم الشان
ممالک کیر ملک یوسف زی بلکه ممالک کیر تمام ملک اقوام خبی
بود ۔ کہ احوال وے در محل خود ابراد خواهد یافت ۔ سیوم
بہرام کہ از تجار و کاروانہا طرق محبول می گرفت و جمع می نمود ۔
چہارم خیرالدین، پنجم ہائندہ، کہ از غایت زور و قوت و عظمت
جسامت و برا ہائی می گفتند ۔ و پسران دیگر را ناسبا بہ اینجانب
معلوم و متحقق نہ شد ۔

ذکر منشاء مخالفت یوسف زی و کگیانی

الغرض د سلطان شاه مذکور نور وه او د ملک احمد خور وه فاطمه نامه - چه ډیره نیاسته، جمیله پیغله وه، چه و چنگازیو موسیزیو، کگیانو ته، چنانچه د شبلی ابن توری او د حسن ابن چنگا و عز - انو ته ئے ورکړے وه - او شبلی ابن توری او حسن بن چنگا د: په چنگازی، موسی زی، کگیانی وو، چه په هغه وخت کښے په کگیانو کښے سرداری ماکی د دوئی دواړو وه - میرزا الغ بیگ ته دوئی دواړه ډیر پیښ وو - اعتبار ئے پرے باندے از حد زیات وو - چغلئی به ئے د خلقو ډیرے کولے - په چغلئی سره مشهور وو -

الحاصل فاطمه د کوره ابراهیم د کدای (روئی) نیاس زی، یوسف زی و تبتوله - له کابلہ ئے د کورمے ته راوستله - چه مقام د خیشکیو دے - نور په دغه سبب نیت د کگیانیو و یوسفزیو ته بد شے - اما لکه چه یوسف زی هر کوره غالب او قوت ناکه وو، توان - نه رسیده، شب و روز قابو طلب وو، چه که فرصت موبیا موندلے چه بد مو ورسره وکړلے، او میرزا الغ بیگ هم چه مستقل بادشاه شے یوسف زیو ته ئے نیت بد شے - په دا سبب چه یوسف زی هر کوره غالب وو - د میرزا الغ بیگ پروا ئے نه لرله د خپل اختیار حبتن وو - هر چه ملک سلیمان شاه او یوسف زیو کول هغه به کیدل، او ظلم تعدی هم د دوئی به ښهر د کابل او په دعوات از حد زیاته شوه -

چنانچه میاهي او ښهري او الوسی خلق د دوئی له لاسه په خان ورسیده - چه بد خوئی، دست اندازی، شراب خوری، نور فسق

فجور د دوئی پیشه وه - تا حدی چه اسماعیل د سرکت زوئے
یوسف زه هسه بد مست او ظالم شرابی وو، په اصیل خلق به ئه
په زور نیول او په یوه پیاله د شرابو به ئه خرڅول - او په بازار
کښه د کابل به ئه په زور و ظلم نرخ نرم کړ او څیزونه
به ئه اخستل او نیاو ئه چا نه شته کاووه -

ذکر تاخت میرزا الغ بیگ بر قوم کگیانی

الغرض ظلم و تعدی د دوئی بہ حد و کمال ورسیدہ، اما چا لره توان د پز پرسی نئ وو۔ آخر الامر درمیان یوسف زی و کگیانی بہ سبب قضیہ فاطمہ مذکورہ منازعت بر خاست۔ و دست اندازی شد۔ و نتہ قائم گشت۔ او د میرزا الغ بیگ او د وارو مغلو زرہ بہ دے دیر بنہ شہ۔ چہ نفاق او مخالفت د دوئی تر میان واقع شہ، سرہ بیگانہ شو۔ جانین بہ ما تہ محتاج شی۔ بہ ضبط کنبے بہ مے راشی۔ نور میرزا الغ بیگ لہ مغلو سرہ مصلحت و کر، چہ لبکر بہ پرے ناکشانہ وخیروو، د کگیانو تومن بہ پرے ووہر۔ تاخت تاراج بہ ئے کر۔ چہ یوسف زی او کگیانی بہ مثال د دوو خنکاو دی، چہ د یو خنک ملات شی، یعنی کگیانی زیر و زیوں شی۔ یوسف زی بہ ہم نور راتہ عاجز شی۔ ولے چہ تنها بہ ہلتے شی۔ او دا مصلحت د وھنے د تاراج د کگیانو ئے لہ ملک سلیمان شاہ سرہ ہم و کر۔

چنانچہ بہ ظاہر خو سلیمان شاہ ورتہ آرے و کر لہ۔ اما بہ باطن کنبے د کگیانو بہ وھنے راضی نئ وو۔ لہ دغہ پسہ میرزا الغ بیگ لہ لبکرہ سرہ بہ قصد د کگیانو د وھنے روان شہ۔ چہ قتل او تاراج بہ ئے کر۔ تر ہغہ میان سلیمان شاہ خبر شہ ہتے ئے کگیانو لره خبر ورستاوہ چہ میرزا الغ بیگ راغے ستائے تاخت لره و بہ مو وھی۔ تاسے خبر شئی، خیل آلوس ترے وساتئی۔ کگیانی نور لہ ہغہ ٹاہہ زر و تبندیل۔ بل ٹاہے لره لالہ۔ میرزا الغ بیگ چہ ورغے کگیانی ئے بہ ہغہ ٹاہے ییا نئ موندہ۔ زرہ نئے دیر بد شہ۔ و خیل لبکر تہ ئے وویل چہ دا کگیانی چا پخوا خبر

کہہ چہ لہ خپلہ ثایہ وتبتیدل؟ دوئی ورته وویل چہ خدائے زده
چہ چا خبر کړۍ - او د ککیانو تومن هسے خائے لره بیا تللی وو
چہ میرزا ورپسے تللی نه شۍ - قانو لے پرے نه سازیده -

آخر میرزا لے مذکور مایوس شرمندہ لہ خنہ ثایہ په پیرته
راوچاروت - به شهر کابل رسیده تفحص و تحقیق بسیار کرد که
آیا مردم ککیانی را از الغار من کدام کس واقف نمود - آخر الامر
چون چند روزی گذشت - مردم ککیانی بے مروتی کرده به میرزا
الغ بیگ پیغام کردند که مایان را از الغار شما ملک سلیمان شاه
که مدارالمهام شما است بدین طرف کسی از معتمد علیه خود به
طریق استعجال نزد مایان دوانیده واقف و آگاه ساخت - حکم لہ
ثایہ وتبتیدو، لہ هر خه سره هسے خائے ته لارو، چہ ستا لاس
را باندے و نه رسیده -

از استماع این خبر آزرده گی میرزا وغیره مغولانش از ملک
سلیمان شاه والوس یوسف زئی به حد کمال رسیده حقد و حسد ایشان
در باره ملک سلیمان شاه و جمیع قوم یوسف زئی نهایت انجامیده و
شب و روز در قلع و قمع ایشان می اندیشیده و با مقربان خود
خلوتها و مشورتها همیشه می کردند تا روزی میرزا الغ بیگ
حسن ابن چنگا و شبلی بن تورے هر دو سرداران قوم موسی زئی
ککیانی بودند، چنانچه سابقاً ذکر ایشان گذشته است، هر دو را به
ملازمت خود طلبیده مصالحه نمودند - و به انواع کرامات و
بیدارات سرفراز داشته فرمودند، که من با تمامی عساکر در مدد
و معاونت شما هستم و از یوسف زئی بے زار و بے اعتبار شدم،
باید که بروید و لشکر خود را جمع کرده به جنگ یوسف زئی

به استعداد تمام بیرون آیند - که ما هم شامل حال شمایان خواهیم
 شد - چه یوسف زی ستایه هم دین دی حما هم دین دی، چه نو
 لاس رسیوی هیچ صرفه به یوسفزبوم کوئی، او به دایه عظیم
 سو کند سره و کر - چه اول تاس لاس به یوسف زی پورے کپڑی
 نورزہ هم له خپله جمعیت سره زر درپسے درغلم - عاقبت الامر
 ملکان کگیانی از میرزا الخ یک رخصت شده به تومن خود که
 در نواخی کابل بود رسیدند -

ذکر کیفیت جنگ یوسف زی به میرزا الخ بیگ و کنگیانی

(جنگ غوره مرغه)

عساکر خود را مجتمع نموده مستعد شدند، و به غزم محاربه با یوسف زی به در آمدند و مقارن آن حال میرزا الخ بیگ نیز با لشکر عظیم خود آمد. با کنگیانی شامل گشت و به هیئت اجتماعی به جالب یوسف زی متوجه شدند.

چنانچه بعضی از کنگیانی پیشتر رفته، غوائے د یوسفزیو و نیولے را به مخه نے کرے - بومن* د یوسف زو خبر شد، لور د لوره مسلح ورهے راووتل - هر گاه چه د یوسفزو لپکر کنگیانیو ولید تور لپکر د کنگیانیو او مغولو خلور صفه شو - یوسفزیو چه دوئی خلور صفه ولیده یوسفزی هم خلور صفه شول - آخر الاسر چه دواړه لپکره سره وخوخیدل په نیت د مقاتلے او د مقابلے سره ورغلل، جنگ عظیم مابین العسکرین سره واقع شه - فاما یوسفزی ترے لاندے وتل، داد د مردانگئی (ئے) ورکه - لپکر د مغولو او د کنگیانیو دواړه مات کره - شکست فاحش ئے ور لره ورکه دیر مغول او کنگیانی ئے ووژل - هغه جنگ حائے چه نژدے و کابل ته وو - او واره پرے زرغونه مرغه ده هغه مرغه واره په خون د مقتولانو د مغولو د کنگیانیو آلوده او غوره شوه - حکم د هغه جنگ گاه نوم غوره مرغه شوه - تا الیوم اهل افغان آن جنگ را جنگ غوره مرغه می گویند - و آن جگ جائے را غوره مرغه می نامند -

* قام، اولس، خلق -

القصہ چہ میرزا او ککیانی دواہ لہ ہنہ جنگ بہ ماتے لالہ
 میرزا کابل لہ راغی - او ککیانی خپلو مساکنو لہ ورغلل - میرزا
 الخ بیگ ہر گورہ ډیر خچل او منفعل شہ - بیائے حسن ابن
 چنگا او شبلی ابن توری ککیانی تہ وویل چہ د یوسفزو د وروک
 کولو او د قتلولو علاج بیا د کولو دے، حسن او شبلی ورتہ
 وویل، چہ میرزا صاحب! یوسف زی بہ بے ملائمتہ بے دلاے بہ
 لاس کینیئہ ووزی البتہ صلح آشتی ورسرہ وکرہ - چہ کوندے
 بہ دا رنگ ووغلیزی بہ لاس د راشی - میرزا ورتہ وویل چہ
 کہ صلح ورسرہ او کرم او بہ مدارات او ملائمت بے راوالم ہل
 بہ بے شوک مات کا - او شوک بہ بے ووزنی - دوشی ورتہ
 وویل چہ تہ بے عذر بہ دلاے سرہ سرداران ہلکان وارہ
 راؤبولہ - انعام اکرام اول ورکرہ، بیا بے بہ قرارہ لاس د ورستو
 ووترہ و مونیر تہ بے راکرہ - انشاء اللہ تعالیٰ اول بہ بے ہنہ مونیر
 مات کپرو و بہ بے وژنو -

چون این وعدہ میان میرزا و سرداران ککیانی از حسن و
 شبلی وغیرہما استحکام یافت بعد ازاں میرزا عذر در پیش نہاد
 دلاے او استمالت در پیش نمود و با سرداران یوسف زی خطوط
 متضمن لطف و مہربانی و انعام و اکرام نوشت بہ دست معتمد
 خود فرستاد کہ گناہان کردہ و نا کردہ، دانستہ و نادانستہ شمایان
 بہ خلوص خاطر و جفا طویت بخشیدم، پس بیا راہی چہ آشتی او
 یگانگی سرہ مستحکمہ کپرو - لکہ پخوا مو سرہ زیست روزگار کارہ
 بیا بہ ہنہ ہسے رنگ کوو - و بدست آن کسان خود مبلغ نقد بہ
 طریق تحفہ نیز فرستادند تا وقتی کہ آن کسان میرزا با مکاتیب
 محبت اسالیب مع مبلغ بہ یوسف زی رسیدہ ملکان یوسف زی از آنجا

کہہ گفتم اند :

زر ہلا دی اسیل بندہ کا چہ طمع نے نہ وی پہ شاہانو خندہ کا

از فریب قوم مغول کہ ضرب المثل است، غافل شدہ فریفتہ منصوبہ او کشتہ شادان شدند و آن مبلغ مرسولہ را در میان خود ہا با یکدیگر تقسیم نمودند او سرہ بہ نے و ویل چہ خرنگہ بندہ 'وشو چہ میرزا او کگیانی مونیر دواہ مات کرہ فتح مو روزی شوہ او ہم بیا میرزا محتاج شہ بہ زارئی مو پولی - بندہ بہ راسرہ و کہ - آخر پہ دا بللو بے عقلہ یوسف زی راضی شو - و بسا او اعتبار نے ہرے و کرہ -

سلیمان شاہ مع جماعتی از کدخدایان یوسف زی ہمراہ آدمان میرزا روان شدہ بہ ملازمت میرزا الخ بیگ بہ کابل رسیدند - و میرزا معہ امیران تجود بہ استقبال ملکان یوسف زی بر آمدہ بہ اعزاز تمام بہ خانہ خود در آوردند - و خلعت ہائے فاخرہ علی حسب درجاتہم بہ آنها پوشانیدہ مبلغ بسیار مرحمت کردند و طرفہ التفات و شفقت با اوشان مبذول داشتند مدائے کہ ان جماعت ملکان یوسف زی در حضور میرزا الخ بیگ بودند ہر روز ضیافت می کردند بزم ہا می نمودند -

اتفاقاً روزے میرزا با امیران و ندیمان خود معہ ملکان مذکور یوسف زی بزم شراب خوری کردہ بودند - اتفاقاً در ان روز چندے از جوانان رعنا و دلیر و شراب خوار کہ با جماعت کدخدایان یوسف زی کہ بہ ملازمت شہزادہ آمدہ بودند عزلیات و خرافات بنیاد نہادہ بدخصتی میگردند و میرزا را کلمعلوم پنداشتہ شمشیر ہا و

کاردها را از بس لا یعتلی و مخموری از نیام ها کشیده ، د کو تو دیوالونو ستنے به نئے پرے وهلے دست اندازئے بے ادبنے دیرے کوئے -

دا مستی او بدی د دوئی په میرزا او په مغولو هم دیرہ بدہ ولنگیدله، اما له ملاحظے د یوسف زیوئے اصلا دم نه شئ واهه - نور د میرزا او د مغولو قهر غصه و یوسف زیو ته لا زیاته شوه - بارے لکه یوسف زی واره مسلح راغلی وو - د میرزا او د مغولو وار او لاس پرے بر نه شئ او قابو نئے پرے و نه رسیدہ - نور په دا سکار نئے زړه ور کړه انعام اکرام نئے ور کړه - و به خاتې نئے خود ها رخصت فرمودند - چونکه مردم اعیان یوسف زی خیلے سرفراز شده به الوس خود ها رسیدند خوش وقت شده زیاده ازان بدست و متکبر گشتند و تسلط و تغلب از آن زیاده کردند -

ذکر طلپیدن میرزا الغ بیگ یوسف زی را بقصد کشتن

الغرض میرزا مذکور بعد از چند گاه باردیگر بنیاد عذر نهاده به ملک سلیمان شاه وغیره رؤسائے یوسف زی فرمان نوشته بدین مضمون فرستاد که اراده فیات بادشاهانه و قصد دادن خلعت هائے فاخره و انعامات ذخیره علی حسب درجات شنایان به بخاطر مقرر دارم، لازم که هر کسے از مشارالیه نمایان آمده حاضر شوید که به مزاحم خسروانه هر یک برقرار خواهد نمود -

چون این معنی به کوش مردم یوسف زی رسیده از بے عقلی و بے فکری خود به ذوق مستی آمیدواری چنان، مستغرق شده چه چرخی سردار او ملک او دلارز خوان وو، تر شیخ تر بزرگه پورے وارہ سره جمع شول - وارہ اووہ سوہ میرہ بباغلی نمایان ستره ورغلل کابل ته لارل -

وقتیکه به دیار میرزا رسیدند آدمیان میرزا آمده ظاهر نمودند که حکم میرزا چنین صادر شده است که هیچ کس از شمایان با تیغ و سلاح اندرون نباید آید هر چه که از اسلحه بیش خود دارید از بیرون گذاشته بعد ازان بروید، و لوازم کورنشات به جائے آید - چون آن جماعت یوسف زی هر همه مسلح بودند هر همه بر طبق امر اسلحه خود را گذاشته دست خالی اندرون رفتند و شرائط تسلیمات به جائے آوردند -

میرزا بر جمیع ملکان مذکور شفقت بسیار کرده دلاسا نمودند و به جمیع خوانین و امیران خود که در آن وقت حاضر بودند حکم نمود، که وقت بے وقت است، می باید که مردم یوسف زی

بسڻ تمام جرکه يوسف زي را ميرزا الغ بيگ در کابل

الغرض بدون ملک سليمان شاه جميع آن هفت ضد کس را خانه به خانه دست پر کتف بستند و به دربار ميرزا حاضر آوردند و ملک سليمان شاه را فرو گذاشتند زيرا که ميرزا منون احسان وے بود و رعایت آداب وے بسيار می کردند -

القصه چه يوسفی 'وتړل شو' پس له هغه حکم د ميرزا د دوئی په باب کښې دا هڅه صادر شوه، چه لاس تړلی دوئی راوړي پس له هغه ئې 'کردنونه' ووهي - چنانچه خوانينو او کسانو د ميرزا دغه رنگ 'وکړل' چه واړه اووه سوه کسه يوسفی (ئې) لاس تړلي د ميرزا دربار لږه راوستل - نور ئې ودرول او ملک سليمان شاه خلاص و و ناز حيران پریشان وو د يوسفیو او د ميرزا تر ميان کورزيده و ميرزا ته ئې زاری شفاعت د يوسفیو د خلاصی کاوه -

او ميرزا په هغه وقت کښې له ديوان خالې بيرته بل حالې وو پټ پکښې ناست وو په دا ميان کښې پنځه کسه يوسفی رانړيزی شته سړي چه يو پکښې کوثر ابن ملا حسين رانړيزی اتسان زې وو او څلور نور هم ورسره وو ناکهانه ئې بې خبره له خپله تومننه په دا يوسفی پس راټلل په دغو لاس تړليو يوسفیو زيو کښې راکښيوتل ځنو يوسفیو ورته ووتل چه زمرو تاييې رايسې څه بدو راوستي، دوئی غريبان حيران شو لکه مغولو چه دوئی وليده د دوئی د پنځو واړو لاسونه ئې ورستو محکم 'وتړل' -

مکاشفہ شیخ عثمان علیہ الرحمة

..... او حضرت زبدة المکاشفين عمدة الاولياء شيخ عثمان بن سوقي
مولیزي قدس سره هم به دغو مظلومانو کښې لاس تړلې ولاړ وو۔
په دغه ميان کښې شيخ عثمان دغو پنځو واپرو رانړيزيو ته غږ
وکړ چه ”تاسې چرته خدائے راوستلئ“۔ دوئی ورته ”وویل
چه ”دا څوونږ قام وو راغلې وو، مونږ ورپسې راغللو له دے
هسے حاله خبر نه وو“۔ شيخ عثمان ورته وویل چه ”اووه
سوه کسه يوسف زی چه ما پر منبر لیدل چه په یو ځای قتل
شو“ تاسې څو مې ورشړه نه لیدلئ، چرے خدائے دلته راوستلئ“۔
دوئی بیا ورته ”وویل چه ”په قام پسې راغللو هېڅ خبر نه وو“
.....
..... القصه در آن روز که میرزا قتل يوسف زی می کرد۔
روسیایے کښکایان نیز حاضر بودند فی الفور ایشان را طلبیده، ورته ئے
”وویل چه ”دا دی اووه سوه غوره ښاغلی مردان د یوسفزیو
لاس تړلې بے و تاسے ته دوکړل۔ او لافے هم تاسے کړے وے،
چه اول به ئے مونږ هله مات کړو اوس د څو غټو ملکاتو سر و نه
تاسے پخپل لاس پر ښکالړئ پس له هغه د هغو نورو مړونه به ځنا
جلادان ”ووهی“۔

..... آخر ملکان د کښکيانو او جلادان د میرزا هغو تړلیو لږه
توړی وکښلې په لاس ورغلل۔

..... کښویند که ملک سلیمان شاه هر چند آند و رفت میگرد و
زاری و شفاعت در باب مخلصي يوسف زی می نمود۔ ایسا فائده
نکرده او سلیمان شاه په زار زار ژړل تر دا میان به تکرریده۔

آخر میرزا ورتہ ووثیل چہ "ملک! تہ ولے دیر ژاپنے۔ ستا
مرگ خو نشته تہ خو بی معاف کرے تہ چہ تہ بی ہلارے۔"

سلیمان شاہ ورتہ ووثیل چہ "زہ د خیل [خان] بہ مرگ دار
تہ یم خو یوہ خبرہ می ارمان شوہ، چہ حمونو شیخ عثمان، چہ تہ
لا ملک وے او حما بہ زنگانہ ناست وے لوبولے می، یوہ
ورخ ستا بہ باب یوہ خبرہ لہ کشفہ ما تہ وئیلی وہ اولہ دے
حالیہ تہ راتہ آکاہی کرے وہ۔ بارے ما پرے عمل تہ کاوہ،
ہنہ ورخ دا دہ، حال می ستا اوس اولید۔ نور میرزا ورتہ ووثیل
چہ "تہ مہ ویریرہ تہ می ہلارے۔" بیا سلیمان شاہ ورتہ ووثیل
چہ "تہ ما ہد غیر کنبے بہ خیل زنگانہ ناست لوٹے کرے،
بادشاہ می کرے۔ دیرے لیکھے می دوسرہ وکرتے اوقا زہ ہر ہلار
نیلے دم۔ حما ہر کورہ دیر حقونہ ستا ہد ذمہ ثابت دی، ہس
تہ کورہ نا خلق مہ وژنہ۔ او کتہ ورتہ تہ کورے نور دا درے
عرضہ خو می قبول کرہ۔ پس لہ ہفے تہ مہ کرہ۔ میرزا ورتہ
ووثیل۔ "درے عرضہ کیوم۔ کوم دی راتہ وواہ۔"

سلیمان شاہ ورتہ ووثیل چہ :-

اول عرض می دا دے چہ اول ما تر ہر چا اول وورژنہ،
چہ دوئی بہ سترکو تہ ویم۔ چہ د دوئی د خوتواو کناہ۔ حما
بہ غارہ تہ شی۔ ولے [چہ] شیخ عثمان ستا لہ حالہ راتہ دا رنگ
وئیلی وو۔ او ما تہ منل۔ او تہ می لوبولے بادشاہ می کرے۔

او دویم عرض می دا دے چہ :-

حما بہ حائے ملک احمد د سلطان شاہ زوے، حما وراہ چہ
تہ لے شوے دے، بوٹے مجبہ، بہ سٹے وژنہ۔ (غنی مہ شد چہ ملک

احمد بن سلطان شاہ بن ملک تاج الدین بہ دغہ وخت کبھی بے ریشہ زلمے وو۔ پیرہ نے نہ وہ بھینا ہانزادہ (۱۵) سالہ وو۔ و چون از عہد خوردگی آثار رشد و قابلیت و اطوار بزرگی و ریاست در جبین او ہویدا بود عقل و فراست بے نہایت میداشت خوش زبان و خوب تقریر بود و ملک سلیمان شاہ او را از فرزندان صلی خود ہم دوست تر میداشت و تربیتش پیش می کرد، ازین سبب ویرا نیز در این مرتبہ ہمراہ خود بہ ملازمت میرزا آوردہ بود) دے ہم ترلے شوے وو۔

الغرض پس کہ خفہ ملک سلیمان ووئیل چہ :-

دریم عرض می دا دے، چہ مویر دا اووہ سوہ (۔۔) میرہ چہ یوئے احمدہ وارہ ووژتہ نور د یوسف زوہہ الومن غرض مہ کویہ۔ قتل تاراج او بند ہم مہ کویہ او ہر چرتہ چہ خی پریویدہ۔ منع نے ہم مہ کویہ۔

میرزا ورتہ ووئیل چہ تہہ ملک! دا درے عرضہ می د۔ قبول کرل ہسے و بہ کرم۔

کویند چہ ملک سلیمان شاہ د احمد د خلاصی عرض و میرزا تہہ کاوہ۔ حسن ابن چنگا او شبلی ابن توری دوارہ ککیسانی میرزا خفہ حاضر وو۔ دوئی دوارو سرہ ووئیل چہ د سلیمان شاہ عقل خوشدلے دے۔ کوردیدہ دے خان نہ خلاصوی پچہ الوبن پرے ودان دے۔ احمد خلاصوی چہ لا خام ہلک دے، دے بہ قام لرہ شہ وکا۔

ملک سلیمان شاہ دا خبرہ واوریدلہ۔ ورتہ نے ووئیل چہ

ما عمر خوړلې دے او احمد لا زلمے دے - اید دا هسے دے -
چہ دے به قام و ساقی ودان به ئے کا -

الغرض میرزا الخ بیب درے واره عرضه د سلیمان شاه قبول
کړل - و احمد را زنده گذاشته و به عوض وے حکم کشتن
ملک سلیمان شاه کرد - چنانچه ملک مذکور همراه آن دست بسته ها
رفته در موقف عرض ایستاد - او به دغه وقت کښے وائی چہ
دوئی خپلو سره ووئیل چہ صاحب کشف او د باطن سواره به سوړ
کښے دا ورځ چا لیدله کڼه نه - شوک دیدبان وو کڼه نه وو -

شیخ عثمان علیہ الرحمة ورته ووئیل چہ "تاسے دا خپل ملک
وېوښتی چہ لا ډیر پخوا ما ورته شه وئیلی وو - له دے چارے
ما دے خبر کړے وو که نه وو" - ملک ووئیل چہ "او شیخ
رښتیا وائی له دے حاله ده ما ته وئیلی وو - بارے ما د ده
خبره و نه منله - هغه ورځ دا ده چہ ده ئے خبر راته کاوه -
به سترگو بے ولیده" - د هغه پس شیخ عثمان به زوره دا وینا
ووئيله :

چہ دا دود سړولیده - بل غار که * (ئے) ارویده

د خدائے به کړه ئے لاس نه رسیده

الغرض شیخ عثمان پس له هغه ووئیل چارے دا ده چہ
ما لیدله را پښه شوه - بارے ما لیدلی وو چہ به هغه واقعہ
کښے به تور قوال هم ژاړه وی او دے اوس نشته دا څه رنگه

* بلغاک: شور، فریاد، چغے سورے، (اصل مسوده کښے
بل غار که لیکلے شوی دے -

خبرہ دہ - ناگاہ پہ ہفتہ ساعت کہنے تور قوال ہم حاضر شدہ راغی
 چہ قندھار لہ پہ سیر تلے وز - پہ ہفتہ وقت خدائے راوست -
 بے خبرہ پہ دربار رانوت خو چہ لہ وراپہ ولیدہ شدہ - شیخ غور
 وکھر چہ وکوری ہفتہ دے تور قوال ہم راغی - پہ دے واقعہ
 کہنے راسرہ شریک شدہ - دا احمونیر قتل اوس ربتیا شدہ - ہفتہ واقعہ
 ربتیاوہ پہ تحقیق ہم دا رنگ میرے لیدلہ لکہ چہ راغللہ راپسپہ شولہ -

و این تور قوال از جملہ نامی شیخان و درویشان یوسفزی
 بود - و دز مولیزی میبشد و الحال نیز درینوقت در مردم مولیزی
 جماعتی از اولاد او هستند کہ آنها را قوال خیل می نامند -

التعبہ گویند در آن وقت کہ سرداران کگیانی و جلادان
 میرزا برائے کشتن یوسف زی روانہ شدہ نزد ایشان رسیدند و ہمگی
 شمشیر ہا کشیدند - در آن وقت حسن ابن چنگا و شبلی ابن توری
 کگیانی ملک سلیمان شاہ تہ دا جوہرہ موئیلہ :

لکہ وایو ہسے دینہ - لاس تہلی خدائے راگری
 اوس بہ مو ووژنو لکہ پسونہ

در جواب ایشان ملک سلیمان شاہ ابن رباعی گفت :

کہ جنگ وے بہ یرغونہ تہ بہ رانغلے پہ مرونہ
 لکہ ئے لاس تہلی درکرو اوس مو ووژنہ لکہ مرونہ

ہس تہ ہنے اول حسن د چنگا او شبلی د توری د ملک سلیمان شاہ سر
 پہ تورہ رواہ دغہ پسہ دوی دوارہ ہرے ولکیدہ ہیخ تقصیر ئے
 ہرے و تہ کہ - د دیرو یغتو شو مرونو کردنونہ ئے ووہل -
 نور د میرزا جلادانو لور تر لسورہ ہرے راکیہسویے د وارو

کردنوندے وومل چہ د شیخ عثمان کلہ نے ووهله، چورلته له
تنے نے لاره، نور د خدائے پہ حکم پہ هغه خائے تر دیره خرخیدله
اوپه خله نے په زوره حق حق وئیل او تنه نے هم هسه په
خائے تر دیره سر بریکړے ولاره وه - چا بد بختو جلادانو په لاس
په وریژنه تیل وهله په زسکه ولکیدله - پس له هغه، کلہ نے له
خرخیدو او خله نے له حق حق وئیلو پاته شوه -

از مشاهدۂ ابن کرامت عظیم شیخ عثمان علیہ الرحمۃ هم
جلادان در رعب و هراس آمدند - کوئند در آن وقت چون نوبت
قتل کوثر ابن ملا حسین رانریزی اتمانزی رسید، چہ په یوسف زی
کښے دملا حسین کور آستانه دار بزرگوار دے او دعا هم یوسفزی
په دوئی راپیری - لکه چہ جلاد په تیره توره په زوره کردن د
ده واهه اصلا غوخ [نے] نه کړ - هغه جلاد حیران و ترسان شه چہ
دا شه رنگ بزرگ سرے دے چہ دا هسه تیغ نے نه غوڅوی -

آخر هغه جلاد فی الفور پیش میرزا، رفته احوال تن و کلہ شیخ
عثمان و نابریدن شمشیر تیز کردن کوثر بن ملا حسین معروض
داشت، میرزا متحیر شده گفت که تو دروغ میگوئی - اینچنین نه
خواهد بود -

آخرش میرزا خپل سرے معتمد ورسره کړ لار شه، هغه جلاد
بیا کوثر په توره وواهه بیا نے غوخ نه کړ، نور میرزا ته هغه
سرے راغے وے وئیل چہ هغه جلاد رښتیا وائی، خدا بد وړاندے
په توره په کردن وواهه - توره پرے اصلا کار و نه کړ -

آخر میرزا حکم وکړ چہ کوثر راوړي په امان د وې - چہ

کسان د میرزا ورغلی خلاصوئے، کوثر ورته وُوئیل، چه سا یوازے مټ پرانیږی، که دا خاور مانه چه له ما سره راغلی دی، خلاصوئی هاله ما هم خلاص کانړی او که دوی نه خلاصیږی ما هم مټ خلاصوئی -

آخر کسان میرزا بیش میرزا رنت احوالش را بیان ساختند تا کوثر را معه چار رفیق خلاص نمودند و ازان مهلکه عظیم بدون کوثر مع رفقاء اربعه و احمد ابن سلطان شاه برادر زاده ملک سلیمان شاه که مجموع شش کس بودند دیگرے هیچ کس از آن هفت صد کس زنده نمانده همه را به قتل رسانیده شهید ساختند - و این سلیمان شاه پسر ملک تاج الدین بود، ملک تاج الدین مرده عالیجاه و صاحب شوکت بود - در وقته اقوام خبیثی بمبنی یوسف زی و کجیانی و ترکانی در نواحی قندهار در بقاع کاپرے، و "نشکی" و "چوک" و "هاک" سکونت مے داشتند همه تابع و فرمانبردار او بودند -

الغرض چون همه آن هفت صد کس یوسفزی را مقتول ساختند میرزا الخ یک حکم نمود تا این همه مقتولان را بیرون شهر کابل برده دفن کنند - بنا بر حکم وے همه را برده مابین مشرق و شمال به مفاصله دوسه تیر برتاب از کابل بر موضع سیاه سنگ دفن ساختند و آن مقبره را هنوز خطیره شهیدان یوسفزی میگویند، و تا الیوم معلوم و عیان است و قبر شیخ عثمان بن موقی مولیزی قدس سره که سابقاً مذکور شده نیز در آنجا معروف و مشهور است - پتزار و پتترک به

الغرض دا چه هغه واره یوسف زی شهیدان شو او پنځه کسه رانړیږی او یو ملک احمد بن سلطان شاه مجنوع شش

از آنجا خلاص شدہ بہ التوس خود رفتند۔ گویا کہ آن روز روزِ قیامت بود کہ در خانہ ماتمی و المے ظاہر گشت و میرزا نیز بہ موجب وعدہ کہ با ملک سلیمان شاہ کردہ بود با اہل و عیال یوسفزی مزاحم نہ شدہ سر خود گذاشتند اما افواجی را فرستادہ تا ملک ایشان را تاخت و تاراج نمودہ سال و مواسی ایشان ببارند، حتی کہ جامہائے ایشان نیز نہ گذاشتہ خالی و برہنہ بگزارند تا ہر کجا کہ مے روند بزنند۔

چنانچہ حسب الحکم لشکر مے رفتہ مطابق امر او بہ عمل آوردند۔ [چنانچہ] ہر خدے لہ یوسف زیور را پیروند، تن سہی نے پریشوہ۔ گویند چہ بہ دغہ حادثہ کہنے نور ہیچا خدہ خدہ ہاتو نہ شوہ مگر خزانہ د موسی ابن ایسکو خلاصہ شوہ او نور دوئی مطلق العنان کرل۔ تا ہر چہ دانند بکنند و ہر طرف کہ صلاح دانند بروند۔ کسی مانع ایشان نہ کردد۔

چون احمد سبے آن پنج کس رائی یزی بہ خانہ خود رسیدند و مردم سابقہ یوسف زی کہ در خانہ بودند خبلہ تول شول معرکہ نے سرہ و کرہ چہ اوس خدہ بویہ۔ آخر وارو خبلہ و وویل چہ نور مو دلہ بہ دا ملک کہنے خائے نشہ۔ آب و خور مو د دے خائے تمام شہ لہ دے ملکہ اوس تلل بویہ، لکہ دا د تللو۔ مصلحت ہر چا سرہ خویش کر نور نے خپلو ستانہ دارو شائعو تہ و وویل چہ تاسے راتہ و وائی چہ د یوسف زی ملک کوم دے۔ چرتہ دروہو۔

شیخ زنگی ابن ملا خلیل رائی یزی خواجہ خپل طاب ثراہ کہ در میان ستانہ داران یوسف زی بہ کشف و کرامت مشہور

صاحب ولایت بود، فرمود چہ اے یوسف زیو درومنی اُحمونی ملک سوات دے۔ خدائے بہ نے راکا، بارے بہ سوات کنیے یو ملک دے نوم نے باہوان دے، پہ باہوان کنیے د زاؤو دیرے ہما شکرانہ کانپری و ما تہ نے راکپری۔ نور دوئی د زاؤو دیرئی د دہ شکرانہ کر۔ او پہ دا وعدہ سرہ وارو فاتحہ ولوستلہ، یما وارو ہغو یوسف زیو د ملک سلیمان شاہ پہ فرمودہ چہ پہ وقت د شہادت نے وئیلی وو چہ د یوسف زیو ملکی د د احمد وی، چہ دے بہ قام وساتی او ودان بہ نے کا، احمد نے د درست خپل توسن ملک کر۔

ملا حسین رائے پزی اتان زی د کوثر مذکور پلار، چہ پہ یوسفزی کنیے مستجاب الدعوات ولی وو۔ چنانچہ تر اوسہ پورے پہ یوسفزی کنیے د ملا حسین کور ستانہ دار دے د ہرہ چار چہ وی چہ د دوئی د کور سری حاکم وی دعا پہ ہغہ چار ہغہ کا۔ او لہ ہغہ ہر ہسے چہ د ملا حسین دعا پہ احمد بن سلطان شاہ پورے شولہ، یوسف زے خیر بنہ ودان شہ او پس لہ ہغہ یوسف زی د دہ د اولاد دعا ہم ہر شونگنر نسی، چہ د دوئی د کور سرے حاضر وی ہر مہم او حاجت چہ وی ورتہ وائی چہ تہ د ملا حسین د کور سرے نے دعا راتہ وکرہ، چہ حاجت سے خدائے پورہ کا۔ او د ملا حسین اولاد تر تن ورھے پورے شتہ دے۔

الغرض ملا حسین لہ میانہ د یوسف زیو ہاشید یوہ لبتہ [نے] ہرے کرہ د احمد پہ لاس نے ورکرہ چہ ورخہ د وکپری سے ملک [کرے] او ملکی د مبارک شہ۔ نور ہر چا سرہ پہ ہغہ زمان د بیکٹی مبارکی احمد تہ وکرہ فاتحہ نے د خیرہ سرہ ولوستلہ۔

چنانچہ بعد از آن روز ملک احمد سردار تمام یوسف زی شدہ
بر مسندِ ملکی و سرداری یوسف زی قائم مقام ملک سلیمان شاہ
بنشست و کارِ وے روز بہ روز در ترقی میگذشت تا با اوج دولت
و حشمت رسیدہ ملکی عظیم الشان ممالک ستان گشت چنانچہ احوالش
در محل خود ایراد خواهد یافت ۔

القصہ یوسف زی بالکل خوار و زار و حیران و پریشان خانہ
وار لہ خپلو کدو سرہ چہ پہ نواحی د کابل وو پہ بکثہ پناور
تہ را روان شو ۔ بارے دوئی ہر گورہ بے توبیہ، بے خرش، بے
بارگیرہ پنی در ماندہ وو، ہیچا خخہ شہ پاتو شوی نہ وو ۔ ہسے
مغواو نلی وو ۔ مگر د خدائے پہ حکم خزانہ د موسیٰ ابن ایسکو
ابن چوبل ابن بلویدہ ابن اکو یوسف زی ہاتے شوی وہ ۔ چہ پہ
یوسف زی کتبیہ لوئے نامدار سردار تیر شوئے دے ۔ اولاد نئے لا
تر اوسہ پورے پیری پہ پیری سرداران راغلی دی او موسیٰ خیل
وارہ د دہ لہ پشتہ دی ۔

الغرض وائی چہ دغہ خزانہ خدائے لہ دغہ ہسے تاراجہ سلامت
ہاتے کرے وہ ۔ نور مغوی ہغہ خزانہ پہ وقت د کوچ راواخستلہ ۔
خپلے کھولئی* تہ نئے ووہل چہ حمونیرہ خزانہ خدائے لہ دے
ہسے تاراجہ ہاتے کرہ او د نور قام مو لالہ تر دا بد حمونیرہ پر
قام نورہ سبغی نہ وی ۔ ہاندہ دی چہ دا خزانہ پر دا تنگبہ پہ
دوئی پریوشو، چہ قام مو ہرے تازہ شی د ہر چا خوراک توبہ
ہرے وشی ۔ عورتے ورتہ ووہیل چہ نہ خیرہ د وکرہ ۔ او آخر
موسیٰ ہغہ خپلہ خزانہ وارہ چہ نقد بلیغ وو پہ وارہ ووہشلہ
تمام قام [نئے] ہرے شتہ کرہ ۔

مقام دوم

در ذکر رسیدن یوسف زی به پشاور و دواہ و
 باجوہ از دلاک و گرفتن اشغر و جنگ کردن
 یافتن ملک ایشان مع دلاک سکنة کالہ پانڑی

التصہ د کابل پہ دا لویہ بادشاہی لار یوسف زی خانہ وار
 لہ کھو سرہ پشاور تہ راؤ کوچیدل، چہ پہ خیبر راغلل، وائی چہ
 پکنیے بویہ لویہ ونہ د سرین د ونے ولاہ وہ - یوسف زی واہ
 سرہ عورتے مرونہ، لوئے ہلک، تر ہنے ونے لاندے کیناستل،
 خو ہونہرہ یوسف زی وو چہ واہ د ہنے ونے تر سوری لاندے
 جائے شو۔

آخر چہ یوسفزی تر خیبرہ را نیر شو پشاور لہ راغلل پہ
 ہفت وخت کینیے پہ پشاور میشت دلاکاک ہر گورہ دہر زوراور،
 ممالک کیر تومن وو ہر چرتہ نے دا ملکونہ پہ زور لاندے
 کیری وو پرے ہراتہ وو - پشاور، دواہ، باجوہ، لشکرہار،
 کالہ پانڑی، تر ہزارے تر سیندہ پورے دا واہ ملکونہ د دلاکاکو
 وو - ہر چرے دوئی پرے ساکن وو - یوسفزی [قام] لور دلاکاکو
 لڑہ التجا راوہ، راغی ورپورے میشت شہ - دلاکاک سرہ معرکہ
 شو د یوسف زیو د ملک د پارہ - چہ یو ملک ورکھے بویہ،
 چہ پرے و ملی آبادان شی - چہ یو کلی سہری راغلی دی، مونیر
 لہ بایدہ دی چہ یو ملک ورلہ ورکھو - آخر د دلاکاکو اتفاق
 پہ دا وشو چہ دواہ یوسف زیو تہ ورکھے بویہ - آخر نے نور
 یوسف زیو تہ ووٹیل چہ دواہ مونیر درکھے مبارک موشہ،
 ورخی پرے وٹلی -

ملک احمد ورتہ وویل چہ اے دلزا کو! حُما قام کو قسہ
ماندہ ناتوانہ ورستو دے چہ راتلے لہ کابلہ پہ ہیچ رنگ نہ شی
پہ بیرتہ پہ کابل او پہ نور ہر چرتہ دیر پاتو شوے دے۔ ہر
چہ د قوت، د استعداد شہین وو، ہفہ دا دی راغلی دی، نور لا
پاتے دی راہسے بہ راشی، یوازے دوا بہ لیرہ دہ، تسون بہ مے
پرے حائے نہ شی۔ او گذران بہ ئے ہم پرے و نہ چلیری۔
دلزا کو ورتہ وویل چہ شہ پہ دوا بہ پورے دانشکول، غبر لہ
باجور ہم دی۔ دا مو ہم لہ وارو ملحقاتو مضائقو سرہ درکھے
ورغی ستاسے د وی۔ ملک احمد نور خوشحال شہ دا مالکونہ ئے
قبول کپہ بیا دلزا کو ورتہ وویل چہ اشغر ہم پہ دوا بہ پورے
دے، کہ خد قوت زور سو وشی اشغر ہم پہ خپلہ تورو لہ
شلمانو واخلی، پرے متصرف شی۔

گویند چہ پہ دغہ وقت کسے اشغر د دلزا کو نہ وو، پہ کسے
شلمانی وو، او شلمانی پہ ذات از جمنہ قوم دھگان دی، لہ شلمانہ
لہ کرمانہ چہ لہ توابعہ د تیراہ دی راغلی دی۔ اصل وطن ئے
شلمان کرمان دے۔ شکہ دوئی پہ شلمانو منسوب دی۔

القصہ اشغر پہ ہفہ وقت د شلمانو وو، شلمانو خور، او
سلطان پکھل چہ د سوات سلطان وو۔ د دغہ رعیت وو۔ گویند
چہ لہ اشغریہ بہ پورک و سوات تہ تر بگیارے، قر حصار بلولہ*
تر شیر خانے تر مہورے، تر سواتہ او توتی، سرویشے او سیورے

* دے حصار بلول تہ نن ورخ سری بھلول وائی، دا د تخت پائی
نہ دہہ درے میلہ مردان پلہ یو د خاورو دیرے دہ، او کلے
پرے آباد دے۔

د ملاکنه تر غاښه او درست سوات سره له توابع مضافات او درست
بونیر واره د سلطان پکېل 'وو، هر چرې سواتی دهگان پرې
میشته 'وو د دۀ رعیت او مان گذار 'وو، د دۀ حاکم، شقدار،
گماشته هر څه پکښې ناست 'وو او شلمانی د دۀ په حکم په اشغری
کښې اوسیدل او حاکم د اشغری په حصار کښې ناست وو -

سلطان پکېل خود در حصار منگلور که تحت کلاه سلاطین
سوات است سکونت میداشت و در عهد سلاطین سوات آنجا نهایت
آبادان بود، و بیرون و اندرون اما کن غریبه و سازل عجیبه و
تصور رفیع و انبار ناز و اسواق و دکا کین پیوسته میداشتند -
و جمله سلاطین سوات چنانچه سلطان پکېل وعیره از اولاد سلطان
جهانگیر است -

میگویند و ایشان بسیار پشت سلطنت ملک سوات کرده آخر
ایشان اویس بود که مردم یوسف زی به محاربات عظیم متعدده
از آنجا مستأمل ساخته بدر نمودند، و به ملک سوات خود متصرف
شدند، چنانچه سلطان اویس از آنجا فراری شده در ملک نیاک در میان
کوه کفار قنعه محکم بنا ساخته متحصن شد - تاوقتیکه در آنجا
بود که سواران اجل بر سر وے تاخت نموده رخت وجود او را
به غارت بردند و او در آنجا مدفون شد و سلطان اویس پسر سلطان
پکېل بود که احوال تمامی سلاطین ایشان در محل خود به تفصیل
مرقوم خواهد شد -

رجعنا الى القصه .

هر کاه چه دلزاکو له یوسف زیو سره ښه و کړل ملکونه
مذکوره ئې ورته ورکړل، یوسف زی له پشاوره راو کوچیدل ،

کلهو سره راغلل، په دواډه ميشته شو او هغه يوسف زي گنده،
 يتيمان خلق چه د کابل پر نواحی پاتو شوی وو او سوداگر هم
 چه بنکته پورته تللی وو ورپسې ورځ په ورځې راتلل، پر دواډه
 پريمېشته، او مواشي دار کوچيان يوسف زي له کورونو سره، له
 مير جمال بن بازید مندر امان زي سره، ذکر په ټي به خپل محل
 کښې کوشی، پورته دانشکول او غبر ته لارل - څوک په دانشکول
 په غبر کښې پاتو شول او څوک ليږي لويي ناسداران کورونه
 د مندر زيات امان زي، کمال زي، ماموزي او له يوسف نامي
 زيات خواجوزي لکه ناصر بن شرغه علاؤالدین زي او مبارک بن
 پائنده موليزي پائنده خيل او الياس بن دلحک سيليزي اپاکو خيل
 او الکی بن احمد شامزي چه ناسداران سرداران وو، پورته و باجوړ
 ته لارل په موضع د لاشورې چه اوس پرې د قطب الزمان شيخ
 مير دان افغان خيل مویزي ترنکی قدس سره، قبر واقع دے
 پريمېشته، په دا قصد چه باجوړ هم ځمونږ دے دلزاکو را کړے
 دے پرے به ميشتیرو -

کويند چه ملک هيو بن جته دلزاک عمر خيل په هغه
 زمان يو لوي ناسدار څرگند ملک وو، زرو کورو کم و پيش
 عمر خيلو سره په باجوړ کښې په جندول کښې اوسيدو او عمر خيل
 په دلزاکو کښې قبيله مردانه وه - لکه دلزاکو د پټاور دواډه
 دانشکول او غبر او باجوړ واپه يوسف زو ته ورکړل - به خغه
 وت کښې په هغه جرگه ملک هيو مذکور حاضر ند وو - د دے
 بې بښتې ټي اتاچه ټي باجوړ ورکړے وو - آخر لکه ملک هيو
 چه دا واوريدو چه يوسف زي ځي و باجوړ ته، او درست خپل کښي -
 ملک هيو په قهر په غصه شد، وے وئيل چه څه شو که

ټورو دلزاکو باجوړ و يوسف زو ته ورکړ، زه به ئې ور نه کړم -
 هغه کوم دلزاک دے چه خا ملک ئې يوسف زيو ته ورکړے
 دے - ملک هيو غريده، لانے شافے به ئې وهلے چه خه مجال د
 يوسف زيو دے چه جندول لره به راشي، يوسف زو سپري جوابونه
 هيو لره ورستول چه مہ کړه نور درست تومن دلزاکو په اتفاق
 سره باجوړ ما ته را کړے دے - ته ئې هم را بريده، کينته هر
 چرئې چه نور دلزاک اوسي - هورے ته هم وردروم، رخ د
 د بدئي نه دے - ملک هيو دا ورته ووييل چه خدائے جل جلاله
 يو دے - بے جنگه بے زوره به زه باجوړ در نه کړم - لکه د
 دے حاله دا جميع اولس د دلزاکو خبر شه -

به معرکه تام خط از طرف خود به ملک هيو نيوسته
 فرستادند - چه مه کړه مونږ واړو باجوړ يوسف زيو ته په انصاف
 په يگنکي ورکړے دے - ته ئې هم ورته بريده، را وليده
 له باجوړه راخه، مونږ سره دلے دا ملکونه هم وير دی - دا به
 سره خورو - ملک هيو د هيجا وينا نه منله نظرئې په ترو وړ، او د
 جنگ په اختيار وؤ - آخر هغه يوسف زی چه خانه وار ورغلی
 په لاشوره ميسته وؤ، عزم ئې وکړه چه ورخو په جندول به ملو -
 ولے چه په باجوړ کينے بهتر ملک خو جندول دے - او دوئي
 زاعلي هم د جندول په نيت وؤ لکه يوسف زی په لاشوره
 ميسته شو -

ملک هيو با رعونت و غضب تمام له تمامی لينکره سره له
 جندوله راوکوچيده په نيت د جنگ راغی، پاس پر لکه تيره،
 چه عين لا تر اوسه د لاشورے د رود په غاړه ولاړه ده - هورته

برمیشت شو - او لبکر د یوسف زی له میر جمال امان زی سره
په توپ په بختی پروت وو -

چنانچه مفاصله درمیان عسکرین تخمیناً یک میل بود و در
وقتی که یوسف زی در مواضع لاشوره می بودند بعد از یکسال
کم و بیش قطب الزمان جدی شیخ میر داد افغان خیل می زی
نور الله مرقد، نیز باجمعی سریدان افغانه که سیصد و پنجاه نفر
کم و بیش بودند زیاده در آن مردم خلیل از خلیل رنجیده با ابن
و عیال از ترنک و قلات من نواحی قندهار آمده در موضع لاشوره
با یوسف زی استقامت گرفتند - و اکثر یوسف زی کُرویده و
معتقد او شدند و پس از چند کلاه به یک حادثه از حادثات تمامی
الموس خلیل خانه وار کوچیده متعاقب شیخ بیر داد آمدند در
موضع لاشوره استقامت گرفتند -

الحاصل خلیل هم له یوسف زیو سره یو شه - او هیوین جته
ته په جنگ ودریده او دا دلې هم د دواځې یوسف زی (هم) وازه
په جمیعت تمام جریده په مدد د خیل قام له دواځې باجوړ لره ورغل،
یوسف زی او خلیل دواړه سره د لاشورې په میدان چه اوس په
دا زمانه پرې د عربانو قلعه او ښور دے نموداری ئې وکړه -
هیو خو چه د دوئی لبکرې ولیدے له خپله لبکره سره ټول
سلاح مستعد له لکې تیوې په یو ځله راوخوځیده په نیت د مقابلې
او د جنگ راغی میدان لره لکه یوسف زیو او خلیلو چه د ده
لبکر ولیده له هیته پسته شو، مخ و منگر خیل ته روان شو -

لکه ملک هیو ولیدل چه یوسف زی پسته سو - معلوم ئې
کړه چه یوسف زی حما د مقابلې توان نه لری، نور ورپسې لا

زہرور روان شد، د لاشورے تر رود راہورے وت، پہ ہنہ حائے
 چہ اول یوسف زی ولاہ وو، راغنہ وردیلہ، لکہ یوسف زی نور
 ہم پستہ شو۔ دے لا زہرور کیدہ ہم ہسے ورہسے راقہ آخر
 نورو یوسف زیو سرہ وویل، چہ تر کومہ بہ پستہ کیو دوئی
 موندہ پریردی آخر بہ راشی پہ ہلکانو بہ سو لاسونہ ولکوی
 راوگریزی توره کوئی۔

گویند کہ در آن ایام مردم ترکلائی ہنوز در لغمان ماندہ
 بودند و مردم مہمند در نواحی کابل و ملک سرخابی بن شمو
 ترکلائی در آن وقت سردار نامی بود و نزد محمد باہر بادشاہ نہایت
 قریب و اعتبار میداشت و ملک کھگر مہمند نیز ہمچنین سردار و
 شجاع وقت ہو دھر دوی ایشان بہ واسطہ استماع خرخشہ ہا لشکر
 خود از موضع خود روانہ شدہ بہ باجوہ رسیدند، تا مصالحہ
 بین انفریقین کنند۔ چنانچہ دوئی دروازہ لیکرہ راغل۔ دوئی د
 دواہو طرفو پہ میان گرزیدل، صلحہ صلاح ئے کیولہ، اما پہ خاطر
 کئیے ئے دا وو، چہ باجوہ ملک ہیو ہم لکہ د اکثر و دلزا کو
 و یوسف زیو و خلیلو تہ ورکریے دے ہنہ ہسے د دے ہم
 ورکا۔ دے د لاشی، لد اکثر و عزیزانو سرہ د پہ دواہہ پرپوزی۔

چنانچہ پہ ظاہر دا طریق نصیحت (ئے) ہیو تہ کاوہ چہ سلکونہ
 خدائے پیر درکری دی۔ بد مہ خوشوہ۔ دا ملک پہ قرارہ بے
 جنگہ ورتہ پریردہ۔ اما دا نصیحت د ہیو پہ خاطر نہ راتہ۔
 دم د آنا و لا غیری ئے واعہ، او پہ خپل خاطر کئیے دا رنگہ
 پوہیدہ چہ گووندے ملک سرخابی او کھگر خو صلحان محض
 دی، حمونو پہ میان کئیے غرض نہ کوی نور ہیو لہ لیکرہ
 سرہ پہ ہیئت عظیم ورہسے راغے، عین پہ کورونو پہ زافزاد (ئے)

راوخوت - د غشیو کنارونه (ئے) پرے وکړل -

لکه په هغه وقت کښې د ملک سرخاڼی او د ملک کښکې لښکر
په یو سنگ د یوسف زیو ولاړ وو، ننگ د عزیزوانی ئے داسن کبیر
شه، قهر ورلره ورغی یک جلیه ئے له تاسی خپاه لښکره سره پرے
را پرېښوے، او په یوسف زیو خلاو ئے هم اله باش وکړ، هغه
هم پکبارکي برے راغلل، هسے جنگ (ئے) سره وکړ لکه حق د
جنگ وی -

کونډه ملک سرخاڼی او ملک کښکې او میر جمال امان زی اول
په دلزا کو کڼه کړے، هم په دا شان نورو سورو، او نظر د
واړو په هیو کڼے وو - په بل خاڼے (ئے) ځان ډیر نه نېلاوؤ -
آخر ورغله، هېر او د هېر ورور جهان شاه دواړه - پریاسته،
هکدا بنه ښه سواره عمر خیل دلزا ک ئے پریستل - وائی چه هیو
اول پاینده ترکلانی ککازی په توره وواهه، بیا برهان ترکلانی
ککازی په گوردن په توره وواهه سر ئے پرېوت - میر جمال
امان زسے نور زر ورکوزسے، زغره ئے ترے وکښله - وائے خسته
او توره ئے هم ترے واخسته کور ته ئے راوړله -

کونډه که آن زره و شمشیر ملک هیو نهایت قیمتی
بود - او هغه زغره لا تر اوسه په یوسف زو کڼے د میر جمال
اولاد خخه شته دے - ډیره نامداره زغره ده په درست یوسف سندر
کڼے بلکه په درست خښی کڼے مشهوره ده - چا دوه سو روپئی
ورکولے، بارے هغو نه ورکوله او ملک ولی بیگ ترکلانی هم
ډیر مت تلاش (ئے) ورپسے وکړ، پرودله (ئے) باوجودے چه
دوئی سره خویشان وو، او دوه کاله ورکړ، ښه وه پرے کړه،

شد، اما د میر جمال اولاد ور نه کړه ترے پستنه ئے واخستله -

چند اوس پروس کال چه سن الف واحد و ثلاثین هجری (۱۰۳۰، ۱۰۳۱) ووه هغه زغره د میر جمال له اولاده ملک باؤ علاؤالدین زی سرخیل راوړے وه پرولله ئے، درے سوه زوېږې پرے چا ور کولے بارشے ور ئے نه کړه، ینا ئے پوره او د میر جمال اولاد په دا وقت په شیر دره دے - او هغه شخص چه هغه زغره ور شخه ده - هم په شیر دره دے - او له امان زیو سره اوسی -

۱۰۳۱ القصة چه ملک هینو او ورور ئے جهان شاه دواړه سره پریوتل - نور دلزاک مات شول - مخ په جندول روان شو - او دوئی ور پستنه شو و قتلول ئے، په دله شان ور پستنه تلل د جندول تر رود ئے پورے کړل نور ترے راوچار و تل توپ مخر ئے ته خپلو کورنو ته راغلل - نور ملک سرخابی او ملک ککهکې یوسف زی و خیار یقه وویل چه تلح مو در لره و کړه، بیا چو مو در لره و کتایه - اوس دواړه تومننه تاسه سره ئے خورئی (خورئی) مونږ دروسو، خپلو کورونو لره -

آخر ملک سرخابی او ملک ککهکې با لشکر خود روانه شده به خانه خود به کابل و لغمان رفتند و دلزاک ما بقية السیف بکشتول که ور غلغل و همورته ده اشتراکے قایو ئے و سله لیده، نور سخاوه واز را وکونجیدل مخ په کتیته واراوان شو - بارے یوسف و زو خلیلو د لاشورے په لارے ته پریښول، آخر د مهر څرے په غاچې را پریواته ئے لارے راغلل، په غبر په دانشکول په یو محله سره پورے - میشته شول، پس له هغه یوسف زیو او خلیلو بیا چوړ خړه تقسیم کړې لاشوره تر هندو راجا پورے او تر چاوړه

تر ناو کئی ہو رہے، سرہ لہ توابعو مضافاتو و خلیلو تہ ورسیدہ
او جندول با بقرہ سرہ لہ مضافاتو و یوسف زیو تہ ورسیدہ۔ دوا رہ
فریقین لارہ پخلو ملکونو میشتہ شو او ہغہ نور یوسف زی د
دوا بے چہ ہر کوہمک ورغلی وور۔ ہغہ بیا دوا بے لہ راغلل۔

پس لہ ہغہ چند گاہ با یوسف زی خلیلو سرہ ینہ زیست
روزگار وکر۔ آخر خلیلو بد خوئی آغازہ کرہ۔ ینہ یوسف زیو تہ
دیر بلوسیدل، تعدی بہ تے ہرے کولہ، او ینشا دفساد (تے)
دا وہ، چہ میر جمال دیر دنیا دار وو، او اسونہ تے ینہ لویہ کلاہ
درلودہ، ینہ ینہ اسونہ بہ تے لہ خیلہ کورہ پیدا کیدل او پلورل تے،
اتفاقا پائی بن سالار خلیل یاروز تے، ملازمے، عمرزے چہ نامدار
سرے وو، لہ میر جمالہ تے خو اسہ قرض بہ مدہ معلومہ وپروہل،
لکہ مدہ د مطلب راغلہ روئی پیلے [تے] ترے غوینلے۔ پائی
مذکور بد معاملگی را واخستلہ، امروز فردا بہ تے کاوہ۔ قیمت د
ہغو آسونو تے تہ ورکاوہ۔ باجود چہ قدرت تے لارہ او توانکر
وو، بد معاملگی شیطان د دہ خوئی وو۔ در قنہ انگیزی نظیرے
نداشت، ہر چند کہ میر جمال ہغہ قرض بہ ملا بہت غوینت
او جرگے معرکے بہ تے ورستولے، ہغہ حق تہ ورکاوہ۔

آخر میر جمال ینہ ہرہ جیلہ سترے شدہ مایوس شدہ، کینتکست
او دغہ شان نورو خلیلو ہم بد خوئی، بد معاملگی دست اندازی
پیشہ کرہ، د یوسف زیو بہ مال، بہ کبت بہ بہ شبہ بلوسیدل، او
غوری او غیر اشیائے ترے بہ بیعہ اخستل او قیمت بہ تے تہ ورکاوہ۔
آخر وارہ یوسف زی [لکہ] میر جانی غوندے لہ خلیلو بہ حان
ورسیدل، دیر تنک، شول، نور د وارو یوسف زیو نیت خلیلو تہ بہ
شد۔

آخرش یوہ ورخ د میر جمال امان زی او د پائی پہ سبب د
 هغه قرض دست اندازی وشوه، لاس نئے سره ولگیدل - نور په دغه
 سبب جمع طرفین خلیل او یوسف زی سره ولگیدل د لاشورے
 او د باقرے پر برید، د باریکاب د رود په ورمک جنگ نئے سره
 وشه - پر هغه حالے چه محمد بابر بادشاه باجور ته تڼه کبر کوټ
 نئے نه حیدر علی کبری نه چه د کبریو سردار وو اخستے وو او
 کبری نئے قتل کړے وو - او د یوه رخه نئے د غره لوتے کمر دے
 او د بل رخه نئے بابر عظیم خندق کنډالے دے - چاپیره ترے زور وړ
 حصار دے او زمین خان کوکه د اکبر بادشاه په وخت یوه خامه
 قلعه هاته اچولی وه چه د یوسف زیو په مهم راغلی وو، نوم د
 هغے قلعه چار قلعه دے - تر اوسه هغه قلعه لاشته ولے شکسته
 وینځه شونے ده .

، نور هغه حالے یوسف زی نئے مات کړل خلیل ورپسے تلل،
 د جندول تر رود (نئے) بورے پستل، تر پنچکوزے ورغلے اما
 خلیلو احسان وکړ، چه د دوی په زوازا د په کلیو نئے هیڅ غرض
 ونه کړ او په دا لارے باندے د جندول او د باقرے وو
 لکه چه فتحه خلیلو وکړله نور کنور ته لاړل او یوسف زی
 پانکل شه د باجور یوسف زی شه د دواپه په دا شکست او په
 خپلو مړیو چه نامي پکښه مړه وو خپل او منفعل شو نور بیا د
 باجور یوسف زی د لښکر په فکر شو چه یوسف زیو جنگ ورسره
 کړیږي پویه - یا به باجور د دوی شي یا به جهور شي دا د
 شرکت استوکه په سوټر نه شي -

آخر خلکان د یوسف زی لار باجور کلی بسز مجرکه پشونو وځته
 وئیل چه اول په جرکه په ننوائے ملک هیو کړه، چه له عزیزانو

سرہ پہ دانشکول پراۓ دی وریشو، نور پس له هغه دوا بے لره
اکثر عزیزانو لره به ورشو آخر په دا صلاح ناصر بن شرغه اکوزی،
خواجوزی، علاوالدین زی او مبارک بن هائنده، مولیزی هائنده خیل
او الیاس بن دلخک مولیزی ابابکر خیل او الکی بن احمد خواجوزی
شامیزی او گدو بن مترک سندر ماسوزی او تاجک بن معروف
چه دا واره نامداران ملکان د یوسف زیو وو په طریق د جرگه
معرک له باجوړه دوا بے لره توسن ته راغلل له خپله کل قامه
سره جرگه معرکه ئے وکړه حال خپل [ئے] ورته ووايه چه خلیو
بد خصای تعدی خپله پیشه کړه په ناحقه ئے لیکر راهاڼدے وکړ
جنگ ئے راسره وکړ۔ و ئے وژللو او شرم ئے را پورے کړ او
ذا بدی د ذوی بن ورخ نڈ ده بلکه له قدیمه ده چنانچه له کابے،
له 'نشن' راپسے دی او اوس [ئے] باجوړ هم راځی لاندے کړ۔

نور ملک احمد، که سردار کل و خان مستقل بود و شیخ
ملی بن پیرکی اکازی سندر که از مشاهیر وقت و ثانی ملک احمد
بود و ملک قره بن بهزاد صدوزی سندر پدر خیاب کچو که از
اعیان زسان بود و ملک محمود بن یحیی اکوزی خواجوزی
علاوالدین زی و خواجه خضر بن شیخ عثمان بن موقی مولیزی
که مقامات عالی وے بالا گذشته است و شیخ منا ابن نیکچی
اکوزی خواجوزی که از جمله مقتدایان یوسف زی بود و غیر هم
علی هذا القیاس که از مشاهیر وقت بود همه به اتفاق تمام گفتند
که فی الواقع هم چنین است۔

چه خلیل د کابے د نشکی له وقتو راپسے دے، هوزے
هم فتنه انگیزی تعدی دوی راسره کولې۔ له تمایې بلکه د قندهار
خارج مستاصل کړو۔ دلته ترے راځلو دوی د لته هم راپسے

راغلل، سره له دې هومره بدود دوی، موږ بیا دا هومره احسان
 ورسره وکړ چه نصف باجوړ مو ورتنه ورکړه - او دوی په دې
 هومره احسان هم منفعل نه شو بیا ئې خپل ذاتی خوښی واخست،
 پس صلاح دا ده چه نن وقت دوی تنها دی - مهمند او داؤدزی
 ورسره نشته لښکر پرې وکړو چه باجوړ ترې واخلي له ملکه ئې
 بدر کړو -

کوبند که در ایام داؤدزی و بعضی مهمند که از مقر و قره
 باغ آمده بودند هنوز در نواحی کابل سکونت میداشتند و بعضی
 مهمند هنوز در مقر و قره باغ بودند - دوی نور سره صلاح وکړ،
 چه جلدی شتابی وکړو چه مهمند او داؤدزی په حمایت د دوی
 را نه شی - نور دوی زر تعیه د لښکر وکړه په جمعیت تام په
 هیئت عظیم سره ور روان شو -

کوبند چه په هغه ایامو کښې یوسف زیو بیا اشغر اخته
 وو تر له حصاره کنده، تر حصار بلوله، تر حصار بیغمی، تر کاتلنگه
 تر سنگاووه، تر شیرخانې، تر بازدرې، تر مهورې، تر توتی، تر
 کاجکله، تر سیورنی، تر ملکنده درسته سمه تحت الجبل بیا نیولې وه او
 په زور په جنگونو ئې دا ملکونه نیولی وو - خائې په خائې درې
 میشته وو - او په دغه وقت کښې یاشنده د اشغر شلمانی وو -
 او غیر له اشغره په دا نورو ملکونو واړه دهکان خاکی وو - د
 سلطان پکهل رعیت وو او سلطان پکهل د سوات سلطان وو چه
 ذکر به ئې په خپل محل کښې راښی -

۱۱- القصه یوسف زی بالکل له واپس شریکانو هسایو سره چنانچه
 بدون او کښار او اتان خیل چه په هغه وقت کښې دوی لا له

یوسف زیو سرہ شریک مختلط پراۓ وو را تول شول راغلل
 لبکڑے وکڑ او د ہند پالئی د کپڑے بہ لارے دانشکول تہ
 ورغلل ڀیرہ شو، او میر جمال اسان زی ہم طریق د نوائے ملک
 ہیو کرہ تللی وو لا ہورتہ وو ۔

گویند میر جمال اسان زی چہ ملک ہیو کرہ بہ طریق د
 نوائے ورتہ، احمد نام زوی او دے، دواڑہ سرہ تورہ کفن پہ
 غارہ، پت پہ شہہ ملک ہیو کرہ ورنوتل کشیناستل چا ولیدل
 چہ میر جمال ملک ہیو کرہ ورغن دا خبرہ لے پہ جماعت کبیرے
 وکرلہ جماعتیانو د ہیو کھولی تہ سرے واستاوہ چہ د میر جمال
 حرمت عزت لن شہہ تہ ٻنہ وکرہ صبا بہ مونہ پہ جمع سرہ ورشو
 احوال بہ لے معلوم کړو ۔

نور پہ ہفتہ شہہ د ہیو قبیلے خدمت د میر جمال بہ ٻنہ
 شان سرہ وکړ، لکھ چہ صباح شہہ عمر خیل دلزاک د ملک ہیو
 د ورونو لہ زامنو سرہ ور روان شو ورغلل دار مدار لے د دہ
 ٻنہ وکړ، نور وپوښتیدہ چہ چرتہ بہ خیر سرہ راغلی یئی مطلب د
 شہہ ټپے ؟ میر جمال ورتہ ووئیل چہ تقصیر را نہ شوے دے
 تقصیر مند مویم، دا یم۔ تورہ کفن دلرہ راغلے یم، اختیار ستاے،
 کہ مے وژے او کہ مے عفوہ کوے ۔ او پس لہ دے بل دا
 طلب دے چہ لہ تاسے سرہ دا بد خلیو کپڑی دی ما تہ دی
 کپڑی کہ دوئی تہ وے ما بہ دا ہومرہ بد تہ وو کپڑی، منشا
 د دے فساد دوئی وو اوس ستاے ہم دہمنان دی او حما خو
 لہ قدیم دہمنان دی، د کپڑے د نشکی لہ وقتو را پسے دی بے
 لہ یدو راسرہ نور شہہ ټپہ کاپ۔ اوس کورہ شہہ شان بد لے راسرہ
 وکړ چہ وئے وژلیم۔ نیست و نابود (لے) کړلم اوس پہ نوائے ذرتہ

راغلې يم، لښکر راسره وکړې چې جنگ ورسره وکړم چې باجوړ به يا شما شي يا به د دوې شي د شرکت استوگنه مو اوس سره نه شي -

عمر خيلو ورته ووايل چې فلانه! لکه ته اوس په ننوا - راغلې او مهم د راته راوړ - ته مونږ ته خپل ټي او لښکر به هم درسره وکړو - مهم به د تر سره کړو -

الغرض د يوسف زيو او د مير جمال او د عمر خيلو لښکر سره واړه په دانشکول جمع ش - صلاح [ټي] سره وکړ چې عمر خيل او د باجوړ يوسف زي د بانک له مير جمال سره په سمه لار چارمنگ لره ور دروسي چې د خيلو سرکوب دے و نيسي او د نلوکني لار هم ساتي چې خيل د پشت د کوټ په لارے لغمان کابل ته نو نه تېښي او دا عظيم لښکر به مونږ د رښت په غاښي و باجوړ ته ورواړو -

آخراً مير جمال له خپلو عزيزانو او له دلزاکو سره د چارمنگ په لارے روان ش او د نورو زوري لښکر د رښت په غاښي و باجوړ ته روان ش لکه دا لښکر په غاښي ور وخوت کوز د لاشورے په ميدان [ټي] زوري لښکر وليده نور دوې ور کېږندي شو -

او هغه صورت دا رنگا وو که وټي که مير جمال به خانه ملک هيو مے رفت برادر اعماني خود ابابکر نام که اشجع قوم و - نظير وقت بود گفته بود که شما معه ما بقيه عزيزان ايجانب هميشه از ده خود برآئيد - قراولي کرد نواح خود می کرده باشيد

و حد و حدود خود را نگاه می داشتند باشید۔ پس چون کہ ابابکر مذکور بنا بر گفتہ میر جمال مع سواران خود چوکی و قراولی می کردند اتفاقاً در آن روز مردم خلیل نیز آمدہ بہ جہت ابابکر در جائے کہ تربت شیخ اسماعیل بن محمود بہمند قدس سرہ واقع است مخفی شدند، وقتی کہ ابابکر در آنجا نزدیک شدہ خلق د پیخونی پرے ناگاہ را پاشیدہ۔ ابابکر نے سرہ لہ ہغو نورو سو رو فوڑے۔

و میر جمال بسبب خطرہ برادر خود کہ در وقت رفتن باوے گفتہ بود۔ در خاطر اندیشید، چہ دا واقعہ بہ زما لہ وورو سرہوی۔ نور لہ لبکرہ، لہ احمد خیل زوی سرہ ورمیے شہ۔ اس نے پویہ کرہ او احمد تہ بیے بہ لارے۔ ووئیل چہ دریغہ! ابابکر مو ژوندے ولیدلے، بارے تر خغہ نحایہ چہ ور ورسیدہ ابابکر نے م۔ پروت۔ وو۔ نور دیر زہیر شہ۔

آخر دہ زوی تہ ووئیل چہ زر کوز شہ د ابابکر ذرہ دوہ نحایہ کرہ، نصفی تہ واخلہ او نصفی ما تہ راکرہ چہ سرہ نے واخلو کور تہ نے یوسو۔ احمد ورتہ ووئیل چہ دا کار خو لہ ما نہ نشی۔ نور میر جمال قہر غصہ ورتہ وکرہ۔ آخر دے پخیلہ ورکوز نہ ابابکر نے پہ تورہ وواہد، دونیمہ نے کرہ، نیم دہ واخست او نیم نے احمد تہ ورکر۔ نور روان شو، خیل لبکر تہ ورغلل بہ لبکر دیر ماتم شہ اما آخر لار پہ لاشورہ بہ ہغہ۔ مقام چہ اوس [ہرے] د غازی خان ابن ملک پنی کگیانی موسیزی۔ میشتہ دے دیرہ شوہ۔ او خلیل لہ اولہ تبدیلی وو، د ہندوراج۔ پہ دیرہ کیشے سبکر شوہ وو۔ نور اہل لبکر میر جمال تہ

فاتحہ و کرہ۔ نور ورتہ (ئے) ووئیل چہ تہ لہ خپلو عزیزانو او
 لہ دلزا کو سرہ د چارمنگ بہ لارے ہندو راج لہ ودروسہ، د
 ہندوراج سر ورتہ ونیسہ او د ہندوراج خلقو تہ پیغام و کرہ
 چہ لپکر راشی د ہندوراج غانبے ورتہ ونسی، چہ وروانہ وری
 او مرکوب مانیولی دے او لہ کوزہ طرفہ لبکر عظیم بہ پے
 راشی چہ سرہ حصار (ئے) کرو او قتل [ئے] کرو۔ چہ ٹھونیر او
 متاے لہ میان سرہ ووزی، چہ تر غانبہ ہفہ بخوا ملک تاسے تہ
 پاتے شی او دا طرف ملک موئیر تہ پا - شی -

آخرش میر جمال لار شد د ہندوراج سرکوب (ئے) ورتہ
 ونیوہ او ہندوراجی (ئے) ہم بہ دغہ طریق سرہ زاوہلل ہندو
 راجی راغلل د ہندو راج غانبے (ئے) ورتہ ونیوہ -

و، مخفی نمائند کہ چارمنگ درہ کوہ کلان است متحل کوہ
 ہندوراج و ہندوراج، نام کوہ است کہ درہ وسیع دارد و ساکنان
 آنجاے را ہندو راجی می گویند - درین وقت کہ سن الف و ثلث
 و ژئین است، طرف جنوبی آن کوہ مردم اسماعیل زئی ترکلانی
 سکونت میدارند و طرف شمالی آن کوہ از قدیم تا الیوم کفار می
 مانند و جمیع ملک آن طرف در تصرف ایشان است -

الغرض د ہندوراج غانبے ہندو راجیو ونیوہ او لہ کوزہ
 طرفہ لوئے لپکر پرے راغے، وقتے کہ لشکر کلان بہ مقابلہ دو
 میل نزدیک منگر درہ رسیدند، لشکر خلیل نیز بہ استعداد و جمعیت
 تمام از منگر خود بر آمدہ در فضاے کہ در ابن وقت پرے د
 ملک یار حسین ابن پیر ترکلانی اوربازی قبیلہ میشتہ دہ، سرہ

مقابلہ 'شو، جنگ عظیم سے سرہ و کر۔ طرفین دریغ و تہ کہ، شکست
 ہیجا و تہ کہ۔ اما پہ دغہ میان کنبے ہنو و راجی او میر جمال
 و رستو پر سنگر راغلل، دوئی تہ خبر پہ عین جنگ کنبے جا
 را ورساو، دوئی نور دو دلہ 'شو مخ پہ سنگرمات 'شو بعضے پہ
 جنگ 'حائے کنبے و سہل او بعضے پہ ماتے کنبے و سہل او اکثر
 پہ سنگر کنبے پہ زاوزاد و سہل او سنگر غارت شہ۔ اطفال عین
 بند 'شو۔

گوبند چہ ہومبرہ تر بند شوی 'وو، چہ بعضے زلمیو
 یوسفزیو ندیان پہ شمالی لوبنی خرخواوہ۔ چنانچہ دا طعنہ
 یوسفزی خلیلو تہ تر اوسہ کاندی، او پہ ہغہ 'حائے چہ خلیل
 سنگر شوی 'وو تر اوسہ پورے ہغہ 'حائے تہ سنگر 'رہ وائی او
 ہر چہ خلاص 'شو مخ پر ناوگئی و تبتیدہ او لشکر پہ دغہ
 'حائے شپہ کرہ چہ صباح شہ نور ملک احمد او شیرہ اعیانو د
 یوسف زیو سرہ معرکہ 'شو، بند د خلیلو آزاد کر ہر چہ شخہ چہ
 'وو بریبتہ او بعضے بعضے خلقو 'حائے ترے و شراوہ بت نے کہ،
 نور لہ ہغہ 'حایہ خوبی خورم فتح مند راغلل دواے لہ۔

گوبند کہ قبل ازین در ایاسی کہ یوسف زی از کابل آمدہ
 دو دواہہ مستقر گشتند بعد از چند گناہ ارادہ گرفتن ملک اشغر
 بنا بر ایائے الوس دلزاک درپیش کردند، چنانچہ در آنوقت حاکم
 اشغر میر ہندا نام بن ارزو قوم دھگان خصوصاً از قبیلہ دودال
 بود و سردار ناسی و اشجع آن وقت بود و آن طرف سلطان اويس
 کہ سلطان سوات بود در حصار اشغر مے باشيد۔ چنانچہ بیان مے
 دز ضمن سلاطین سوات در محل خود خواہد آمد و از ملک سوات

تا شیرخاھی و بازدرہ و برمول و سنگاوڑ و حصار بلول و حصار
بیغم و اشغر در تحت تصرف او بود، ساکنان این جمیع محلات
مذکورہ رعیت سلطان اویس بودند ۔

و در آن وقت در ملک اشغر قوم شلمانی سکونت میداشتند
و حصار اشغر در آن وقت قلعه سنگین و محکم بود ، برہشتہ بلند،
در مقامی کہ سکن قدیم اولین ملک فتح خان بن ملک سعید خان
بن ملک خضر خان محمد زی بارک زی اشغری بود کہ آنرا
حصار اشغر می گفتند ۔ و الحال ن از مدت شکستہ و ریختہ
است ۔

القصبہ ہر گاہ چہ یوسف زیو قصد د ملک کبری د اشغر
و کر، نور ئے تحہ قدر ژوی د یوسف ناسے پہ طریق د دھارے
اشغر تہ پوریاستہ، چہ د شلمانو مال مویشی زاولی لکہ چہ ہفہ
دھارہ ورپورے وتلہ، مویشی د شلمانو (ئے) لہ صحرا و نیول را
پہ مخہ ئے کرل میر ہندا او شلمانی خبر شو ورپسے راغلل
مال (ئے) تریے خلاص کر، دوی خالی دست دواہے تہ راغلل نور
مند ناسے پرے ملاست و کر چہ پہ دا ہومبرہ عمر گنیے بے سونہ
دا گذار تاجے تللی وی ۔ ہسے خالی راغللی ہیخ مو و نہ کرل ۔

لکہ چہ صباح شد، مندرو ورتہ بہ تیاری و کرہ، اکثر سورلنی
کم ہلی ور پورے وتل ۔ سور ورتہ پیچونی و کر او پیادہ ورغلل
مویشی د شلمانو و نیوہ، را وئے خستلہ، لکہ شلمانی او میر ہندا
بیا خبر شو ۔ پہ زور تام پہ جمنیٹ تمام ورپسے راغلل، جنگ ئے
سروہ وامبیلہ، لہ دغہ شان سرہ راتل چہ تر پیچونی راغلل، ہلتہ نور
پیچونی پرے را ہامبیلہ ۔ نور د لورہ پرے راغلل او پہ دغہ

میان کینیے یوسف نامہ ہم ورہے راور سیدہ، جنگ نے سرہ ونبلالوہ۔
آخر میرھندا او شلمانی [نے] مات کپل وا (نے) خستل او دوئی ورہے
و، توہنے پورے چہ پہ حصار ترے نتوتل، دروازے [نے] بندے
کپے او دوئی ترے چاپیرہ شو قلعه نے محاصرہ کپلہ۔

کوبند ہر نگاہ چہ یوسف دیو نیت و اشغیر تہ بد کپ، ہر
چرے چہ شلمانی پہ اشغیر کینیے و و واہ را قول شوی، دوئی لہ
خانہ لہ سالہ سرہ پہ حصار نتوتلی و و۔

الحاصل یوسف زی د حصار او د جیندی سیند تر میان ور تہ
پریوتل، اوبہ نے پرے بندے کپے، درے خلور ورھے پہ دا شان
سرہ دنہ محاصرہ و و۔ نور نہایت عاجز مضطر لاچار شو، پیغام [نے]
ملک احمد تہ و کپ چہ مونیر خدا نے وشرمہ بلو، اوس عاجز شولو،
اوس لار را کپہ او دا ہونبرہ قدر امان را کپہ چہ ہر قدر مال
چہ مونیر لہ خانہ سرہ اخستے شو ہغہ واخلو نور ووزو۔

ملک احمد او غیرہ اعیانو التماس د دوئی قبول کپ، امان [نے]
ور کپ، بعد ازان جمیع شلمانی ویر ہندا با فوج خود معہ مال برداشتی
وقت شب از حصار بر آمدہ متوجہ حصار بلول شدند و مابقہ
مال و اسوال را ہمگی فرو گذاشتند۔ چنانچہ تمامی شب رفتہ
علی الصباح بہ حصار بلول رسیدند کہ قلعه سنگین و محکم بود،
در آن متحصن شدند و علی الصباح آن مردم یوسف زی بہ حصار
در آمدہ تمامی مال و اسوال را غارت نمودند و جمیع ملک اشغیر
را در تحت تصرف خود در آوردند۔

او لہ ہرہ تومنہ او لہ عرہ خیلہ نے خہ قدر خلق پہ حسب

د رسد له دواڼې را پورې پست، په اشغری وچاوه، نور بیا
میرهندا پسې روان شو۔ هر کاه چه میرهندا له راتلو د دوئی خبر
شه له حصار بلولد خارج شه مخ په وړاندې و تبتیده په حصار بیغم
ننوت۔ لکه یوسف زی له حصار بلولد هم ورپسې ور تیر شو
له حصار بیغم هم فراری شه شیر خانی لږه لار شه۔

و مخفی نماند که حصار بلول و حصار بیغم هر دو قلعه
مختصر و سنگین اند که در زمین کالا پانړی واقع اند، اما حصار
بیغم در بلندی واقع است و خوبتر از قلعه حصار بلول است و آن
هر دو مشهور اعیان اند اما الحال شکست و ریخته است و درمیان
هر دو حصارین قمیٹا یک فرسخ* راه خواهد بود۔

الغرض یوسف زی په دا طریق درجہ په درجہ ملک گیری
کوله ورپسې تلل او میرهندا لږه مخه فراری کیده، تا به حدی
چه کوز په سم هیڅوک دهکان پاتې نه شو، واره د مهورې په
غابی ورواړیدل سوات ته لاړل او د میرهندا کور په تهانړه
وو او قبیلہ د ده قوم دودال هم واره په تهانړه اوسیدل، دے هم
تهانړے ته لاړ شه او تهانړه په سوات کښې یو کلی دے څرگند
او مشهور۔

نور یوسف زی ترے راؤگرزیده، راغلل تحت الجبل داجمع
ملکونه واره له حصارے کندی، د اشغری تر حصار بلوله، تر حصار
بیغم، تر شیرخانے، تر کاتلنگه، تر سنگاؤو، تر باز درے، تر مهورے،

* یو فرسخ درے میله درے فرلانگه او شپټه کره وی (۱۸۰۰۰ فته)

ہورے دا ملکوندے واہ لہ دھگانو خالی کپل پہ خپل تصرف (ئے)
راڈل -

و هیچ کس منازخ و سهم خود را در این ملک نہ گذاشتند
و بعد ازان به اشغور آمده به ملک ستائے ملک سوات متوجه شدند،
و به آلات حربی و تہیہ جنگ مشغول گشتند، اما اتفاقاً در آن میان
مایین یوسف زی و اہل دلزاک پشاور مخالفتی واقع شدہ از سهم
سوات باز آمدند و آن این چنین بود -

چہ د پشاور دلزاکو غل غدوی بہ پہ شپہ پہ ورخ رابورے
وتل د یوسف زیو بہ کرد و نواح بہ کرزیدل زبان نقصان بہ ئے
ہیر ورساوہ، او چہ ملک احمد اوغیرہ اعیانو د یوسفزو بہ ورتہ
لہ دے بابہ استغاثہ وکرلہ، دوئی بہ ورنہ کڈ ورتہ (بہ ئے)
وئیل چہ موہر د الوس د بدو روادار نہ یو او لہ غل غدوی
خان ساتی -

بس لکہ د دلزاکو دہاہہ غل غدوی بہ ہمیشہ رابوروتل،
دوئی نور لاچار شو - آخر ملک احمد و خپل قومن تہ وئیل
چہ قاسے ہم شوکک یوہ شپہ ورہورے شی د دلزاکو شہ مال
مویشی پت راولی شاید چہ بہ دا سبب شہ حذروکا - لہ بدو
دست بردار شی، نور یوہ شپہ د یوسف زیو غلہ ورہورے وتل ورغل
د ملک محمد خان دلزاکو چہ بہ ہنہ وقت کنبے د دلزاکو
نامی سردار وو خاصہ د سورلی شاغلے آس ئے پریکمر رائے وست
شیخ ملی اکازی مندر لہ ئے ورکے -

لکہ چہ دلزاک بہ دے چارے خبر شو نہایت دا چارے

گهراڻه شوه يک لخته يوسف زيو ته په بدو 'ودريده' شب و روز به راپورے وتل ايذا به ئے ور رسولہ، او شيخ مېلي به هميشه د محمد خان به هغه آس سوريده په شپه به ته، له خو سورو پياده و سره قراولي به ئے کوله، د خپل گورد و نواح محافظت به ئے کوله - او د ميچنۍ گدر به ئے درسته شپه، کښته، پورته ساته، چه مبادا دلزاک راپورے 'دوړی، نقصان راروسوی -

اتفاقاً يوه شپه چوهرا بن کيمل او خنۍ دلزاک که شجاع وقت بود، جميع سوار و پياده به طريق دهاره بالائے بربروتنگي به هغه برابر چه د علي زيارت دے پټ ورپورے وتل - اکثر د سيند په غاړه په غره کښے د تنگي و گودرته قريب پټ کښيناستل، او بعضے خلق د يوسف زيو کليو ته نژدے ورغلل، هاله هغه ملک خنگل د بنوټه وو - هورته پټ کښيناستل، منتظر د مويشي 'وو - چه رانشي، نور به ئے پياوړ، او شيخ ملي، هغه شپه بنا بر عادت معروف با قدر سوار و پياده د ميچنۍ له گذره ډير کوز په غه مقام چه د حاجي محمد د شيخ عباس د پلار قبر دے هورته د سيند په غاړه ولاړ -

او هغه بل طرف د سيند په کناره د دلزاکو کلے وو چه د يوسف زيو خورلنډ په کښے وانه وه او هغه له دے تارا که د دلزاکو خبره وه چه يوسف زيو ته پوريوتلی وه، نور پنځه په سبب د نيکه خواهي د خپل قام راغلل د سيند په غاړے په زوره آواز وکړ په رموز په کنایت سره، چه اے سورو زه ستاے خورلنډ يم 'خا د غاړے منږے غلو در وږے، هر چرے د غورے منږه ده واره په کښے ده خبردار شي - او مراد له دغه قوله

دا وو چہ دھارہ د دلزا کو در پورے وتلی دہ، ہرچرے چہ د
 کار سور دے، وارہ بہ کنبے دی خبردار شی، لکہ چہ شیخ ملی
 د دے شیخے نعرہ واریدلہ، ہقہ شیخہ نے وپیژندلہ او بہ رموز
 ہم پوعہ شد، چہ دھارہ د دلزا کو را پور بوتلی دہ -

جنگ دلزاک و یوسفزی

نور شیخ ملی فی الفور سہی کلیو تہ واستول، خپل خلق نے خبر
 کړ، نور واړه خلق راووت، تر ټاکنته پورے واړه راغلل جمع
 شول، لکه د کلیو څو له هر طرفه راتللې هغو د کلی څنگ (تہ)
 دلزاک ولیدل را وائے خستل او د کښتہ له طرفه شیخ ملی هم
 په پورته د سیند په غاړه، پرہ آچولی وه، واړه سره راغلل د
 پیچونی په برابر سره جمع شول او دلزاک هم واړه سره راغلل
 د پیچونی له دلزاکو سره په غره کښے په یو ځائے شو، نور
 یوسف زیو پیاده له پاسه طرف پرے راغلل او سوزوږنۍ له
 کوزه طرفه پیاده شو ور وختل، نور سره جنگ د غشیو [لے]
 وټیبله، دلزاک خو په غشیو سہی وو بارے یوسف زی کانی
 تیرانداز وو سره تیرباران [لے] د پیچنی د غره په خوا کښے
 شروع کړ۔ جنگ نے واسیلہ ۔

او عورته د سیند پورے په غاړه د دلزاکو کلی هم وو او د
 ملک محمد خان دلزاک کلے هم عورته د سیند په غاړه وو، نور
 ملک محمد خان ورغے د بریر د غره په ورسک، مقابل د پیچنی
 د کوزر کیناست او هر چه کاری او د جنگ سہی وو هغه واړه
 نے به شنزونو په دست بازو ورپورے کړل، او هر چه زاړه
 ضعیف سہی وو هغه واړه له دہ سره عورته کښیناستل تماشے
 کولے، او هغه جنگ ځائے له هغه ځایه نمایان وو طرفینو هیڅ
 کمے ونه کړ، تاحدے چه په تورو سره ورغلل اما شکست
 هیچا ونه کړ، او هر څوک چه به له جانبینو ورس یا به زخمی

شہ لہ ہنہ حایہ بہ نے پرتہ کر اما شکست ہیچا ونہ کر *

نا وقتے چہ بیگاہ شہ تیاریہ شوہ، نور جانبینو سرہ آواز و کر
چہ، آفرین د جانبینو پہ مردانگئی او پہ ہمت شہ - اوس پہ مخ
کنیے شپہ راغلہ طرفین سرہ سست شو اوس صلاح دا دہ چہ
سرہ پستہ شو او خپل خپل مقتولان زخمیان واخلو۔ آخر نور
صلاح پہ دا مقررہ شولہ چہ یو جانب بہ کورونو تہ درومو،
اوبل جانب بہ خپل سہری دلتہ خنبوو - بلہ ورخ بہ بیہ ہنہ
بل جانب راشو خپل مقتولان بہ خنب کر، نور پہ دا اقرار
سرہ اول یوسفزو خپل سہری واخستل کورونو تہ لاپل او
دلزاک هور تہ پاتے شول شپہ نے کرلہ - چہ صبا شہ خپل
مقتولان [نے] واخستل مخ پہ قطب د کرہوی د گبریو د
غابی لاندے بہ هموارہ مزکہ ے دفن کرل، نور کورونو تہ
لاپل، بہ ہنہ ورخ یا بہ بلہ ورخ نور مسلسل یوسف زی راغلل
خپل سہری (نے) متصل د دلزاکو لہ مقبرے سرہ بہ مفاصلہ د
پنٹو شپرو کزو نے دفن کرل، چنانچہ مابین د دواو مقبرو
د کرپے لاردہ او د باجوو لارہم دغہ خائے د یوسفزو لہ
مقبرے جدا شوے دہ، او د گبریولار ہم لہ دغہ حایہ جدا
شوی دہ، چنانچہ غرباً د لارے د دلزاکو مقبرہ دہ او شرقاً
د لارے د یوسفزو مقبرہ دہ و آن زمین خاک سفید و سنگریزہ
سفید بسیار دارد، چنانچہ بالائے قبور نیز سنگریزہائے سفید
پاشیدہ است و از جائے دور سفید می نمایند بنا برآن، دراین وقت
آن مقام را سپین خاک، میگویند و بر سکنہ آن نواحی آن مقام
پوشیدہ و مخفی نیست مشہور و عیان است -

* دا فقرہ لکہ چہ نے حایہ تکرار شوے وی *

مگرد آمدن دلزاک به جنگ یوسف زی

القصه دلزاک هر چرتہ (چہ) وُو دا چار ہرے ہر کورہ
مگرانہ شولہ، نور دلزاکو مگرداوری د لبکر و کپلہ، عظیم لبکر
(نئے) سرہ جمع کپ، روان شول د میچنی دتنگی بہ مگر بہ بربر دیوہ
شو۔ او بہ ہغہ وقت کنبے د یوسفزیو چندان کثرت او استعداد
نہ وو، ولے چہ تازہ، لہ پاسہ راغلی وُو او د میرزا الخ بیگ حوادثو
وعلی شکستہ حال وُو۔ اما بہ ہر طریق لبکر خپل مگرد و کپ
راغلل د میچنی بہ مگر مقابل د بربر د لبکر دیوہ شول۔ پورے
را پورے دوارہ لبکر سرہ محاذی مقابل وُو اما یوسفزی دیوہ بہ
دیوہ وُو، ولے چہ د یوسفزیو لبکر بہ نسبت د دلزاکو د
لبکر قدرے قلیل وو، نور ملک احمد و خپل قام تہ ووئیل چہ :

اے عزیزانو دلزاک دیوہ لوئے تومن دے بہ دا ملکونو
ہرچرتہ دوئی پراتہ دی چنانچہ بہ پناور، بہ تنگرہار، بہ تیراہ،
بہ کالہ پانری تر بیہورہ چہ بہ کنارہ د اباسیند دہ او بہ
چچ ہزارہ او بہ کرلخ ہزارہ کہ آن طرف آب سیند است ایشان
سکونت میدارند او سونیر بہ دا ملک کنبے سربنی خو دا شو
کی بوجہ ہغہ ہم دوئی راکری دی، مگردا مگرد راتہ دوئی
پراتہ دی او نور شوک سربنی بہ دا ملک نشتہ، چنانچہ کنگیانی
او مہمندزی بہ کابل پاتے شوی دی او تر کلانی بہ لغمان او غوریہ
خپل بہ ستر او قرہ باغ پاتے شوی دی، پس خمونیر توان طاقت د
دوئی سرہ د جنگ نشتہ پس صلاح دا وینم چہ زہ بہندوائے ملک
محمد خان لڑہ ورشم شاید چہ دا تقصیر خمونیر معاف کا او لبکر
خپل خور ک، نور وارو یوسف زیو د دہ دا صلاح خوبہ کپلہ ۔

رفتن ملک احمد بہ خانۂ ملک محمد خان دلزاک بہ جہت صلح دلزاک -

القصہ ملک احمد - لہ یو شو پیادہ و سرہ روان شد، کوز
لہ لبکرہ لارہ، د میچنی پہ دوغم کڈر چہ متھی د غرہ وو،
ہورتہ پورے شد، ور روان شد - گویند چہ وقت د غرمے وو چہ
ملک محمد خان دلزاک کرہ ورغے، ورنوت کبیناست او پہ
دغہ وقت کبھی ملک محمد خان کورنہ وو، پہ لبکر وو، بارے
قبیلہ د محمد خان پیرہ خوان مرده عاقلہ وہ، دے [ئے] و پوہنتیدہ
چہ شوک پئے چرتہ راغلے نئے؟ دہ ورتہ ووئیل، ملک احمد
یوسفزے یم، ملک محمد خان تہ پہ ننوائے راغلے یم، نور ہنے د
دہ بنہ دار مدار عزت حرمت وکر، نورے خیل سرے اعتباری
پتا محمد خان تہ واستاوہ، د ملک احمد لہ راتلوئے خبر کر، چہ
پہ ننوائے راغلے دے او ہنہ سرے ہم دے بنہ پوہہ کر، چہ
گورہ خبردار شد، د ملک محمد خان او د نورو الوس کل مرضی
دریافت کرہ نور راشد، احوال ماتہ بیا وواہ -

لکہ ہنہ سرے لارشد غفی نے محمد خان لہ دے حالہ خبر
کر، محمد خان نور خیل د کور واہ عزیزان راوبلل لہ دے
حالہ نے خبر کرل - مشورت نے سرہ وکر، آخرش ہنہ خبرہ تر ہر
چا ورسیدلہ، شرگندہ شولہ، درست لبکر پرے خبر شد، لکہ پہ
جنگ کبھی د ہر ہر چا ورونرہ عزیزان سرہ وو، ہر چا سرہ
ووئیل چہ ملک احمد خدائے راکر د پریووو نہ دے، نور
درست لبکر پہ زوری، پہ جوش خروش، پہ قہر پہ غصہ د ملک
احمد پہ سرگ را وکوچیدل د محمد خان کلی تہ روان شول -

او ملک محمد خان او د ده د کور عزیزان د ملک احمد په بدور وادار نه وو، دلزاکو ته ئې وویل چه دا مناسب نه دی، په کور د نوازې خاق چا وژلی نه دی - په دا کښې بدنامی ده - دا کار د کړو نه ده، هر چند چه ډیر نصیحت محمد خان ورته وکړ - بارې فائده (نه) ونه کړله، درست لښکر د محمد خان کلي ته روان شئ او محمد خان هم ورسره وو - گویند چه د ملک محمد خان عورته چه اول هغه خپل سرې استولې وو - ورته ئې ویلې وو چه هر شان چه د محمد خان او د لښکر احوال د ولیده، نور راشه ماته ووايه - هغه سرې قبل له لښکره راوړسیده دا احوال ئې ورته بالکل ووايه - چه لښکر درست د ملک احمد په وژلو روان شئ - د ملک محمد خان خبره هیڅوک نه مني، نور قبیلې د محمد خان، به ملک احمد آمده ظاهر نمود که "تماسی لښکر برائے کشتن شما روانه شد، می آیند و ملک محمد خان هر چند که مخالفت و نصیحت می کند، فائده ندارد، او زور د الوس بد دے، راشه په تاه خانه کښې چه ما مزکه دننه کندی ده او بارونه د رخت مے په کښې پراته دی، ته ورنندوخه د هغو بارونو د لاندې پټ شه، خان ساتل فرض دی" - ملک احمد ورته وویل "هر چه ته مناسب گنېمې ښه خبره ده" - نور ملک احمد ورننوت - هورته د بارونو د لاندې پټ شه، او دغه فکر د محمد خان قبیلې له اوله کړې وو - دغه خانې ورته د بارونو د لاندې کښلې وو - نورو خپلو رازدارو سرېو ته ئې وویل چه کوڅه په کوڅه وکړزئ نعرې وکانړئ، چه ملک احمد وتبتيده لار شه - هغه سرېو هم دغه رنگ په حکم د دے، خانې په خانې په کای کښې نعرې وکړې چه ملک احمد وتبتيده لار شه، هر چرته دا خبره عامه شوه -

هر گاه چه لبكر د دلزاکو راغی، له فراره د ملك احمد
خبر شته له موندلو نې مایوس شته، ډیر زهیر شته، - کوبنده، هر چه
دانا او عاقل خلق و، هغوئې * ډیر پرتاب او انوس کا و
چه هر کله تومنونه سره بد وکاندی، بارې چه داعسې مړونه غولی
ته په ننواقي ورشی، هغه بدی ترمیانه وباسی - او د ننواقي مړونه
په عزت په آبروله غولی پاڅوی او مونږ گوره خه رنگه
بې عقلی وکړله، چه ملک احمد غوندې سردار مېړه راکړه په
ننواقي راغلي وو، مونږ قبول نه کړ، راحخه بې عزته لاړ شته، په
وکړی په قومونو بدنام شو - پس له دې به څوک اعتبار
را باندې ونه کا -

او په محمد خان به نې هم دا رنگه ملامت کاوه، چه حیف دې
چه د ملک احمد غوندې مېړه ورکړه په ننواقي ورغلي وو -
هیڅ شرم نې د خپل غولی ونه کړ، ملک احمد بې آبرویه ورڅخه
لار شته، او د محمد خان قبیلې به هم په خپل مېړه دغه رنگې ملامت
کاوه چه د کار نه و، دغولی شرم او پټ د ونه کړ - او د
محمد خان عزیزانو هم دغه رنگ خان ته توکل، چه خه رنگ چار
وشوه، په تومتونو رسوا شو و شرمیدلو -

هر گاه چه د محمد خان قبیلې ولیده، چه دلزاک پشیمان شو
و خپل څښتن ته نې پټ وویل، چه که ته ملک احمد د
دلزاکو نه وژلو ساتلې شې او ننواقي به نې قبلولې شې، زه به ملک
احمد پیدا کړم، محمد خان ورته وویل چه دا خو هر گوره ډیره
ښه خبره ده - که ملک احمد پیدا کولې شې - مونږ خو دا

* په اصل کښې "هغه" دے -

ساعت لہ خدایہ غواڑو، چہ کہ احمد پیدا شی چہ بہ عزت
حرمت سرہ نے رخصت کرو، چہ د ہرجا آبرو سرہ بہ خائے ہائے
شی۔ او دلزاک ہم بالکل اوس واڑہ پنیمان دی۔ ہر شوک دا
ارمان سرہ کاندی چہ دریغہ احمد مو پہ آبرو سرہ رخصت کرے
وے۔ پس کہ تہ نے پیدا کولے شے ہیخ خطرہ نے نشہ پہ
عزت پہ حرمت سرہ بہ نے رخصت کرو چہ شرم آبرو د
ہرجا سرہ بہ خائے ہائے شی۔

نور قبیلے نے ووئیل چہ ملک احمد ہیچرتہ تہ دے تلے،
بہ دروغہ ما آوازہ گلہ کرے وہ چہ احمد و تبتیدہ او احمد
ہنہ دے دنہ تر بارونو د لاندے پہ تہ خانہ کنیے دے۔ چہ
خائے مے ورتہ ہورتہ جو کرے ساز کرے پت مے پہ کنیے
کینینولے دے۔ نور دا ورغلہ بارونہ نے لمے کرل احمد [نے]
راویوست، نور ملک احمد راغے لہ محمد خان سرہ ملاقی شہ
محمد خان دیر خوبی شہ دار مدار دلا سہ استمالت نے ددہ دیر و کرو۔

نور پس لہ ہنہ نے خپل د کور عزیزان راوبلل لہ دے
حالہ نے خبر کرل۔ ہنہ ہم راغلل لہ ملک احمد سرہ نے
ولیدل دیر پسر خوشحال شو۔ پس لہ ہنہ ملک محمد خان درست
لنکر چہ لا ہورتہ وو خبر کر، ہر شوک از کہ و مہ پہ دا خبرہ
خوشحال شو راغلل، د لاسہ د ملک احمد [نے] و کرلہ اولہ
دیزے خوشحالی ہمامے او نغارے نے وو ہلے، دارے و دراو
آخرش ملک احمد و دوئی تہ ووئیل چہ "اے دلزاکو! تاسے
نہایت زبردست زورور الولس یاستی او موئیر لہ خلی سرہ بی،
دلہ راغلی پہ تاسے پورے ہراتہ یو، نور قام مو دلہ نشہ دا
کذار زمونیر کناہ معاف کانہی چہ کورہ زہ تر خپل سرہ

تیر شوم بہ دا ہسے وقت پہ ننواتے غولی تہ درتہ راغللم، دا
لہکر خور کاندھی او پس لہ دے غرض د بدی راباندے
مہ کوئی ۔

نور دلزاکو ورتہ 'ووئیل' چہ ملک احمد! لکھ تہ راغلے
ستا بہ مخ مو ستا قام عفوہ کر۔ بارے خپل تومن پوہہ کپہ چہ
بیا دا ہسے بدی 'وند کاندی، نورے صلح مصالحہ سرہ وکپلہ
او بہ قسمونو غلیظونے سرہ محکمہ کپلہ، نور مسرو پلے او یو
بند آس 'سُرجہ ملجَم' [ئے] و ملک احمد تہ ورکر، پہ اعزاز
تمام ئے رخصت کر۔

کونیند چہ بہ ہفہ وقت چہ دلزاک د محمد خان بہ غولی
جرکہ 'وو دسامے' [ئے] وھلے، او د ملک احمد بہ باب [ئے]
مشورت کاوہ، پیرکے نام مطرے قدیمی دلزاک نیز درانوقت حاضر
بود، کسیے از وے استفسار نمود، چہ پیرکیہ! تہ ہم شہ بہ دے
باب کنیے 'وواہ۔ پیرکی ورتہ 'ووئیل' چہ کہ زہ شہ 'وواہ
تاسے بہ راتہ قہر غصہ وکانپئی۔ نور ہرخوک چہ ہوبیار خلق
'وو او ددہ بہ شیطنت او بہ فتنہ انگیزی پوہیدل ہغو ورتہ
'ووئیل' چہ شہ خو 'وواہ آخر پیرکی بہ زورہ ورتہ 'ووئیل' چہ:

"اے دلزاکو احمد خدائے درکپے دے د پریبولونہ دے۔
او کہ مو پریبولو آخر ستایے د وارو میندے بہ وکوتوی۔"

نور وزغابت و تبتیدہ۔ اکثر و خلقو ورہسے 'غندے
'و غورزولے، بنکٹخلے [ئے] ورتہ وکپے، خو دے 'وتبتیدہ لارشہ۔

القصہ ملک احمد نے پہ اعزازِ تمام سرہ رخصت کر، او
 دوئی لبکر ہم نور خور کر، پس لہ ہفتہ ملک احمد راغے خچل
 لبکر تہ، نور درست لبکر دو آئے تہ راغے۔ ہر خوک سرہ
 خوشحال شو، ملک احمد تہ نے مبارک بادی وکپلہ، ورتہ نے
 ووئیل چہ شکر الحمد للہ چہ خدائے تہ پہ خیریت سرہ راوستلے
 او مونیر لہ شرہ د دلزا کو خلاص شولو۔ ملک احمد ورتہ
 ووئیل چہ پس لہ دے غرض پہ د لازاکو مہ کوئی و سوات
 تہ متوجہ شی کہ سوات مو واخست حالہ پہ مونیر لہ مغلو لہ
 دلزا کو خلاص شو۔

گویند چہ پہ دغہ میان کنبے چا ملک احمد تہ ووئیل
 چہ ملکہ! دلزا اک د خرنکہ خلق ولید۔ دہ ورتہ ووئیل چہ "ہیخ
 عالم تہ دے، او دیر ناہوہد خلق دی چہ زہ نے یریمبولم سکر
 پہ کنبے میرہ، سو پیر کے دم دے چہ پہ زورہ نے دلزا کو تہ
 ووئیل چہ احمد ژوندے مہ پریوڈی، کہ سو پریوینو ستاے
 میندے بہ وگوٹوی۔ بارے د دہ خبرہ چا ونہ منلہ،۔

مقام سیوم

در بیان متوجه شدن یوسف زی به ملک سوات و آمدن محمد باهر پادشاه به تسخیر مردم یوسف زی -

گویند چه دا د سوات د آخستو خبره د ملک احمد او شیخ ملی او ملک قره او محمود بن یحیی اکوزی علاؤ الدین زی او غیره اعیانو د یوسف زیو سره پسند، کړله نور په دا تیت سره فاتحه ولوستله او له خپلو مشاڅوټو د خفه وقت دعا وغوښتله، هر څوک سره په تابیا (تعیه) د لښکر شو او اسباب د حرب لټ تیار کړ، نور روان شو - او هر چرته چه په سمه د یوسف زیو کلی وو مهوړی ترغابی پورې، لکه چه اول مذکور شوی دے واره سره جمع شو -

گویند چه په هغه وقت زیات یوسفزی د بگیاړی د رود په غاړه میشته وو، او نور هرچرته خوراه وو او په دا ملکونو حکمه میشته شوی وو - چه له دے به سوات زر په لاس راشی -

گویند چه د یوسفزیو میشته چه تر مهوړی ورغله، په سلطان اویس د سوات، دا چار هر کوره بده ولگیدله، زهیر او خائف شه، او خپلو امیرانو سردارنو ته لټ ووئیل چه "د یوسفزیو قرب جوار ښه نذدے، دوئی د سوات زوال دی - او غرض ددوئی هم له دے نژدیکته د سوات اخستل دی - ددے چارے فکر بویه" - نور امیرانو ورته ووئیل چه "راشه دا خپله قبیله چه، د ملک احمد خور ده وئې وژنه، چه د یوسفزیو آمد و رفت له دے ځایه قطعه شی چه له حاله مونه خبریږی، چه دا مو جوړه جا سوسه ده" نور سلطان اویس

ظالم په صلاح د اميرانو هغه خپله قبيله په ناحقه په چارو ووهله
وټه وژلله په سنگلور کښې (ټي) دفن کړله -

کويڼد چه هغه ډيره غنيغه صالحه بڼه وه - لکه دا خبره
ملک احمد او وارو يوسف زيو واوریده، دا تعدی ناحق د سلطان
اویس پرې ډيره بده ولگیدله، اما لکه ملک احمد ډير صاحب
عقل دانا وو - تحمل (ټي) وکړ - سل غوايه (ټي) سلطان ته
واستول او تعزيت (ټي) هم ورستاؤ - ورته ټي ووييل چه "دا
حکم النبی وو چاره ترې نه وه، که څما په خوښی په نسبت د
خوښی ده بله خوښی به درسره وکړم - او که د حکم وی زه به
دغه ځای ته هم فاتحې له په پخپله درشم*" سلطان د ملک احمد د سړي
په خوله پیغام ورته وکړ چه "هرچه تقدیر وو هغه وشه - او که ستا
رضا دلته په راتلو ده راشه" پس له هغه، ملک احمد له یو شلو کسو
سره په تعزيت د خور له بکياړې ووت، سنگلور ته روان شه -

او سنگلور شهرست در سوات کلان، که قلعہ رفیع و منیع
دارد و تختگاه سلاطین جهانگیر است - چنانچه د وارو سلطانانو او د
بعضې اميرانو جهانگیریه د محلو نه قسرونه عجيبه رنگينه دننه په
قلعه کښې وټو او کړدا کړد شهر پروت وو لوتې لوتې بازارونه
وو په هغه وقت چه يوسف زيو سوات لاندې کړ، هغه شهر ټي
وران کړ، اما قلعہ او قسرونه او محلو نه ټي چه پخته او سنگين وو
تا حال قائم او برقرار دي -

* په اصل کښې دا فقره داسې پکار وه - "که د خوښه وی زه
په دغه ځای ته هم فاتحې له درشم" -

مخفی نماند که قلعه منگلور بر سر سوات، طرف مشرق در دامنه کوه مابین نهرین * واقع است او دغه دوازه نهره مخ په وړاندې دوه گروهه د سوات پرسیند کاپیری- و پوشیده نماند که سلاطین جهانگیر اولاد سلطان جهانگیر اند که ایشان منسوب بدو اند و نیز مخفی نماند که قبیله سلطان اویس که به ناحق شهید ساخت، خواهر حقیقی ملک احمد بود، و وجدنسبت او باسلطان اویس محضاً آن بود که وقتی که مردم یوسفزی از کابل خوار و زار به دوازه آمده از بس پریشان حالی آندورفت سوات می کردند او مالک انییری به نژاد خوارثی و سوات ته وړل، په غلبه به نژاد بدلول اوقات گذاری به نژاد پرې خپله کوله، د یوسف زیو اکثر روزگار له سوات وو آمد و رفت [نژاد] و سوات ته ډیر کاوه، نور سلطان او د ملک احمد سره آشنای غائبانه پیدا شوه او سلطان خبرشده چه د ملک احمد خور شته ده- نور نژاد آرزو د ده د خور و کړله، لکه چه دغه هغه وقت کښې سلطان د سوات وو او ملک احمد او قام د ده به هغه وقت کښې (د) سوات محتاج وو- نور نژاد خور وړ واده کړله- سلطان خپل معتمدان خلق په وقت د عروسی ورسول له دوازه نژاد یوړله -

دیگر مخفی نماند که در وقتی که مردم یوسفزی ملک سم را در تحت تصرف خود آورده چابهار آباد شدند سلطان اویس از قریب جوار ایشان بسیار خائف شده دانست که همچنین درجه به درجه مردم یوسفزی پیش رفت کرهه آمده به ملک سوات متصرف خواهند شد، ازین اندیشه در تدبیر محافظت ملک سوات و رفع ایشان میگوشیدند -

* دا دوه خورونه دی چه یوته "اوږد خور" او بل ته "لنډ خور" وائی-

چنانچہ میر ہندہ مذکور چہ امیر نامی د دہ وو، د مہورے
 پہ غائبی تاندہ* کپری وہ او شاہ اویس او فرخ زاد چہ دا دواہ
 نے ہم نامدار امیران وو۔ او پہ ذات دھکان سوات وو د ملکہندہ
 پہ شاہی کہنے تاندہ کپری وہ۔

لکہ چہ سلطان د ملک احمد د راتلو خبر شہ، از منگلور
 برآمدہ بہ موضع تانہ آمد و عادت سلاطین سوات ہمچنین بود کہ
 ہر کماہ چہ مہم بہ پیش شہ لہ منگلورہ بہ راغلل تانہ لہ،
 ہاتھ بہ نے ارکان اعیان خپل راوبلل جرکہ مشورت بہ نے سرہ وکپ،
 بنا برآن، آن موضع را درآن وقت 'اتن جائے' می گفتند و 'اتن، بہ
 زبان کبری جرکے تہ وائی یعنی د جرکے جائے۔

در آن وقت سلاطین سوات وغیرہ مردم جہانگیرینہ زبان
 کبری می گفتند و رعایائے سوات زبان یادری می گفتند و درآن
 وقت اہل سوات بہ ہمیں دو زبان تکلم می کردند۔

و تھانہ در ملک سوات موضعی است مشہور بہ مفاصلہ نیم روزہ
 راہ از منگلور، او ہمیشہ زورہ ورہ قصبہ پرے میشتہ وہ، چنانچہ اوس
 بہ دے وقت کہنے ہم پرے بابوزی اکوزی پراتہ دی۔

الحاصل ملک احمد چہ تھانہ لہ نژدے ورغے۔ سلطان
 آدمان خود را بہ استقبال ملک احمد فرستادہ حکم کردہ کہ ملک
 احمد را در موضع دیگر کہ متصل تھانہ باشد جائے دہندہ آدمان

* تاندہ - شوکئی - تانہ۔ (پہ ورائدے مخونو کہنے "تانہہ"
 لیک دے)

سلطان بنابر امر وے بہ دو، سہ تیر ہر تاب در جائے کہ در این وقت
 آنرا د بختی دیرئی * کھویند - دیرہ داندہ، و چون بختی نام
 پسر میرجان شاہ صدوزئی کہ در اوائل وقت در آن مقام ساکن
 بود موضع مذکور بنام وے موسوم شد - و چون در آنجا قہرے
 پشته و بلندی نیز ہست آن موضع از آن وقت تا الیوم
 د بختی دیرئی کھویند و در این عصر بالائے آن پشته مسجدے * واقع است -

الغرض ہر گاہ چہ ملک احمد ہورتہ دیرہ شد، د سلطان
 سرے ورغے، ملک احمد (ئے) لہ بوہ خدمتگار سرہ طلب کر - ملک
 احمد ورغے ملازمت د سلطان (ئے) و کر، فاتحہ ئے ورتہ و کر لہ -
 نور بیا دیرئی تہ راغے - صباح (ئے) بیا و بالہ، ملک احمد لا ہررتہ
 وو چہ میرھندا د ملک احمد دیرے نرہ ورغے، د ملک احمد
 خلق ورتہ باحیدہ، تعظیم تکریم (ئے) د دہ و کر، بارے دے ہر

* دا وروکے شان کلے چہ بختہ یا بختہ کھڑی ورتہ وائی اوس
 موجود دے - بہ ۱۲۷۵ھ کہنے لیکلی شوی د میان عبدالحق
 دیو قلمی فارسی دیوان نہ دا معلومیہی چہ بہ دغہ ورخو کہنے
 بہ ئے دے لہائے تہ "بختہ قلع" وے - میان عبدالحق صاحب
 دیوان د دغے "بختیہ قلعہ" اوسیدنکے وو - پخوا بہ ئے دے
 تہ "بختی دیرئی" وے -

** دا تاریخی جماعت لاتر نہ بہ خستہ ہوسیدہ حالت کہنے
 موجود دے - (۱۹۷۰ء)

گورہ پہ قہر پہ غصہ ناست وو لہ خپلو خلقو سرہے خبرے کولے
پہ دا میان کسے شہ گفنگوئی شہ * -

میر ہندا د ملک احمد خالقو تہ ’وویل‘ چہ مونیہ اوریدی
دی چہ تاسے یوسفزی د سوات نیولو پہ خیال کسے یاستی دا
ہسے میرہ ہم شوک پہ تاسو کسے شہ دے چہ حما غے تہ بہ
راشی“ د ملک احمد خلقو د ملک احمد لہ سلا حظے ہیچا * * جواب
ورنہ کر - بارے دے عم دغسے پہ لافوشافو ولگیدہ، پہ بار بار -
بہے دغہ ہسے رنگ خبرے کولے - درنگ پہ درنگ بہ پور تہ
خوت - ہر چند کہ یوسفزیو لہ دغے خبرے بہ انکار کاؤہ د دہ
تعریف بہ نے کاؤہ بارے دے نہ سربدہ لاپہ پور تہ خوت -

نور آخر کریمداد بن عثمان یوسف زے چہ بنہ مرنے میرہ وو
ونہ سہیدہ ورتہ نے ’وویل‘ چہ ”میرہ مونیہ د سوات خیال پہ زہ
کسے نہ لرو او لکہ تہ چہ وائے کہ یوسف زے خدائے دل تہ
راوست، نا کارہ کمیند د یوسف زیوزہ یم، زہ بہ پہ ہغد وقت
بیا ستا بخے لہ درشم“ نور رفیقانو پہ کریمداد قہر غصہ وکرہ
چہ تہ خاموش شہ - دے ہرخہ چہ وائی ’ود وائی، نور میرہندا
پہ غصہ شہ بنکنخل (نے) ورتہ وکرل چہ گکوچرہ سپہ، تہ بہ
حما غے لہ راشی“ او د میرہندا نوکران ہم لور د لورہ ہرے
راغلل بارے بیا میر ہندا منع کرل - چہ سلطان بہ بد و منی -

* پہ دا میان کسے شہ گفنگوئی سرہ اوشوہ -

** ہیچ جواب -

نور پہ دغہ میان کئیے د ملک احمد وخلقو تہ دسلطان لہ طرفہ مہمانی راغللہ، هغو خدمتگارو لہ ادبہ راوړلہ د سیرحنډا د وړاندے (لے) کیښولہ، دہ لاس ورته کړ، یو څو لقمے (لے) واخستلے، نور حکم (لے) وکړ چہ دا وریژے واخلي توئے (لے) کالږی، نور هغو هغه وریژے واوړلے پہ غولی کئیے، نور پاشیدہ لارښہ۔ پس لہ هغه د ملک احمد خلق ور پاشیدہ هغه وریژے (لے) پہ لمنو کئیے تولے کړے 'وئے خوړلے - او دا کار (لے) پہ نیک فالتی ونيوہ، چہ دوئی کبر وکړ، د سوات وریژے لے وغوزولے او سونږ تولے کړلے - انشاء الله سوات لہ دویہ لارښہ ولے چہ دوئی خپلہ کاسہ پخپلہ واوړلہ -

دوئی پہ دا گفتگوئی کئیے وؤ - هغه وریژے (لے) لاخوړلے چہ ملک احمد لہ سلطانه کورته رخصت شوے وو دیرے تہ راغے - پوښتے (لے) ترے وکړے چہ دا څه دی - دوئی ورته حقیقت ماجره ووللہ، ملک احمد ورته وویل چہ حقیقت د دوئی راتہ ښہ ښکاره شہ - دروښی چہ اوس کورته دروسو، خدائے بہ * راکہ، نور لہ هغه ځایہ را روان شو کورته راغلل -

پس لہ هغه لے نور مشیران ملکان جمع کړه ورته لے وویل چہ د سلطان او د سوات د لارو حقیقت راتہ معلوم شہ خدائے بہ لے راکہ، کړد آوری د لښکر کوئی چہ سوات تہ خپړو - هیڅ معطلی پہ کار نہ ده - نور دا مصلحت هر چا سر خوښ شہ - فاتحہ لے وکړلہ - نور لے لښکر لہ دواږے تر مهورے پورے واړه راوبالہ -

د مہورے ترغرہ لاندے دیرہ شو او د مہورے پہ غابنی د
 میر ہندا تانہ ہم ناستہ وہ، او د ملکنہ پہ غابنی د شاہ ویس
 او د فرخ زاد ہم تانہ ناستہ وہ، دا درے وارہ لوئے اسپران وُو
 نور خو گذارہ یوسفزیو د مہورے پہ غابنی ہلہ و کرلہ یارے لکہ
 خو کئی محکمہ او غابنی سخت ناہموار او لور وو بدے کاتئی وے*
 برے (ئے) برے وندہ کر نور دوہ میاشتے کم و بیش دغہ خائے سنگر
 پراتہ وُو آخر لہ دغے لارے ناسیدہ شو د ملکنہ پہ غابنی (ئے)
 جاسوسان و کر رول، آخر جاسوسانو ورتہ خبر راوے چہ ہفہ عالم غافل
 بے خبرہ دی۔ او لار دم شتہ دے۔ آختل ئے آسان دی۔

نور ملک احمد او شیخ ملی او ملک قرہ حکم و کر چہ ورسبی
 رمد د ملکنہ پہ غابنی، غیڑئی، یارے خد قدر خلق دلہ پہ دیرو
 ہم پریدئی، چہ خائے پہ خائے پہ دیرو کینے اورونہ بلوی چہ
 دا د مہورے خو کئی عسے پوہیری چہ لبکر دلہ دیرو دے۔

نور ہم پہ دغہ طریق بعضے خلق پہ دیرو پاتے شد اورونہ
 ئے بلول او نور لبکر و کوچیدہ۔ درستہ شہ لار شد د سحر پہ وقت
 د ملکنہ پہ غابنی و لکیدہ۔ شاہ ویس او تانہ ئے غابنہ پہ خوب
 اودہ وہ۔ دوئی ور وختل خو کئی ئے قتلہ کرلہ او شاہ ویس او
 فرخزاد دوارہ ترے و تبتیدل تانہ لہ لال او میر ہندا ہم چہ
 خبر شد چہ یوسفزی دملکنہ پہ غابنی را واویدل لہ ہفہ خایہ
 و تبتیدہ تانہ تہ کورتہ راغے د تانہ پہ تینگول شد۔

* د ہندی لغت ”گہاتی“ پہ جمع صیغہ کینے راوے شوے
 دے پہ دغہ مناسبت ”کاتئی“ د دو غرونو مینج کینے
 تیرے شوے سختے لارے تہ وائی۔

او یوسفزی چه د ملکنده له غاښی ور واوړیدل دوه کروجه وړاندے لارل په ډاگ باندے دیره شو چه هغه ځائے ته په سبب د ډیرو کلیو شېر * هم وائی او هغه ځائے هموار میدان دے او سیند بهیږی -

لکه سلطان او رعایا د سوات خبر شو نهایت په هراس کښے شو وئے ویل چه بلا په سوات راننوتله دفعیه ئے اوس مشکله شوه - پس له هغه سلطان معه جمیع امیران و رعایا آمده په موضع تانړه دیره شدند و تانړه از موضع شهر که ښکر یوسف زی در آنجا بود تخمیناً سه میل * باشد و شهر مقاسی خوشی هوا و هموار است و سیوم حصه سوات تعلق با وے دارد -

و کونیند چه څر ګاه یوسفزی له غاښی ورواوړیدل د غاښی په وچ کښے نور 'ملکوت' نام یوه سنگینه قلعه وه که اهل چوکي را در آن ذخیره و توشه می بود و برائے خوردن و پختن در آنجا آبد و رفت می کردند آنرا غارت نمودند و مال و اسوال بسیار از آنجا به دست آوردند پس له هغه همدغه هسے ورپسے تلل د سواتیو د کلی دغه ځائے چه ډیر په هر طرف پراته وو هغه ئے وو هل او غارت (ئے) کړل او په دغه شان نور کلی ئے هم تاخت و تاراج کول او هر څوک چه به راتلل اطاعت به ئے قباله امن به ئے ورکاوه -

کونیند چه یوسف زی چه شېر لاندے کړ، دریمه بخره د سوات په تصرف راغے نور یوسف زی ورپسے په کډو راتلل ځائے

* د ډاگ ښار په نوم دا کلی اوس هم آباد دی -

** دا فاصله نهه (۹) میله ده -

پہ نچائے پہ دریمہ بخرہ سوات میشتیدل او رعایا د سوات خلقو تہ۔
 ذلاسه ورکولہ وارہ راتلل پخلو مواضعولہ دوئی سرہ آبادیدل۔
 پہ دا شان سرہ یہ ہر کلی کشیے بہ یو شو کپورہ یوسفزی۔
 نور بہ ورسرہ سواتی اوسیدل۔ او ہغہ وقت د پسرلی وو یوسفزیو
 فصلونہ، کبیتونہ، زراعتونہ، د سواتیو خورول، اسونہ نے خربول او
 لبیکر نے درست پہ اللہ وند او پہ شینکر کلی ورتہ ہراتہ وو او
 سلطان ہم تھیہ د جنگ ورتہ کولہ پہ تانہ کبھیے ناست وو
 لکہ چہ آسونہ یوسفزیو تازہ کرل، نور پہ عزم د جنگ د تانہ
 کو چیدل قریب ورغلل لہ ہغہ طرفہ سلطان ہم اسہ جمعیتہ سرہ
 راووت پہ مفاصلہ د نیم کروہ لہ تانہ راغی، دواہ لبیکرہ
 سرہ ہورتہ مقابلہ شو جنگ نے سرہ وکر۔ د سلطان لبیکر نے
 مات کر او یوسفزی ورہسے وو لہ تانہ خلور کروہہ مخ پہ
 مشرق ورائدے وول تر سیند پہ پایاب پورے شہ و ترہنگ
 تہ خستہ شکستہ ورغے او پہ دالارے دیر قتل شہ۔ مال نے غارت شہ،
 نور یوسفزی ترے لہ ترہنگہ راؤ کرزیدل۔ را غلل پہ تانہ شو۔

کویند چہ بہ دے جنگ کشیے چہ سلطان شکست وکر،
 لبیکر نے فراری شہ او لبیکر د یوسفزیو ورہسے وو لہ دیرہ ہیثہ
 سلطان لارغلانہ (غلطہ) کرلہ راہورے لہ لاندہ اکیہ چہ مقابل د
 ترہنگ کلی دے، لہ لبیکرہ جدا شہ پہ ترہنگ ورغے لہ ہغہ
 سوی کلٹی پہ غابی ورغے لہ ہغہ پہ دسغار ورغے لہ ہغہ و
 منگلور تہ ورغے۔

او سلطان چہ لہ لاندہ اکیہ غلت (غلط) شہ، کریزان ہریشان مخ
 پہ قطب را پورے تر سیند سراسیمہ سر شہ د ملک حسن متراوی

په آلکه ورننوت او ملک حسن متراوی د ده دینمن وو او ملک دے علحیده وو، او له سلطان سره همیشه مخالف وو۔ نور سلطان وویریده چه له هغه بلار اخلاص شوم په بله بلار کنبیوتنم۔

او معلوم د وی چه متراوی په سواتیو کښه یو لونه توسن دے په اصالت په شجاعت تر سواتیو خان بهتر گنځی او مؤرخان انساب د متراویو، دا رنگ وائی چه مونږ په ذات یوسف زی یو، اما آمدن مایان درینجا بدین سبب شده که قدماء مایان از قوم یوسفزی از حدود قندهار از موضع گکاری و نشکی به یکم حادثه از حادثات جدا شده آمده در اینجا متوطن شدند و مایان از اولاد او شایم۔

انقصه سلطان له خپله ویرے چه شوک متراوی راښانده پېښ نه شی مې به مې که۔ نور لارے پریښوله د غره په ښی طرف په یوتنگی سر شته۔ که آنرا بت بت میگویند و از عهد کفار در آنجا بتان بسیار بودند و قتی که غلبه یوسفزی در آنجا شده آنها را بشکست و آن مقام از موضع انبوه یک میل دور است۔ پس خو چه سورتللی شته هومره سور لار۔ هر گاه چه د آس د تللو امکان ورک شته نور هورته کوز شته۔ آس او وسله او نموداری جاسی (نې) هورته پریښوے، نور پیاده پاس په تنگی و خوت روان شته۔ خواروزار کوفته مانده په دریمه ورخ کورته ورغی۔ د کور عالمو د بیا ماتم کړی وو۔ در نیمه د ورپسې پخه کړی وه۔ چه شاید چرته ومړ۔ په ورتله د ډیر خوشحال شو۔

کوبند چه په دے جنگ کښه د سلطان عزیزان او امیران ډیر ومړه چنانچه از آنجمله شاه وېس او فرخ زاد او میر سنجو

سواتی وغیرہ ذالک چہ شرکند مشهور امیران وُو با رعایائے
سکنہ سوات ارڈال و اشراف بے شمار و سول۔

بلکہ میگویند کہ سوا از میرهندا امیر دیگر نمائد و این جنگ
را جنگ تانپہ میگویند۔

و نیز مخفی نمائد۔ کہ وقتی کہ سلطان از لشکر خود جدا
شده سراسیمہ سی گریخت، چند سواران یوسفزئی ویرا دیدہ در
تعاقب وے رفتند۔ اما نمیدانند کہ ابن سلطان است۔ چون چندے
راہ رفتند۔ وارو وُلیدل چہ بہ سمہ لار کنبے پور ویمال پروت
وو چہ بہ ہغہ رویمال کنبے دوه بناغلی د سرو زرو حلقے وے
چہ سلطان پھلہ لہ غوپو و کنبے وے او پہ ہغہ رویمال کنبے (نئے)
غیتہ کہے وے غورزولے (نئے) وے۔ لہ دے ویرے چہ شوک
مے وولہ بیژنی چہ سلطان دے مے بہ کا۔ نور ہغہ سوارہ
کوز شو، ہغہ رویمال (نئے) را واخست، ہرائے نت پہ کنبے د
سرو زرو دوه حلقے وے، تر ہغہ میانہ بیا سلطان لرے وتلے وو
او پہ مخکنے د متراویو کلی وُو، نور ہغہ سوارہ پستنه را و گرزیدل
خپل اشکر لہ را غلل۔

گویند چہ د وارو سلطانانو د سوات، دا دستور وو چہ
ہر شوک چہ بہ سلطان وُو دوه حلقے بہ نئے د سرو زرو پہ غوپ
کنبے ہرے وے۔ او د بل چا دا قدرت نئے وو چہ د سرو زرو
حلقے نئے پہ غوپ کولے۔ دا خاصہ خو یوازے د سلطان وہ او
نورو نامندارو بہ حلقے د سپنو زرو پہ غوپ کولے۔ و در ابتدائے
وقت چون یوسفزئی بہ سوات در آمدند نیز بناہر دستور ایشان
د سرو زرو حلقے پہ غوپ کولے۔ اما د کشمیریانو پہ دود

ورژلے منقشے بہ وے۔ خصوصاً بہ مندرو کنبے، زیاتی ہیزاد خیلو
صدوزیو بہ غور کولے او بہ یوسف نامہ زیاتی آکوزی خصوصاً
اما خیلو مولیزیو بہ بہ غور کولے۔

او بل مخفی: سہ شہ چہ بہ دغہ جنگ کنبے چہ صفوف
جانین سرہ ورغلل کریمداد ابن عثمان الیاس زی ایازی چہ
مذکور سابق تیر سرے دے چہ میر ہندا تہ ئے وبل و و، بہ
ہغہ وقت چہ لہ ملک احمد سرہ بہ فاتحہ ورغلے و و، چہ زسونر
او ستاسے سرہ چرے د لبکر مقابلہ 'وشوہ ستا سخے لہ بہ زہ
درشم۔ لکہ چہ میر ہندائے د سلطان بہ صف کنبے ولید نور بہ
فارسی (ئے) ورتہ نمرہ کرہ، کہ "اے میر ہندا! اگر مرد ہستی
و خیال جنگ داری یا کہ من حاضر، و در آن وقت مردم
یوسف زی از کابل تازہ آمد بودند۔ فارسی خوب ہی گفتند پس
چون میر ہندا آواز کریمداد بشنیدلہ خیلو ژویو ورتہ وریل
شہ ورغلے، بہ فارسی جانین سرہ ہت و کر۔ ہر بو بہ وبل چہ
اول تہ گذار کوہ۔ بل بہ وے چہ اول تہ گذار کوہ۔ آخرش
دوارو سرہ دوہ دوہ گذارہ د نیزو و کرل۔ بارے دوارہ طرفہ
زغرہ پوش و و، ہیخوک زخمی نہ شہ۔

گویند چہ میر ہندا بہ زغرہ د پاسہ د کگلہ آغوستے و و، چہ
کریمداد بہ د نیزے گذار ہرے و کر د قبابہ بہ ئے واخستہ
اما نور کار بہ ئے ہرے نہ کاوہ۔ بہ دا میان کنبے دوارہ لبکر ہم
سرہ ولکیدہ۔ خوچہ دوہ دوہ گذارہ لبکر سرہ و کرل۔ د سلطان
لبکر مات شہ۔ میر ہندا نور و تبتیدہ کریمداد آواز ہرے و کرہ
"کہ اے میر ہندا! مگریز۔ مریختن مردان مناسب نیست۔ تو لافہا

زده بودی“ اما میرھندا قیام نہ می نمود۔ و می گریخت، او کریمداد
یو کروہ دغہ ہسے ورپسے وو گذارونہ ئے پرے کول۔ ہیخ اثر
پرے نہ کاوہ آخرش کریمداد د نیزے شوکہ د دہ د زغرے پہ
گریبان ور نہ ایستہ۔ ہر چند چہ زورے کاوہ میرھندا نہ پریوت
ولے چہ آس ئے بنہ آس وو او دے ہم قوی الھیکل وو او کریمداد
حقیر وو آس ئے ہم تازہ خوید خوولے او زورے ہومرہ نہ وو۔
پہ دا شان سرہ تل، چہ لہ ہموارے زمکے ووتل بیند تہ نژدے
شو۔ ہغہ خائے قلب وو نور میرھندا و خپل پیادہ تہ چہ ہفت منی
نام مغل وو، وئے ویل چہ ہفت منیہ! دے سوارہ نہ نہ خلاصیریم
والہ ئے۔ ہغہ غشے پرے راکیبی پہ برہنہ خائے ہسے خائے کشے
وویشت چہ لہ آسہ پریوت پہ ہغہ خائے وپر او ہغہ نیزہ کریمداد
د میرھندا پہ زغرہ کشے نبشتے ہاتے شوہ چہ ورائدے لار شہ ہالہ
ئے وکنبلہ او یوسف زی ہسے خرگند سری پے کریمداد پہ دغہ
جنگ کشے بل شوک و نہ مہ۔

القصہ یوسفزیو پہ دغہ جنگ سرہ دوہ بخرے د سوات پہ تصرف
کشیے راغے لکہ ہرچاہہ معلومہ شوہ چہ د یوسفزیو ورج پہ ورج ترق
دہ او د سلطان ورج پہ ورج تنزل دے۔ اوبل داہم چہ یوسفزی
ہالہ دیر خوش خوید نیک معاش خلق وو، نور لور د لورہ خلق
راتہ، د دوئی پہ ہغہ دوہ بخرے ملک میشتہ کیدل۔ او یوسفزی ہم
دغہ ہسے پہ ہر کلی شو شو کورہ ورسرہ پراٹہ و و۔

او ہغہ مایقید دریمہ بخرہ سوات چہ سلطان او ملک حسن
مراوی۔ شخہ وو ہغہ دا دہ چہ دہ سوپکلی لہ غابی پہ پور تہ
تخرزریہ تر منگلورہ پورے ملک د سلطان وو او د شاہ میلے لہ

غابی تر لاندہا کیہ تر مہورے چہ دا آبی او پتہ ملک وو د ملک
حسن متراوی وو۔ او د یوسفزیو لہکر درست پہ بھر او پہ تانہ
او پہ چکدرہ او پہ رامورہ ورتہ پروت وو۔ ہمیشہ د سلطان پہ
ماقیہ کایوئے دارے کولے، د بند د قتل صرفہ نے شیخ ہرے
نہ کولہ کلی نے سول خرابول او د متراویو پہ ملک نے اصلاح غرض
نہ کاوہ، غرض نے دا وو چہ د سلطان ملک مسخر کرو پس لہ
ہنہ بہ دہ تہ متوجہ شو دوطرفہ نسبت اندازی پہ کار نہ دہ۔

القصبہ پس لہ چند گاہہ د یوسفزیو لہکر و منگلور بہ روان
شہ چہ لہ دسغارہ تیر شہ د حسین دیری پہ لاز ورغلل۔ ہلتہ
سرہ معرکہ شو یوسف ناسے ووئیل چہ یارانو د منگلور مسختہ
سنگینہ قلعہ دہ۔ لاز تنگہ دہ او سلطان پہ حان پکینے دے۔ لہکر
پکینے زور دے۔ آخستل نے مشکل دی ہسے حان بہ ہرے
نیلور ہیخ بہ نے ووتہ کپو وخوا صلاح دادہ چہ ہورتہ نہ خو خو
یو سر بل سر کلی بہ د دوئی ووهو خود بہ آخر تنگ شی مندرو
دا خبرہ نہ آوریدہ د منگلور بہ تللو باعث و۔

آخر مندرو تر سیند پورے وتل۔ وائی چہ اکثر پیل او مت
و منگور تہ د الکی بن بھزاد مندرو سدوزی وو چہ د ملک قرہ سکہ
ورور وو او نامدار خرگند سرے سور وو، آخر مندرو یوازے ورروان
شو بہ منگلور ورغلل شہر بیرون د منگلور لوٹ کر، قتل کر،
اسرات و کر۔ سلطان مطلقاً لہ قلعے بیرون ووت۔ دروازے
(نے) محکمے کرے وے۔ دنہ ناست وو۔ او پہ قلعہ باندے قابو د
چائہ کیدہ۔ نور لہکر درست فیروز سند شہ، ہم پہ ہفتہ ورخ لہ
ہفتہ حایہ پراو کرزیدہ دسغار تہ راغے، ہورتہ دیرہ شہ، شو ورخے نے

ہورتہ دیرہ وہ، کشران ہوسناکان ٹحلی پہ طریق د شکار بہ مدام
تدل او کرد نواح کلی د سلطان بدئے وغل، پس لہ ہغہ از انجا
کوچیدہ بہ تانہہ مراجعت نمودند او د سلطان لہ طرفہ نور د
یوسفزیو ہیچ خطرہ ہاتے نشوہ۔

گویند چہ پہ ہغہ نژدے ایامو کنبے اختر راغے اکثر ژوی بہر
ووتل تمانے (ئے) کولے او سورو درے وھلے نیزہ بازی (ئے) کولے
ناکاہ بہ دا میان کنبے بعضے ہوسناکان پہ طریق د شکار او د
دارے بے پوہنتے بے صلاحہ د مشرانو تلاش تہ لال او تلاش
لہ تانہہ مخ پر قطب حاور کروہہ دے۔ دسوات ترسیند پورے
دے۔ او د پنج کورے لہ سیندہ دوہ کروہہ را ہیستہ دے۔
د دوارو سیندونو د دوارو غرونو تر میان دے۔ دیر بنہ غلہ بود
ملک دے او د کفارو د وقتہ قلعہ ئے دغرہ بہ سردہ۔ د انارو
باغونہ ئے د وړاندے دی۔ او ہنکتہ د تلاش پہ ہغہ وقت کنبے
دھگان کافران و و اوپہ شجاعت سرہ مشہور و و، اشراف اعیان پہ
قلعہ کنبے اوسیدل اورعایائے وارہ کوز اوسیدل۔

المقصود دغہ د یوسفزیو دارہ ہرے و لگیدلہ مواشی د
تالاش را واخستلہ د وړاندے ئے کپلہ بعضے سوارو ئے ورہسے کپل
لال او کار چیدہ سوارو ورتہ دذنبال شو آخرش د تالا شیوہی
ورہسے اور د لورہ راغلے۔ جنگ نے لہ سورو سرہ کاوہ او وړاندے
د کاتگلے و تنگی تہ مت کاوہ اود کاتگلے تنگے ہغہ دے چہ د
تالاش د دوارو غرونو سر سرہ لگیدلے دے۔ نہایتہ سختہ تنگہ لار
دہ او غرض دا وو چخہ دغہ خائے بہ ورتہ ونسو، مال بہ ترے
خلاص کپو۔۔ اما چہ دوی ہغے: تنگی تہ ورتللی سورو ہغہ

مواشی لہ ہفہ ٹاہید بیا تیر کھری 'وو دوئی را غل تنگے نے
ورته ونيو۔

کوبند چہ تالاشی د کاٹکلے پہ میدان چہ را غل او
دیوسف زیو لہ سورو سرہ نے جنگ کاؤہ چہ لہ ہفہ مقاسہ راتیر
شو۔ ہورته یو رباط دے، کوئیے او منازل وارہ پختہ د خبتو
دی او بنائے سابقہ دہ، ہورته یو بلند کمر دے او دلاندے ترے
عمیق 'وچ خور دے۔ ہلتہ یو تالاشی پیادہ پہ محمود بن شاہان
یوسفزی اکوزی ہائیزی ابازی پسے را ورمید لاس نے ور واچاوہ
محمود تربال لہ آسہ کوز شد، سرہ تر غارہ وتل دوارہ پریوتل
کوز وخور تہ۔ سرہ ورغبتل۔ ہلتہ محمود خدائے پرے د پاسہ
کے، چارہ نے وکبتلہ، پہ کیدہ نے ووہے، مرے کبر او د سینو
زرو دوہ حلقے نے پہ غور وے، ترے 'و (نے) کبتلے، وائے خستلے۔
نور پاس بیا راوخوت، پہ آس سور شد پختلو سورو پسے راغے لکھ
چہ بیا وارہ سوارہ پہ تنگی راغلل ہفہ تنگے تالاشیو بیا نیولے وو
نور نے سرہ 'وونیل چہ یارانو حصار 'شو مردی کوئی وقت د
مردی دے۔ نور اکثر سوارہ پورته وختل د غرہ پخوا ورتہ
راغلل او بعضے سوارہ پہ سمہ لار پہ تنگی راغلل۔ نور وارو
یک لختہ پرے وخیزولے تالاشی (نے) دیر ووژل او جاسے او وسلے
(نے) ترے واخستلے، صحیح او سلامت لہ تنگی نہ را ووتل
خپل لبتکر تہ راغلل۔

کوبند کہ مزید بن ملک قرہ بن بہزاد صدوزی مندر بردار
حقیقی خان کجو کہ در شجاعت بینظیر و نہایت صاحب جمال بود
پہ یو لوئے عراقی مشکی آس۔ سور وو، پہ دغہ وقت کبیرے

د قطب لہ رخہ د غرہ بہ خوا کہنے بہ یوہ تالاشی را ولارہ کرہ۔
 ہغہ تالاشی ترے شکتہ و تنگی تہ توپل۔ بل طرف تہ ہغہ
 تنگی د پاسہ زر و خوت قصد نے د تینتے وو۔ لکہ مزید چہ ہغہ
 تالاشی ولید چہ پورتہ کمر تہ خوت، ہلتہ نے آس ورہسے ہونہ
 کر، آس نے ہسے لوئے توپ او غورزنگ و کر۔ چہ پورے غارہ
 تر تنگی دواہ ورمبی پنے (نے) بہ کمر ولکیدلے ونبتلے او ہغہ
 تالاشی (نے) بہ ہغہ توپ کہنے د کمر بہ غارہ بہ سورلئی ہسے
 بہ نیزہ و وہہ چہ نیزہ ترے پورے را پورے وختلہ۔ بہ ہغہ
 میان کہنے اسماعیل بہزاد خیل چہ د مزید قریب عزیز وو
 ورہسے راغے، ہغہ تالاشی (نے) بہ کورہ وواہہ سرے کر، او مزید
 پس لہ کنارہ د نیزے چہ خیل۔ آس ولید چہ د کمر بہ پیچومی
 ہلواک ولار دے۔ نور (نے) زرلہ آسہ تر پل کوز شہ۔ پورتہ
 و خوت، آس نے تر واکو وینوہ پورتہ نے را حکاؤہ ہلہ بیا ہرے
 سور شہ پخپلو سورو ہسے لارو۔

جائے کہ در تنگی کا تگلہ اسپ مزید ترپ کردہ و جستہ
 بہ گز اکبری نہہ گزاست او پورے را پورے بہ ہغہ ٹائے دواہ
 طرفہ د کانرو ٹلی دی تراوسہ بہ ہغہ مقام ٹلی عیان او نمایان دی
 او ہغہ مقام تہ تراوسہ گور ترپ وائی ۔

الحاصل ہغہ دارہ بہ فتح بہ ظفر تانہرے تہ راغللہ، مال
 سوشی (نے) دیر راوستلہ، ملک احمد ہرے دیر خوش شہ نور پس لہ
 ہغہ چہ خطرہ نے ہیخ لہ سلطانہ اولہ متراویژ پائے تہ شولہ
 لینکیرے رخصت کر ہر ٹوک سرہ کورونو تہ خیل ٹائے تہ لارل
 او د تالاشیو قابو ہم نور د استوکیے ہو رتہ ورک شہ۔ نور لہ تالاشیہ

دروہست لاپل د ہنجکوپے پر درو کشیے ننوتل۔ ہنہ خائے ترے
 خالی پائے شد۔ پس لہ ہنہ چہ یوسفزیو درست سوات لاندے کر
 تالاش (ئے) ہم لاندے کر۔ ہرے متوطن شو۔

و مخفی نمائد کہ درآن وقت کہ میرزا الغ بیگ ظلم و حیف
 بر مردم یوسفزی بسیار آوردہ جلاوطن ساختند۔ اللہ تعالیٰ بہ دہم
 عذاب کیبہو بہ دوارو ورونوئے بیرہ وختلہ، بہ دیرو عذابونو بہ
 دیرو سختیو و مر، و بعد از چند کناہ حضرت ظہیرالدین محمد بابہ
 بادشاہ اناراللہ برہاندہ بادشاہ شدہ از کابل تا لغمان و جلال آباد و
 ننکرہار و پشاور و دوابہ و اشغر و نیلاب۔ ہمہ ممالک را در
 تحت تصرف خود آوردند و مردم یوسفزی نیز مطیع و فرمانبردار
 او شدند۔ پس در وقتی کہ یوسفزی بہ دو حصہ سوات متصرف
 شدند بہ ملک سم مراجعت نمودند و بہ خانہائے خود آمدند۔

طلبیدن مجد بابر بادشاه ملک احمد را و رفتن وے

فرمان محمد بابر بادشاه به جهت طلب
ملک احمد از کابل آمده ملک احمد به موجب
حکم بادشاه روانه کابل گشت -

گویند چه یوسفزیو پیشکشی بادشاه ته قوله کرله و ملک
احمد ته ئے ور کرله او ملک محمود بن یحیی اکوزی علاؤالدین زی
که در آن وقت ملکی ناسی بود او بو ثمو کسه کشران نور د
یوسفزیو ورسره روان شو له سمے ووتل پاس و سوات ته لاپل، په
هغه لارے نور روان شو - سلطان شهی ته ورغلل، ملک مبارک
ابن پائنده اکوزی مولیزی کره میلمانه شو - او هورته خلور ورونره
دماں وو - د خوئداد متارب زامن وو - اول سرکین نام دویم
درویش دریم آدو، خلورم جونا په هغه شچه آدو او جونا دوارو سره
د ملک احمد یند خدمت وکر او درسته شپه ئے ورته سرود وکر
او آدو ډیر بخوش آوازه ښائسته وو ملک احمد یرے مشین شه
چه جبا شه - ملک احمد سرکین ته وویل، چه دے په کنیے
مشر وو چه آدو له ما سره کره چه دا سفر له ما سره وکا که
بیا خدائے زه په خیر سره راوستم ډیر ښه به درسره وکریم -
نور سرکین آدو له ملک احمد سره کر، له هغه حایه په هغه صباح
ووتل، براه تنگی کاتگللو تلاش روانه شده به گذر تری از
دریائے پنجکوره عبور نموده به باجور رسیدند در آنجا چند روز
در خانه یوسف زئی باجور استقامت کرده بعده از آنجا روانه شده
براه ناوکئی به کابل رفتند و ملازمت بادشاه حاصل کردند و
به مراسم ظاهری ممتاز گشتند اما در باطن خیلی متعرض بود -

په دا سبب چه ملکان د دلزا کو د ننگرهارو د پشاور د کالا پانډی چه خاصه رعیت د بادشاه وو بادشاه ته دے استغاثه د یوسف زیو کړی وه چه ملک هیو د دلزاک د باجوړ په جنگ کښی وژلے وو، او چوهر بن کیمل دلزاک او خنی نور نامدار دلزاک (نے) د میچنی په جنگ کښی وژلے وو۔ اکثر ملکونه د ترے آخستی وو او په مخ کښی هم د دوئی له ترقی ویریدل چه دا نور ملکونه به راحظه ضبط کاندے۔ نور شب و روز (نے) چوغلی بادشاه ته کوله او امیرانو وکیلانو ته د بادشاه رشوتونه ورکول چه ملک احمد سر کاپری۔

گویند چه دلزاکو او یا زره روپي بادشاه ته په دا شرط قبول کړی وے چه ملک احمد ورژنه او په وقت د مرگ (نے) خبرو ته مه پریرده۔ ولے چه دوئی پوهیده چه ملک احمد خوش تقریر جوړ طوطی دے، په خبرو به ځان له بادشاه خلاص کا۔ او بادشاه هم ملک احمد په دا غرض بللے وو۔ او په هغه وقت کښی کگیانی او میمنیزی لا په کابل اوسیدل او ترکلانی په لغمان اوسیدل او ملکان د واره بادشاه څخه حاضر وو او ترکلانی د ملک احمد خپل او خیر خواه وو، چنانچه په هغه وقت چه بادشاه ملک احمد ته فرمان استاوه ملک سرخانی او ملک بلوڅان ترکلانی دواړه حاضر وو دوئی هم دواړو خط له خپله طرفه ملک احمد ته کښلے و چه مونږ ستا خیرخواه یو هیچرے خطر مه کوو وادرومه بادشاه به ښه درسره وکا۔

گویند که دو ملکان کگیانی نیز خیرخواه ملک احمد د بوند یکے ملک احمد که رشته دار ملک احمد بود دوم ملک یحیی

ابن شاعو ابن کند چہ دوئی دواو د سرہن توب بہ سبب سرہ
 د ملک احمد ننگ کاوہ او ملک احمد بہ ہمیشہ دربار لرہ ورتہ،
 سلام بہ نے کاوہ او بادشاہ بہ ظاہراً پرے مہربانی کولہ د خنکہ
 بہ نے کبیناؤ اما بہ زبہ کنیے پرے غصہ وو شب و روز (نے)
 دمرک بہ فکر وو۔ لکہ ہغہ شپہ را غللہ چہ صباح بہ وڑے
 شی، چا دوستانو ملک احمد بہ ہغہ شپہ خبر کر، چہ صباح
 ستاسو مرک مقرر دے۔ نور ملک احمد خپل خلق را ویا لہ
 کنگاش مصلحت (نے) سرہ کاوہ، رفتار واپو دا خبرہ سرہ خوینہ
 کرلہ۔ چہ دستارونہ بہ مونیر وارہ سرہ غوتہ کر۔ تا بہ پرے
 زورنہ کر۔ چہ کوز شی نور تبتہ حان خلاصوہ، چہ تہ نہ نے
 بادشاہ بہ مونیر نہ وڑی او کہ نے و وڑلو بلا پسے، بہ مونیر قام
 نہ ورائیری۔ او کہ تا و وڑی قام بہ موخوار شی۔ دہ ورتہ
 ووئیل چہ احياناً کہ دستارونہ و شلیری پریوئم کلا شم، بہ
 حائے پاتے شم! او کہ و تہ شلیری روغ پاتے شم۔ بارے بہ
 شوکئی واورم و مے نیسی او یامے بہ بیرتہ راولی ہغہ بہ کورہ
 چرنک شرمندگی وی۔ او د ملک تاج الدین نوم را پورے دے۔
 لہ قدیم الایام از آباؤ اجداد روزگار مو لہ بادشاہانو سرہ کپڑے دے
 دا تبتہ و ماتہ شرم پیکاری۔ سلیمان شاہ غندے ترہ مے دلہ
 بہ دے کابل کنیے د مرزا الغ بیگ لہ لاسہ مے دے، کہ ماعم
 دے مہرکہ، خدہ پاک دے۔ بارے تابیے تبتی خاندونہ
 خلاصوئی صرفہ مہ کوئی نور وارہ ملہ نے ہغہ شپہ و تبتیل، بہ
 کابل کنیے حائے بہ حائے مخفی شول او ملک محمود خولا لہ اولہ
 از رونے کمال دینداری بہ ابتداء کنیے قاضی کرہ دیرہ وو د
 بادشاہ سلام (نے) تبعاً لہ ملک احمد سرہ کاوہ اما د بادشاہ طعام
 نے نہ خور او آدو مطرب او یو خدمتکار نور بہ دیرہ کنیے لہ

ملک احمد سرہ ہاتے شول ۔

لکہ چہ صباح شہ د بادشاہ مری را غل ملکہ احمد نے
روان کر۔ او ملکہ احمد پہ شپہ خبر شوے وو چہ صباح ما
وژنی، نور و پوهیدہ چہ ما مرکہ لره بیائی او درست پھر د کابل
هم بیا خبر شوے وو، چہ ملکہ احمد وژلو لره بیائی۔ لکہ پہ بازار
چہ ورغے وارو خلقو نے تماشے کولے او سرہ نے وئیل چہ کورنی
دا هسے شخص بادشاہ وژلو لره بللے دے۔ او ملکہ احمد هم
دا رنگ پوهیدہ چہ دا خلق حما له مرکہ خبردی۔ تماشے ته
مے ولاړ دی۔ او په دغه حال کښے ملکہ میری چہ د ملکہ
احمد خیرخواہ وو مخے لره ورته راغے۔ ورته نے وژل او ورته
نے وئیل چہ د دلزا کو غوندے بدخواهان دلتہ وو، خه لره
را غلله! ده ورته وئیل چہ ما تاسے غوندے او ترکلافی
غوندے دوستان لیدل هېڅ ویره مے نه کیدله او له تقدیرہ
رخبرنه وم ۔

کونیند چہ سابق له دے وخته هم، چہ ملکہ میری به
ملکہ احمد ولیدہ افسوس ارمای به نے وکړو۔ ملامت به نے
هم پرے وکړ۔ چہ دلتہ ولے راتللے مناسب د نه وو۔ ده به
ورته وئیل چہ تقدیر دا رنگ وو ۔

الغرض ملکہ احمد دربار ته ورغے، بادشاہ به قهر په غضب
ناسب وولیدہ او توده غشی په لاس کښے نیولی و۔ او محض
ودے ته منتظر وو خو چہ ملکہ احمد له ورايه را ښکاره شی
نور به نے په غشی ولم۔ آخر چہ ملکہ احمد ورغے۔ کورنش

(نئے) وکړ، بادشاه پرې لينده را ځكوله، كذار ئې پرې كاؤه - ملك احمد پوهه شته چه فرصت د خبرې پاتې نه شته - نور زر د قباوندونه (نئے) وشلول بربنډه تېر ورته ودرېده - بادشاه چه د ده دا حال وليده متحير شته، لينده ئې سسته كړله - پوښتنه ئې ترې وكړله - كه "اے احمد اين چه كردي؟"، ملك احمد كفت كه "آخې به خاطر مبارك آمده است بايد كرد - استفسار راجه حاجت است - باز بادشاه از وې پرسيد كه "غرض شما از اين بند كشادن چه بود" - باز ملك احمد كفت كه "اينك سينه برهنه ايستاده ام به زن مرا چه مي پرسی"، پس چونكه تكرار از جانيين به سبب كرت رسيد بادشاه كفت "تا از اين سررا واقف نه كردائي نه خواهم گذاشت" - آخرش ملك احمد وويل چه "قبائ عالم! دا هومره خلق هرطرفه ستا د كذار تماشه بين دي چه بادشاه به څرنگ كذار كوي او ما قبا اغوستي ده - خطره مې شوه چه كه غشې د بادشاه ارشي - هرڅوك به د بادشاه په كذار پورې پخپل خطا طر كښي ځواندي - نور ما خپلې تترې زر پرانتلې برهنه سينه مې درته ونيوه چه غشې د بادشاه رانه آزاد وځي او هرڅوك سره د بادشاه په كذار آفرين وكا شاباشې پرې ووايي" -

بادشاه چه دا تقرير د ملك احمد واؤريده هر كوره دا خبره (نئے) پسند شوله - پرې مهربان شته - ورته ئې وويل، چه "ملك احمد! قسم دې چه اوس به دونه ولم رانژدېشه" - پس له هغه ملك احمد تسليمات وكړل ورنژدې شته - بادشاه لينده له لاسه واچوله، دلاسه تسلي ئې د ده ډيره وكړله، ورته ئې وويل چه "ملك احمد! بهلول لودي افغان شه رنك ځوان وو؟"

ملک احمد ورتہ ووئیل چہ ”جہان پناہ اسپ بخش وو آسونہ ئے
 خُئیل“۔ بیا بادشاہ ورتہ ووئیل چہ ”ملک احمد! دا آھوے ئے
 سلطان سکندر خرنک خوان دے؟“۔ دہ ورتہ ووئیل چہ ”خلعت
 بخش دے خلعتونہ بخبی“۔ بیا بادشاہ ورتہ ووئیل چہ ملکہ!
 زہ خرنک یم؟ دہ ورتہ ووئیل چہ ”سر بخش ئے سرونہ بخبی“۔ نور
 بادشاہ ہرے دیر مہربان شہ۔ ملک احمد (ئے) پخیلہ تر لاس وینوہ
 خلوتھانے تہ سرہ لالہ۔ ہور تہ ئے جشن شرا بخوری سرہ آغاز کر۔
 او چہ ساق پیالہ راوہلہ، بادشاہ ترے شہ و خُئیل او شہ ئے پخیل
 لاس ملک احمد تہ ونیول۔ ملک احمد تسلیمات و کپل ہفہ
 پیالہ ئے واخستلہ و (ئے) خُئیلہ۔ ساق بیا پیالہ راوہلہ بادشاہ تہ
 ئے ونیولہ، بادشاہ ترے واخستلہ شہ (ئے) ترے و خُئیل او شہ
 ئے ترے پخیل لاس بیا ملک احمد تہ و کپل۔ ملک احمد
 ترے واخستلہ تسلیمونہ بہ ئے ورتہ و کپل و بہ ئے خُئیل ہلکذا
 درے مرتبے۔ آخرش بہ بادشاہ کہیے اثر د مستی ظاہر شہ
 ہا حیدہ، بہ رقص و لکیدہ او آدو مطرب ورتہ سرود شروع کر او
 ملک احمد لکہ فارسی گوے فصیح زبان خوش آواز وو۔ بہ
 مدح * د بادشاہ و لکیدہ۔ نور بادشاہ از غایت مستی و ملک
 احمد تہ ووئیل چہ ”ملکہ زہ ستا مطرب یم درتہ کلایرم“۔
 ملک احمد ورتہ ووئیل ”چہ تہ زما صاحب ئے درست جہان
 بادشاہ ئے“۔ بادشاہ بیا دا رنگ ووئیل ملک احمد ووئیل چہ

* د بادشاہ دا مدح چہ ملک احمد ساز سرہ کولہ دا بہ یقیناً
 ”چہ منظومہ وہ او نظم کروئکے بہ ئے ہم لازماً چہ موصوف
 ”بہ خپلہ وو۔ لکہ چہ د اقتباس نہ واضحیری چہ ”ملک
 احمد لکہ فارسی گوے فصیح زبان خوش آواز وو“۔

”تہ بادشاہ نے عطا صاحب نے،۔ ہلکذا چند مرتبہ دا رنگ (نے) سرہ وُوٹیل آخرش بادشاہ لاس د ملک احمد وُوٹیوہ۔ ملک احمد شغہ یوہ اشرفی پہ ہغہ وقت کنبے موجودہ وہ۔ د بادشاہ پہ لاس کنبے (نے) کیپنولہ۔ بادشاہ واخستلہ لاس نے ورقہ تعظیماً تکریماً پُخپل سر کینو۔ پس لہ ہغہ بادشاہ خپلہ قبا، تورہ نجملی لہ خپلے غارے وُوکنبہ ملک احمد تہ نے ورکپلہ۔ ملک احمد ورقہ کورنشونہ وکپل وائے خستلہ وائے غوستلہ او ہغہ خپلہ قبا نے چہ اغومتے وہ آدو مظرب تہ نے ورکپلہ۔

پس لہ ہغہ بادشاہ وُوٹیل چہ ملک احمد! ہغہ نور رفیقان د ہم راویولہ چہ خلعتونہ وارولہ ورکپم کورتہ مورخصت کپم۔ ملک احمد خپل سری راستول ملک محمود (نے) د قاضی لہ کورہ او نور نے لہ دیرے را بلل حاضر (نے) کپل۔ لکہ بادشاہ اساسی وار لہ وارو خبر وو پوہستہ نے د نورو وکپلہ چہ ”ملک احمد! ہغہ نور ملہ د شہ شو“ ”ملک احمد ورقہ وُوٹیل چہ قباہ عالم ہغہ لہ مہرپانی د بادشاہ او لہ رخصتہ د کور خبر نہ وُوچرتہ پہ بھر کنبے تللی دی،۔ نور بادشاہ پہ موجب د سیاہی او د یادداشت چہ پہ دتر کنبے اساسی وارہکلی شوی وُو خلعتونہ ملک احمد تہ ورکپل او آدو لرہ (نے) دسرو زرو دوہ حلقے د غورو ورکپلے۔ او حکم (نے) و خدمتگارو تہ وکپ چہ ورپہ غوبے کانپٹی۔ پہ ہغہ وقت کنبے د آدو یو غوبے سورے وو او بل نہ وو لکہ چہ ہغہ یوہ حلقہ (نے) ورپہ غوبے کپلہ۔ دویم غوبے لرہ نے یو نرے سیخ د سوری کونے د پارہ راوے۔ لکہ آدو ہغہ سیخ وُویدہ وُوپریدہ۔ ملک احمد تہ ورژدے شہ۔ ملک احمد بادشاہ تہ عرض وکپ چہ ”قباہ عالم!

دے دلتہ ویریری مونیر به نئے بیا په دیره کښې غوړ سوری کړو۔ پس له هغه بادشاه حکم وکړ چه برید دئی نور نې پرېښی

الحاصل ملک احمد را به عزت تمام رخصت داده از آنجا روانه شده براه ناوکئی بیاجور آمده و از آنجا به سوات واز آنجا به سمنه، به خانه خود آمدند هر چرے چه یوسفزی و و واپه ورتول شو مبارکبادی (نئے) ورکړله ۔

پس له هغه چه هغه کال تیر شه، بل کال راغی بادشاه بیا یادآوری د ملک احمد از برائے مشورت و مصالح بعضی امور وکړله، طلب (نئے) کړ۔ فرمان وړستاوه او ملک سرخابی ترکلانی هم ورته وپېکل چه هغه گذار د بللې بلا لیدلې وه۔ دا گذار به ویریره په خاطر جمع را درومه، بادشاه په سهریانی یاد کړے نئے، حیلہ حواله به کوه۔ لکه چه فرمان د بادشاه او د ملک سرخابی خط ملک احمد ته سمی ته ورغی۔ قام نئے سره* جمع کړ۔ داحال (نئے) ورته ووايئ چه "د بادشاه او ملک سرخابی خط راغلې دے۔ زه نئے بللې یم ستاسی څرنگ صلاح ده۔" قام ورته ووئیل چه "ملکه بادشاه تا لیدلې دے مونیر لیدلې نه دے، حقیقت نئے قاته بڼه ښکاره دے۔ هر چه ستا صلاح ده هغه زموږ هم صلاح ده" ملک احمد ورته ووئیل چه "قامه ! ما هغه گذار مرگ په خپلو سترگو لیدلې دے خا تللو ته دا گذار قابو نه کیږی"۔ قام هم دغه رنگ ورته وویل چه "ملکه چه ستا صلاح نه ده، به

* ددے نه دا څرکندیری چه پښتنو مشرانو به په هر دایه کار کښې د خپل اولس او جرگې صلاح لازمه کړله۔

درومہ! ” بیا بعضے دانایانو سرہ ووئیل چہ ”لہ بادشاہ کردن کشی
 پیہ کار نہ دہ، کہہ ملک احمد د خپل تبدیل صلاح نہ وینی،
 دا گذار د شاہ منصور لاپشی چہ دے ہم د ملک تاج الدین لہ
 کورہ دے د سلیمان شاہ زوے د ملک احمد تربور دے کہہ
 د بادشاہ غرض لہ دے بللو محض د یوسف زیو اطاعت دی،
 پس دے ہم ورلرہ کافی دے۔“ نورے دا خبرہ شاہ منصور تسہ
 ووئیلہ چہ دا گذار تہ بادشاہ لرہ لاپشہ۔ شاہ منصور ورتہ ووئیل
 چہ ”د ملک احمد خوش زبانی فصاحت ماثخہ نشته اوپہ ادب آداب
 د بادشاہانو ہم زہ لہ بوہیزیم، پس د تللو می شہ قائدہ دہ۔“
 بارے وکړے پہ دا باعث شہ چہ ”خواہ مخواہ درومہ او هرچہ
 بادشاہ درتہ وائی هغه قبلوہ، نور خیریت دے۔“ نور شاہ منصور
 لا چار شہ ضرورتائے قبولہ کړ۔ پس لہ هغه قام ورتہ پیشکش د
 بادشاہ د بارہ قبولہ کړلہ۔ شاہ منصور تہ ئے ورکړلہ۔ نور
 شاہ منصور لہ کورہ لہ تانرے ووت۔ د تری پہ لارے کابل تہ
 روان شہ۔ باجوړ تہ ورغے لہ هغه حایہ پہ ناوہ کئی ورغے کابل
 تہ لاپشہ ملازمت ئے د بادشاہ حاصل کړ۔ پیشکشی ئے تر نظرہ
 تیرہ کړہ۔ بارے بادشاہ د دہ پہ ورتلو چندان خوبش نہ شہ۔
 ورتہ ئے ووسے چہ مملک احمد بللے وو۔ تہ شہ لرہ راغلے۔ شاہ
 منصور ورتہ د ملک احمد عذر معذرت وکړ، بادشاہ نور خاموش
 شہ، پس لہ هغه تر هغه پورے چہ شاہ منصور هورته وو سلام تہ
 پہ بادشاہ تہ راتہ۔ بادشاہ بہ ہم عزت ورکاوہ۔

آخرش پس لہ چندکاه بادشاہ شاہ منصور تہ خلعت ورکړ۔
 رخصت (ئے) کړ۔ شاہ منصور لہ هغه حایہ را روان شہ کورته
 راغے قام ورتول شہ۔ دہ کل ماجرا ورتہ وویل۔

و مخفی * نمالده که در آن وقت اهل یوسفزی مطیع بادشاه بودند۔ اما نه چنان که حاکم یا شقدار وے را می گذاشتند۔ و یاقلنگ واجبی میدادند زیرا که چندان پرواے نه میداشتند و دیگر آنکه در آن وقتی که ملک احمد از رقتن کابل اغماض کرده شاه منصور را فرستادند ملک احمد قام را قول کبر، ورته نے وویل چه زه پوهیرم چه زه کابل ته لار نه شوم۔ بادشاه به به ماپسے پخپله راشی یا به فوج راستوی خمونډ به بیخ کنی کنی به هیش هرته ونه کا۔ پس راشی چه اول ترے خان وساتو۔ هر چرے چه یوسفزی یو را شو د مهوړے به غره کنیے ننوزو چه که چرے راشی هیش مو ونه کاندی، نور هر چرے چه یوسفزی و۔ واره راغلل د مهوړے به غره کنیے ننوتل او غانی لارے (نه) محکمے ونه لے۔

لکه چه شاه منصور له بادشاه را رخصت شه کورته راغه بادشاه نیز دا عیة ملک احمد و ملک یوسفزی درپیش کرده با عساکر وافرہ از کابل خروج نموده به راه باجوړ متوجه ملک سوات شد۔ وقتی که به باجوړ رسید، اولاً (نه) میر حیدر علی کبری قلعه محاصره کړه، چه دے د کبریو سلطان وو۔ او ده له میرزا إلخ بیگ تیموری سره سابق شه شوخی کړے وه۔ بابر هغه قهر ورته به خاطر کنیے وو۔ او به دغه وقت کنیے یوسفزی بیا له باجوړه تبتیدلی و و به غرونو ننوتلی و و۔ به له کبریو دغه حالے نور شوک نه و و او هغه قلعه نه هم ډیره سخته محکمہ وه او کبری هم تورزن خالق به کنیے وو۔ د بادشاه قابو پرے

نہ کبیدہ نور ورتہ پریوت ۔

وائی چہ میر حیدر علی نہایت ظالم وو ۔ خپل عزیزان
تربرونہ ترے واپہ خود وو ۔ یوہ تربور د نورو گکبریو پہ
صلاح پت بادشاہ تہ عرضی وکنبیلہ ورستولہ، کہ من با جمیع
عزیزان فسوی فرمانبردار بادشاہ ام، اگر مرضی بادشاہ باشد مایان
ہمہ بہ خدمت حاضر خواہم شد، لکہ بادشاہ تہ دا عرضی د دوشی
ورسیدلہ، بادشاہ پرے ډیر خویش شد، فرمان د طلب [ئے] پہ
نہایت دلایہ و استمال ورتاوہ ۔ ہغہ تربور د میر حیدر علی
لہ بعضے خلقو سرہ ورووت ورغے، د بادشاہ سلام ئے وکر، بادشاہ
پرے مہربان شد، خلعت (ئے) ورکر سرفراز (ئے) کر ۔ بعد ازان
روز بہ روز مردم گکبری از قلعہ می برآمدند ۔ و بہ ابن العم
حیدر علی می پیوستند و سرفراز می شدند ۔ تا بہ حدے کہ کار
حیدر علی روز بہ روز در تنزل می شد و بہ اضطراب می انجامید ۔
آخر الامر حیدر علی از ترس جان و شرمندگی خود کہ آخر
این عزیزان مرا دستگیر کردہ بہ بادشاہ خواهند داد و بادشاہ
مرا خواہد کشت زہر خورده بہ مرد ۔ بعد ازان بادشاہ آن
ابن العم حیدر علی را سلطان گبران نموده قلعہ را بدو سپردہ و
آنچہ مخالفان ابن العم حیدر علی بودند جمیع آنها را طلبیدہ بکشتند ۔
و از سر ہائے ایشان در آنجا چبوترہ ساختند ۔

بعد ازان ہم در آن روز از آنجا کوچیدہ متوجہ ملک سوات
شد و بہ موضع دیارون کہ متصل دریائے پنجگورہ است، رسیدہ
دیرہ کردند و بہ ملک احمد فرامین نوشتہ می فرستادند او قسمولہ
وعدے (ئے) ورسرہ کولے چہ مہ ویریرہ راشہ ډیر بٹہ بہ دوسرہ

و کرم ٻارے ملک احمد د دہ بہ منصوبو نہ غولیدہ ہرگز
 پروائے نہ لزلہ - چہ بادشاہ د ملک احمد د ورتلو ناآئید شد -
 نور نے قصد د تاخت پرے وکر، چہ شاید گوندے پہ دا
 وویزی، التجا بہ راتہ راوی - نور اردو* نے دغدہ خائے پرینو
 او تاخت (نے) پہ منگلور وکر - پہ ہفتہ غائب چہ دے و سوات
 تہ پریوت، ہفتہ غائبی تہ تر اوسہ د باہر غائبے** وائی - لہ ہفتہ
 پر دمنار ورغے، د حسین ڈیرٹی*** پہ گذر د سوات پہ سیند
 ورپورے وت - منگلور تہ ورغے - ہر چہ بیرون لہ قلعے د بھر
 کلی وُو - ہفتہ نے وارہ غارت کرل او ہر چہ دتہ پہ قلعہ لہ
 سلطان اویس سرہ وُو لکہ چہ قلعہ ڈیرہ سخنے وہ، ہفتہ ترے وارہ
 سلامت ہاتے شو - نور لہ منگلور پہ بیرتہ راوجماروت دیارون
 لہہ راغے -

گوند ہفتہ ورخ چہ بادشاہ لہ دیارون پہ منگلور تاخت
 وکر۔ د پنجکوری تر سیند چہ ورپورے وت پہ تلاش ورغے، د

* لیکر

** پہ دے غائبی د شوے تیندو ڍاگ نہ گامکوت خزانے تہ
 لار اوپدلے - ورپسے د سوی کلانی غائبے دے چہ د
 شموزو تہ ہرے د نیکی خیلو علاقے تہ لار دہ -

*** اوس پہ سوند ڈیرٹی یادیری - د منگلور نہ لاندے د سیند
 پہ بلہ غارہ یو وروکے شان کلمے دے - دا خائے د سیند یو
 قدیمی گودر دے چہ د سیند دوارو غارو تہ پرے آمد و
 رفت کیوی -

کانتگرے تر تنگی ور تیر شه - هورته به سمه لار کنی چه
 همواره چشمداره زمکه ده - پیر غت شایسته بلند متصل دوه
 نبتره ولار وُو چه از غایت اتصال به خلقو کنترل چه کوندی
 بیخ د دوارو سره یو دے - اسا دوئی به واقع کشی سره جدا
 جدا وُو او هر شوک چه به هغه لاری به هغه مقام ورغی ورته
 به وُدریده نهایت متعجب شه - تماشے به ئے کولے، بادشاه هم
 چه به هغه مقام ورغی - هغه دواره نبتیر (ئے) ولیدل دیر متعجب
 شه - یو ساعت ورته ودریده ننداره (ئے) وکرله، نور ترے روان
 شه او خپلو خلقو سره ئے ووئیل چه له هغه طرفه بیا به دا
 لاری راشم نور به دا دواره نبتیر له بیخ له شه قدره زمکه سره
 وُلوروم کابل ته به ئے یوسم، لکه چه بیا له منگلوره راوجاروت
 به هغه لار باندے راغی، حکم ئے وکره چه دواره نبتیر له جره
 له شه قدره زمکه سره وکاږی، کابل لره ئے یوسمی چه هورته ئے
 کیردو - امیرانو ورته عرض کړ چه کابل ته وړل د دوئی نهایت
 مشکل دی نو صلاح دا ده چه بادشاه له خپله لاسه یوه نخښه په
 دوئی پورے کا، چه هر شوک چه به دا لاری تیریری او د
 بادشاه د لاس نخښه وربورے وویښی د بادشاه نوم به پرے
 یادیری - بادشاه هم هغه خبره خوښه کړله له خپله ترکشه ئے
 دوه غشی وُکښل په دوارو غشیو (ئے) یو یو گزار به هر نبتیر
 وکر پاس ئے په سر لک کړل - نور ترے روان شه -

کونید هغه دواره غشی به هغه دوارو نبترو تر دوو کالونو
 لک ولار وُو او هر شوک چه به پس له هغه په هغه لاری
 راغی د باهر د هغو غشیو تماشے به ئے کولے او هر چا شخه
 چه به لینده غشی وُو یو یو گزار به ئے د غشیو هم به هغه

نبترو کول، چنانچہ ہفتہ دواہ نبتہ پس لہ دیرو کالو نور پہ
غشیو دک شو، تر ہفتہ پورے ہفتہ غشی د بادشاہ او د خلقو
لک ولاں وو۔ چہ ہفتہ دواہ نبتہ زارہ شو لہ جہہ پریوتل۔

مورخ محقق و قاضی ابن قصص ع. واجو می گوید، چہ
بارہا ہفتہ دواہ نبتہ چہ د بابر غشی پورے لک وو۔ ما لیدلی
وو او پہ ہفتہ وقت کنیے چہ دوئی لہ بیغہ پریوتل زہ بیا پہ
دیرو وم، پس لہ ہفتہ بیا بر روش نور نبتہ چہ پہ ہفتہ مقام ولاں
وو۔ خلقو بہ ہفتہ بیا پہ غشیو ویشتل چہ ہفتہ ہم بیا د غشیو
دک شوو زارہ شول پریوتل۔ پس لہ ہفتہ نور نبتہ چہ پہ ہفتہ
کرد نواح کنیے ولاں وو ہفتہ ویشتل شو۔ تر ہفتہ وقت پورے
چہ پہ ہفتہ مقام کنیے یو نبتہ ہم پاتے نہ شد، حلہ ہفتہ رسم
عادت د غشیو ویشتلو لہ خلقو پورہ شد۔ از ہفتہ ورستی نبتہ
چہ د غشیو دک شوی وو لا تر اوسہ ولاں وو۔ پہ دا نزدے
ورحو کنیے پریوت او د بابر د ہغو نبترو د حائے نبتانہ اوس ہم
شتہ دے۔ چہ پہ ہفتہ وقت کنیے دا دستور وو چہ ہر شوک
چہ بہ ہورہ ورغے یو یو کانہے بہ ئے ترے د لاندے آچاؤ
چنانچہ ہورہ لوے د کانہو توپ شد۔

القصہ بابر چہ لہ منگلورہ راوکرزیدہ پہ دیارون دیرو شد۔
نورے جاسوسان ہر کارہ معین کر، د مہورے لارے کتسلہ د تاخت
دو پہ فکر وو، اما لکہ ملک احمد دیرو محکمی د لارو کرے
وہ او درست د مہورے غرے لہ لیکرو دک کرے وو ہیچرتہ
رخنہ او لارے بیا نہ موندہ داؤے پورے سر نہ شد نور قصد
(ئے) وکر چہ پہ طریقہ د سیاحتی پہ جامہ د قلندرئی کنیے پخپلہ

مہورے تہ ورشم احوال د لارو او د لیکرو د دوئی معلوم
 کرم - او پہ دا طور سیاحت سرہ دے مشہور وو، چہ دا ہر کلمہ
 د دہ دستور وو نور لہ بعضے خواصو سرہ پہ جامہ د قلندرئی
 کنبے خفیہ لہ لیکرہ ووت مہورے لہ ورغے او مہورے لہ
 دیارون د یوے ورغے لار دہ نور لے کل احوال د غرہ او د لارو
 د لیکرو معلوم کرم چہ مضبوطی د ہرے چارے ولیدلہ نور دے
 ترے مایوس شہ -

گوبند چہ د مہورے پہ سر کنبے یو بلند لور مکان وو
 چہ منصور د ملک احمد تربور ہرے باندے میشتہ وو - او ہغہ
 مکان تہ بہ د شاہ منصور تخت وایہ شہ - چنانچہ تر اوسہ پورے
 ہغہ غونڈئی تہ د شاہ منصور تخت وائی - ہغہ غونڈئی مشہورہ
 تہ - اتفاقاً رخ د لورے اختر وہ - شاہ منصور غوا کوتلی وے
 قربانی لے کرے وہ غوبے (لے) پختے کرے وے خاق (لے) ہرے
 ورکرہ اژدہام وو - باہر ہم د تسائے د پارہ باس ور وخوت -
 ہورتہ پہ غولی کنبے یو خٹک تہ کیناست او ہغہ مکان چہ
 دوئی ہرے کیناست د شاہ منصور د ٹپر د ورہ مقابل وو او
 دنہ پہ ٹپر کنبے مقابلہ د ورہ د شاہ منصور لور بی بی مبارکہ
 نام نامتہ وہ حہ نہایت بنائستہ، عاقلہ، ہونیارہ وہ چہ ہغے دوئی
 وایدل و (لے) گنہل چہ گوندے قلندران دی نورے غوبے پہ
 پاستو کنبے ونغبتے د خیل سہی پہ لاس (لے) و ہغو قلندرانو تہ
 ورستولے - باہر ہغہ واخستے اولہ ہغہ سہی لہے ہونتنہ وکرلہ چہ
 دا چا راستولی دی - ہغہ سہی ورتہ وویل چہ د شاہ منصور لور
 بی بی مبارکے درتہ راستولے دی - چہ ہغہ دہ دنہ پہ ورہ کنبے
 مخاض نامتہ دہ - باہر چہ ورتہ کتل دا لے ولیدلہ، نہایت ہرے

سپن شہ - نور لہ ہفہ سری نہ ئے پوبتنہ و کرلہ چہ دا خومرہ
 دہ - چاتہ ئے ور کرے دہ کہ نہ دہ ؟ ہفہ سری و وئیل چہ
 خواندہ دہ او پہ عقل پہ خصلت پہ عفت پہ فراست نظیر نہ لری -
 لا منسوبہ کرے نہ دہ - او فی الواقع دا پسہ اوصافو حمیدہ و
 موصوفہ وہ - نور بادشاہ پرے نہایت فریفتہ شہ - او خیال د دے
 ئے پہ خاطر کنبے کائنات فی الحجز شہ - نور لہ ہفہ حایہ ووت ہفہ
 غوینے چہ پہ ہاستو کنبے نعتستے وے، سرہ یورے د شپہر د
 ورستو پہ لویہ پرنبہ یعنی تیرہ کیبولے او د پاسہ ئے ہم یوہ لویہ
 پلنہ بلہ پرنبہ پرے کیبولہ، نور ترے روان شہ راغے لپکر لہ -

بس لہ ہفہ ئے ملک احمد او شاہ منصور تہ فرمان وکنبہ
 چہ د بی بی مبارکے دوستی راسرہ وکانرئی نور بہ زہ غرض درباندمے
 نہ کرم - پیر بنہ بہ درسرہ وکرم - ملک احمد او شاہ منصور
 چہ فرمان ولیدہ نور منکر شو ورتہ ئے وکنبہل چہ مونیر مطلقاً
 نور نہ لرو او بر تقدیرے کہہ لور مو ہم درلے، ہم زمونیر د
 مغلو سرہ چرے نسبت نہ دے شوے - دا بہ لہ مونیر وئہ شی -
 بادشاہ بیا ورتہ وکنبہل چہ !

”نسا لہ تاسے سرہ شہ ہدی نہ دہ کرے تاسے دواہہ چہ -
 کابل تہ راغلی وئی ما دواہہ سرفراز معزز رخصت کرئی* او چہ
 بیا ملک احمد مے وبالہ راننے یاغی شہ چہ اوس پخپلہ درپسے
 راغام ہم راتہ راننے او چہ اوس دوستی درننے غوارم ہم
 عنرونہ راتہ کوئی منکریری دا مو مناسب نہ دی چہ د شاہ
 منصور لور بی بی مبارکہ نام پخپلہ مے لیدلی نہ ننبہ (ئے) دا

* اصل کنبے ”کرل“ لیلی دی خو غالباً دا بہ د لیک غلطی وی -

دہ چہ زہ د لوئے اختر پہ ورخ لہ یو شو کسو پہ جاسہ د
 قلندرالو کنبی پہ نیت د ملک د لیدنے دغہ خائے درغلے 'وم،
 شاہ منصور قربانی کپڑے وہ غوہیے لے پخے کپڑی وے۔ عالم
 برے رابلے وو مونیر ہم د قلندری پہ طور ورکرہ ورغلاو
 مقابل د خپر د ورہ یوے کنارے تہ د غولی کیناستلو او
 دنتہ د خپر پہ ورہ کنبی مقابلہ بی بی مبارکہ ناستہ وہ جانین
 مونیرہ سرہ 'وایدل۔ چنانچہ دے خہ قدر غوہیے پہ ہاستو کنبی
 لغبتے ہم مونیر لہ راستولے۔ ہغہ غوہیے ہاستے مونیر راواخستے
 د خپر د وروستو پہ یوہ تیرہ مو کینبولے د پاسہ مو برے
 یوہ بلہ ہلنہ تیرہ کینبولہ محض د نشانی د پارہ چہ تاسے
 منکر نہ شی۔ اوس تاسے ورشی ہغہ 'وگوری کہ دا لغبتہ
 او خبرہ پہ ربتیا وی نور انکار مو فائدہ نہ کا۔ دغہ دوستی
 راسرہ وکانڑی چہ دغہ زما لوئے عذر دے او کہ نہ وی زہ
 لہ کابلہ خو د تاسے پہ مہم راوتلے ہم اوس بے عذرہ جاروتل
 و ما تہ شرم بکاریری نور بہ سرہ گورو ہر چہ ارادہ دہ
 ہغہ بہ کیری۔"

نور ملک احمد او شاہ منصور سری ورستول ہغہ خائے لے
 وکوت، ہغہ غوہیے ہاستے لکہ چہ بادشاہ کنبلی 'وو پہ ربتیا لے
 ہغہ بیا موندے۔ یقین لے حاصل شہ چہ مقرر بادشاہ راغلے دے
 بی بی مبارکہ لے لیدی دہ نور لے بیا بل شان بہانہ راوپہ چہ "زمونیر
 لہ مغلو سرہ ہد مات دے۔ میرزا الغ بیگ وڑلی 'یو، زمونیر او
 د دہ خہ نسبت شان دے۔" بارے پس لہ ہغہ شیخ ملی او
 ملک قرہ اوغیرہ اعیانو ملکاتو ورتہ وویل چہ لہ بادشاہانو سرہ
 سر تیزہ او درشتی پہ کار نہ دہ د امیر تیحور نھسے دے او د

تاسے شان شوکت ہم ورتہ معلوم دے۔ قدر شناس دے او بل
 دا چہ تاسے ہر کلدہ د قام نگاہبانان یاستی قام مو ساتلے دے۔
 دا گذار ہم قام لہ دے بلا وُساتی۔ دا رخنہ ہد بی بی مبارکے
 بندہ کپڑی چہ خولہ لے را نہ وُخیڑی۔ آخر ملک احمد د قام
 خبرہ وُمنسلہ راضی شہ اما شاہ منصور وُویل چہ د بادشاہانو
 جھیزونہ اسبابونہ د وادہ کران دی زہ لے توان نہ لرم۔ تو من
 ورتہ وویل چہ اسباب د دے کل ہد مونیرہ۔ مونیر ہد سرہ زو
 جمع کپڑو شرم آبروی ہد د مونیر ہد حائے کپڑو۔ دا چار زمونیر
 د ہر چا سرہ دہ آخر شاہ منصور ہم راضی شہ بی بی مبارک لے
 بادشاہ تہ منصوبہ کرنہ۔

بعد از آن اہل یوسفزی مبارکبادی بہ بادشاہ نوشتہ روز
 شادی مقرر ساختہ مطالب خود ہارا عرض کردند کہ مایان بہ
 جدوجہد بسیار ملک احمد و شاہ منصور را رضا مند ساختہ بی بی
 مبارکہ را ناسزد شما گردانیدیم پس توقع از مکارم اخلاق بادشاہ
 چنان است کہ حق خویشی و دوستی را منظور نظر داشتہ شیوہ
 الطاف را مرعی دارند عفو تقصیر اینجانب نمودہ عنان توجہ بدان
 طرف گردانند پس چون کہ خبر این مژدہ بہ بادشاہ رسید۔
 بادشاہ از بس خوشی نوبت نہادہ شادیانہا نواختہ و آنچه مسئول
 و مامول ایشان بودند ہمہ بہ سمع قبول اصفا نمودہ پیمان کردند
 کہ بعد از اتمام کار شادی روانہ کابل شدہ خواہم رفت و بدھیچ
 وجہ مزاحم احوال ایشان نہ خواہم شد۔

الحاصل بعد از آن اہل یوسفزی مطابق حصہ و رسد زر را
 جمع نمودہ بہ شاہ منصور رسالیدلد شاہ منصور زر الوس و مقدور

خود را صرف کرده جھیز شاہانہ بی بی مبارکہ را تیار ساختند۔

گویند کہ زیور لائقہ والبسہ نادرہ و خلعتہائے فاخرہ وغیرہ لوازمہ چنانچہ اسونہ خیامونہ شامیانے ظروف مسینہ وینچے زرتر زرہ نے تیار کپل بادشاہ (نے) خبر کپل بادشاہ د خپل خان پہہ ٹائے خپلہ تورہ ورستولہ نورے بی بی مبارکہ پہہ دولئی کنیے واپولہ ۔ ملک احمد او شاہ منصور سرہ لہ لبکرو سرہ شو، لہ مھررے ووتل پہ تھانہ ورغلل د چکدرے پہ گذر د سوات ترسیند پورے ووتل بر چکدرہ پراوچ د کاکٹکلی پہ تلاش د ترئی پہ غاشی ورغلل هورته ودریدل او دترئی د غانیی او د بادشاہ تر لبکرو یو کروہ لاروہ ۔ او کوز تر غانیی د بادشاہ امیران لہ لبکرو سرہ چہ بادشاہ د بی بی مبارکے پہہ استقبال راستولی وُو، ولار وُو لکھ چہ ملک احد او شاہ منصور د بادشاہ لبکرو ولیدہ ۔ نورے غلامان خادمان ورسرہ کپرہ دانے رخصتہ کپرہ ۔ دوئی ترے وُجار ووتل ۔ پستہ لارل پہ چکدرہ نے شہہ کپلہ ۔ او د بادشاہ امیرانو د بی بی دولئی پہ مخ کنیے واخستہ لبکرو تہ نے ورسولہ ۔

و در آنجا بہ جہت بی بی مذکورہ سرانچہ خاصہ متعل خیمہ بادشاہ قائم کردہ وے را بہ اعزاز تمام دران فرود آوردند ۔ وہمان شب اعلیٰ حرم بادشاہ و امیران بہ جہت ملاقات وے می آمدند ۔ اما وے تعظیم ہیچ کس نہ می کرد ۔ قیام نمی نمود ۔ وسخن نہ می کرد ۔ چنانچہ تمامئی شب ہم برین قسم بہ گذشت ۔ علی الصبح آن وقت نماز ظہر چون بادشاہ نماز بہ مسجد ادا کردہ روان شدہ ۔ متوجہ خیمہ بی بی گشت ۔ کنیزانو بی بی خبرہ کپرہ چہ بادشاہ پہہ دا طرف راغے دا جور خبردارہ شوہ ۔ خو چہ

بادشاہ د خیمے لہ ورہ ورنثوت دا زر لہ پالنگہ کوزہ شولہ لاس
 بہ نامہ مخ پتے پہ ادب ورتہ ودریدہ۔ چہ بادشاہ نیردے ورغے
 دے ورتہ کورنش وکرہ۔ بہ ادب ودریدہ۔ بادشاہ نور پہ
 پالنگ کیناست دے تہ نے وویل چہ ”پبتے کینہہ!، دے
 ورتہ بیا کورنش سلام وکر کینے نہ ناستہ۔ بادشاہ بیا ورتہ
 وویل چہ ”پبتے کینہہ!، اہکذاہ مرتبہ بادشاہ وویل چہ
 ”پبتے کینہہ اما دا بہ نہ کیناستہ او سلام بہ نے ہر گزار
 ورتہ وکر۔ پس لہ ہغہ بادشاہ لاس ور وچاؤہ رائے کینلہ پلوئے
 د دے لہ ہغہ لرے کر۔ اما دے ورتہ لہ حیا ستر گئے پورتہ
 نہ کرے۔ بادشاہ پہ خوئی خصلت پہ صورت نے ہر کورہ سین
 شہ۔ بیائے ورتہ وویل چہ ”پبتے کینہہ۔ پس لہ ہغے دے
 ورتہ وویل چہ ”زہ یو عرض لرم۔“ بادشاہ ورتہ وویل چہ
 ”و واند، دے ورتہ پلو ونیوئے وویل چہ ”زہ خپل قام نہ
 بادشاہ بہ جولئی غوازم۔ کہ د بادشاہ مہربانی وی حما قام د حما
 جولئی تہ وچاؤہ شی۔ او تقصیر دے معاف شی۔“ بادشاہ ورنہ
 وویل چہ ”بہ پبتے ستا قام سے متا وجولئی تہ وچاؤہ تقصیر
 می (نے) معاف کر۔ خاطر جمع لرہ۔“ دے ورتہ بیا تسلیم وکر
 ودریدہ۔ بادشاہ نور لاس ور وچاؤہ لہ حانہ سرہ نے پہ پالنگ کینولہ
 پہ ملاعبت سرہ مشغول شو لکہ چہ آذان د نماز دیگر وواہ
 شہ۔ بادشاہ بائید بی بی مبارکہ زر پائیدہ کفشے نے بادشاہ تہ
 سمے کرے کینولے۔ بادشاہ ورتہ وخنڈل او پہ اوپوئے تک
 وہلہ۔ ورتہ نے وویل چہ ”ہوہیرم چہ دا تعلیم واہ د مالک
 احمد دے۔ چہ درتہ نے کرے دے۔ او اداب (نے) درتہ
 بیلی دی۔“ نور (نے) وویل چہ ”زہ لہ قانہ او ستالہ قام راضی
 شوم۔ ستا بہ سے می دوئی وخیل “ نور بادشاہ ووت بیرون

لارشد۔ او فی السواتع دا طور اطوار او ادب اداب تعلیم ورته د
ملک احمد وو۔

الحاصل بادشاه پس له اتمام د کارخیر از موضع دیارون
مراجعت نموده براه باجوړ په کابل تشریف بردند و بی بی مبارکه
را به نهایت اعزاز برده محبوبه و مرغوبه وے بود بنا برآن
جميع اهل حرم بادشاه را حقد و حسد دا منگیر شده در خاطر
اندیشیدند، چه که له دے فرزند پیدا شی اغلب چه سلطنت
بادشاهت په افغانانو قرار ونسی۔ نور ئے دے ته بت پوشیده هسے
دارو ورکړ۔ چه شنه عقیمه محضه شوه هیڅ حمل (ئے) ونه شه۔
پس له هغه یوسف زی له مهورے راکوز شو پخپلو ملکونو
آباد شول۔ او د ملک احمد او شاه منصور له بادشاه سره دوستی
خپلوی کړمه شوه همیشه به دوی د بی بی نیر کیری کوله
آمد و رفت به د سړیو له دواړو طرفه کیده۔

پس له هغو کالو نور بادشاه هندوستان ته راغے کل هندئے
مسخر کړ نور میر جمال د بی بی مبارکے ورور باجمعی ملک زی
په بی بی مبارکے پسے هندوستان ته راغلل ملازمت د بادشاه ئے
حاصل کړ۔ بادشاه پرے ډیر مهربان شه صاحب جاه او صاحب
منصب (ئے) کړل۔

وقتی که بابر بادشاه از دار فانی نقل نمود و نصیر الدین
محمد سمایون بادشاه شد در دوروے نیز اینچنین معزز و موقر بود
بلکه زیاده ازان معظم و محترم کشت و در دارالسلطنت لاهور در
محلہ قوم فرمولیان قصر هائے رفیع و منازل اعلیٰ میداشتند و بعد

از بے پسران و نیرہ مکان و در عصر محمد اکبر بادشاہ بہ دستور سابق جاگیر دار و منصبدار بودند۔ حتیٰ کہ در وقت فتح جہانگیر بادشاہ نیز یک دو نیرہ وہے معزز و مؤقر بودند و میر جمال در دور فتح اکبر بادشاہ وفات یافت و بی بی مبارکہ عمر خود را در نہایت دولت و عزت بہ سز بردہ حتیٰ کہ پیر و فرتوت شدہ و در وقت فتح اکبر بادشاہ او نیز فوت شد اللہم اغفر لی و لہا و لجميع المؤمنین والمؤمنات برحمتک یا ارحم الراحمین۔

رجعنا الی القصہ الحاصل وقتے کہ بابر بادشاہ از سوات مراجعت نمودہ بہ کابل رفتند مردم یوسف زی از کوه مہورہ فرود آمدہ در مخالفت و سہم سلطان اویس مشغول شدند حتیٰ کہ مدام بند و اسارات سلطان مذکور سی نمودند و ملک و دہات ویرا خراب می ساختند تا کہ سنض مذکور از حد عاجز شدہ رو بفرار آورد و با جمیع متعلقان از سپاہ وغیرہ از حصار منگلور برآمدہ لہ تمامی سوات بدر شول۔

چنانچہ د سوات لہ سیند پورے وتل بہ تاج خیلہ ورغال پس لہ ہنہ بہ غرہ واوہتل درے خلور شیے نے بہ غرونو کنبے وشوے نور نیاک تہ ورسیدل ہور تہ مقام شول او ہنہ مقام د نیاک د غرونو بہ میان کشیے دے۔ ملک واہہ زیم دار چشمہ دار شالی زار دے۔ او اطراف وجوانب نہایت کثیرالرہیع وابنہ جنگل لری کردا کرد واہہ کفار وو اوس ہم پرے واہہ کفار میشتہ دی۔ ہور تہ نے نور رفیعہ قلعہ محکمہ واچولہ نوم نے لاہور کینو او کردا کرد ترے د کفارو کلی وو واہہ نے بہ خپل تصرف راول لکہ چہ اول وو ہنہ ہسے بیا صاحب جاہ سلطان شہ۔

و مدت بسیار سلطانی آنجا کرده بعد از معارضه بدنی و نجات شد، در آنجا مدفون گشت و فیروز شاه قزان شاه ناسان فرزندان از وی خاف مانند، چنانچه فیروز شاه به حکم کلان سالی قائم مقام پدر شده سلطان گشت. روزی قزان شاه به طریق سیر و شکار بالائی کوه رفته بود اتفاقاً نجساً د یوسف زیو دهاره پرے ولگید له. جنک سره 'وشه قزان شاه لے په غشی و ویشته له آس پریوت و مر او سرے د قزان شاه پرے کپ را واخست خان کجوت ته لے د لنهی سیند په غارو راوړ، چه دے په هغه وقت د غوریو خیلو په مهم وتلے وو. د لنهی سیند په غارو پروت وو. چنانچه هغه احوال به هم نور پخپل محل کنبے راشی. او فیروز شاه د هغه ملک سلطان وو. ډیر کاله لے سلطنت وکړ چه زوړ شه نور 'ومر او پس له فیروز شاه سلطانی د فیروز شاه د زوی سلطان ماه شوه او پس له سلطان ماه سلطانی د زین اعلی شوه هکذا درجه به درجه تا بسیار پشته سلطنت در ایشان بود.

الحاصل وقتی که سلطان اویس از منگلور بدر شده جمیع ملک سوات بدون ملک موترای در قبضه یوسفزی در آمد. گویند چه یوسفزیو تمامی ملک د سلطان اویس په شپارس کاله کنبے واخست پخپل تصرف (لے) راوړ او په اولسم کال (لے) لښکر ملک موترایو ته وکړ. موترایو ته متوجه شو. ملک موترایو ملک وسیع و طویل است و برکناره دریائے سوات طرف جنوبی واقع است و دریائے سوات تا موضع منگلور از طرف قطب و کاشغر می آید و از منگلور تا دریائے پنجکوره روبه قبله می رود. از پنجکوره هر دو دریا باهم تا دریائے آگره و اشتغر روبه سیهیل می رود، پس له هغه نور د پشاور په سیند کده شی.

انقصہ چون مردم سترای از لشکر یوسفزی استماع یافتہ نہایت متوحش شدند و دروہست از اطراف و جوائب باہم آمدہ در قلعہ بانگرام متحصن شدند و بانگرام نام قلعہ نیست کہ بر سر کوه واقع است۔ و نہایت منبع و رفیع است۔ او گرداگرد لونی غر دے د دشمن د لگاؤ خانے ورتہ نشتہ، او ملک حسن بہ لہ خپلو عزیزانو سپاہیانہ سرہ ہورتہ پہ کنیے اوسیدہ او نور رعایا خلق بہ بیرون گرداگرد پہ کایو کنیے اوسیدل۔ لکہ چہ لہنکر د یوسفزیو ورغے پہ کاتنگلی ورتہ دبرہ شہ او پہ درست ملک د سوترایو کنیے ہموار، زمکہ خو دغہ دہ، نور ملک ہمگی غرولہ دی۔ نور یوسفزی بہ مرہ ورخ د قلعے خوا لہ ورتل او دوئی بہ ہم لہ قلعے بھر ورتہ راتل جنگونہ بہئے سرہ کول۔ یوہ شپہ رحیمداد ابن ملک احمد خدرزے لہ شہ قدر سندرو سر پت پہ شپہ ورغلل د قلعے د پاسہ پاس پہ، شرہ وختل۔ سرکوب (ئے) ونبوہ او سوترای ہیخوک ور خبر نہ و، لکہ چہ صباح شہ انبوہ لہنکر د یوسفزیو قلعے و تہ روان شہ، سوترای ہم پہ طریق معمول لہ قلعے ور ورتل مخے تہ ورغلل جنگ (ئے) سرہ آغاز کہ۔

گویند چہ اول ہائی ابن ایسکو ہائیزی یوسفزی ور کہہ کولہ پہ حاجی شاہ نام سوترایوئے گذار و کہ کہک چہ رنگی نام ورورے پہ دغہ جنگونو کنیے د سوترایو دلاسہ پہ نژدو ایاسو کنیے سر وو، او لہ ہنے طرفہ فخر نام سوترایوے راغے پہ ہائی (ئے) د نیزے گذار و کہ۔ چنانچہ نیزہ ئے د ہائی پہ زغرہ کنیے ونبولہ لہ آس ئے پرے نست پہ دغہ وقت کنیے ہیر علی ابن میرک علی زے

ورہسے راغے ہنہ نیزہ نے ترے پہ ثورہ ووہلہ دوہ تو کمرے
 (ئے) کرلہ۔ چنانچہ نیمہ د ہنہ مو تراوی پہ لاس کنیے پاتے شولہ
 او نیمہ د پائی پہ زغرہ کنیے پاتے شولہ۔ علیٰ ہذا القیاس دا رنگ
 جانبین لبکرے سرہ 'ولکیدلے، لکہ چہ مو تراویو د غرہ پہ سرہ ہم
 خلق ولیدہ متردد شو و تبتیدل لالہ پہ قلعہ نندہ وتل۔ نور
 یوسفزیو قلعہ محاصرہ کرہ۔ جنگ سرہ لہ پاسہ لہ کوزہ کیدہ۔
 پہ دا میان کنیے رحیمداد ہم لہ خپلو خلقو سرہ لہ غرہ را کوز شہ۔
 بارے * پتاہونہ نے زر زر د قلعے پہ خوا کنیے تیار کرل درستہ
 ورخ نے سرہ جنگ و کر، چہ شپہ پخہ شولہ مو تراوی لہ یوہ طرفہ
 د قلعے چہ ہنہ طرف کمروو۔ خائے ورتہ د پناہ د ہارٹی نہ وو،
 خالی وو، نور ووتلی و تبتیدل او مال متاع [ئے] کل پاتے شہ او
 یو شو سری نے ہم محض د تلاوی د ہاھو د پارہ پہ قلعہ کنیے
 پریشول، چہ تاسے د شپہ شور۔ غوغا کرٹی چہ یوسفزی 'ونہ
 ہوہیری چہ مو تراوی و تبتیدل نور سحر تہ تاسے ہم راہسے راخی۔

الغرض مو تراوی پہ شپہ و تبتیدل، چہ سحر شہ ہنہ مابقہ
 ہم ورہسے لالہ پہ غرونو نندہ وتل چہ جبا شہ یوسفزی خبر شول
 ورغلل پہ قلعہ ورنہ وتل، قلعہ نے لوٹ کرلہ مال اسوال (ئے)
 بے نہایت بدلاس کٹیوت او ملکہ د مو تراویو (ئے) ہم درست
 پہ طرف وراغے او مردم مو تراوی دیز کالہ پہ غرونو کنیے
 سرکردان پریشان گرزیدل۔ آخر آہستہ آہستہ وارہ راغال پخپلو

* پہ اصل نسخہ کنیے ہارٹی لیکدے چہ پہ دے حقلہ ترے
 شہ معنی نہ را اوخی۔ ٹککہ بارہ اولیکلے شوہ۔ چہ کمین گاہ
 تہ وٹیلے کیری۔

مواضع آباد شول رعیت شول - او یوسفزیو درست سوات سره تقسیم کر، هر شوک سره پخپلو حصصو رسدونو قائم شول، خاطر جمع شو و ملک حسن معده متعلقان خود از راه شرم و ناموس جلاوطنی و محنت کشی اختیار نوده در کوه ماندند، وقتی که ملک حسن قوت شد متعلقان وے نیز به مردم یوسفزی التجا آورده باز آمدند و رعیت گشتند و از آن روزے که فتح قلعه بالغرام شده هیچ منازعے و سهیم یوسفزی در تمامی ملک سوات نماند -

گویند که در سال هفتم تمامی سوات در تصرف ایشان در آمد و در آن وقت اکثر از اعیان یوسفزی چه د سوات مهم آغاز (ئے) کرے و و او جنگونه ئے کری و و، لکه ملک قره پدر خان کجی و موسی بن ایسکو بائزے اکوزے و موسی ابن ابابکر کنازے مندر و غیرهم این چنین وفات شده بودند و قبر ملک قره در موضع تھانرہ بسیار مشہور و عیان است اللهم اغفر لی و لوالجملع المومنین والمومنات برحمتک یا ارحم الراحمین -

مقام چهارم

در بیان آمدن کگیانی به ملک دوا به و آمدن
محمد بابر بادشاه از کابل به پشاور و تاخت وے
بر مردم دلزاک سکته کاله بانرشی

غنی نماند چه قوم د کگیانی چه ورستو به کابل پاتے شوے
رو بابر بادشاه ورسره نهایت مخالفت واخست خوارو زار شو نور
بالکل له کابلہ راو کوچیدل به یوسفزیو پسے را کپته روان شو مگر
تپہ د موسیزیو چه له یوسفزیو سره نے عداوت لاره لکه پخوا چه
مسطور شوی دی هغه هورته په خٹے پاتے شو او په هغه وقت
کښے سردار نامی د کگیانو ملک همزا ابن یعقوب مغل خیل وو
که سردار نامی صاحب جاه مقرب حضور محمد بابر بادشاه بود او
ورپسے ملک میرے لاله زمرے او ملک یحیی میرزے چه دوئی
دواړه هم څرکند نمایان ملکان وو او دوئی دوره له ملک احمد
ملکزی سره څه رشته داری قرابت هم لاره، نور دوئی دواړو په
اتفاق سره یو څو نامدار ملکان وړاندے ملک احمد ته دواړے
لره را واستول ورته نے وویل چه ورشئی ملک احمد ته، دا
شکستگی جلاوطنی ځمونیر واړه ورته ظاعره کړئی، او ووائی چه
په کابل ډیر خسارو خسته شو به تا پسے راغللو، د نیکی د
مهربانئی در اوس امیدوار بو هغه ملکان د وړاندے له کلهو سره
ملک الملوک ملک احمد ته راغلل دا احوال نے خپل ورته څرکند
کړ. ملک احمد ورته وویل چه هرکله راشئی ډیر ښه و شو چه
خدائے رابسے راوستلی خاطر جمع لرئ، درسته دواړه موتاسے ته
درکړی دم دروشی وړاندے ملئی. نور هغه ملکان د کگیانیو

رخصت 'شو پستنه لال دا خوش خبری (ئے) و خیل تام ته
 ورسوله قوم نے ہرے نہایت خوشحال شد را و کوچیدہ دکرے
 پہ لارے دواہے تہ راغلل لہ ملک احمد، لہ شیخ ملی، لہ ملک
 قرہ پدر خان کجو سرہ ملاقی 'شو۔

عاقبت الامر یوسفزی ہرچاسرہ پہ خوش بہ خورمہ لہ دواہے
 ولیردل اشغری تہ پورے وتل۔ ہرچرے پہ سمہ خوارہ 'شو او
 دواہے (ئے) و کگیانیو تہ پرینبولہ۔ کگیانیو پہ حسب د رسد تقسیم
 کراہ۔ ہر 'شو ک سرہ ہرے باندے آباد شول۔ لہ ہغے ورھے
 دواہے نور د کگیانیو شولہ۔ لکھچہ دوہ کالہ تیر 'شو نور نہایت
 صاحب جمعیت 'شو۔

آخرش اتفاقاً یوہ ورخ ملک احمد او شیخ ملی لہ سلو غٹو
 نامدارو ملکینو سرہ ملک حمزہ کگیانیو لہ دواہے تہ راغلل
 ملک حمزہ نے لہ راتللو پنوا خبر شوے وو۔ ٹھائے (ئے) ورتہ اول
 جور کرے وو۔ خیمہ نے ورتہ ودرولی وہ۔ فرش فروش (ئے)
 ورتہ پہ کنبے غورولی وُو ہاننگ نے ورتہ آچولے وو۔ نہائی
 پشمینہ (ئے) ہرے غورولی وہ، تکیہ نے ہرے بے وہ او دہ ہم
 ہر کورہ قیمتی بے جائے اغوستے وے خان (ئے) جور کرے وو
 پہ کبر پہ دساغ سرہ ہرے دپاسہ ناست وو۔ سیبا ہفہ وقت ملک
 احمد ورسو باتوشوے وو۔ او نور ملککان د یوسفزیو ورااندے
 پہ خیمہ ورتہ وتل وراغلل ورسرہ ملیا 'شو۔ او دے از راہ کبر
 ورعونت ورتہ پانہ ٹیدہ۔ پہ صد غرور او ناکام نے ہریوہ تہ لاس
 پہ ناستے ورکاوہ مصافحہ نے ورشرہ کولہ۔ لیکہ آخر ملک احمد
 ورتہ وتو۔ دا سلوک کبر رعونت د دہ لہ عزیزانو سرہ (ئے)

ولیدہ۔ چہ لاس ئے پہ ناستے یوسفزیو تہ ور کول۔ ملک احمد
 هر کوره پہ غصہ شہ۔ دا خبرہ پرے نہایت بدہ 'ولکیدہ۔ نور ہم
 ہسے لہ ورہ ہستہ را 'وکرزید۔ لہ ملک ہمزہ کگیانی سرہ ملیا
 او ملاقی نہ شہ او پہ علانیہ سرہ نے پہ زورہ 'وویل چہ :

'' دا ہفہ ناکسہ بد طیتہ کگیانے دے چہ پہ کابل
 (ئے) لہ مونیر سرہ شہ کپری و'و۔ ما اوس دا ہسے
 وکنرل چہ شاید دے لہ ہغو خپلو بدو ہنیمان شوے
 دے پہ ما پسے راغلے دے حکمہ ما دوآبہ 'غندے
 ملک دہ تہ ور کپ۔ بارے اوس معلوم شو چہ ہفہ
 بد خصلتی جلی او بغض عداوت پہ دہ کنبے لا باقی
 دے حکمہ حما عزیزانو تہ ئے پہ ناستی لاس ور کپ۔
 خیر کہ زہ سپرہ یم، د دہ دا غرور بدہ سرہ 'وناسم او
 د کابل د ہغو خپلو بدیو قصاص بہ ترے واخلم۔''

لکھ دا خبرے او غصہ ملک احمد وکپے، ملک حمزہ
 او نورو کگیانیو ہو بہ ہو واؤریدلے۔ بارے ہیچا غیر ونہ کپ۔
 وارہ مشعل اوسا کت شول۔

الغرض ملک احمد پہ غصہ پہ قہر لہ ہفہ حایہ 'ووت،
 سور شہ، او عزیزانو تہ ئے آواز وکپ چہ رادروسی، د کگیانیو نیت
 راتہ معلوم شہ۔ نور وارہ ہم پہ ہفہ وقت را روان 'شو۔ شپہ ئے
 اشغر تہ راؤرلہ۔ صبح خپل کور تہ راغلل او کل یوسفزی چہ
 لہ دے خبرے خبر شول پہ ہزجا باندے دا خبرہ بدہ 'ولکیدہ۔
 دشمنی ئے سرہ د سرہ ورسرہ بیا تازہ شولہ او د کابل ہفہ بدی

واړه وټه بیا وریاده شوله د انتقام په فکر شول و شب و روز در
این می اندیشیدل -

و غنې نماند چه گیگیانی په هغه وخت کښې له کابل ټازه را
غلی وو - کله کپنه اورمې (لے) واړه د کابل د پاسنی میژونو پسونو
درللی - او د ملک همزه رمې بیحد وعدوے - د نامه د پاره لے دهر
سری په سر ییل ییل ورې کوتلے وو - چنانچه دوئی سل کسه و و
اوسل پسونه لے ورته حلال کړی و و - او رنگارنگ طعامونه لے
ورته پاخه کړی و و - لکه چه ملک احمد ترے پسته لار شے
هغه طعامونه هسے ضائع پاتے شول - نورو خلقو و خوړل او
ملک همزه هم پوهه شے چه ملک احمد زورور سرے دے او له
ما نه آزرده لار شے - اغلب چه خه بهانه به راته و و که یر نمد
به راته جوړ که - د کابل، انتقام بدرا خنې و کاږی - پس لازم دا
دی چه پخوا تر واقعے خپل فکر و کرم - نور دا مصلحت (لے)
و کړ چه بادشاه ته کابل لره ورشم - په یو طور سره به لے کوز
را پرېسم را (به) لے ولم - هرگاه چه بادشاه خما په لاس شی ملک
احمد به لا چار راته روغ شی او خما به محتاج شی صلحه مصالحه
به را سره او که - شاید چه گوندے به دا سبب له بدو د دے
محفوظ پاتے شم -

نور په دا خیال ملک همزه کابل ته لار شے، ملازمت د بابر
بادشاه (لے) حاصل کړ او ندویت خپل (لے) ورته ظاهر کړ -
په طریقه د خیر خواهي د ملک کیرنی لے و پېښور ته را روان کړ -
بلغه طریق په شو ورخو کښې (لے) کورته، دو آے ته را وست -
و درخانه بخود نروډ آورد و بنا بر صلاح ملک همزه اولاً ناخت

ہر سر مردم، دلزاک سکنہ کالا پانڑی مقرر نموده - ہمدردان وقت
 قیاسین متضمن طلبداشت رؤسائے یوسف زی سکنہ سم نوشتہ
 فرستادند، کہ بہ مجرد ورود فرمان خودہا را بمعہ لشکر در حضور
 رسانیدہ بیایند۔ اما لازم گہ هیچکس از مردم دلزاک ازین حال
 آگاہی نیا بند تا از موضع خود ہا فراری نہ شوند۔

لکہ چہ ہفہ فرمان د بادشاہ ورغے بہ ہفہ وقت بہ سم
 بساندے اکوزی او الیاس زی میشتہ وو۔ چنانچہ سردار نامی د
 اکوزی بہ ہفہ وقت یو ملک سرابدال بن یحییٰ خواجوزے
 علاؤ الدین زے وو او بل میر فتح خان بن موسیٰ بائیزے چولیزے
 وو۔ او د الیاس زیو ہسے نامدار شرگند ملک شوک نہ وو۔
 نور ملک سرابدال او میر فتح خان بہ یوہ نعرہ سرہ د اکوزیو د
 الیاس زیو لبکر راہول کمر بادشاہ تہ ورغلل۔ بادشاہ ہرے دہر
 خوبش شہ۔ دوی دواہے شے سرفراز کپل، نور بادشاہ ملک ہمزہ
 تہ ووئیل چہ ”د یوسف زیو لبکر ہم دا دے رافرسیدہ۔ اوس
 ہر شوک چہ سر کبش متعرد خلاق گنہے را تہ شے معاون
 کمرہ۔ چہ تاخت ہرے ”وکرم، تاواج (نے) کرم۔“ بس لہ ہفہ
 ملک ہمزہ ملک سرابدال او میر فتح خان تہ اوویل چہ ”وایئ تہ
 صلاح کوئی۔ شوک دینمن گنہے۔ بہ چا دور د کپو دے۔“
 دوی دواہو ورتہ ووئیل چہ ”تہ مشرے او بادشاہ ہم ستا بہ
 مقتضا راغلے دے۔ تاکرہ دے۔ ہر چہ ستا صلاح دہ ہفہ ٹمونیر
 ہم صلاح دہ۔“ دہ ورتہ ووئیل چہ ”ہاتہ خو خیل دینمن تر
 دلزاکو بل شوک نثر بکاریری۔ خصوصاً عمر حیل چہ بہ سمہ
 لار کنہے د ہندوستان ہراتہ دی۔ ہر کہ چہ ٹمونیر سوداگر
 پور تہ کبشتہ آمد و رفت کوی، دوی تعدی زیادتی ہرے کندے۔

هميشه د دوئی له لاسه داد فریاد ئے وی۔“ نور ملک سرابندال
او میر فتح خان ورته ووتل چې دا خبره خو رښتیا ده خو نور
خاقي هم د دوئی له لاسه په خان رسیدلی دی۔ دست اندازی
بد خصای خود روی ئے پیشه ده۔

او الحق دوئی هم دغه رنگ و وچه په هغه وقت کښې
کاله پانږې درسته د دلزاکو وه۔ او د عمر خیلو په هغه مقام چې
هغه ته په دا وقت د معصوم خان کالې کور وائی۔ دوه لوئے کلي
وؤ۔ عین د کاله پانږې په روږ پورے را پورے پراته وؤ۔ او
په هغه وقت کښې چې به سوداګر د یوسف زیو د کګیانو
کښته پورته آمد و رفت کاوۀ هندوستان ته به تلل راتل د نیلاب
په ګودر به را پورے وتل په جانتې په سنیا له به راغلل د
سرخ وږی په ګودر تر لنډی سینه به را پورے وتل په کاله
پانږې به راغلل۔ پس له هغه به کورونو ته تلل۔ نور به
پرې د نړاک دانه کوئ او به پرې بلو سیدئ۔ او که دا رنگ ئے
به کوئ او به دوئی به نه را تللے نور را هڅی به ئے کولے او
عمر خیلو مخالفت او د بڼی لرله نه یوسف زیو سره۔ او دا سبب
لا سیوا وو چې ملک غیبو عمر خیل په باجوړ کښې د یوسف زیو
له لاسه سړ وو لکه چې د دوئی په احوال کښې سابق تیر
شوی دی۔ نور تاخت په عمر خیلو مقرر شه۔

پس له هغه بادشاه له تمامی لښکره سره د شپې په قصد د
کاله پانږې ووت۔ پلغرنے وکړ د اشغر په سیندور پورے ووت۔
په حصار بلول ورغے چې صبح صادق کیده په دا را پورے کلي
د عمر خیلو ولګیده شور غوغا په کلي ګډه شوله۔ هغه پورے

کلی ہم دا شور واؤریدہ۔ چنانچہ اولاً ملک جہان شاہ چہ ناسی
سردار د عسر خیلو وو، دا غوغا واؤریدلہ اما دے دا ہسے
وہوہیدہ چہ شاید مزرے یا کیندے پہ پورے کلی را کلا شوے
دے ٹکھ دا رنگ شور دے۔

پہ دغہ وقت کینے ملک د کالہ پانرئی نہایت نیستان ٹنگل
وو چہ بالکل نل ولاہ وو۔ ملک سرہ واہہ یوہ درگہ وہ۔ مزرے
آدم خوارہ پہ کینے دیر وو۔ لارے بہ نے ہم نیولے سری بہ
نے آخستل او دغہ رنگ کیندے ہم پہ کینے دیر وو۔

نور ملک جہان شاہ زر خیل آس سرخ کر۔ کویند چہ د
ہغد آس نوم کل بادام، وو نہایت بند آس وو۔ ہرے سور شہ
او یوہ نیزہ نے لہ تلوارہ ورسرہ پہ لاس واخستہ، نور ووت او کلی
تہ نے ووٹیلی چہ پہ جلدی را پسے را دروٹی۔ معطلی مہ کوئی۔
او دے لہ دے حالہ بلکہ د بادشاہ لہ آمدنی و پیشور تہ مطلقاً خبر نہ
وو۔ لکہ چہ لہ خپلہ کلیہ ورووت ہر پول (پل) ور پورے شہ۔
فوجونہ نے ونیدل چہ لور د لورہ پہ کلی ختلی دی قتل اسرات
غارت کاندے او بادشاہ ورتہ پہ عین کلی کینے دننہ ولاہ دے، نور
نے نارے وکرے چہ عمر خیلو بیدار شہی، نظر پخپل ناموس لرئی
مردی کوئی نور ٹائے پہ ٹائے کور بہ کوز جنگ و نیت۔ اما
جنگ پہ دوہ ٹایہ کیدہ، یو دلتہ پہ دے کلی کینے او پل د پول
پہ سر د دوارہ کلیو ترمیان د ملک جہان شاہ د کلی سرہ، چہ د کلی
ہپہ ہم را غلہ۔ اما بلہ لار مطلقاً نہ وہ او پول مغولونیولے وو۔

کویند چہ پہ ہغد وقت کینے رود د کالا پانرئی دیر تنگ وو
تکہ چہ اوسہ نراخ دے، دا ہسے نہ وو چہ عمر خیلو پول ہرے

جوړ کړے وو آمد و رفت به نئے پېرے کاوے او په هغه وقت
 کښې نسل هم نهايت محکم پېرړه اوږد وو وائی چه اوږه کوزه
 د ورېس هم په کښې وے۔ الحاصل درسته ورځ تر نمازيکړه پورے
 جنگ وشه دا را پورے کله چه بادشاه پکښې ولاړ وو کي قتل
 شه اطفال عيال بند شو۔ مال غارت شه پس له هغه بادشاه پورے
 کلي ته متوجه شه چه پول ته ورغے وئے ليد چه جنگ لا سره
 کيږي نور نئے په خپل لښکر غصه وکړه چه تر اوسه پورے قايے
 لانه يني پورے وتلي۔ دوئي ورته وويل چه دا خلق ډير تېرزن
 او تورزن دي له ځايه نه خوځيږي۔ امکان پرې د ختلاو نسته۔
 نور بادشاه پخپله آس ورنفت کډه به هغه پول ور پورے وت۔
 او هکذا نور لښکر هم په بادشاه پسې دغه شان ور وخيژولے
 گذارونه نئے سره وکړل دلزاکو هم شيخ صرفه کونه کړله چه
 درسته ورځ نئے جنگ کړے وو اوکلي په غشيو ويشتلي سوري سوري
 وو، اما له ځايه کونه خو ځيدل بالکل په هغه ځايه قتل شو۔
 پس له هغه بادشاه هغه کلي ته ورغے ورننووت، غارت نئے کړ، اما
 مال مويشي اطفال و عيال د دوئي لا د ورځے تېتيدلي وو واره
 د کړه مار په غره ننوتلي وو، سلامت پاتې شول او نور کړدو نواح
 دلزاک چه خبر شو واره ووتېتيدل۔ هيچا د عمر خپلو حمايت
 ونه کړ۔ هر څوک ځان ځاني شو۔

په دغه وقت په درسته کاله پانړئ سره له مضافاتو، او هر چرته
 د لنډي سيند په کناره تر اشغره تر شهناز کړے تر کړه مار تر
 شير درے تر پنجتاره او په درسته د غره په لمن تر دربنده او پورے
 په دواړو هزارو تر توبيلے تر لمپکونته تر سنگرے تر سو هانه او
 په درست پټاور دلزاک پراته وو نهايت لو۔ ټومن وو۔

قضیئہ شاہ بورٹی زن دلزاک و شجاعت وے

مخنی نمااند کہ قضیئہ غریبہ دربن واقعہ منکر آنکہ چہ شاہ
 بورٹی نام عمر خیلہ دلزاک بیخہ وہ۔ درستم عمر خیل قبیلہ وہ۔
 او د عبدالرحمان عمر خیل لور وہ۔ او دوئی دواہ ناسدار عمر خیل
 وُو۔ لکہ دا پہ ابتدا کئیے لہ حالہ دصغارت و باوشت تہ ورسیدہ
 پیغلہ شوہ خدائے (ئے) قوم پہ لباس مردانہ کر، د نارینہ و جامے
 ئے واغوستلے مدام بہ لہ زلمیو سرہ گکزیدلہ۔ بے محابا مجلسونہ بہ ئے
 شپہ ورخ لہ مردانو سرہ کول پہ بیڈ آس بہ سوریدلہ۔ ملا بہ ئے
 تپلہ، تیر اندازی بہ ئے کولہ۔ موخہ بہ ئے ویشتلہ دپے بہ ئے
 وھلے پہ شاہسواری پہ سخت کمائی کئیے عظیم المائہ وہ۔
 ششی ئے لہ ہیچ نہ ودریدہ۔ بہ جرگہ بہ معرکہ پہ جنگ بہ
 حاضریدلہ مقدمتہ انجیشہ سپاہ سالارہ د دلزاکو وہ۔ او شوھر ئے
 نہ کاوہلہ صحبت د بخو ئے نفرت تمام کاوہ۔ نسیم د سہرہ ورتہ
 چانہ شہ آخستہ چہ لہ دے خبرے نہایت نرسیدلہ گویا دا خبرہ
 ورتہ مرگ وہ۔ او لہ زنا معصوبہ وہ لہ جماعہ ئے زہ سورور
 او مال دولت شان شوکت ئے پیرلارہ۔ ویشخے مریونہ اہل بردہ
 ئے پیرلیرن۔

یوہ ورخ شو بردہ وبتبیدل دا نور لہ یوے دلے عزیزانو سرہ
 ورپسے ووتلہ بہ لارو کئیے ہر چرتہ دوہ دوہ کسہ ورتہ کینستل
 داہم لہ یوہ تربہ چہ رستم نام وو پہ یوہ لارکئیے کینستل چہ ہفہ
 ہم دیر شہسہ دولت مند خوان وو۔ نور دوئی دواو سرہ وویل
 چہ شپہ لویہ دہ راشی پہ وار سرہ شوکئی کوو۔ نور اول رستم
 اودہ شہ۔ دے شوکئی کولہ بیدارہ وہ بیارستم پاشیدہ دا اودہ شولہ۔

پہ ہفتہ وقت پہ رسم شہرت غلبہ شد۔ شیطان پہ خاطر
 خطرہ وروستہ چہ پہ شاہ بوڑی لاس ولگوم مسخ نے وچیم
 پہ خان نے بدنامہ کریم۔ شاید کواندے پہ دا خبرہ کما لاس
 تہ راشی۔ اما لہ دے خبرے عم ویرنڈہ چہ کہہ را باندے
 بیدارہ شی مسہ مے کہہ۔ نور د دے وسلہ تورہ نے بالکل
 واخستہ لرے نے یوورلہ پتہ نے کپلہ او خپل آس نے تر لاس
 ونیوہ خان نے تیار کپ نور راغے د شاہ بوڑی پہ مسخ نے
 خولہ ولگولہ۔ و۔ چچلہ۔ دسے شان نے ہرے زور کپ چہ
 دغاہونو برہاورنہ نے پہ مسخ وشول وینے ترے ووتلے۔ نور دا
 لہ خوبہ راولوبدلہ۔ بیدارہ شولہ زر (نے) تورے تہ لاس کپ اما
 تورہ بہ لاس ورنہ غللہ۔ او دے ترے دا میان زر پہ آس سورشد
 کوتبتیدہ۔ د دے لہ ویرے خپل کلی تہ ہم لاپ نہ شد۔ او
 دا پہ ہفتہ ٹالے سوختہ شرمندہ ہاتے شولہ۔ شبہ نے تیرہ کپلہ
 چہ صباح تہ خچلہ منفعلہ کورتہ لاپلہ کور او کلے ہلکہ کل
 دلزاک پہ دا خبرہ خبر شو او دا لہ دیرہ شرمندہ نور لہ کورہ
 ہرگز نہ وتہ۔ شب وروز دھغہ د مرگ پہ فکر وہ پس لہ
 چند گاہ دا خبرہ پہ خاطر ورغنبہ چہ کہہ دے مسہ کریم دا
 عیب خوبہ لہ مالار نہ شی دا شرم اوس پہ سا پورے شد۔
 او کہہ د دہ لہ ضدہ ہل خاوند وکریم ہم د دہ پیغور بہ
 عالم ماتہ راکوی۔ لہ دے خبرے پہ ہیچ شان خلاصہ نشہ۔
 پس بہتر دادی چہ دے شختن کریم چہ سکہ ترہورمے دے او
 تائستہ خوان دے۔ نور مور ہلار نے پہ دا حال خبر کپ ہغو
 زر ترزہ اسباب د وادہ د دے تیار کپ۔ سندریے نے وونایے
 ہوشاک زنانہ نے ورتہ ور واغستاوہ۔ سرے پہ کوشیو وڈ۔
 رسم لہنے وادہ کپلہ۔ پس لہ ہفتہ دا نور پہ حجابہ شولہ۔

د کور دنده کپينا سته - اما جميع آلات حربې ترولسې تر آسه
 تر چکې هرچه ددې وړ هغه واره ور څخه وړلې (لږې) نه
 کړه په وقت د جنگ لږ ځپله ځپتن سره ملاتړله سوريدله -
 اما مخ بډلې پوښيده وو -

او په هغه ورځ چه بادشاه د دوڅي په کلي وخوت رستم د
 دې ځپتن نهايت ازارى وو لکه چه کلې سات شنه دا راغله ورستم
 ته لږ وويل چه لښکر د مغولو په کلي وخت کشتن زدن کيږي
 هاڅه وړاندې شه دروم - زه په تاپسې درومم که څوک راهسې
 راغلل جنگ به ور سره کوم - خاطر جمع لږه - دد ورتد وويل
 چه ځما قابود حرکت لښه او ته دروم - دې ورتد وويل چه
 نه نه څه به چرتد دروم نور کت د دد (لږې) واحست په څير
 کښې (لږې) دنده واچاوه او تورم لږه لينده (لږې) په لاس واخستله
 د څير په وره کښې کپينا سته او درسته لږه دغشيو د وړاندې
 واچوله لکه چه لښکر څه خلق په دروازه ورنستل - دې
 گذارونه پرې د غشيو وکړل - هيڅ غشې (لږې) خطا لار نه
 شته - هر سره چه به لږه وويشت - له زغره له خوله به آزاد
 ووت وږه وژله، نور مغلو سره آواز وکړ چه په دا څير کښې
 هسې څه عظيمه بلا ده چه عالم لږه ست کړ، زاتول شې پس له
 هغه لږه د لږه عالم پرې راغې څير لږه محاصره کړ ځان په ځان
 په لاسونو سره وشو کاوه سورې سورې (لږې) کړ او دانې په
 غشو لږه هر طرفه ويشتله سورې سورې (لږې) کړه پرېوتله پس له
 هغه خلق ورننووت وږه ليدله چه بڼه ده نوو خلق واره متعجب شته -

له دې حاله لږه په دغه وقت کښې بادشاه خبر کړ - بادشاه

زرسرے وراستاوہ چہ گورشی دغہ پیخہ مہ ژوندی ژویدی ئے تر ما
 بورے راوئی - بارے لکه چہ هغه سرے ورغے دا بیا سره وه -
 دم ئے ختلے وو او حینتن (ئے) هم وژلے شوی وو - بادشاه چہ
 له سرگد د شاه بورشی خبر شه - ډیر افسوس ارمان (ئے) وکړ
 او ملامت (ئے) وکړ چہ دارنگ پیخه عالم نه وژنی - ژوندی به
 مو راته راوستلی وه - دوی ورته وویل چہ دے دارنگ غشی
 ویشتهل چہ تر زغرے نه از کیدل سوار هسے هویدلو چہ
 کوندے دا سرے دے - حکم وژله شوله - بادشاه او وارو اهل
 لښکر د دے تعریف وکړ او آفرین (ئے) پرے وواږه - او پس له
 هغه هم هرکله چہ به به حضور د بادشاه کښے د عمر خیلو د
 تاخت مذکور راغی بادشاه به د عمر خیلو د شجاعت خصوصاً
 شاه بورشی تعریف کاوه آفرین د دوی خصوصاً د دے په مردانکئی
 شه اللهم اغفر لها والجميع المسلمين والمسلمات -

القصة تر نماز دیکره پورے جنگ وشه تر نماز دیکره دواړه
 کلیه قتل شو - پس له هغه بادشاه به ماته پسے مخ په شاهباز
 کړه او کړه مار روان شه لکه دے درے کړوه لار شه نور
 په مخ کښی شپه راغله نور هورته دیره شه - او په هغه مکان
 چہ دے دیره شه اوس پرے د لنگر کوټ قلعه ده -

او په دغه وقت کښی ملک سرباډال بیا ډیر مخ پیدا
 کړه وو - بادشاه پرے ډیر سین وو او دے په دغه وقت
 کښی لا زلمی وو په عقل په تدبیر ډیر ښاغلی وو نور دے له
 خپله لښکره سره بلکه له تمامه اهل افغانو سره بیرته د بادشاه له
 لښکره علخده ډیره وو لکه چہ هغه شپه تیره شوه صبح شه -

په څه سبب سره د اکوزيو د الياس زيو سوه لاس ولگيدل -
 جانين خالق سره هپه شه و زغاست شور شه لکه د بادشاه لښکر
 دا شور واړيده او د عالمونو کمربندي (نې) وليدله په دوی
 کښې هم شور شه - بادشاه لکه دا غوغا واړيده او دا حال د
 دوی (نې) هم وليده هيت زده شه وې کښل چه اغلب چه
 پوښتنو فریب راو کړ دخپلو الومونو تر میان ې راوستلم ډوب په
 مې کل نور زر په آس سور شه - اوله خپله لښکره په قصد د فرار ووت
 هورته باهر ودريده -

لکه چه دا د بادشاه اضطرار ملک سر ابدال وليده پوه شه
 چه بادشاه له مونږه ناوښه او بې اعتباره شه - نور په دؤ ورغې
 د بادشاه سلام نې ټکړ - ورته نې ووييل چه بادشاه ته خطره
 مې کوه - خمونږ بادشاه ته مونږ دې غلامان يو - ته ې غمه
 په خپل مکان قرار ولاړ اوسه مونږ پوښتانه پوه څه معامله سو
 تر میان ده - او زمونږ د پښتنو دا رنگې معاملې جنگونه هر کله
 کيږي - دا دستور زمونږ قديمي دې - ته ولاړ اوسه مونږ دا
 ملکون به ورشو سره به نې پرتې کړو - صلحه مصالحه به نې
 تر میان وکړو -

پس له غمه د بادشاه خاطر څخو په قرار شه - خطره نې د
 زړه ووتله ودريده او ملک سر ابدال آس په پسيه کړ - هغه
 مان ته ورغې - اما هغو جانين سره ډالونه په منکلو نيولی و و
 غشی نې سره ویشتل - ملک سر ابدال برهنه ېرېتلا ورغلې و و څه نې
 آغوستي نه وو - نور ده غړ وکړ لاس (نې) پورته کړ چه مې
 ولې د بادشاه حکم نه دې - په دغه وخت کښې ناکهانه يو

غشے د اجل د الیاس زیو له طرفه راغی په ملک سر ابدال و لکیده
 پروت - نور دواړه طرفه هیئت زده شو - حیران پشیمان سره
 ودریدل - لکه د دے حاله بادشاه هم خبر شه - ډیر ډیر زمیر
 په خائے ولاړ پاتے شه - هر دم ئے د دے خبر کیری کوله او
 ملک سر ابدال بے خوده له خائنه ناخبره به هغه خائے پروت وو
 لکه یو ساعت تیر شه سترگے (ئے) و غپړلے عالم (ئے) و بیژاند
 نور ئے پوښتنه وکړله چه دا خالق شه شه - چا ورته وویل
 چه دادی دواړه طرفه پریشان حیران شرمند و لاړ دی او بادشاه
 هم متعیر متفکر ولاړ ؤے - دے وویل چه ما ډیر ټه یوسئ -
 او دا دواړه طرفه راوټولئ نور ئے دے ډیر ټه یووړ او مشران
 د اکوزی واره ورغل حاضر شول آخرش دے اکوزیو ته وویل
 چه " اے عزیزانو د الیاس زیو شه په ما بد پیرز نه وو
 نارے په تقدیر کښے زما په باب دا رنگ کښلی وو اوس تاسے
 زما نصیحت وصیت واؤړئ چه زما په حیات تاسے دواړه طرفه سره
 تر غاړه وځئ او دا بدی له زړه وباسئ، ما ورته وبخښئ، بد
 سره مه خوښوئ - او که مو بیا صبر ونه شه نور یو شو کسه
 مشران د یوسف د مندنې سره کښنوئ - هر چه هڅوئ زما
 نیک صلاح کړ هغه تاسے له الیاس زیو واخلي او نور سره بد
 مه کوئ " -

نور اکوزیو ورته وویل هر چه ستا اسی دے موخو هغه
 کوو - نور سره دواړه فریقه پاتیدل تر غاړه وتل، پس له هغه
 نور دے بخ دے الیاس زیو ته کړ ورته ئے وویل چه وروړو
 تاسے اوس رخصت یئ - ډیرو ته ور دروستئ - نور الیاس زیو
 پاتیدل ډیر ټه ته لاړل او په ملک سر ابدال نور وقت تنگ راغی

سہ لے وختلہ ویر۔ او بادشاہ تر ہنہ وختہ 'ہورتہ ولار وو
 چہ د ملک سر ابدال سہ وختلہ۔ نور دے خائف متوحش شہ لہ
 'کلی خلق ناویساہ شہ۔ بہ ہنہ دم لہ ہنہ خائے وکوچیدہ مخ
 بہ اشغیر متوجہ شہ۔ بہ اشغیر پورے ووت دوآبے تہ راغے۔
 ملک ہمزہ کرہ کوز شہ۔ او ہنہ غرضونہ مطلبونہ د بادشاہ
 چہ خہ (لے) بہ زرہ 'وو۔ ہنہ ہمہ وارہ ملتوی پاتے شو۔ ملک
 ہمزہ آنچہ شرائط خدمت و لوازم ضیافت شاہانہ بود ہمہ را کما
 ینبغی بہ جا آوردہ بہ تقدیم رسانیدہ بہ تفضلات خدیوانہ سرفراز
 کشت بعد ازان بادشاہ روانہ کابل شدہ زینت آفرائے آن بلدہ
 کشت۔

مقام پنجم در بیان جنگ مردم کگیانی و مردم دلزاک

مخفی نمائد چه به هغه وقت چه د ملک سر ابدال ساه وختله
 الیاس زی واره ناویسہ شو کورونو ته لارل - لو بادشاہ ہم
 ناویسہ شه، و کوچیدہ - دوائے ته لار او اکوزیو د ملک سر ابدال
 جنازه واخیستله کور ته سنگاؤ ته لارل - دلزاک چه د بادشاہ
 له مخے فراری شوی وُو، واره راغلل پخلو کلیو آباد شو - اما
 د دے را پورے کلی مزه خه پاتے نه وه - چه د کار خلق واره
 سر وُو زن و بچه اسیر شوی وُو - مال مویشی غارت شوی وُو
 او (د) هغه پورے کلی خلق اگرچه چیده عالم سر وو اما بعضے
 خلقی او مال مواشی عیال امانال واره تنبیدلی پاتے شوی وُو، واره
 راغلل به خائے شول - پس له هغه نور عمر خیل سره جرکه شو
 مشران خلقی سوات ته ملک احمد لره مستغاثی لارل - ورته ئے
 ووئیل چه "ملک همزه کگیانی بادشاہ له کابلہ راوست بے خبره
 ئے په مونیر وخیژاوه - مونیر ئے پرے قتل کړلو - او تاخت
 تاراج (ئے) کړلو -"

ملک احمد چه له دے حاله خبر شه او د ملک سر ابدال
 له مرکه ئے واوړیدہ، ډیر زهیر شه - او نهایت په غصه شه -
 ورته ئے ووئیل چه "دا بد ملک همزه له تاسے سره نه دی کړی
 له ما سره ئے کړی دی - او زه هم پرے پوهیږم چه دا بادشاہ
 ده له کابلہ راوست او په تاسو ئے وخیژاوه - مقصود (ئے) پکښے
 زه وُم - دا ئے ما ته خپل زور بنایه خپرو شو، هغه چه وُشو -
 آئنده خاطر جمع لرئ ډرومشی اوس خپله آبادی کوئی او زه هم
 په دا څو وخته کښے ښیر لره درغلم - تاسے هم راشئ هورته

بہ سرہ جرگہ معرکہ شو صلاح بہ وکرو۔ خاطر جمع لری۔

نور عمر خیل را رخصت شول، راغلل خیلو کورونو لره۔
 پس تر هغه شو ورھے پسے ملک احمد او شیخ ملی او غیرہ ملکان
 د یوسف د مندر سے ته را کوز شو، راغلل اکوزیو لره۔
 ملک محمود ابن یحییٰ علاؤالدین زی ته نے د ملک سر ابدال
 فاتحہ وکړله۔ ورته نے ووئیل چه اے مالکوانیو کاوچرانو*
 تاسے شوک او د بادشاہ دربار شوک۔ تاسے شوک وئی چه بے
 حُما له بویتنے بے حُما له صلاحه بادشاہ لره ور تللی۔ او د
 ملک همزه گگیانی غوندے سړی، چه له قدیمه نمونیز غلیم دے،
 د دہ پد خولہ وغولیدلی۔ لښکرے موورسره وکړے عمر خیل
 مویرے ووهل۔ او د ملک سرابدال غرنده عزیز سو پد کښے
 بانله پس له هغه نور راغے بنیر لره۔ هورته واره سره جمع شو۔
 او عمر خیل هم ورغلل، جرگه نے سره وکړله او قسم وعده
 نے سره وکړله چه هر چه ستاسے غلیم هغه حُما هم غلیم او ما
 د خښی والی ننگ پریشو ور درومنی لښکر برے وکانړی خیل
 انتقام ترے واغلی پس له هغه عمر خیل راغلل کورونو لره د
 لښکر په فکر شو۔

چنانچه بعضے مشران ملکان د عمر خیلو لال د اباسیند
 پورے د هغو ملکونو لښکر (نے) راوست۔ چنانچه هغه ملکونه
 د دوئی سابق لیکلی شوی دی۔ او بعضے لال د اباسیند راپورے

*مالکوانی کاوچران د مالگو تاجران او گوجر تاجر یعنی
 د شاهی دربار او سیاست نه نا خبره۔

لہ پھورہ راہ دا خوا تر شیردرے تر پنجتارہ د لٹھی سیند تر
 غارے دا لبکرے (ٹے) راوستلے واہ سرہ جمع شولے - پس لہ ہنہ
 بہ ہیئت اجتماعی سرہ چہ حد وعدہ د لبکر نہ وو، دواآے تہ
 ڈخوئیدل - د سرغ وڑی پہ ککودر لہ لٹھی سیند سورے وقل
 و پشاور تہ ورغلل او پہ پشاور ہم واہ دلزاک براتہ وو واہ
 راتول شو -

کویند پہ ہنہ وقت چہ لبکر د دلزاکو دواآے تہ روان
 شہ - ملک حمزہ خطونہ میر فتح خان بن موسیٰ بانیزی
 خولیزی تہ او دادی بن پوپل بن فخرالدین یوسف خیل تہ واستول
 چہ زہ ستایے وروریم ننگ د خبی والی راسرہ و کانڑی - پہ لبکر
 راورسپوٹی - آخر دوئی دواہ لکہ چہ پہ ہنہ وقت کوز پہ سمہ
 ہراتہ وو ننگ د خبی والی (ٹے) ورسرہ و کر - بے صلاحہ بے
 پپتے د ملک احمد، لہ شہ قدر سورو د عزیزانو سرہ چہ ہریو
 نامی سور وو، روان شو - پہ اشغر ورغلل دواآے تہ ور
 ورسیدل - د گگیانو بخو پرے سندرے وویلے - شکرے ٹے پرے
 ولوستلے - دادی میر فتح خان تہ ووئیل چہ دا د شہ شکرے
 را باندہ لونہ فتح خان ورتہ ووئیل چہ الہدادہ! دا حما او متا
 د سر ویسے دی چہ ٹے را باندے لونہ - او ملک حمزہ و
 میر فتح خان تہ مبارکی و رکہ - ورتہ ٹے ووئیل چہ "ہلہ بوائے
 د بوسفزی میر وے - اوس د درست خبی میر شولے - مونہہ خپلہ
 میری ہم وتاتہ درک رہ - میری دربانڈے مبارکہ شہ" -

او میر فتح خان نامی مرے شہے وو - سخاوت او شجاعت
 او پہ دولت (ٹے) نظیر نہ لا رہ - آبائی اجدادی عالیجاہ وو مدام

به نئے ولايتی غاليچے غوپدلی وے رنگارنگ طعمونہ به نئے پغیدل
 او هزارها ميلمانه به نئے کيدل د درست يوسف خان وو۔ سلامونه
 به ورته کول شو۔ او پس له فتح خانه هم دغه رنگ خانی سرداری
 د ده به خلیخانه کښې سلمه وه سلام ورته کیده شه۔ چنانچه
 پس له ده بازخان خان شه او پس له باراخانه ظریف خان خان شه
 او پس له ظریف خان محمد خان خان شه علی هذا القياس درجه به
 درجه درست يوسفزې د دوئی متقاد وو۔ اود دادی نوم در اصل
 الله داد وو اباعن جداً اشجع قوم و صاحب جاه بوده چنانچه جميع
 خاندان پوپل در تمامی قوم خيبي به بهادری معروف بود۔
 گویند که چون میر فتح خان او دادی باجمع سوار براه افغنز
 يتوجه دوابه شده چون به وادی حصاره کنده که معروف و مشهور
 است در رسیدند ازان طرف سرکین د لال مندر صدوزی زوئے
 چه هرگوره بجائسته زلمی وو او د میر فتح خان او د دادی
 اخلاص مند وو مخزن لره وراغی او هغه واده کرے وو دولتی
 نئے راوړ له جنج ورسره وو نور دوی دواړو ورته ووئیل چه
 مونږ به حمایت د کښيانو به ننګ دخيبي دواږی ته روان یو
 ته هه شه کوئے مونږ سره به ځی که کورته به ځی ؟ سرکین
 ورته وویل چه له تاسی سره به ځم دولتی جنج به سزه کورته
 واستوم که حیات موباقی دے بیا به راشو۔ او که نه وی خیر۔
 نور سرکین دولتی کورته واستوله او دے له هغه ځایه د دیو بڼه
 و جاروت و دواږی ته بیرته لاړ شه۔

او کښیانی به دغه وقت کښې بیا تښتیدلی وو۔ مال مواشی
 کدے نئے بیولے د کنځل خیلو بغول خیلو به طرف به غره کښې
 ښکر شوی وو۔ او د ښکر خلق واړه به لیمه وړی پروت وو او نیمه

وہی پہ دوا بہ کئیے دیر ٹھہر گئے۔ او مشہور ٹھہرے دے او ملک
 حمزہ ہورتہ یوہ لویہ خیمہ او شامیانہ اودرولے وہ۔ شان شوکتے
 د آسرا وو۔ او نورو ملکانو ہم ہر چا سرہ پہ قدر خیل سرہ خیمے
 اودرولے وے چہ کگیانی پہ ہفتہ وقت لا تازہ لہ کابلہ راغلی وُو
 خوئی خصلت اسباب (ئے) لا د کوچیانو وو او پہ دغہ وقت کئیے
 محمد زی لا پہ کامہ پہ ننگر ہار میشتہ وُو۔ او ملک حمزہ لہ
 دیو شہ مدد معاونت غوثیے وو۔ د محمد زو لنگر ہم ور لہ
 راغلی وو۔

الفرض د کگیانیو لنگر ہم عظیم جمع شوے وو۔ اکثر
 پہ کئیے سوارہ وُو کم پکئیے پیادہ وُو۔ زر سوارہ خوئیوئے
 د کگیانیو وو۔ چہ ہمد عراق سوارہ وُو۔ سزقرباہہ پت وُو۔ نور
 د دلزاکو لنگر پہ جمیعت تمام سرہ نہ پنیورہ وروخوزیلہ۔
 پہ کل ییلہ ورغے۔ د پنیورتر سیندہ وروپوریوت ہورتہ نے نور
 صفونہ ورتل نے تہاشے نیمہ وہی تہ ورغے۔ لکہ کگیانیو تہ د
 دوئی لنگر نمایان شہ د کگیانیو لنگر ہم ورتہ راووت۔ پہ
 دغہ ٹھہرے کئیے سرہ مقابلہ شو۔ جنگ دغشیوئے سرہ آغاز کر۔
 لکہ دلزاک وارہ پہ غشیو مہنی وُو۔ د کگیانیو لنگر نے اکثر
 ککابل کر۔ نور میر فتح خان او دادی او سرکین او ملک حمزہ
 ہرے ورککے کرے ور نقتل پہ دغہ طریق نور لنگر ہم پہ
 یو وار ہرے راغیے جنگ نے سرہ بنہ وکپہ د نیزو د تسورو د
 کذارونو ہیچ صرفہ نے وُتہ کرلہ۔ لکہ حق د مردئی و دلاورئی
 و و ہفتہ ہمسے شان تہورہ نے وُکپہ آفرین پہ وارو باندے۔ اما
 دلزاک بیحد و غد وُو۔ د سورو د پیادہ وُو حساب نے نہ وو۔
 صفونہ لنگر ولا وُو۔ دوئی پہ کئیے وُلہنتل ہرپوتل وارہ

وُسرل - او دلزاک ہم پہ کنبے دیر وُسرل - اما لکھ دلزاک
 دیر وو ہیچ کنبے پرے وُنه شے - او هغه زر سوارۂ د کگیانیو
 چه واره عراقی سوارۂ پت او پنجیان* وُو او په هغه کنبے تیرسو**
 سوارۂ مسکه خیل وُو - هغه هم واره پریو قتل وُسرل، او مکھ
 خیلی په هغه وقت دیر دولتمند څرکند تورزن خلق وُو - تر نورو
 کگیانیو دوئی واره بناغلی ممتاز وُو - بارے په هغه جنگ کنبے
 چه واره قتل شو - او کونډے یتیمان خلق نئے پاتے شے نور
 دیر کمزوری او لږ خلق شے -

کونډ چه په دغه جنگ کنبے کگیانیو محمدزیو او یوسفزیو
 هیچا حرفه وُنه کړله - خصوصاً دادی ملیزی چه لکه حق د
 بهادوئی وو هغه هسے وکړ - اما لکه د کگیانیو بخت برگشته وو،
 چه نهایت متکبر مغرور شوی وُو، فتحه نئے نصیب نه شوله واره
 خلق پرے طوفان شے - او که یونیم سرے چرته تبتیدلے وو په
 هغو پسے هم دلزاکو تعاقب وکړ او وُو وژل او په سکر نئے د
 کگیانیو د ملک احمد له ملاحظے هیچ غرض وُنه کړ، چه په
 ملک احمد او په وارو یوسفزیو په بله وُلگیږی چه کگیانی او
 یوسفزی سره وروڼه دی - چرے نه چه بیا دا هسے مونږ ته وانی
 چه اکړچه که حما نه کگیانیو نه زړه بد وو اما ستاسے څه رخ
 وو چه د دوئی په ناموس لاس مو ولکاؤ - نور له هغه ځایه

* په اصل مسوده کنبے هم داسے لیک دے خو صحیح لغت
 ”پنهان“ کیدے شی -

** درے سوه -

و کرزیدل - نخیل مری ژوبل نے واخستل راغلل د اشغری د سیند
 په غاړه دیره شول شپه نے هورته تیره کړله - صبا روان شو
 پټور اړه راغلل هر چه د پټور لټکر وو هغه هور ته پاته ش -
 او هر چه د کوز ملک وو، هغه بالکل را روان ش راغی، د
 مرغ وړی په کدر تر لنډی سیند هراپورے ووت کاله پانږنی
 ته راغی - هر چه د کالا پانږنی د سمے لټکر وو هغه لار د هند
 په کدر پورے ش خپلو کلیوته لار ش - نور دلزاک په دے
 فتحه سره هر کوره ډیر مغرور ش -

او د پکر مخی نماند هغه وقت چه میر فتح خان او دادی
 د ککیانیو په حمایت بے اطلاع د ملک احمد لارل، ملک احمد
 خبر ش دا خبره پرے نهایت بده 'ولگیده' - په غصه ش -
 نورے زر په تلوار میر احمد صدوزے ورپسے واستاوه چه زر ورشه
 دوی پسته راوله - او دا ورته ووايه چه د ککیانیو د کابل بدی
 موهرے شوے او د ملک همزه د دوا بے چارے موله زړه ووتلے،
 تاسے شوک یاستی او حه غرض مو دے چه د ککیانیو په حمایت
 تللی یاستی - دلزاک حما په اجازت ور غلی دی حانونه عبث به
 وژنی پسته را: رومی -

کوبند لکه میر احمد چه ور ورسیده هغه ساعت د ککیانیو
 او د دلزاکو جنگ تیار وو، صفونه جانبن سره آراسته وړ - د
 جنگ ورځ وه د میر احمد رسیده و میر فتح خان او دادی ته وونه
 ش - نور هسے کناره ودریږت لکه جنگ سره شروع ش په میر احمد
 ننگ دخیبی والی غلبه ش بے اختیاره نے تر هر چا اول په دلزاکو
 کله کړله کذارونه نے وکړل - په کښے پریوت و، او په دغه

وقت کہنے چہ میر احمد ورکھولہ۔ د دادی ہرے نظر وو، وئے
 ویل چہ دا شوک وو۔ چا ورتہ وویل چہ میر احمد صدوزے
 وو۔ چہ مانک احمد پہ تاپسے راستولیے وو۔ تاسے (ئے) پستنه
 طلب کپری وئی۔ ہارے لکھ چہ پہ داهسے حال ورسیدہ تاسے
 (ئے) بیا نہ موندلی تنگ د خینی والی ہرے غالب شہ ور کدہ
 نئے کپلہ، پہ کہنے پریوت وومر۔ دادی ورتہ وویل چہ صند
 رحمت ہرے باندے ننگیالے دے تہ وائی۔ نور دادی ہم ورکدہ
 کپلہ پہ کہنے پریوت وومر او کژدنه نئے کپلے وہ، ہسے ترے
 ہاتے شولہ۔

کویتند چہ تر دے جنگ پنوا یسہ ورخ دادمے لہ خیلہ
 خسره (سخر) سرہ پہ لارے چرتہ تہ، ورتہ نئے وویل چہ دادیہ!
 پہ جنگ کہنے ہوش پہ کاردے، سربازی بے محلہ پہ کار نہ دہ۔
 ہرہ چار پہ قابو نہ دہ۔ سبادا چرے نہ وی چہ کما لور کتہ
 کپلے، اودہ ورتہ لہ شرمہ ہیچ غلیر نہ کوہ اوپہ لارے سرہ
 تلل ناکاہ لہ لارے بیرتہ ارے بو سرے وچہ دوئی نئے ہیچ
 نہ پیژندہ او سندریے نئے لہ خانہ سرہ ویلے۔ اتفاقاً (ئے) دا سندریہ
 ہم پہ کہنے وویلہ۔

کہ د نورو نیزے لندے — د دادی نیزہ دہ لویہ

کہ ہرخبو سوارہ دیرشی — د دادی ورتلہ خوبویہ

نور دادی و خیل خسره (سخر) تہ وویل چہ ”دا سندریہ د
 واوریدلہ ا وایہ چہ اوس زہ نام ناموس خیل چرتہ پتہ کپرم۔ چہ
 نوم مے پہ جہان شرکند شہ“۔ ہنڈ ورتہ وویل چہ دغہ ہسے دہ

توکل پہ خدائے کرہ۔ خپل ناموس تہ کورہ، ہرچہ تقدیر دے
ہفہ بہ کیوی ۔

الغرض چون ملک احمد و سایر یوسفزی از قتل کگیانی
و محمدزی و یوسفزی خبر شدہ بسیار محزون و غمگین گردیدند و
عرق غیرت و رحمت ایشان در حرکت آمد و تنگ خبی توب
داسگیر شد۔ او ہرچا سرہ پہ ملک احمد ملاست کاوہ چہ تہ د
درست خبی بلکہ د درست سرین سردار نے د کگیانیو شرم ستاو
اوتا د یوہ ہمزہ پہ سبب دا ہوسرہ خپل قام آوارہ کر، دا تالہ
مناسب تہ وہ۔ او د میر فتح خان او د دادی او د میر احمد
او د سرکین عزیزانو ہم شب و روز ملک احمد تہ استغاثہ
کولہ، داد فریاد بہ نے کاوہ، ویل نے چہ مونہ بہ دا خپل ورونہ
عزیزان دلزا کو غہ پرے نبردو۔ کہ تہ نے گتے فیوالمراد۔ او
کہ تہ وی مونہ بہ پخپلہ ہونہرہ غت غت دلزا ک 'وونہو چہ
خود بہ فتنہ شی۔ ملک احمد ورتہ وویل چہ تاسو وار وکانہی
حما دا ورونہ عزیزان خپل ہیر نہ دی، اسا داوگورم ورتہ
بہانہ غوارم او د کگیانیو د سا بقیہ خلق مشران ہم راغلل،
ملک احمد تہ نے فریاد وکر۔ عجز خواری خپلہ (نے) ورتہ
ظاہرہ کرلہ، ملک احمد دلاہ استمالت د دوئی ہم ہیر وکر۔
ورتہ نے وویل چہ تاسے اوس دروئی خاطر جمع لری کہ
خدائے کاندے د درست خبی انتقام بہ ترے وکاوم۔ نور کگیانی
ترے رخصت شو، لاپل، او ملک احمد شب و روز د دلزا کو
پہ فکر وو، بہانہ طلب شد، او دلزا ک ہم ہرکورہ بہ دا فتحہ
سرہ سفرور ہدمست شول لافے شافے (نے را) واخستلے، دست
اندازی، بدخوئی (نے) لہ یوسفزو سرہ ہر سیرہ کرلہ او بہ

هغه وقت موسیزي واره په بکياري پراته وو، خائېر خائې د دوې کلي پراته وو۔ هرچرے پرے دوې ميشته وو۔ اتفاقاً يوه ورځ د يوسفزيو ښځو د بکياري په رود جاي وپتخلې نوري نې غوړولی وو، او پرېنلې نلستې وې۔ ناکاهه يوه ډله دلزاک د کاله پانړي چه بکياري لره تللي وو په هغه لارے په دوې باندې راغلې۔ يوه خرامزاده له هغې ډلې ورپيل شې، ورغې يو پرونې (نې) له هغه ځايه راواخست راغې ور، هغو ښځو ورته نعرے کړے چه کم بخته دلزاکه دا پرونې ځمونږ مه وړه۔ اوکنه که ملک احمد حيات وي دا پرونې به په ډيرو وينو بدل شي۔ هغه بدبخت دلزاک دوې ته ښکتنځل وکړل چه ستا مور له ملک احمد سره فلان دمان کړم۔ احمد به ځما څه وکړه ا۔

آخرش هغه دلزاک هغه پرونې پوړ لار شې۔ دا خبره هر چرته خوره شوه۔ ملک احمد خبر شې۔ په ملک احمد دا سخته ولگيدله، وښوېل چه ”که د درست خېنې قصاص مې له دلزاکو ونه کيښ زه به له سلطان شاه نه يم“۔ پس له هغه نې اولس راټول کړ جرگه معرکه نې سره وکړله د لښکر په فکر شې۔ او د دلزاکو په استیصال په نيځ کښې پسې شې۔

کويند چه په هغه وقت موسیزي کښکيانی له ويسرے د يوسفزيو له هغه سبب چه ملک حسن بن چنگا او ملک شبلي ابن توري موسیزي يوسفزي د ميرزا الخيگ په وقت په کابل وژلي وو۔ دوې يوازے هورته په کابل پاتې شوي وو۔ او دا نور کښکيانی کوز دواې ته راغلي وو۔ او څه قدر اتمان خپل هم ورسره په کابل کښې پاتې شوي وو۔ او تر کلاني په لغمان

کښې او محمدزی په ننگرهار کښې پاتې وو. او محمد زیو په هغه
 وقت کښې ملک او ولایت لاندې لارۍ. نور ملک احمد دا خبره
 صلاح کړله وې ویل چې که موسیزيو هر چنډ بدله موندلای شول
 کړی دی اما صلاح داده چې مونږ هغه د دوئی تقصیر عفو کړو.
 صلاح صلاح ورسره وکړو را وې بولو. چې دا د خپلې مهم
 خدايې تر سره کله او اتمان خیل ما بقیه او ترکلانی او محمد زی هم
 د راوستاوی، چې دا مهم لوستۍ سخت عظیم بین شوی دے.
 نور د شیخ ملی له یو څو کسو مشرانو موسیزيو سره تجویز کړل
 کابل ته پټ روان کړل، ورته وې ویل چې اول له دے طرفه
 به دواړه ورشه، کښکيانو ته ووايه چې ملک احمد او هغه واپس
 موسیزيو د موسیزيو تقصیر عفو کړے دے. اوس تاسې یو څو
 مشران را سره کابل ته دروئ چې دوئی له کابل را وولو، او اتمان
 خیل او ترکلانی او محمد زی هم واپس را وولو، چې دا مهم خونړی
 هر چا سره شریک دے.

نور شیخ ملی وغیره دواړې ته روان شو. ورغال کښکيانو
 ته وې دا احوال ووايه. کښکيانی هر کوره خوشحال شو. نور
 یو څو کسه مشران د کښکيانو هم ورسره روان شول. ننگرهار لږه
 وراغلل. دا پیغام د ملک احمد (وې) محمد زیو ته ورساوه. چې
 لښکر راسره وکانړی محمدزیو لښکر قبول کړ. پس له هغه لغمان
 ته لاړل. دا پیغام د ملک احمد (وې) په ملک سرخانی بن
 شمو مالارزی او په ملک بلو خان برم شاهزی ترکلانی رسانید
 قانداغ لښکر از ایشان کردند، بعد از ان به کابل رسیده موسیزيو
 کښکيانو ته ورغلل او دا پیغام د ملک احمد (وې) ورساوه.
 ورته وې ویل چې "هغه واپس بدلی مومستاسی عفو کړے دی

او واہ خونونہ مو خپل درتہ بخیلی دی ۔ اوس تاسے را دروستی
پہ خاطر جمع سرہ چہ د خہی ننگ سرہ ترسره کړو“ ۔

لسکہ چہ موسیزیو دا پیغام واوریدو نہایت ډیر خوشحال شو
چہ ملک احمد مو گناہ عفوہ کړ، او بیا شیخ ملی غوندے سیرہ ئے
راستولے دے نور واہ بہ اتفاق سرہ خانہ دار راڼ کوچمډل ۔ او
اتمان خیل (ئے) ہم ورسره راروان کړل، راغلل لغمان لړہ
اما تر کلائیو ورسره لښکر وټہ کړ ټپووک ورسره رانے غلل۔
نور دوئی راغلل ننگرہار لړہ محمد زیو ورسره اخلاص وکړ۔
زور ورسره روان شول راغلل پہ بگیارځی ډیرہ شول ۔

کونډ چہ پہ هغه وقت کښے د محمد زیو ملک مستقل
علحدہ چرتہ نہ وو۔ تبعاً طقیلا پہ له نور چا سرہ اوسیدل۔ چنانچہ
پہ کابل کښے له کگیانیو سرہ وو۔ لکه کگیانی چہ له کابلہ دواڼے
تہ روان شول تر ننگرہارہ دوئی ہم ورسره وو۔ پس له هغه پہ
ننگرہار کښے هورته ترے دوئی پاتے شو۔

غرض چہ کاتلنگ له هغه ځایہ دوه درے کسروہه وو۔
شیخ ملی لارښده، له ملک احمد سرے هورته ولیدل۔ ورته ئے
وویل۔ چہ لښکرے ډیر درتہ راوست۔ ورستو پہ بگیارځی ډیرہ دے،
د مهمانی فکر صباح تہ بویه۔ نور ملک احمد حکم وکړ او هر
طرف خپلو کلیو ته (ئے) سړی واستول چہ صباح تہ هر څوک
سره د مهمانی تیاری وکانړی ۔

آخرش هرچا کلی پہ کلی تیاری د مهمانی وکړله۔ هر څه

ٺٽي سره سرانجام ڪرڻ. د دوشي د آمدن تي به انتظار شول. و غني
 نماند چه به هغه وقت چه شيخ ملي د لٽڪر د پاره ڪابل ته لار
 شمس ملڪ احمد دلته هم د لٽڪر د ڪرد آوري په لٽڪر شه. -
 تمام يوسفزي د سوات د باجوړ د سمي د اشغر سره له شرڪاؤ
 همسايه و. چنانچه اتماغيل او گڊون او ڪښار او راهواڻي او
 رنږي او ڪاسي او سواقي او شلماني وغيره واړه ٺٽي راټول ڪرل.
 د ڪابلنگ خواؤشا پخپلو ڪاډو ڪښي (ٺٽي) ديره ڪرل. د شيخ ملي
 په انتظار شه او دا هونږه عالم سره جمع شه. چه حساب ٺٽي په
 خدا ٺٽي زده. او دلزاک د ڪالاپالڙي هم چه په دا خبر
 شو چه شيخ ملي ڪابل ته د لٽڪر د پاره لار شه او دلته هم
 ملڪ احمد ڪرد آوري د لٽڪر ڪاندي، دوشي هم نور خپل
 سڙي د پښور ته او پورے هزارے ته او مانگړو ته او اڪوړي
 او توري لي ته او راهورے تر سيند تر پيهوره تر شيردرے تر
 پنجتاره د لنډي سيند تر غاړے پورے واستول. هوسره لٽڪر
 ٺٽي راوستل چه حد وعد ٺٽي نه وو. او واړه ٺٽي د شهباز ڪرے
 تر ورسک د لاندے د مقام د رود په غاړه اوږده سراسر ديره ڪرل.

او هو شيلم نماند، چه د دلزاکو ملڪونه خولا ډير وو. -
 اما لکه چه دوشي هر ڪوره شرير، مفسد، بد معامله خلق وو،
 همسايه په ڪښي د يوه طغ خلق هيچر ته نه وو. شريکان واړه
 محترمه، ڪمين توک وو. هم هغه واړه يو يو ڪور وو. امان دمان
 مطربان په ڪښي ډير وو او نهايت عزيز وو. -

الحاصل د دلزاکو لٽڪر نسبت د يوسفزيو و لٽڪر ته نهايت
 ډير وو. بنا برآن از راه نخوت و غرور يوسفزيو ته ٺٽي ټکنخل

کول، لافے شافے نئے وہلے، او پیغورونہ بہ نئے ورتہ کول چہ
یوسفزی خوارو زار، نقلی لہ کابلہ راغلل مونیر وساتل ملک مو
ورتنہ ودرکیر، اوس نئے لہ مونیر سرہ درشتی او مقابلہ واخستلہ۔
جنگونو تہ راتہ تیار شو۔ میندے بہ د وارو*۔ لکہ کگیانی
موزست و نابود کول۔ دغہ ہسے بہ دوئی ہم نیست نابود کپو
او زن و بیچہ بہ نئے اسیر کرو۔

لکہ دلتا کو واوریدل چہ شیخ ملی راغی لبکرے نے لہ
کاہنہ راوستے، پہ بگیاڑی پراتہ دی۔ نور اندیشمند شو۔ سرہ نے
وویل چہ صباح کہہ دا لبکر اور دسلک احمد لبکر سرہ بوٹائے
شی، زور قوت بہ نے سرہ بوٹی۔ وھل بدے مشکل شی۔ خو
صلاح دا دہ چہ صباح وقتی مونہ د ملک احمد پہ لبکر ونگو،
وئے وھو۔

دا خبر چہ گگیانیو ته ورشی، خود به گگیانی ووتبستی۔
چہ گگیانیو ضرب زمونیر** لیدای دے۔ نور چہ صباح شد، هغه
د بگیارٹی لپکر لا به خائے پروت وو۔ او د کاتلنگ لپکر لا هیج
خبر تہ وو۔ او ملک احمد، او خواؤ شا کلی د هغه خائے واره
د بگیارٹی د لپکر د میمانی په کاروبار مشغول وو۔ په دغه وقت
کښی دلزاک له شهباز کمرے ور روان شوو هیه شوہ۔

گویند چہ دلزا کو رستی د میزرو ہم ورسره تر ملاتہ لے
وے وے، چہ دیوسفزیو بند بہ پریے ترو، راولو بہ نئے، اولہ
یوسفزیو بہ نئے سطقاً خطرہ نہ کہدایہ ۔

ملک احمد خبر شنہ چہ د دلزا کو لبکر راغے۔ نور خلق د
 کاٹنگ و غوندیو تہ وُخوت۔ د دلزا کو د لبکر دورے نئے لہ
 وراپہ ولیدلے۔ لکھ دھپے بہ شان پہ دُو وُزغابتل۔ نور
 ملک احمد او شیخ ملی ہم زر خیل لبکر درو بست تیار کر
 صفونہ نئے وُتہل پیادہ نئے د وِزاندے کرل، او سوارہ نئے ورپسے
 کرل۔ اما پہ ہسے عنوان سرہ چہ د سورو نیزے د پیادہ وُ پہ
 شا لکیدلے۔ او اتمانخیاو کروی جوڑے کرے وے، لکھ ہارٹی*
 ہسے پہ مخکنسے نیولے وے۔ او د پیادہ وُ پہ مخ کنسے تلے۔ پہ
 دا شان سرہ آہستہ آہستہ قدم بہ قدم روان شول، عین د کدر پہ
 کدر سرہ دوارہ لبکرہ مقابلہ شو۔ جنگ د غشیو (نئے) سرہ
 پورے را پورے آغاز کر۔ اما لکھ د دلزا کو د سرخپے**
 خلق ور وُرسیدل، او انبوہ لبکر لا د وُستو وو۔ او یوسفزی
 وارہ پہ جمع ور رسیدلی وُ۔ نورے سرہ وُوتیل چہ وقت دادے
 سبقت پہ کار دے۔ او کہ نہ وی د دلزا کو لبکر درنگ پہ
 درنگ زیباتیری۔ ہستہ بہ جنگ بیا وُسرہ شکل شی۔ نور
 یو دوہ سوہ سوارہ پہ ہل کدر ورپورے وتل چہ سرغنہ د ہغو
 دا درے سوارہ وُ۔ یو سلیم ابن معدود ابن پوہل۔ دوئم سید،
 دریم جوکل ابنان دمخک ابن پوہل چہ دا درے سوارہ اشجع
 زمانہ، رستم وقت وُ۔ نور پہ یکبارگی دوئی وارو پہ دلزا کو
 را وُخیژولے۔ د دلزا کو د سرخپے وُکرزیدلہ، ماتے (نئے)
 کرے، او لہ دے طرفہ انبوہ نور لبکر ہم ور پورے وُت۔

* ہال، سپر۔

** سرخپے، سرپرہ، ہراول۔ مقدمہ الجیش۔

او په دغه میان کښې د کښکښانو لښکر هم د سهیل له طرفه را ورسیدل - نور لور د لوره په دلتاکو وخیژولې - د سرعالم نه د دلتاکو مات کړ - لکه دا ماته په انبوهه لښکر د دلتاکو ورغلله، انبوهه لښکر نه هم له مخه مات شوه - هیچا ناسردو ایسته ونه کړله - هر څوک سره ځان ځاني شول - ووتبتیدل، اکثر خلق قوی شي له او توریلي ته لاړشه، او واره کلی نه له کاله پانڅی، تر لنډی سینده تر پټپوره، تر پنج تازو، تر شیردری، تر شهباز کړی، تر کړه ماره هم په هغه ورځ ووتبتیدل، د آب سیند غاړې ته منازو ته لابل - هیڅ سره یو د بل له حاله خبر نه وو -

کویا چه هغه ورځ په دلتاکو د قیامت راغله وه - او د درست څښی سواره تر منارې ورپسې وو - د قتل، د غارت، د آسرت تقصیر هیچا ونه کړ - له منارې ترې پسته را وگرزیدل اکثر هم په هغه ورځ، او څوک صباح ته کاتلنگ ته پسته را غلله، او هر چه پیاده خلق د څښی وو هغو درې خلور کړوه تعاقب په ماته پسې وکړ - نور مانده شو - پسته را وگرزیدل - او د دلتاکو په کلیو را سر شو، لکه دلتاک تازو متول خلق وو - او هیچا د یستلی نه وو - په الجو په غارت په آسرات هر چا خوا مخه کړه - هر څوک سره ماره شو -

بارې ملک احمد او شیخ ملی لا په ابتدا کښې حکم کړې وو، چه برده د دلتاکو هر چا چه وینول د هغو د وی - اما د اخیلو د احرار و بند مه کوئی - او په آل په عیال نه غرض مه لرئ - چه بیا پوښتانه دی - نور د ده له ویرې، اکثر و خلقو لا په لارې بند آزاد کړ، او بعضی خلقو تر کوره را وست -

اما لکه ملک احمد پرے خبر شه هغه نے هم ترے خلاص کرل
 آزاد (ئے) کره۔ او بعضے خدقو چه بنائسته بنهے (ئے) په لاس
 کنبیوتلے وے، وے غرولے، پته نے کرلے، د نکاح (ئے) کرے
 عورتے (ئے) کرلے۔

چنانچه ازان جمله یوه د ملک عبدال ابن علی خان اکوزی
 خواجوزی شموزی والنده وه چه نه پاته جمینه غفینه بنه وه چه
 علی خان په بند را وستلے وه، په نکاح کرے (ئے) وه۔ خنور
 زعمن د ده له حله ترے متولد شوی وو۔ یو موسیٰ ذویم
 عیسیٰ دریم هندل، خلورم کامران وغیر ذلک۔ هم دارنگ
 دیر وو۔

گويند که خان کجوا ابن منک قره چه په دغه جنگ
 کنبے لا تازه طلعه وو، په دلزاکو پسے نے تر پرته منارے تعاقب
 وکړ۔ هغه بائيخان نام دلزاک وو، چه دکاله پانړی بدکه د
 درست دلزاک سردار وو۔ له خان کجوا سره په یوه برابر بینه
 شه، او اخل عیال (ئے) د وژاندے وو او د دغه بائيخان یوه
 بیغه بنائسته لور وه چه پخوا تر دے وقت خان کجوا ترے
 غوښتلے وه۔ نه ئے ورکوله۔ په دغه وقت کنبے چه بائيخان،
 خان کجوا ولید۔ ورته ئے نعرے کړے۔ "اے خان کجوا!
 مونږ له خپلے بدخوینی خوار جلا وطن شو، ورسره ورک شو۔
 اوس د خدائے د پاره کړه، دا خپل لښکر راځنې وچارباښه،
 سمعه ئے کړه۔ او که نه وی دا قام مے چه لږ څه پاته شوے
 دے، دا هم په اباسیند کنبے ټوپیږی، غرقیږی۔ او هغه خدا لور
 چه اول تاراځنې غوښتله او ماته درکوله هغه هم اوس

دا ده را سره ده۔ ما و قاتہ در کرلہ۔ بازے خو چہ لہ دے
مہلکے خلاص شم۔ او یو مکان تہ ورشم، نور بہ نے درتہ وادہ
کرہم۔

خان کجوجہ دا نعرہ د دہ راؤریدلہ، دلسوزی نے ہرے
وشولہ۔ خپل لپکر تہ۔ غیر وکر چہ اے قامہ! بس کالہی،
پربردی، را وچارووزی۔ ہر چہ وشو ہغہ وشو، نور ہرے
غرض مہ کوئی، چہ بیا ہوبتاتہ دی۔ خان کجوا لکہ بہ ہغہ
وقت بیا نامدار خبر کند سردار وو پہ ویل نے ہر شوک سرہ
ودریدہ، منعہ شول۔ نور لہ ہغہ خایہ درست لپکر را وچاروت
پہ بیرتہ راغے او دلزاگو د منارے* د بیہور پہ کڈر پوریوتل،
خپلو ملکونو تہ لال، او د پینور دلزاک لہ ہزارے بیا پہ بیرتہ
را وکرزیدل، پہ بلہ لار کورتہ را غلل۔

کویند چہ بہ دے جنگ کینے اکثر پورے قوم دلزاک وپر۔
چہ د سر خیرٹی اول خانی دوشی را رسیدی وو، جنگ ہم اول پہ
دوشی راغے۔ اکثر دوشی قتل شو۔ او بہ دے جنگ کینے دیرہ
بہادری ہغو دوو سوو سوو کرے وہ، چہ اول تر ہر چا پورے
وتلی وو۔ خصوصاً سلیم خان* ابن مندو خان ابن پوپل اوسید او
جوکا ابنان دلخک ابن پوپل چہ دوشی درے وارو سوو غوندے
پس لہ دادی ابن پوپل پہ درست ہوبتاتہ کینے نہ دی تیر شوی۔

* د زروئے زور نوم منارہ وو، ہاتہ ہم کڈر وو۔

** دا نومونہ پہ صفہ ۱۳۷ باندے، سلیم ابن معدود ابن
پوپل او جوکل ابنان دمنخک لیکلی دی۔

چہ هر يو رستم وقت وو۔ او پس له دوئی مير او بير علی د
ميرک ملیزی ایسوریزی زهنو هم په دے جنگ کښې ښه توره
کړې وه۔ آفرین پرې باندے، او پس له هغه تر اوسه پورے
په هر دور کښې د پوپل په اولاد کښې هم درے خلور
سواره صف شکن پیدا کيږي۔ ایا په دے وقت کښې اوس دے
څرگند سرے په دوئی کښې څوک نشته، مگر باما د چوکا مذکور
زوی د پوپل نمسے چہ د وارو ملیزیو سردار وو۔ او درست
صورت ئے له جراحتونو ختلے وو۔

پروس کال چہ منه الف و اثنان و ثلثون (۱۰۳۲ هـ) وو، په
ناحقه، په غلا د شپې د ملیزیو له لاسه وږ۔ او دا دود دستور
د یوسفزیو بلکې د درست خښی دے، چہ د جنگ په ورځے
د نیک قالی او د شکون د پاره د پوپل د کور سرے په ئے
وراندے کاو، او الله تعالی به فتح نصرت هم دوئی لره ورکاو۔

او خان کجو ابن ملک قره ابن پیرکے صدوزے مندر، که
در حال طفولیت به هغه خصائل حمیده و شمائل مرضیه موصوف
بود، از یسے قابلیت و لیاقت علامتجاهمارت در جبین او مبین بود۔
هر کسی ممتز صد آن بود که هر آئینه به اوج بلندی خواهد
رسید، و یو سند حیدارت خواهد نشست، و والد بزرگوار و مے
ملک قره ابن پیرکے هم عالیجاه والد تبار صدوزے مندر وو
چہ سردار پس له ملک احمد او له شیخ ملی دے وو۔ او په
ځوانانو عزیزانو هم پر دوئی غالب وو۔ او په دولت، په ثروت
کښې تر وارو مندرو زیات وو۔ او والده ئے عاقله مدره صاحب
عقیقه پی پی مونده نامیده۔ چہ دے غوندے پنځه بله په افغانستان

کئی نڈہ تیرہ شوے۔ او دوئی سرہ مکہ پنخہ ورونہ وُو۔
 اول سزید، دویم میرداد، دریم خان کچو، خاورم بومے، پنجم جانے۔
 اما جانے لا پہ زلمی نوب کئی د سوات پہ جنگونو کئی سر
 وو، او دا نور خلور واپہ ژوندی وو، چہ هر یو د ریاست قابل
 وو او هر یو ډیر نامدار څرکند سرے وو۔ او خان کچو پہ دغه
 جنگ کئی لا کچه زلمے وو۔ د صورت، د سیرت، د شجاعت، د
 فراست ننبیر لے لاره۔ او ملک احمد او شیخ ملی او غیره
 اعیان د خبی د دہ پہ هغه وقت کئی حرمت، عزت ډیر کاوہ۔
 پہ هر کار پہ هر مصیحت به لے پوښتیدہ، له صلاحہ د دہ بیرون
 نڈ وُو۔ اما مع خدا دہ عم بے مرضی د ملک احمد او د شیخ ملی
 کار نڈ کاوہ۔ پہ هر کار کئی د دوئی تابع وو۔ او هر چنه چہ
 ملک احمد او شیخ ملی به یرته ویل چہ مردار د تمامی یوسفزیو
 بالاستقلال علی الانفراد تہ شد سوان به دُسمد معاون اوسو، دہ
 قبولہ نڈ کړلہ۔

او پس له جنگ د دلزا کو چہ دہ ډیره توره وکړلہ۔ دے
 نهایت مشهور شد۔ و بعد ازان با جمیع مردم یوسف زی به خانہ
 ملک بائیخن دلزا ک به هزاره رفته دختر وے را به اعزاز تمام
 در نکاح کرده به خانہ خود آورد۔ ابراهیم خن نام خلف وے،
 کہ قائم مقام وے شدہ از بطن او ستولد شدہ بود، محبوب ترین
 زوجات اولین منکوحات وے او بود۔

مقام ششم

در بیان قسمت کردن شیخ ملی معالک ساخوز،
و بلاد مفتوحه در میان اقوام خنئی و وقت شیخ
ملی و ملک احمد و آغاز سرداری خان کججو و
برپا شدن فتنه غوریه خیل همراه ایشان۔

گویند هر گاه چه دلزا کو جنگ بانله، و تبتیدل، له آب سینده
پورے وتل، را پورے ملک له آب سینده ترے وازه خالی شه۔
کل خنئی به کاتلنگ سره جمع شه۔ اول ملک احمد د کابل لنگر
لره مہمانی سکافه ورکړه۔ پس له هغه ئے تقسیم د ملکونو آغاز
کړ۔ بخږے حصے ئے جوړولے۔ په دا میان کښے د پد زیو
سردارانو غیر وکړ۔ و ئے ویل چه ”خانه! موږ خو ډکه کامه
د اوکړے غواړو۔ مونږ ته خو هسے ملک را کړه چه په اوکړه
ماړه شو“۔ او مرا له دے نه اشنغر وو۔ نور ملک احمد ورته
وویل چه معلومه شوه چه اشنغر غواړی۔ ور درومشی اشنغرے
درکړ۔ په تاسو د مبارک وی۔ بارے په تاسو هم لازم دی۔
چه خان د خنئی خاورم زوئے وکړی۔ په هره بڼه بده د خنئی
حاضرید، نور دوی پائیده، سلامونه ئے ورته وکړل ورته ئے
وویل چه ”خانه! په موجب د دے چه الانسان عید الاحسان
دے موږ، ستا غلامان یو۔ هر چه ستا حکم دے، موږ به هم
هغه کږو، ستا له اطاعت به هیچرے بیرون نه وړو“۔

پس له هغه ککلیانو غیر وکړ، چه ”خانه! موږ جوړ به
دوا به پرانته یو، حمونږ خوت هم هغه ملک دے۔ بارے موسیزي

ورستو راغلی دی، فراخور حال د دوئی ہم شہ ملک رائہ عنایت شی۔ ملک احمد د دوئی التماس ہم قبول کری۔ دواہ او نصف باجوڑ لہ دانشکولہ تر عبیرہ لاشوری، تر ناوگنی تر چار سنگہ چہ اول د خلیلو بخرہ وہ، دانے ہم ورلرہ ورکریہ دوئی ہم پٹھان سلیمان مئے وکرل دیر خوشحال شیو۔

پس لہ ہنہ نور پند زیو ککیانیو دواور سرہ ورتہ ووئیل چہ ”خانہ داسکونہ واہ تا پخیلہ کتلی و، حمولر ہیج استحقاق ہہ کنیے ثابت نہ وو۔ بارے چہ تا پخیلہ کرم بخشی سہرسانی وکرلہ ملکونہ د راکرل۔ مور د واہ غلامان شو۔ اوس دا نور ما بقیہ ملکونہ واہ، چنانچہ نصف باجوڑ لہ باقرے تر جنہولہ، تر بچکوری، او درست سوات بونیر جملہ تر تینولہ او درستہ سمہ تر نوبھرہ تر مرغ وری، د لندی سیند تر غارے پوری او درستہ د اباسیند غارہ دا د ستاوی۔ اما اتمان خیل او کدون او کینار او روانیری لوکانسی۔ اوغیرہ اقوام متعددہ د ستا سرہ وی تہ ورتہ ملکونہ ورکریہ۔“

ملک احمد فراخور ہر کدام از اقوام مذکورین ہم ہریو لہ ملکونہ ورکریل۔ واہ مئے رضامند کرل۔ ہر شوک سرہ پخیلہ پخیلہ بخرہ خوشحال شو۔ نور ہر چارہ فاتحہ وکریہ۔ ہر شوک سرہ رخصت شو۔

ککیانی لال پد دواہ او پد ہنہ نصف باجوڑ آباد شول، او محمدزی لال ننگرہار تہ ہم تلوار خانہ وار راو کوچیل، راغلل پد اشبغر آباد شول۔ او یوسفزی د اشبغر، لہ اشبغرہ را پٹھان

یہ سمہ پہ نور و خپلو ملکونو ستوطن شول او تر کلانے اکرچہ
 د خینی دریم زوئے وو بارے چہ پہ لبیکر راننے د دلزا کو پہ جنگ
 حاضر نہ شد، حصہ د ملک (ئے) دوئی لڑہ ورنہ کرلہ۔ پس
 لہ دیرو کالونو چہ جنگ د شیخ تپور ہم 'وشد، دوئی لہ لغمانہ
 راغلل، پہ باجور میشت 'شو۔ چہ ذکر د دوئی بہ خود پخیل
 محل کنیے راشی۔

گویند کہ من بعد آن روز کار ریاست ملک احمد در تصاعد
 شدہ روز بہ روز در ترقی گشت۔ و تمامی خینی بلکہ تمامی افغان
 مطیع و منقاد او گشتند و آوازہ ملک گیری و غلبہ ممالک ستانی
 وئے در اکناف عالم منتشر شد۔ و بعد از آن در اندک سالہا شیخ ملی
 بہ عارضہ بشری از عالم فانی بہ دار باقی خرامیدہ و در موضع
 غور بندے د سوات دلوئے لارے پہ غار، چہ و دستار تہ دروسی
 پہ سمہ ہموارہ مزکہ مدفون شد۔ غفر اللہ تعالیٰ لہ و لجميع المومنین
 والمومنات۔ او کردا کرد د قبر (ئے) د چنا روئے ولارے دی۔
 اوس ترے چاپیرہ لڑے کاسے ہم میشت دے۔ قبر د دہ ہور تہ
 نمایان دے۔

گویند چہ شیخ ملی نہایت متدین، متقی، قائم اللیل، قائم
 اللہ سرے وو۔ ہرچر تہ چہ بہ تہ، خدمتگار بہ کوزہ داو داسٹہ
 ورسرہ گرزو لہ۔ او دہے مساحت د ملک احمد، مقتدا د درست
 یوسف مندر وو۔ دے د ہرے چارے د ہر مہم غمخور
 وو۔ ہنگی کلی، بلکونہ تپہ پہ تپہ کور پہ کور، د دہ پہ
 دفتر خلی وو۔ او دہ ویشلی وو۔ او تر 'وسہ پورے ہم د دہ
 ہفہ تقسیم پہ یوسف مندر کنیے جاری دے، حکمہ د یوسفزیو چہ

چرے پہ مزکہ سرہ مباحثہ شی، سرہ 'ووائی چہ' 'دا تانہ شیخ ملی
راورے دے' - یعنی شیخ ملی در کپے دے، چہ دعوہ بے کوے
معرض دا چہ ددہ ور کپے تراومہ منظور دی۔

او عمدة لمحققین برهان السالکین اخند درویشہ قدس سرہ
پہ تذکرة الابرار والاشرار کہنے ہم راوری دی "کہ شیخ ملی
در مرض موت خود گفته بود - کہ من در عمر خود انصرام
مرام اہل حوائج گاہے بہ طمع دنیاوی نہ کردہ ام، بلکہ خلصاً
لہ کردہ ام، پس اگر در این سخن راست گو باشم تقسیمات
ملکم و تعینات حدود ہا کہ فیما بین یوسفزی کردہ ام تا روز
قیامت باقی بادا و اگر دروغ گو باشم از میان ایشان مرتفع باد
التمہی کلامہ۔

لہذا تا ہذا لیوم تقسیم او ثابت و برقرار است و اولاد وے
در اینوقت بعضے در یوسفزی و بعضے در ہندوستان است۔ و بعد
از وفات شیخ ملی پس از یکسال ملک احمد نیز حیات مستعار خود
را بہ مالک حقیقی سپردہ از دار بے مدار بہ عالم پائیدار نقل نمود۔
و در سوات در موضع مذکور متصل شاہ راہ، در جائے کہ قدزے
پستہ و بلندی دارد مدفون گشت غفر اللہ لہ والجمع المسلمین
والمسلمات۔

بہ درست یوسفزی کہنے بلکہ بہ تمام خنبی کہنے کلی بہ
کلی، کور بہ کور بہ ہر چا باندے ددہ ساقم وو۔ او ددہ
بہ شان عالیشان ممالک متان بہ درست ہشتون کہنے بل پیدا نہ
دے۔ او کہ شہ یا خان کجوشہ۔ او د ملک احمد پیر زہن وو۔

اما شرکند په کښې دا دوه وؤ - يو الهاد او دويم اسماعيل -
او دا دواړه زهمن د ملک احمد په حيات بېا زلمی وؤ - نور
د دوئی دواړو په سردارۍ سره مخالفت واقع شؤ، کښې حسد
سره واخسته او نور د ترونو تر ورونو سره پرې وهل، هميشه
سره ئې جنگونه کول - چنانچه د کار سرې په کښې پاتې نه
شؤ - واره ووسل نور اولس سره جرگه شؤ - ئوئ ويل چه
دوئی واره ناقابل شو په کور کښې (ئې) سره ووژل - دکار سرې
په کښې پاتې نه شؤ - اوس بويه چه هسې څوک قابل سرې
وی چه لائق د رياست وی، چه دا رياست ورته ووسپارو - په
دا کښې هرچا سره فکر وکړ - ئې په خان کجو بل څوک ورته
لائق او قبل سرې د دے کار ښکاره نه شؤ - زيرا که از عهد
خوردگي آثار بزرگي درنايسته او هویدا بود - او په تمام قبائلو
د مندر کښې په قوت په شوکت غالب وو، او په ورونو عزيزانو
هم ډير وو - بيا واره دولت مند، شجاعت شعار وؤ - نور واره
الوس په اتفاق سره، مسند درياست و دؤ ته مفوض کړ - اوس لقب
(ئې) په خان کړ - خاصو عامو هرچا ورته خان وايئ - لکه دے لائق
او قابل وو، کار ئې ورځ په ورځ په ترقي کښې شؤ - تا په
حدے چه اوج اراست ته ورسيد - تمامی اهل افغانستان (ئې)
طبع و منقاد وکړ زبدل - چه ذکر به ئې پخپل محل کښې راښی -

او له هغه تاريخه سرداری د ملک تاج الدين له کوره
ووتله آبانی اجدادی دفتر (ئې) پایله، او بعضې خلق اوس هم د
دؤ په خيالخانه کښې نامی شته دے - چنانچه بکې از انجمله سودا
نام چه د ملک زیوې ملک دے او ډير موثر معمر دے نن
ورځ چه سن هجري زردرے د پرش (۵۱۰۳۳) مطابق ۱۶۲۳ء

دئے حیات دے۔ و اولاد د شاہ منصور ابن العم ملک احمد نیز
در این وقت چند کسی در هندوستان در خدمت نورالدین محمد جهانگیر
بادشاہ ہستد۔

القصہ چون خان کجو بر مسند ریاست و امارت متمکن شد
در محافظت ملک ماخوذه و حراست بلاد مفتوحہ و انتظام امور
ملکی و بندوبست آلوسی از ملک احمد فایق تر گشت و جمیع
سکنہ دیار افغانستان و دھگان و کوجر، و ہندی و نیلابی و سواتی
و کبری و تینولی و کسفرہ کوهی، مطیع و منقاد او شدند و آباد
ملک وو، نور خلق و کثرت لشکر از وقت ملک احمد زیادہ
گشت۔ چنانچہ ہا چا سرہ بنہ بنہ اسبابونہ بنہ بنہ سلیجونہ* بنہ بنہ
آسونہ لکہ لایق د سرکار د اسیرانو د سرکارونو وی، بہم کورسول
او دا خبرہ خو بہ تماشای عالم کشنیے خرگندہ وہ چہ د خان کجو
بہ وقت یو لک نیزے د یوسفزیو دے۔ یعنی یو لک سوارہ
بیادہ نیزہ باز و و۔ او چہ گردآوری بہ نے د لبکر لہ نورو الوسونو
ہم کولہ، تر دا بہ ہم زیات شہ۔

گویند کہ خان کجو در بعضی مہمات لشکر از یوسفزی
و سگیانی و محمدزی و ترکلانی و از توابع خود، چہ نگہ از اتمانخیل
و کدوون و کینار و کبریائی و مہیار و ماندوری و وردک،
و روانری و کانس، و سرکانری و ابدال و تربن و مشوانری و
بینی و کاکر و دشیارزی و لونی و تورانی و روغانی و خٹک و
اقوام دھگان از سواتی و مٹراوی و آوان و کوجر وغیرہ جمع

نموده یک لک و چهل هزار کم و بیش بر آمد - غیر ازین که مردم دلزاک هزاره و مانگراؤ و تریپله و حسن ابدال و غیره نیامده بود - باوجودیکه وقتی که ایشان را می طلبید نیز حاضر می شدند -

جنگ شیخ تپور

از جمله آن جنگهای ناسی که خان کجیو کرده است یکی جنگ شیخ تپور است که باغوریه خیل کرده است - و آن جنگ بسیار مشهور است و شیخ تپور ناسی مقام میست در قصبه شهر پشاور که آن مقام در آنجا پس معروف است -

گویند که در عصر خان کجیو مردم داؤدزنی قوم غوریه خیل به یکی حادثه از حادثات از مردم مهند و خلیل از موضع ترنگ و قلات و مرقوره باغ که وطن اصل غوریه خیل است جدا شده آمده در ولایت یوسفزی استقرار گرفتند - و به خان کجیو و غیره اعیان یوسفزی عجز و پریشانی خود ظاهر نموده است دعائے ملک معاشی خود کردند - خان کجیو و غیره التماس ایشان به سمع قبول اصفا نموده مواضع چند که قابل الزراعة و کثیرالربیع بو - درنواحی کاله پرنی و بگیاری به ایشان مرحمت داشته ایشان در آنجا سکونت پزیر شدند - تاوقتیکه مردم مهند و خلیل نیز به یکی واقعه از اوطان مذکوره خود بیجا و جدا شده آمده به پشاور رسیدند - و ملک پشاور را به استعانت و استمداد میرزا کامران ولد ظهیرالدین بابر بادشاه از دلزاک فارغ نمود ایشان نیز به

علاقہ قرابت سوقت از کالہ پانہری و بگیاری بر خاستہ آسہ در پشاور
 ہمراہ ایشان سکونت ورزیدند ۔

و منشأ آن جنگ چنین بود کہ چون مردم مہمند
 خلیل از وطن اصلی مذکورہ خود بہ پشاور آمدند در آنوقت
 در پشاور و مضامقات آن جمیع اہل دلزاک بہ نہایت غلطی
 و توانا بود۔ ایشان را جائے معاش نہ دادہ، ہمیشہ مزاحم
 احوال ایشان می شدند۔ آخرش مردم مہمند و خلیل کہ ایشان را
 غویہ خیل می گویند ناچار شدہ روانہ کابل گشتند و استغاثہ از
 دست دلزاک بہ میرزا کامران بردند۔ میرزا کامران انتہاس ایشان
 را قبول داشتہ با افواج قاہرہ ہمراہ ایشان روانہ شدہ بہ سر مردم
 دلزاک، تاخت آوردند۔ چنانچہ بعد از جنگ، بسیار اکثر دلزاک
 بہ قتل رسیدہ و باقی فراری شدہ و براہ کویہ جاتی و قریبی از
 دریائے اہسیند عبور شدہ با دلزاک ~~مہند~~ و مانکپاؤ متوطن
 شدند۔ از آن وقت تا الیوم غویہ خیل بہ جائے دلزاک در پشاور
 آباد شدند۔ و چونکہ شہر پشاور بہ سر راہ شاہ است۔ او تمامی
 کاروانونہ ہرے باندے کبیٹہ پورقہ آمدورفت کول۔ او
 محصولونہ بدرقائی بہ نے اخستے او ملک ہم بنہ آبی وو۔
 فصلونہ زراعتونہ نے نہ کیدل او سوداگری ہم کولے۔ نور
 زر بہ خو مودہ کنبے دولت مند شول۔ او بہ سریو ہم دیر شو
 نہایت غلبہ شوکت (نے) پیدا کر۔ خصوصاً خلیل، چہ بہ نہایت
 اوج موج شو، او بہ دغہ وقت نہمند اکثر بہ نگرہار۔ پراتہ
 وو۔ او خلیل وارہ کوز بہ پشاور میشتہ وو۔ او سراسر ہمہ
 ملک پشاور علی وجہ الاستقلال و الانفرادیہ۔ خلیل وو۔ بہ پشاورہ
 تر دے، تر کپے، تر آخورہ، تر جانیقہ، تر نیلابہ، تر نوشہرہ،

تر شیخ تپورہ، تر دوائے، دا ملک وارہ د خلیاو وو، بلکہ د
 درست غوریہ خیل پہ دغہ وقت کنبے ملک، بازید خان۔ ابن
 محمود خلیل اسحاق زبے محمد زبے عیسیٰ زبے مالہ زبے وو۔
 چہ دیر عالیشان وو، او پہ نصیراندین محمد ہمایون بادشاہ (ئے)
 دیر منخ وو۔ تماسی (ئے) مطیع فرمان بردار وو۔ خلیل ہم وارہ
 صاحب جمعیت شہ۔ بنے بنے جاسے (ئے) اغوستے، رنگ رنگ
 طعاسونہ ورتہ پخیدل، تبیلے تبیلے آسونہ ورتہ ولاہ وو، ساز لباس،
 طور اطرارونہ د ہر یوہ جور د خانانو د امیرانو شہ۔ بہ درست
 بوہشتانہ کنبے د دوئی غوندے عیاش ملک * بل شوک نہ وو۔
 بذل، سخا، ایثار، عظہ، ادیت، مروت پہ کنبے دیر وو۔ ہریو رستم
 صفت، یوسف صورت وو۔ چہ شوکالہ پہ دا شان تیر شول، زور
 قوت لے پہ کمال شہ۔ عداوت، قدیمی (ئے) دا، شگیر شہ۔ د
 یوسفزیو دہننی چہ خلیل (ئے) پہ اوایل د ہندو راج پہ درہ
 پہ جور کنبے وڑی وو، ورپہ یادشہ۔ نور بدخونی (ئے) لہ
 یوسفزیو سرہ آغازہ کرلہ۔ بدی دست اندازی (ئے) پیشہ کرلہ۔
 پہ کاروانونو پہ مالونوئے بلوسیدل، دھارے بہ (ئے) پیرے کولے
 د ہندو راج بدی بہ لے ورتہ یادولے، خصوصاً چہ ژمے بہ شہ،
 سوارہ بہ د شپے ووتل پہ پایانونو د مستونو بہ پورے شول
 د ملکنہ خوالرہ بہ ورغلل، هورته پہ کندو پہ خارخوپیو کنبے
 بہ پت شولکہ چہ صباح بہ شہ د بہرام دیرئی د کودینکے،
 د وڑی، د گپئی، د بشاو، او د نور خواؤ شا د دغہ کرد نو
 مال مواشی بہ ورغٹہ را بہ لے وستنہ، او پیادہ بہ لے، ہم دغہ
 رنگ ورتلل د ملکنہ د سلطان شہی د کجکلے او د دغہ کرد

* د ملک پہ شاعے ملکان پکار دی۔

فواح په غره کښې په پټ شو، درسته ورځ به ئې تیره کړله
 بیګناه ته به ئې هر څوک چه د لمرکو د وینو مړی ورسره
 پیاوندل اسیر به ئې کړل، پښور لره به ئې راوستل. او دا رنگ
 دهاره به - په کاله پانړۍ په بګیاړۍ هم شب و روز کولې
 شپه ورځ (نې) پرې یوه کړې وه. او دا رنگ پورته لارې
 د کږې د خیبر (نې) هم لیولې چه د یوسفزیو کاروانونه به
 کښته پورته په هغه لارې تلل، تاراجول ئې.

قضاء یوه ورځ د یوسفزیو کاروان پورته کابل ته روان وو.
 چه په کږ په د خیبر ورغی، د خلیلو دهاره پرې ولګیدله. هغه
 کاروان ئې 'وواهم غارت (نې) کړ او یو دوه بنایسته هلکان
 (نې) د میر رستم سکه مشران وروڼه، د عمر ابن سیدو ابن
 تانیری یوسفزی اکوزی ابازی زهن وو، چه ئې پیژاندل،
 قصداً او عمدأ ئې ووژل، او د تانیرې کور په یوسفزی کښې
 ډیر لوئے څرګند کور دے او عمر، هم په دغه وقت نامی
 ملک وو، او میر رستم هم ورسره بیا د ابازیو نامدار ملک وو
 او په دے وقت کښې هم د ابازیو ملک د سیر رستم دواړه
 زهن دی یو کمال خان، بل جلال خان، او دا د اشغری ابازی
 له قدیمه د اشغری په سر کښې میشته دی. لکه چه اوس دی،
 دغسې اول وو، د تانیرې په وقت دواړو ابازیو له میان دغه مینه
 د دوئی وه.

القصه اهل کاروان هغه دواړه هلکان را واخسته اشغری ته
 پلار کړه راوړل پلار پرې ډیر جزعه فزعه وکړله. نور ئې
 دفن کړل، پس له هغه ئې هغه خون آلوده جامې لا زهمنو واخستې

خان کججو لره نئے منارے ته يورے او خان کججو په دغه وقت
 کښې په لوړه مناره ميشته وو۔ چه بيزاد خيل پس له استيصاله
 د دلزاکو واره په دغه حالته ميشته وو۔ نور عمر هغه د زهمنو
 خون آلوده جامې ورته د وړاندې واچولې ژړانې ورته ډيره
 وکړله، ظلم، تعدی د خيلو (نې) ورته بيان کړله۔ خان کججو
 پرې هر کوره ډير زهير شـه۔ قهر غصه پر لره ډيره ورغله اما
 از راه مصلحت (نې) برداشت وکړ۔ و عمر ته نې نصيحت آغاز کړ
 چه عمره ! هر چه کومې په حالته کومې، ظلم درباندي ډير شوې
 دے۔ کرم نه نې۔ ستا خو لړسون وو۔ اماماته هم تر زامنو کم
 نه وو۔ دا درد د دوې چه اوس وماته ورسيدۍ دا رنگ په بل
 هيجاته نه وي رسيدلې۔ بارے صبر بنه څيز دے۔ کوره د خدا
 کارو ته۔ ولې چه خايل ډير قوتمناک اولس دے کښه نيم
 لښکر پرې وکړم او انتقام ترې خپل وانخلم نهايت سبکي به
 مو وشي۔ ولې چه ککيلانې محمد زې له خيلو سره په پوله پروت
 دے والله اعلم چه لښکر راسره په راستي وکا که ونه کا ! پس
 علاج (نې) دا دے چه اوس ورته غم وخورو۔ خليل خود شري
 نقده انگيز خلق دے، نن صبا به په ککيلانيو يا محمد زيو
 وبلوسی۔ نور به نې پخپله هغه دښمن شي۔ ماته به التجا وکا، خدا
 داؤ به پرې سرشي۔ بهانه به مې ورته جوړه د درست خښي لښکر
 به پرې وکړم۔ انتقام به خپل خاطر خواه ترې وکړم۔ په
 دا شان د عمر دلاسه، استمالت (نې) وکړ۔ کورته نې راواستاوۍ
 او خليل له خپلو بندو هرگز نه اوريدل، شپه او ورځ نې په
 يوسفزيو يوه کړې وه، مدام به دغه رنگ خان کججو لره د دوې
 له لاسه فريادونه را۔ تلل او د ده په ورته ورځ په ورځ قهر غصه
 زياتي کيدله۔ او دا قهر و غصه (نې) هم ورته وه چه په هغه وقت

چہ دوئی میرزا کامران لہ کابلہ راوستلے وو۔ د یوسفزی قاخت (لے)
 ہم پہ خاطر وو۔ چنانچہ ہفتہ وقت د ژمی وو۔ دوئی پینور د
 اشتر د سیند پایابونہ ہم ورتہ کتیل تالاش لے ډیر کاوہ، او
 یوسفزی ہم پہ دا حال خبر شول۔ خوف ویرہ لے ترے ډیرہ وشولہ
 اما خواست الہی بل رنگ وو، چہ شہ واقعہ وشولہ، میرزا
 کامران لہ پینورہ زر پہ بیرتہ وکریزیدہ۔ ہستہ کابل قہ لار شہ۔
 ہفتہ مطلب د دوئی ونہ شہ۔

پس لہ ہفتہ پہ لیر مدت، ملک محمد خان بن سلطان کگیانے
 چہ نہایت مشرع، متدین، مدارالمہام مرجع خاص و عام وو، پہ
 شہ سبب سرہ پینور تہ لار وو۔ قضاء د ملک بازید بن محمود
 خلیل مسجد تہ ورغے، پہ نمازخہ ودریدہ۔ پہ امام پسے لے نیت
 وتاؤ، پہ ہفتہ وقت کشیے ہارکے نام زکریازے او ولی نام
 زکریازے دواہ ورغلل پہ عین صلوٰۃ پہ حین قیام کشیے (لے)
 بے وجہ د ورستو پہ چارہ و واہشہ شہید لے کر۔ زہمن لے
 ورستو خبر شو، لہ دواہے ورہیے ورغلل لہ ہغو خون آلودہ جامو
 پرہ لے راواخستہ دواہے تہ لے راور دفن لے کر۔ دا چارہ پہ
 درست کگیانی ډیرہ سختہ شولہ۔ کورپہ کور ہر جا کسرہ ماتم
 شہ۔

گویند چہ پہ ہفتہ وقت کشیے د تمامی کگیانیو سردار
 بالافراد ملک شیخو بن خواجی وو او تمام کگیانے ددہ مطیع
 او متقاد وو۔ او پہ نصیرالدین محمد ہمایون بادشاہ لے ہم ډیر
 سخ وو۔ پس لہ ہفتہ ملک شیخو د ملک محمد خان شہید زوئے
 دیلار لہ ہفتہ خون آلودہ و روجامو سرہ خسان الخوانین خان

کجو ته راروان کړ۔ او ملک خواجو لاله زمر او ملک آدم لاله زمر دواړه هم نامی معتبر روشناس مسلکان و، ور سره نه واستول۔ چنانچه اول د دوی درې واړه په اشغر ورغلل، ملک خضر خان او ملک بیگی محمدزی ته نه استغاثه وکړله۔ دا حال نه ورته و وایه۔ د دوی دواړو ورته وویل چه تاسو اول خان کجو لره ورشئ۔ چه دے د درست خپی خان دے او د قدام ننکياله دے۔ دا مهم به سو د دے په اقبال سره تر مره شی۔

نور له هغه ځایه درې واړه سره روان شو۔ خان کجو لره ورغلل۔ هغه د ملک محمد خان خون آلوده جامه (نې) ورته د وړاندې واچولې، او د خلیو ظلم تعدی نه بیان کړله۔ خان کجو هر گوره غمگین شه و نه ژړل، او د ملک محمد خان په مرگ (نې) افسوس وکړ۔ نور نه ورته وویل چه د خلیو مهم به ما باندې اوس واجب شه۔ زه به نه کوم۔ بارې تاسه دا جامه هم دا هسے در سره واخانږئ،* ملک سراب دال او ملک بارا خان اکوزی لره نه یوسئ۔ داد فریاد ورته و کانږئ چه دئ هم به دے فکر شی۔

نور ملک خواجو وغیره درې واړه روان شول ملک بارا خان او ملک سراب دال لره ورغلل، هغه جامه نه ورته د وړاندې واچولې، ژر فریاد د خلیو له لاسه نه ډیره ورته وکړه۔ د دوی دواړه هم ډیر پرې شاتاف متالم شو۔ ورته نه وویل چه تاسه اوس وردروئ بیغمه شی، دا مهم خمونږ هسے مونږ به نه کوو۔ بارې تاسه هم په تمیبه** د لشکر اوسئ، مونږ که

خدا ئے کا، زر ورغللو۔

یعنی نمائند کہ ملک خضر خان محمدزے اشغری سردار اعظم و ارباب معظم تماشی محمدزے بود۔ او نہایت عالیشان صاحب شوکت وو، او دیر عاقل مدبر وو، تماشی محمدزے (نئے) فرمان بردار وو۔ او محمد سعید خان پسر وے نیز مانسند وے سردار کثیر الاقتدار بود۔ و بعد از محمد سعید خان در هر دور کرسی بہ کرسی در اولاد وے سردار تماشی شد، و متصرف تمام محمدزی می بود و ملک بیگی بن بہرا نیز ساتھت از ملک خضر خان صاحب حکم و خداوند قوت و حشمت بود۔ ملک سراہدال ابن موسیٰ ابن نیک پائے،* یوسفزے اکوزے خواجوزے برادر زادہ شیخ سنیا نیز مقابل خان کجور بود، اما خان کجور سردار مندر بود۔ و ملک سر ابدال سردار یوسفزے بود۔

اما لکہ لہ قدیمہ سرداری خانی د یوسف د مندر بالکہ د درست خبئی د مندر وہ، خان کجور خان خانان وو، اما تحت لہ خان کجور د ملک سراہدال سیال پہ درست سرہ بن کینی نڈ وو۔ او اولاد ملک سراہدال مطلق نڈ وو، مگر لہ آم** ولدے (نئے)

* نیک ہی۔

** آم ولد۔ د فقے پہ اصلاح کینی ہئی وینزے تہ وائی چہ د خیل مالک نہ۔ زاوراد شوے وی، دا وینزہ بیا مالک نشی خرشولی، او د مالک د مریدونہ پس آزادہ شی، چا وارث تہ پہ میراث کینی نڈ رسی۔

یوزوے متولد شوے وو بختی نام، چہ نہایت عمن وو، او اولاد د
هغه تر اوسہ پورے شتہ دے، او شیخ سنیا مذکور چہ عم د
ملک سراہدال وو، لہ اعظم اولیاء او لہ کبائرو مشائخ د
یوسفزی وو۔

او ملک ہارا خان ابن موسیٰ پوپل اکوزے بائیزے برادر
میر فتح خان کہ ذکر وے بالا مسطور شدہ است، نیز عالیجہ
سردار وو۔ یہ قام قبیلہ دیر ممتاز وو۔ یہ کتورہ سہنے وو،
تاحدے چہ یہ وقت د جنگ بہ ہمیشہ د دہ دودہ طرفہ د آس
واگے د ملک احمد بہ حکم لولے شوے۔ چہ نہایت سرینور
(سرزورہ) ذوالحال وو۔ محل نامل (ئے) تہ کوت، کہ زر کہہ
دین وو، ددہ خو تولید پورے بازی وہ، نور پکتھا بہ ہم
ہرے ورتہ، اوستو کہ نے پر کالہ پانری وہ۔ او غلہ دیر خخہ نے
لوے بازار وو، د سرغ وری کڈر د لنہی سیند ہم د دہ وو،
محصول (ئے) دہ لہ راتہ او دے چہ پیر معر شدہ بہ کالہ پانری
وفات شدہ قبر نے ہو رتہ دے۔ اولاد نے یہ یوسفزیو کشیے تر
اوسہ شتہ دے، وارہ صاحب وقار دی۔ او یوزوے نے سلیمان
نام تر اوسہ پورے (۱۰۳۲ھ) شتہ دے۔

۱۔ القصبہ خان کجو بعد از ترخیص ملک خواجے وغیرہ آدمان
خود بہ ملکان یوسف و مندر فرستادہ بہ مکان مشخص و معین
طلبیدند، چنانچہ بہ مجدد رسیدند آدمان خان کجو و ملک ہارا
خان و ملک سراہدال اکوزے خواجوزے و خدائیداد بن ہارے
ابن میر احمد صدوزے کہ ویرا بادشاہ می گفتند، ملک بین ابن
خدائیداد صدوزے کہ ماتحت از خان کجو صاحب جرگہ بود

وغیر ہم ہکذا از اعیان بسیار بہ موضع معہودہ نزد خان کچو
آمدہ حاضر شدند ۔

چرکہ معرکہ نے سرہ و کپلہ ۔ بونے وئیل چہ غورہ بہ خیل
نہایت زورہ ور اولس دے، باوجودے چہ لہ مونیرہ لرے ہراتہ
دی ۔ مہم دیر سخت دے سی باید چہ د یوسفزیو، د محمد زیو، د
ترکالانیو، د ککیانیو، د خلورو وارو ہلارو لبکرے ورلرہ جمع
کرو۔ ہس لہ ہفہ ورتہ ورائدے شو۔ اما لازم دادی چہ اول
مونیر تہیہ د لبکر وکرد، لار شو، بہ اشغر دیرہ شو۔ ہس لہ
ہفہ بہ د خینی لبکرے پچیلہ راتولیری، راپسے بہ را دروسی۔
بارے لازم دی چہ ہر شوک د ناموس کور لہ ٹانہ سرہ بیانی۔
چہ حیلہ بہ جنگ کینے ہورتہ ہا شوک بونہ کاندے ۔ او ہر
چہ د ملاتر سری دی۔ خواہ اصل، خواہ غلام، خواہ ساو، خواہ
شریک، ہفہ د وارہ بہ لبکر دروسی او ہر شوک چہ ہاتے
شو، او ٹان نے لہ دے لبکرہ وغراوہ د ہفہ خولہ تالا۔ او
ہر مشر د فراخور د حال د خیلو وابستہ متعلقانو د لبکر خرخ لہ
ٹانہ سرہ واخلی ۔

نور بہ دا باندے ہرچا سرہ فاتحہ وکپلہ ۔ ہر شوک متفرق
شول، کورونو تہ لارل، او خن کچو او ملک سرابدال، او ملک
بارا خان، او ملک خدائیداد، او بادشاہ وغیرہ بہ نیک وقت
دیرے لہ کورہ ویستلے، کوچ نے وکر لارل۔ بہ کالہ ہانری
دیرہ شول۔ خیمے شامیانے (نے) ودرولے ہر شوک چہ خبریدل وزہسے
راتل، بہ کالہ ہانری۔ ورسہ دیرہ کیدل، تہوان خیمے (نے)
وڈرولے ۔ بہ لرو شو ورو شو کینے ہونیرہ لبکر جمع شو، لکہ

چہ د بوہ بادشاہ وی۔ او خان کجیو له دغه حایه نور خطونه محمدزیو، کگیانیو، ترکلاتیو، اتمانغیلو، گدئو، سواتیو وغیرہ وټ ته واستول۔ چہ زر په تلوار هر څوک له لښکره سره خپل خان اشغز ته رارسوئی۔

کښیند هغه وقت چہ جرگه کیدله ملک چوکے او کریمداد الیاس زے، سالارزے، چہ دواړه ناسی سرداران وټو، هم حاضر وو۔ نور دوئی دواړو په هغه وقت خان کجیو او ملک سر ابدال ته عرض وکړ چہ تاسے خو ځمونیر د الیاس زیو په جال خبر یی چہ اوس په دا ژمی قزان شاه ان سلطان اویس له لښکره سره را بالده ځتلی وټو۔ درے څلور کلیه ځمونیر (نۍ) ووهل او نور کلی مونیر او مایزیو ترے په خواړی په توره خلاص کړه قزان شاه و مونیر ته راخیلمه دے، جوړ په څو راتہ ناست دے۔ که مونیر په لښکر وټو، ځمونیر کلی به بیا ووهی۔ پس امید چہ مونیر له لښکره معاف شو۔

خان کجیو او ملک سرابدال ورته وټویل، چہ ښه خبره ده، ستاسے خدمت دادے چہ له قزان شاه څخه ځان وساتی۔ که ښه خبره راغللو یو مهم ځمونیر دا هم دے۔ بارے کرم علی ابن فتح خان الیاس زے سالارزے له څه قدرے خلاقو سره راسره کړئی، چہ غوریه خیل زړه ور نه شی۔ هسے وټه پوهیږی چہ الیاسزی ورسره نشته۔ نور کرم علی جوړ هورته حاضر وو، له څه قدرے خلاقو سره نۍ ورسره کړ۔ نور دوئی رخصت شو۔ کورته لاپل۔

کښیند چہ کرم علی په توره د سید جوکا پوهل خیل

مقابل وو، او نہایت عالیچاہ صاحب دولت وو۔ و بخفی نماید چہ
 قزان شاہ ابن سلطان اویس ابن سلطان پکھل ابن سلطان جہانگیر
 کشر زوئے وو، چہ لہ لاسہ د یوسفزیو لہ سواتہ تبتیدلے وو۔
 د سوات تر سیند پورے قطب طرف تہ بہ غرونو کنیے
 اوسیدہ۔ او د سیند بہ غارہ ورتہ تر درویش خیلے، تر بازخیلے،
 تر چنداخورے، تر سوی کلی، د الیاس زیو کلی میشتہ وو۔
 دا وارہ و قزان شاہ تہ متصل ہراتہ وو۔ ہمیشہ بہ دہ مار دار
 ہرے کاوہ۔ لکہ خان کججو بہ مہم د غوریہ خیلو ووت۔
 قزان شاہ داو یاموند، زر کاشغر (چترال) تہ لاپ شہ چہ کاشغر
 ورتہ نیزدے وو، د کاشغر (نئے) یو زورہور لیکر راوست، او
 کاشغری وارہ مسلمانان سنی مذہب خلق وو، ترکی گوئی وو، او
 اہل رعایا نے وارہ کفار وو۔ نور بہ الیاس زیو راوختل او بہ
 دیوئی، د ملک جوئی سالاری بہ کلی راغلل، ہنہ نے وواہ۔
 نور چنداخورے ہسے تلل دغہ کلی (نئے) بہ سخ کنیے وارہ
 ووجل۔ مرگہ بند، امارت (نئے) وکپ۔ ہس لہ ہنہ د الیاس زیو
 ہسے ورہسے۔ نور د لوہ راغللے او ہو کلے د ملیزیو د سیدل ابن
 دلخک ہوپل خیل چہ بہ پنج گرام (بچی گرام) متصل الیاس زیو
 تہ پرہوت وو، ہنہ ور ورسیدہ۔ او سیدل بہ خان ہم ورسہ
 وو، نور نے د قزان شاہ لیکر سات کر، بہ سخ کنیے نے واخست
 او دوئی ورہسے وو، تر ہنہ پورے چہ ترکہ غامبی (نئے) وادوہ۔
 ہنہ خواحد د ہنہ وو، او اولجے چہ د الیاس زیو د کلیو
 دوئی کرے وے، ہنہ نے ترے وارہ خلاصے کرے۔ او دیر نے
 ووژل۔

ہس لہ ہنہ یوہ ساشت ہس نور ہسری رخ شہ موسم د

بسنڌور (بسنٽ) راڻيءَ او بسندور د ڪفارو پيوه ورځ ده، لکمه
 ٺهونڊ د آختر۔ هر ڪله چه پسرلي راشي، ڪلونه شگفته شي، دوئي
 هر شوک سزه تر پنهنجي اسباب د عيش جوڙ ڪاندي، لاسونه سره ڪا۔
 پيه پيه جايه واغوندي۔ شراب خوري شروع ڪا، صحرا ته ووزي،
 سير ڪاندي۔

نور ملڪ جوڪي جاسوسان په قزان شاه پسي ڪرل چه تاسه
 ورشني تحقيق وڪاڻي، ورځ مڪان د قزان شاه د بسندور معلونه
 ڪاڻي چه په بسندور به ده په ڪومه ورځ ڪوم مڪان ته
 درومي؟ هغه جاسوسان لال تفحص (ٿي) وڪر، هغه ورځ، هغه
 مڪان، د هغه (ٿي) معلوم ڪر، راغلل ملڪ جوڪي زر د الياس زيو
 غٽه دهاره تياره ڪرله په هغه شپه ووت درسته شپه ٿي شيگيري
 وڪر، په سحر ورځي ڪردا ڪرد د هغه مڪان په بخارخوږيو، په
 ڪندو ڪشي پت شه۔

لکمه چه صباح شه، قزان شاه په خاطر جمع ٿي انديشه له
 خپلو خواصو مطربانو سره په هغه مقام ورځي، لا ڪوز شوپ نه
 وو، چه لور د لوره الياس زي پريه راپاڻيدل په غشيو (ٿي)
 وويشت مڙي ڪر۔ او سر ٿي د ده پريڪر، راداخست ڪورته
 ٿي راوړ۔ چه صباح شه د قزان شاه سر ٿي واخست له البڪره سره
 په خان ڪجو پسي را روان شه۔ ڏاڏنهي سيند په غاڙه چه لا
 جنگ شوپ نه وو، خان ڪجو ته را ورسيد۔ او هغه د قزان شاه
 سر ٿي ورته د وڍالدي ڪيشو۔ خان ڪجو پريه ڏير خوشحال شه۔
 آفرين (ٿي) پر دوئي ووايه، او شاديلني نقارے (ٿي) ووهلي او دغه
 سر ٿي په نيك فالتي ونيوه۔ وٺي وٺيل چه د غوري فتحه به خدائي

راکا۔ مرغ سے بنے شہ، چہ د قزان شاه سر پہ داغ سے وقت را ورسیده
او هر چا سره يو د بله د قزان شاه په سرگ مبار کبادی ورکولے۔
وئیل (ئے) چہ اوس موله ووستو خاطر جمع شه، رجعتا الى القصة۔

کويند چہ خان کچو له کاله پانړی په نهايت زودنی سره
را کوجیده راغی، د لنډی سیند په غاړه د شیخ تپور په بوابی
دیره شه۔ او په هغه بلندی (ئے) خیمه ودروله، او نور لښکر
ترے کړداکړد او د سیند په غاړه اوږده سراسر دیره شه۔
لکه موسم د گرمی وو غم مسور وو۔ او کلبے ورسره وے۔
هر چا چہ خیمے لرلے هغو خیمے ودرولے، او هر چا چہ خیمے
نه لرلے هغو جونگرے جوړے کړے۔ پس له هغه ملک خضر
خان بارکزی او زوے ئے محمد سعید خان او ملک بیگی بن
بهرام بابرکشاه ئے او میر پاینده او غیره اعیان د محمد زیو
بالشکرے بے حد آمده، بالشکر خان کچو شایل حال کردیدند۔

بعد ازان ملک شیخو ابن خواجو خوبه زے ککيلانے او
ملک خواجے لاله زے او ملک آدم لاله زے او خواجہ گل
ابن بابکر تبوزے بسوزے او میرا بدال ابن بهزاد الهداء خیل، بهزاد
او غیره ملکان د ککيلانو با جمعیت واقره چہ اکثر سواره وړه واره
راغلل په خان کچو پورے پریوتل۔ پس له هغه ملک مته بخان
بن شمو سالار زے تر کيلانړے باجوړے او ملک احمد بن کیمل
ابن بختی علاؤالدین زے یوسفزے او ملک عیسیٰ ابن میرداد
موسیزے ککيلانے چہ دا واره په هغه وقت په باجوړ مخلوط سره
په یوه جله را غلل، دیره شول۔

الغرض نوبت په نوبت د تمامی تخنیکي لښکرے راغیے۔

مقابل د شیخ تپور دیره شولې هوټبره لښکر سره جمع شده، که
 مثل آن افواج دریا اسیاج در تمامی افغانستان هیچ کسے دیده
 و شینده نباشد. و مخفی نمائند، و قتی که خان الخوانین خان کجیو
 در کمر د آوری لشکر خپی شو، ملک بازید بن محمود خلیل
 اسحاق زے عیسی زے مالیزے که ارباب اعظم و سردار معظم
 خلیل و مقرب نصیر الدین همایون بادشاه بود، به جهت ملازمت
 همایون بادشاه به کابل رفته، در حضور پر نور او بود. و ملک
 نسی ابن میرداد اسحاق زے مالیزے که ابن العم و نایب او
 بود، ملک بهلول عیسی زے صدوزے که ایشان هر دو ملکان
 نامی خلیل بودند، در کمر د آوری لښکر غوریه خیل شده، آدمان
 خود را جابه جا فرستادند.

چونکه اکثر در آن وقت در ننگرهار بود و بعضی در پشور -
 چنانچه قبيله سلیمان شاه ابن زنگی مہمند اودے زے، که اشجع
 وقت بود، در پشور بود. جایجا آدمان را فرستاده تمامی لشکر مہمند
 و خلیل و واؤدزے که هر یکے عراق سوار بود، خصوصاً خلیل
 که همه مسلح وزره پوش بودند، "و دم انا * ولاغیری" می زدند،
 جمع نمودند و به جمعیت تمام و حشمت مالا کلام کوچ نموده،
 د خرم هغه خوا، د دب به غازه به شیخ تپور پریوتل -

لکه غوریه خیل، خصوصاً خلیل چه په هغه وقت واره اهل
 د کول وو، فرش فروش او خیمے شامیانے د هر چا لوئے وے،
 لوئے درولے - جوړ د بادشاه لښکر ښکاریده، او هغه شائے چه د

* انا ولاغیری - (کهیم خوزه یم)

خان کجوا لنگر او د خلیلو پورے را پورے پروت وو، هغه
خائے هورته معروف دے -

کونند په دغه وقت کښې چه لنگرې د خلیلو په نهايت
زور سره را غلې، په شيخ تپور پروتلي، او زور قوت ئے هر چا
ته معلوم شه. چه لنگر د خلیلو اکثر سورلئے وو بيا واره
عراق سوار، ستر په مسطور الحديد*، زغره پوش وو. نور د
خبي لنگر انديمن شه، چه که و رپورے شو او خدا نخواستہ
شکست سوو شي، واره به په سيند کښې ډوب شو، نور بے له
خان کجوا او بے له ککيانو چه ککيان د دوئي جاني دښمن وو،
درست لنگر په دا راضي شه، عذر طلب شه، چه که خليل يو
دوه کسه مشران سفيد ريشان سري او يو دوه د ملک بلزید
د کور سپين سري بڅي او د قطب عالم شيخ مير داد ستيزي نمسے
په ننوائے خان کجوا ته را واستوي ډير به ښه وي، چه دغه غدر
خمونير ډير دے -

دا خبره هر چا سره ملک خضر خان محمدزي ته ووتله
چه ته له خپله له طرفه دا خبره خان کجوا ته وارووه، که د
ده پرے رضا وي د دے خبرے تلاش به وکړو. په قداميان
کښې قبل د ملک خضر خان تر وئلو دا خبره خان کجوا ته
چا ووتله. خان کجوا ډير په غصه شه پائحيده لار شه، د ملک
سرا بدال دیرے لره، ملک سرا بدال ته ئے پوشيده وويل که
”اے خواهر زاده! اين چه مشورت است که شمايان پوشيده از

*په اوسپنه کښې پټ -

من می کنید کہ جرگہ غور بہ خیل رامی طلبید۔ اکبر مردم غوریہ خیل بہ روئداری د لٹواقی در اینجا بیا بند عین در دیرہ تو خوا ہم کشت۔“

سرابدال عرض کرد کہ ”مایان را چہ زہرہ کہ بدون مرضی شما کار خوا ہم نکرد۔ آئہ رضائے شما است همان بہ عمل خواہد آمد۔“ بعد ازان خان کجوا از د دیرہ ملک سرابدال برخواستہ بہ دبیرہ خود رفت چون چند روزی بہ گذشت خان کجوا تمامی رؤسائے خبی را طلبیدہ استفسار عبور نمودن دریا نمود۔ ملک خضر خان بہ حسب مقتضائے اہل خبی ہفہ خبرہ و خان کجوا تہ ”وویلہ۔“ خان کجوا پتہ شد چہ دا خبرہ بہ صلاح د اہل جرگے وائی۔ لور نے جرگے تہ مخ کرے ورتہ نے ”وویل چہ“ پہ دا خبرہ ستائے د وارو رضا دہ؟“ اہل جرگے ورتہ ”وویل چہ“ ”خانہ! تر تا زیات مونہ نہ پوہیرو۔“ ہر چہ ستا رضا دہ ہفہ ”مونہ ہم رضا دہ۔“ پہ دغہ جرگے کہنے ادو او جونا نامان مطربان ہم ناست ”وو۔“ خان کجوا ورتہ ”وویل چہ دمانو! تائے ہم تہ ”ووائی۔“ ہفہ مطربانو تہ مرضی د خان کجوا معلومہ شوہ۔ زر سرودنے آغاز کرے او بہ زورہ نے دا غریبے ”وویلہ“ :

خان کجوا د قرہ زویہ * خیمہ د کبرہ ولارہ دبرہ لویہ
اوس بہ ہر شان شیخ تہور ۔ تہ ستا قلمہ ہویہ
او کہہ تہ وی دا خیمہ بہ د ہیسفورشی تر لہر غویہ
او بلہ دا غریبے (نے) ”وویلہ“ :

باز اخان د موسیٰ زوبہ * کل خنبے د برہ کرد کپلوردلورہ
کہ سوداوار غورے پرینو * دے بہشی ہر کوزہ غرہلہ خپلہ زورہ

ہر کلہ چہ ہغو بٹربانو دا غریبے وویلہ، د ہر چا پہ
زہ سوثرہ شہوہ۔ ذوق و شوق د جنگ د ہر چا پیدائشہ۔
نور خان کجہ ورتہ وویل چہ "اے جرگے! زہ نور چہ درتہ
وواہم ہرچہ حال دے ہنہ دا دے، چہ دے سطر بابو درتہ
او وے۔ رضا ستاے، ہارے کہ دا گذار تاسے د غوری خہ وئے
کپل، خود بہ ووبنی چہ غورے بیا لہ تاسے سرہ خہ چارے
وکاندے، او خہ رنگ مغروشی، چہ پہ غرونو کنیے بہ سوہم
بیا ہرے تہ ددی۔"

پس لہ ہغہ ہر چا سرہ د خان کجہ مصاحت خوش کپہ
وئے وویل چہ دا گذار د خنبی لشکرے بہ زورے خدائے جمع
کبری دی۔ واللہ اعلم، چہ دا ہسے بیا چرے جمع شی کہ نشی،
خوفا خہ بہ دا چہ ور پورے وزو۔ جنگ ورسرہ وکپرو۔ ہر چہ
خدائے کا، ہغہ بہ کیری۔

کویند چہ پہ دغہ مہم کنیے ہر شوک چہ دخیبی خانوادہ،
و، وازہ راغلی وو۔ او پہ دغہ جرگہ کنیے حاضر و، نور
خان کجہ ورتہ مسخ کپہ، وئے وویل چہ "اے جمونیر پیرانو
صاحبانو! دا ورخ پہ مونیر دیہہ مسختہ راغلی دہ۔ او تاسے جمونیر
ستائہ دار یی، او مونیر مو خدبتونہ کپو۔ جمونیر دربانڈے حق
دے۔ کہ چاتہ لہ کشفہ لہ الہامہ لہ دے حالہ خہ معلوم وی،
مونیر خبر کانپڑی۔" کویند چہ شیخ جلو ابن عثمان مایزے

خواجوزے کہ بہ کشف و کرامات در میان یوسفزی مشہور بود، ازان میان سر بر آورد و گفت، چہ اے خباثہ! ہر شوک سرہ واؤری! چہ زہ جلو د ہندہ شیخ عثمان زونے یم چہ پلار مے بہ کابل کنیے د میرزا آلبغ بیگ بہ وقت و ملک سلیمان شاہ تہ د یوسفزیو د سرک اشارت کپے وو، او ہندہ بیسا بہ و قوع را غل - اوس زہ ہم درتہ وایم، چہ بہ دولسم د دے میاشتے، چہ جمادی الاول دہ، تاسے بہ ور پورے شی، او دوئی تہ بہ نوداری وکانپڑی، او بہ دیارلسم د دے میاشتے بہ موجنک عظیم سرہ وشے، فتح بہ خدائے درتہ درکاندے۔ چہ رسول مقبول (صلی اللہ علیہ وسلم) حمونیر مسد و معاون دے۔ او پس لہ ہندہ بہ جذبہ را غلے، درے گزارہ نے ووئیل، چہ ”غورے مات شد۔“ ”غورے مات شد!“ او بیائے ووہیل چہ ”پہ دے عصا“ چہ مے بہ لاس کنیے دہ، د غوری بند مے لہ خبی خلاص کپ، آزاد مے کپ۔“

پہ دے وئیلو د شیخ جاو د جملہ خبی استقلال حاصل شد، فتح و نصرت (نے) خپل شامل حال وکانپڑ، او بہ دغہ وقت کنیے د قزان شاہ سر ہم را ورسیدہ۔ لکہ ما قبل مرقوم شوی دی۔ خوبی بہ خوشے دیرہ وشولہ۔ یمن (نے) خپل بنہ وکانپڑ۔

القصد بہ دا میان کنیے غوریہ خیل خبر شدو چہ اکثر لہکر د خبی بہ دا راضی دے، چہ کہ غوریہ خیل جرکہ بہ نوائے مونیر تہ راشی، حمونیر عذر وشے۔ نور دا لہکر بہ سرہ خور کپو، او دوئی نہایت بدست مغرور وو، بہ صلحہ صلاحہ نے رضا نہ وہ۔ فتنہ انگیزی نے واخستلہ۔ ثہ قدر خلاق (نے)

را پورے دو آجے تہ را واستاؤہ، د سکیانو خالی کلی (ئے) رسول،
 او پہ دغہ وقت کبجے د دو آجے خلق اشتغرتہ را پورے وتلے وُو
 کلی خالی وُو ۔

مقام ہفتم

در بیان عبور شدن یوسفی از دریائے لنہی
و جنگ کردن ایشان با غوریہ خیل و غیران

گدویند ہر گناہ چہ غوریہ خیالو د گگیانیو کلی 'وسول،
خان کجواو غیرہ اعیان د لبکر ہر شوک بہ دا خبر 'شو، واپو
لرہ غصہ ور غلہ قصد د پورے وٹاو (ئے) وکر، کشتی،
شنازو، نے دیر بہم 'وسول۔ چنانچہ سر آدم (ئے) شناز پیدا کر،
پس لہ ہفہ خان کجوا ملا احمد ابن خدایداد تیزے الوزے، چہ
لہ قدیمہ لہ خلیلو را غلے وو بہ خواجوزی ملیزی کہنے اوسیدہ
بہ شیخ خیلہ کہنے (ئے) کور وو، د کلیش خیلو اسام وو او دیر
بنہ دانا سرے وو، ہفہ نے غوریہ خیالو لرہ واستاوہ چہ ملک نبی
او ملک بہلول تہ 'وواہ، چہ "کہ د صف جنگ د میدان اختیار
لرئی، گذر راتہ پریزدی، چہ زہ در پورے شم۔ بہ رنرا ورج
میدان تہ در شم۔ اوکہ نہ وی، زہ لہ گذرہ بیرتہ شم، تہ
راپورے شہ۔ چہ ہر خدائے کا ہفہ بہ کییری۔"

لکہ ملا احمد ور پورے شہ، او دا پیغام (ئے) ملک نبی
او ملک بہلول تہ 'ورساوہ۔ دوئی دواہہ پرے خویش 'شو، ورتہ نے
'وویل چہ "بنہ خبرہ دہ۔ 'حمونیر ہم بہ دا رضا دہ، گذر بہ
درتہ پریزدو، بہ خاطر جمع را پورے شی۔" نور ملا احمد لہ
دوئی را رخصت شہ راغے دا جواب (ئے) خان کجوا تہ وکر،
خان کجوا یوسف زی مندرا تمول کرل، ورتہ نے 'وویل چہ
تاسے یوسف مندرا سرہ ہسک واچوٹی، د ہر چا ہسک قرعہ چہ

اول وڃيڻي، هغه د وڙاند پورے ٺوڙي۔ ڇه هسڪ ٺے سره
 وڃاوه هسڪ اول د مندر وُخوت۔ مندر په دا باندے دیر
 زهیر شول۔ ٺوڙے ٺوڙل که اول ور پورے ٺوڙ، او غوريه خیل
 بد عهدی و کارا باندے راشی، مونږ به واره قتل کا، او خان کجو
 په دا خبره زهیر شه۔ اندیشمند متفکر ناست وو نور په دا میان
 کښے ڇاوبو پښتیده، ڇه خنده! وڙے دا هسے ملال ناست ٺے ۹ ده
 ورته ٺوڙل ڇه "له قدیمه ځمونږ د یوسف د مندر دا دستور وو ڇه
 په هر جنگ په هر مهم به د نیک قالی د پاره مقدمه الجیش د
 پوځل کور وو۔ او من وړځ خلاف عادت ٺولید شه۔ خیر د وی"
 نور سلیم خان ابن معدود ابن پوځل او سید او جوکا ابنان دلخک
 ابن پوځل درے واره پاشیده، ٺوڙے وځل ڇه ښه خبره ده خنده!
 ڇه سنا مرضی ده، اول به مونږ ور پورے ٺوڙ۔ نور دوئی درے
 واره روان ٺوڙ۔ خان کجو حکم وکړ، ڇه "اول کشتنی دوئی
 لږه ورکاږئ۔ ڇه اول دوئی په کشتنی کښے پورے شی، نور
 ورهسے ما بقیه لښکر بیا په یو گذار په کشتو، په شنزونو
 پورے ووزئ۔ ڇه مبادا غورید خیل چرے پورے راشی تگی
 ٺوکاندے"۔ نور سلیم خان اوسید او جوکا با جمیع قوم ملیزی
 خود په کشتیو کښے کښیناستل ور پورے وتل۔ پس له هغه
 ورهسے تمامی لښکر په یو گذار څوک په شنزونو څوک په
 کشتیو ور پورے وتل۔ د دب په غاړه دیر ٺوڙ۔ او هر څا سره
 څپله برابری دم در حال خندق او خار بندی وکړله۔ شپه ٺے
 په هغے ځائے تیره کړله۔

ڇه سبا شه خان کجو حکم وکړ۔ ڇه پھر قدر مطربان ڇه
 په دے لښکر کښے شته دے، هر څا څخه ڇه وی، هر څوک سره

د ورته ښه آس، او وسله ورکانده، واړه د لارشی و غوریه خپه
ته د نموداری وکانده. او غرض له دے له د خان کجو
قوت نمائی وه. نور هر چا سره خپلو مطربانو لږه آسونده وسله
ورکړلې ښه ئې جوړ کړل وائے ستول -

نکونډ چه واړه اووه سوه دمان د لښکر سره جمع شوی وو
او سرداران د دمانو په دے وقت د یوسفزیو بلکه د درست
خپی شتیکی او آدو وو. او دوئی دواړه د سدوزیو دمان وو، نور
دوئی دواړه له دے آوده سوو دمانو سره له لښکره ووتل لارل.
هورته په خزم پانده د علی ترکی معدود زی خلیل یو کله وو
خلق ترے تبتیللی وو. هغه کله ئې وسته. او یو غوئے کوته
مانده چه د چا هاتے شوے وو، هغه ئې هم ژوبل کړ. نور ترے
راغلل. لکه چه لوکے له کلی وختو لښے هسکے شوے خلیل
خبر شو. ورپسے راوتل. اما دوئی ترے بیا راغلی وو -

په دغه میان کښے فتوکے نام مطرب که از مدت یکسال
از خلیل برآمده در یوسفزی نزد احمد والد کیمیل بن بختی اکوزی
خواجوزی علاقہ دین زی مے بود، په یوه بهانه سره له دے دمانو
ورستو شه. آس (ئې) ورورغلاوه، د خلیلو به هغو سوو ورنثوت
سلام ئې وکړ. ورته ئې ژوبل، چه زه ستا مے نمک پرورده دم
وم به دے هسے وقت در لږه راغلم. او آس وسله مے هم د
یوسفزیو دلاسه دلږه راوړله. هغو داسدارئ وکړ پوښتنه ئې
ترے وکړله چه دا سواره د کوم ثاے وو. هغه ورته ژوبل
چه دا سواره واړه مطربان وو چه د خان کجو په حکم راوتلی وو
نموداری ئې کوله بعضے خلیلو سره ژوبل چه هرگاه دا هونږه

فوخ د دمانو دے هغه لښکر به نئے کسوره خټووی - او بعضے
خلیلو وویل چه دا خان کچو مونږ ته هسے مياحه کړے وه -
زور نئے راته خپل بڼایه - خیر خود به ښکاره شی - خټونږ د ده سره
صبح په میدان جنگ دے -

نور هغه مطربان راغلل خان کچو ته نئے سلامونه و کړل
دا حال نئے ورته ووايه - خان کچو ترے ډیر خوښ شه - سرفراز
(نئے) کړل، و نئے وویل چه فال مښه شه - دمانو سوهم د دوئی
کلے وسه - دا فتح به خدا نئے مونږ ته راکا، به صبح چه جنگ وشه
هغه فتوگے مطرب په کښې وږ -

کوبند چه هغه کلے د غوریو خپلو چه مطربانو وسه،
غوریو خپل ډیر په غصه نشو هم په هغه شپه صلاح نئے وکړله
چه صبح به ووزو - په میدان و ورسره جنگ دے، نور په هغه
وقت جاسوس د خان کچو راغے، ورته نئے وویل چه صبح غوریو خپل
دربانده راځي، خپل ځان ورته تیار کړه - خان کچو په هغه
وقت ډیره به ډیره سړی و وکړږول، منادی نئے وکړله، چه "هر
څوک سره ځانوله تیار کانډی مسلح ناست اوسئ" -

چه هغه شپه تیره شوه صبح شه هغه وزخ د دیار لسم د
جمادی الاول وه، غوریو خپل وقتی صبح له خپلو ډیرو راووتل،
را روان شول - دوئی هم ورته جوړ تیار ناست وو، لښکر نئے خپل
راویوست، صفونه نئے سره جوړه کړل، په دغه وقت کښې خان کچو
او ملک سر ابدال، او ملک خضر خان و ملک بیگمی محمد زی
ته وویل چه "اے محمد زیه ځما ننکيايیه محمد زیه وروره! ورځ

د ورورنی د نیکنی دا ده - او حما - له تاسه او بې له یوسفزیر
 په بل فریق اعتماد نشته، چه ترکلا نړی، اگرچه بهادر خالق دے،
 اما لیر خلق دے، خو دوه سوه سواره راغلی دی - او کنگیانی اگرچه
 ورونړه دی، او ډیر خلق دے، او د ملک محمد خان په سرک تر
 سونږه درد منددی، اما اعتماد یې پرې نشته، چه دوشی لانې کاندې
 تیز زبان دی، او اوس ټاپونه د محنت د ضرور هم دا ډیره ټاپه
 دی - چه را پین شول یو مقابلې بحاربه له غوریو خپلو سره، بل
 محافظت نگهبانی د ورستو له پخوانی نه - اوس هر مقام چه ستاسه
 دلخواه دے هغه اختیار کانسړی - ملک خضر خان او ملک
 ییگی ورته وویل، چه خانه! مونږ ستا غلامان یو، په تپنی*
 ځکه چه په یوه کاسه وگره د پیرودی یو، او دغه یوه کاسه
 وگره کثایت له ملک د (شنغر وو - اوس هر یو مشکل خدمت
 چه وی مونږه ورته تیار یو - خان کجو ورته وویل "آفرین بادا
 حما هم دا رنگ طمع له تاسه کیدله - زه چه په تاسه نازیدم
 د دے ورځې د پاره، اوس می باید چه تاسه تمام محمد زې مخ په
 سهیل لارښی د هغو کندو خارخورو په مخ صف بسته ودریږی،
 او ټمونږ پښت ساتلې لږی - که څوک ټمونږ په شا راځی
 د هغو دفعیه تاسه کوئی - او که نه وی، قائم په ټماتې ولاړ
 اوسئ، که خدائې مونږ ته فتحه راکړله - دپن موله غې مات شه،
 نور رادروئ، تعاقب ورپسې کوئی - د زدن کشتن صرفه پرې مه
 کوئی - او خداخواسته که شکست مو وشه، هم فی الفور را رسی
 چه ټمونږ د خلقو استقلال دربانده وشی، ودریږی -

* همه واره، په جمع، ټول -

نور محمد زیو خپل لښکر جدا یو صف کړ، او په اخلاص سره هغه ځای ته ور روان شو ورغلل۔ صف بسته مخا مخ د هغو کښو ودریدل۔ پس له هغه د خان کجو خاطر جمع شته۔ د خپل لښکر په اهتمام شته۔ کویند چه خان کجو درست لښکر د خجی اووه صفه کړل شپږ صفه ئې د پیاده وکړل او یو صف ئې د سورو کړ۔ او په دا هیئت سره (ئې) ودرول چه اول صف د دال غاړو پیاده وکړ، چه وارو تورے په لاس کښی وکښلے نیولے وے او پنځه صفه ئې ورپسے د تیر اندازو کړل، او اووم صف (ئې) ورپسے د سورو کړ۔ اما دا صفوت سبعة ئې واړه په هسے شان سره ودرول چه هیڅ کشادگی او تفاوت (ئې) ترمیان نه وو۔ او سواره ئې هم هسے ورپسے متصل ودرول چه د سوارو نیزے د پیاده په شا لگیدلے۔

کویند چه سواره هونږه له دغه صفه زیاتی شول چه دغه صف (ئې) عشر عشر هم نه وو، آخر واړه ئې فوج فوج، غولونه غولونه کړل، د ورستو ئې ورپسے ودرول او خان کجو چه دا صفونه جوړول، په یوه یرغه آس باندے سور وو د وارو صفونو په مخ کښی په کړزیده تعلیم، تلقین، د جنک به ئې هرچا ته کاوه، ورته به ئې وئیل، چه ”ورونږو عزیزانو واروئی! غوربه خپل مړنے خلق دے په شجاعت سره مشهور دی، او واړه عراق سواره دی، شهیدی، مصرئی تورے ترملا لوی بیا ملک (ئې) هم خپل دے او حمونږ وطن لرے دے۔ او ترمیان مو لورے دریاب دے، او اهل ناسوس هم راسره پورے دی۔ وقت د تورے د مړدئی دے۔ که نه وی که مات شو، واړه به قتل او ډوب

شو هينڊوڪ به خلاص نه شو۔ د جهان مسخره به شو۔ او
ناموس به نر هم برباد شي۔

و ڊيگر نيز فرمود، كه ملك يار خان ان موسيٰ اڪوزي
بائيزي، ڇوليڙي و سيد و جوڪا ابنان دلخڪ ابن ٻوٻيل ڪٻي
دروقت جنگ از غايت شجاعت بيهوش مي شواند، و بيهوا هانه
طور بر سره دشمن مي آيند، در آنوقت لگام اسپ ايشان دو طرفه
محکم به گيرند كه بيهوا، بيهوا، در لشكر دشمن در نيابند
و هلاڪ نه شواند كه بر ما بسيار عزيز اند و سواران شجاعت
شعار در لشكر بسيار اند، حاجت بدیشان نيست و خدا نخواست
كه ڄمونير شڪست و شه هاله دني را پريزدني چه هرچه چه نه
له لاسه ڪيري هغه بيا و ڪانده۔

و ڊيگر فرمود، چه "د ڪيائيو سواره د خيلو سورو به
ميان ڪٻي ڪانڙي، او پياده نه د خيلو پياده و به ميان ڪٻي
ڪانڙي، چه دوئي تيز زباني دي، چر به ڄونه تبتي، ماته رابانده
ڪٻه نه ڪانده۔"

و ڊيگر فرمود چه "به مسافت د يوه تير پرتاب راشي،
د هر صف تيرانداز د غشي مولي۔ اما به هس شان سره چه
غشي د وارو صفونو له سرونو تيريڙي، او سواره د هم له پياده و
سره هس متصل دروسي، چه نيزه ددوئي خيلو پياده و ته
ريڙي۔ هر ڪاه چه بيا پياده په مقام د شمشير زني راشي، هاله
د تره بيا وړانده ڪيڙي۔ د دشمن له سورو سره د مبارزت
ڪانده۔"

کويڼد چه خان کچو پس له برابرولو د صفونو، اوله واپو
تعليمونو د جنگ، نور له هغه راهواره آسه کوز شته، خان ته په
په شان مسلح مغرق جوړ کړ، په يوه بل قوی عراقی آس باندې
سور شته له خپلو صدوزيو سره د واپو صفونو د ډنبال ته راغی، او
ملک سر ابدال او ملک یار خان، او ملک سلیم خان او مید
او جوکا ابنان دلخک پوپل خیل ملزې او کرم علی الیاس زې،
او ملک بین او ملک خدایده صدوزې دا واپه ورسره وو،
هرچاته ته ووتل، چه وقت د مردئي دے، د جلب غلامه کوئی
او توکل به خدایه کانړی روانیږي، نور واپه صفوف سبعة
صف بسته مخ په مغرب د غوري و لښکر ته وخوځیدل. او د
غوري لښکر هم مخ په مشرق د دوئی و لښکر ته روان شته.

په دغه میان کښې میر فتحی نام مہمند مریم زې که
سزدار ناسی مہمند بود با پانصد سوار مہمند برائے اختفا و کمین
به طرف سہیل جائے کہ خطرۂ خان کچو می شد روان شدند. و
با لشکر خلیل و داؤد زې و مہمند با بعضے توابع از چمکنی
و زیرانی و شنواری و نیلابی وغیرہ د خان کچو لښکر ته راروان
شو، هرگاه چه غوریہ خیالو د خان کچو لښکر له ورايه وليد.
يو صف ورته ښکاره شته. نور ته زر خپل لښکر هم يو لوتے ترے
صف کړ. د خان کچو تر لښکر ته هم طویل ساز کړ. خان
کچو چه د دوئی صف وليد چه د ده تر صف هم طویل وو، ډیر
متوحش شته. خطرۂ ته ترے پیدا شوله. او له قلند او له کثرتہ
د صفونو خبر نه وو.

لکه چه جانبین سره قریب شول، خان کچو پوه شته چه

خنکر د غبوریه خیلو همگی واړه یوصف دے۔ نہایت ډیر خوشحال
 شے۔ پخپله فتحه ئے یقین حاصل شے، وئے وئیل چه غوربه خیلو
 تدبیر د جنگ خطا کړ، غلط شو۔ او بے وقوفی ئے و کړله
 چه لپکر ئے واړه یوصف کړے دے۔ هر چرته چه پوله نړئے
 وی، اویه هورته ماتیري۔ او غوریه خیلو چه له ورايه د خان
 کجو دا ورستۍ غولونه فوجونه ولیدل وئے کنترول چه کوندے
 دغه واړه د غواؤ د سپوږمکۍ کورسونه دی۔ خان کجو مونږ
 ته بیا هی جوړه کړے ده۔ مونږ پرے ویره وی، چه سره نژدے
 شو ورته معلوم شول چه دا واړه فوجونه دی۔ د هرچا امید له
 خانه قطع شے وئے ویل، چه له دے هونبره افواجو خلاصے
 حمونږ په عقل نه راخی حتیٰ که ملک خواجو این بابو داؤدزے
 که بسے عالیجاه بود و تمامی مستورالحدید بود، هرچه ئے له
 خانه وکښل اړے (ئے) کړل وئے غورزؤل۔ او وئے وئیل چه له
 دے هونبره لښکرو خلاصے حمونږ محال دے۔ پس شے قائده
 چه خان عزابوم او دا هونبره بار کړزوم، خوچه جنگ سره شروع
 شے رښتیا هغه په کښے ومړ۔

شکست خوردن غوریہ خیل از یوسفزی

القصہ هرگاه چہ دواہ لیکرہ سرہ نیزدے ورغلل، د خلیاو
 سورو، یک چلبہ د خبئی بہ لیکر راہرینوے، چہ بہ یو ئیر
 پرتاب راغلل۔ هلته خان کجور حکم وکړ چہ ”تیر الدازو
 وُلئی، صرفہ مہ کوئی“۔ نور وارو صفونو بہ یو خله ہرے شیبہ
 کړلہ، دارنگ تیر بارانونہ ئے ہرے وکړل چہ قابہ ویل چہ د
 پاسہ ہرے تورہ ورځ راغلہ، ملک ہرے تورتم شد۔ او لہ دیرہ
 کثرتہ د غشیو چہ پاس بہ ہوا بہ یو بل سرہ لکیدل کپسہار
 شد۔ ہونبرہ غشی بہ سورو لک شول چہ بہ بعضو شل، بہ
 بعضو حملوبیت، بہ بعضو سلسل ہم ’ولگیدل۔ وارہ سرہ ئے
 ننگور کړل، ’وئے حملول۔ اکثر تر صفونو د یوسفزیو را’ونہ
 رسیدل، ہورتہ پریوتل او بعضے پیخودہ بہ سرجونو کنبے پریواتہ
 او بعضے بہ رکابونو کنبے نبتی زورند تر صفونو آسونو راوړل۔
 ہورتہ پریوتل، ’ووژل شول۔

غرض دا هسے تیر بارانونہ ہرے د غشیو ’و شول چہ دا
 رتگ تیر بارانونہ بہ غوړو آوریدلی شوی نہ دی۔ او نہ بہ
 ’توارینو کتابونو کنبے لیدلی شوی دی۔

قاضی ابن قصص خواجو مؤرخ می گوید کہ من از حسن
 ابن الیاس اکوزی خواجوزی ملیزی ابابکر خیل بارہا شنیدہ ام
 کہ می گفت، چہ بہ دغہ جنگ کنبے هرڅوک چہ د یوسفزیو
 برہنہ سور وو، خان کجور وارہ پیادہ کړل۔ د یوسفزیو بلکہ
 د درست خبئی پیادہ تر سورو بہتر دی۔ نور زہ ہم برہنہ سور ’وم

خان کچو زہ ہم پیادہ کرم، لکھ چہ غوریہ جیلو راباندے
 را ولارے کپلے او پہ مقام د تیر پرتاب راغلل، هرچا سرہ غشی
 ویشتل شروع کپل۔ ماہم گزارونہ آغاز کپل تر ہنہ پورے
 چہ دوئی د تورو پہ مقام راتلل، لس گزارہ د غشیو با پیا کپی
 وؤ۔ او د یولسم غشی وار مے سازنہ شہ۔ تورو مے وکتیلہ۔
 د توروے گزارونہ مے وکپل۔ فقس* جکذا جمع اهل العسکر۔
 او ہرکھ چہ دوارہ لیکرہ سرہ مقابلہ شو نور د تورو د خنجرو
 د تیر زینونو ہسے مار سرہ وشہ چہ د سربو او د آسونو ہشتی
 غونہی پہ ہنہ میدان کنیے جوڑے شولے ملیکونہ ہرے دک
 شول۔ آسونہ سری وارہ پہ غشیو غلیل، پہ تورو ورژلی برغندہ
 برغندہ سرہ پراتہ وؤ۔ ابا لکھ اقبال د خان کچومل وو، او لیکر
 نئے ہم لا تمعد ولا تحصی** وو، تابہ حدے چہ غوریہ خیل نئے
 عیش عیش ہم نہ کوو، فتحہ د خان کچو وشولہ۔ غوریہ خیل
 مات شول۔ سوارہ اکثر پہ اول ہلہ کنیے پریوتلی وؤ۔ او بعضے
 کہ شوک سالم پاتے شوی وؤ، ہنہ ہم وتبتیدل او پیادہ نئے
 وارہ مخ بہ قبلہ پیخور تہ روان شو او د درست خبی لیکرے
 ورہسے وے، خائے پہ خائے نئے لاندے کول وژلل نئے، ملیکونہ
 لارے (نئے) ہرے دے کپلے اما آفرین د دوئی پہ ہمت شہ
 خصوصاً د جیلو، چہ پہ شکست کنیے نئے ہم ہسے پیرونہ جنگونہ
 سرہ کول او د تورو د غشیو گزارونہ نئے کپل، چہ خلق نئے
 سرہ طوقان کرہ۔

* پہ دے قیاس کہ، چہ تول لیکر ہم دغسے او کرہ۔

** ۔ شمارہ او بے حسابہ۔

گويبد چه به دغه وقت کرم علی ابن فتح خان الیاس زے
 سالار زے که نہایت صف شکن و مبارز وقت بود بہہ یو نحو
 پیادہ و د خلیلو پسے راغے، چه ہغه پیادہ بہہ تہبتہ کنیے و و،
 نور دے زغرہ ہوش، پتہ سپاہی و و، آس نے ہرے را لغت کر۔
 بہ دغه میان کنیے یو پیادہ بہہ غشی ہسے شان سرہ دے و ویشٹ
 چه بہ ہغه ٹائے لہ اس پریسوت و س۔ او آس ورتہ بہہ ٹائے
 ودریدہ، چار چاپیرہ سوارہ خپل ورتہ ولار و و ناکاہ خواجہ خضر
 ابن چوہر او شاہی ابن سید احمد السوزے خواجوزے ملیزے چه
 دوئی دواہ سرہ سکہ تبرونہ و و، ہرے باندے راغلل، کرم علی
 نے مولید، مئے پیژاند چه سر و و، او آس ورتہ ولار و و او
 چار چاپیرہ ترے سوارہ پنہ و و۔ نور مئے وئیل چه "اسے ناسردو!
 کرم علی غوندے ٹوان نے درنہ سر کر، او تاسے ورتہ ولار
 بی۔ او دوئی درنہ امانت سلامت لارل۔ دوئی ورتہ مویل چه
 دغه پیادہ ہسے کم خطا او تیرانداز دی چه غشی نے تر
 ہیخ نہ ودریری۔ د چا قابو ہرے نہ کییری نور دوئی دواہو
 سرہ مویل چه دا خو حیف دے، چه کرم علی نے لہ مونیرہ سر کر،
 او دوئی رانہ سلامت لارل، صباح بہہ قام تہ ٹرنکہ ستر گئے غر و و
 نور دوئی دواہ ورسے راغلل و و رسیدل او بہہ یوہ کزار (نے)
 ہرے راوخیژولسے، ولے ہغو پیادہ و ہرے کزارونہ د غشیو
 وکرل خواجہ خضر (نے) د دال بہہ پتری بہہ ہسے شان و ویشٹ
 چه لہ دالہ نے غشی و خوت بہہ مت لک شہ او شاہی نے بہہ
 سر، بہہ خول بہہ ہسے شان و ویشٹ چه خول کرپوب شہ۔ اما
 دے بجاؤ شہ۔

قاضی ابن قصص خواجو گوید چه ما بارہا لہ شاہی مذکور

اور بدلی دی چہ ہفہ غشی ماتہ ہونبرہ زور را کترے وو، چہ
 سر را باندے و گرزیدہ سترکے نیے تورے شولے۔ اما بہ دغہ
 میان کنیے نور سوارہ ہم دیر راہے راؤرسیدل، ہفہ پیادہ نے ہم
 ”ووزلل او دہفہ پیادہ لیندہ، چہ شاہی نے ہرے ویشتلے وو چا
 ”سودم“ لرہ راؤرلہ، پد جماعتونو بہ حجرو گرزولے شوہ۔ ہسے
 تینگہ سختہ وہ چہ ہیچا نہ شوہ را کبلہ۔ ہفہ لیندہ پد درست
 بوسفزی کنیے مشہورہ وہ۔

الغرض آفرین د خلیلو بہ پیادہ چہ بہ ابتدا کنیے (ئے)
 ہم ہسے غشی ویشتل، او ہسے دُتوزو گزارونہ نے کول لکہ
 چہ حق د ویشتلو او حق د تیرے وی، او بہ آخر کنیے ہم، بہ
 حال د شکست کنیے (ئے) ہم ہسے بیرونہ کول، گزارونہ د
 غشیو د تورونے کول چہ اکثر سوارہ د خبئی د دوئی د لاسہ
 و برل او کابل شو۔ حتیٰ چہ خان کجوتے ہم یوہ پیادہ بہ
 سر ویشتلے وو۔ بارے خول نے بہ سر وو، ہونبرہ دیر بہ کنیے لار
 نہ شہ۔ اما ہسے محکم بہ کنیے لک وو چہ چالہ ویرے بہ دغہ
 کش مکش کنیے نہ وکیں چہ خطرہ نے د مرگ وہ۔ او دہ
 پچلہ وکبلے نہ شہ۔ نور خان کجوتے غشی مات کپ، شہ۔
 ”وغورزاوہ شہ نے بہ سر کنیے ہاتے شہ او دہ ہرے پروا نہ
 لرلہ، درستہ ورخ (ئے) جنگ کاوہ۔ ہر کاہ چہ یگلہ دیرے تہ
 ورغے ہالہ نے ہفہ غشی جراحانو وکیں۔ دیر خیراتونہ نے
 ہرے وکپ۔ او دیر درد و الم ہرے تیر شہ۔ اما اللہ تعالیٰ
 ورتہ خیر کپ۔ او داؤد زیوہ جنگ ہیخ کپے وٹہ کپ، نہ
 خلیلو سرہ بہ ہر خائے بہ ہم ولار وو۔ ہس ہائی نے ہیچر تہ
 ترے وٹہ کپلہ، اما مہندو نامردو بے غیرتو ہیخ وٹہ کپ۔

واپہ لہ خپلو توابعو ہمایہ و سرہ۔ چنانچہ سرغلانی او زاخیل او چمکنی او ملا گوری او زیرانی او شینواری امانت سلامت بے جنگہ بے جدلہ و تبتیدل، بہ ہغو کندو ننوتل سراسیمہ لالہ او محمد زیوئے تعاقب و کمر ورہسے لالہ بسیارئے از سواران نامی ایشان کشتہ باز بہ نزد خان کجو مراجعت نمودند۔ خان کجو ایشان را نوازش بسیار کردہ تحسین بلیغ فرمود و بعد ازان بایکدیگر تعاقب غوریہ خیل کردہ تا شہر پشاور بہ رفت و در راہ ہر کسی را کہ می یافتند قتل می نمودند۔ او فوجونہ لور د سورہ تر پشاورہ تر سرہندہ تر شیر کمرھے تر چہل گزی تر تو بہ تر جمرودہ لالہ، ہر چرتہ چہ د خلیلو، مہمندو، د داؤزیو کلی و و واپہ ئے تاخت تاراج کبرل د قتل د اسرت د الجو صرفہ ہیچا ونہ کرلہ۔ درست خنیے ہرے معمور شہ۔ قاضی این قصص خواجوسی گوید کہ من از ملک تہی ابن عبدالرحمان ابن شیخ احمد گگیانی مغل خیل بارہا شنیدہ ام کہ می گفت کہ من با پدر خود رقتہ بودم و در آن جنگ حاضر بودم۔ دولس بردہ او شو بارونہ د رخت او دیر مال مویشی یوازے سا راوستلی و و۔ قس عاویٰ ہذا۔ تمامی د درست خینی لبکر۔

انغرض خان کجو لہ لبکرہ سرہ تر گور کتلتی د پشور پورے پچلہ ورہسے ورغے ہورتہ ئے پہ لورہ پہ بلند ٹائے شامیانہ لکہ کرلہ۔ استراحت ئے ترلانڈے و کمر۔ او لبکر درست پہ اطرافو جوانبو خور و د لوتونو د بندونو کیے ہیچا ونہ کر لیکہ چہ نماز پنین شہ خان کجو نمونخ و کر۔ نور ئے لور پہ لور سوارہ و اطرافو تہ واستول لبکر ئے را طلب کر، وھئے ویل چہ یس کانرئی۔ ہر چہ ویشو ہغہ ویشو۔ اوین

تربیکاه هر شوک خان را رسوی حاضر شئی۔ او دہ نور نقارہ و کرلہ،
 پہ خوشی بہ خوشحالی پہ فتحہ نصرت را روان شد۔ ہم بہ ہفہ
 ورخ نماز دیگر خیلے دہرے تہ د جب غارے تہ راغے دیرہ شد۔
 نور بہ ہفہ ساعت شیخ جلو ابن شیخ عثمان اکوزے خواجوزے
 ملے زے کہ ذکر او بالاعدہ است با چند معتبر خان کجو در
 تمام لشکر دیرہ بہ دیرہ کردیدہ ہمہ اسیران احرار غوریہ خیل
 را خلاص نمودند۔ ہم دران وقت از لشکر بدر کردند و شب
 را نہ گذاشتند۔ او ہر چہ اہل پردہ تور خیل خلق و و ہفہ
 پاتے شد۔ ہر چا چہ نیولی و و ہم د ہغو شد۔ او بعضے خلق اصیلے
 جعے ہم بنائستہ چہ د چا پہ لاس کبیوتلی وے پتے کرلے،
 ہوئے تلے۔ غورے نے کرلے۔

الغرض ہر چہ شیخ جلو ویلی و و۔ او پہ ابتدا کنیے رہ
 خبرہ کرے وہ، ہفہ وارہ ہو بہ ہو ظاہر شول۔ نور ہفہ
 شہہ خان کجو ہورتہ پہ ہفہ خائے تیرہ کرلہ۔ صباح وقتی
 را و کوچیدہ سر لنڈی سیندہ را پوزے ووت۔ ہورتہ ہر شوک
 سرہ رخصت شول خپلو کورونو تہ لاپل۔

گویند چہ پہ دغہ جنگ کنیے ہنسو کہہ د خبی سرہ
 و و، اما زیات پہ کنیے یوسف زی و و۔ او دا خلور پہ کنیے
 نامداران سرداران د یوسفزی و و۔ یو کرم علی الیاس زے،
 دوئم سید ابن دلخک ابن پوپل یوسف زے خواجوزے برادر
 ملک سرابدال، دریم الو ابن مانا بان دولت اکوزے بائیزے
 خولیزے خلورم غازیخان ابن جان مندر ملک زے او دکایلو
 د ژوبلو خوشمار تہ و و۔ کم سرے و و چہ لہ زخم خلاص و و۔

گویند چه بعد از جنگ شیخ تپور درجه خان کجیو به نهایت علو رسید. تمامی اقوام آفاغنه مطیع و منقاد او شدند. و کسی را زهره آن نه بود که مخالفت مرضی او کند، و خان کجیو بعد از جنگ شیخ تپور سه چهار سال پس بنا لشکر تمام آمده قلعه دار بگرام شهر پشاور را که سکندر نام اوز بک که از طرف نصیرالدین محمد همایون بادشاه از کابل آمده بود محاصره کرد، اما چون قلعه سخت بود بے فتحه معاودت نموده باز آمد. بعد از آن باردیکر از دریائے اباسیند عبور نموده تمامی ملک آن روئے آب را از سنجده و کھپ و غیره تاخت و تاراج نمود مال، مواشی و اسراف و غنیمت ایشان به دست آورده مراجعت نمودند. دفعه ثالث نیز تمامی عساکر خنبیه را جمع نموده از دریائے اباسیند عبور کرد ملک چچ هزاره کورلخ هزاره و مانگراو را با جمیع ضمایم - مضائب او گرفته متوجه ملک درستور و پکھلی شدند. چون به موضع کوپ بارو رسیدند سلطان غیاث الدین تیرک که سلطان پکھلی بود امتناع یافته اشیائے نفیسه را به رسم تحف و هدایا ارسال داشته پیشکشی وے سال به سال قبول نمود مطیع و منقاد او شدند. چون از آنجا بر گزشته آمد عازم ملک ککھر شدند چون سلطان آدم ککھر از آمدن وے مطلع شد تحفه و تحایف را مثل سلطان غیاث الدین فرستاد پیشکشی و اطاعت وے قبول کرد بعد از آنجا مراجعت نموده به خانه خود تشریف آوردند.

ذکر ممالک متصرفۃ خان کجو

الحاصل درستہ سمہ، تر اشغره، تر لنہی سیندہ تر اباسیندہ
 او درست سوات تر توروالہ تر تیراتہ، تر پنجکوڑے تر نیاکہ،
 کہ مسملی بہ لاہور است او درست بونیر او چملہ تر تینولہ،
 او درست اشغری او درستہ دوآبہ او درست ہاجوری تر ہندو راجہ،
 تر اسمارہ تر ناوہ کئی تر کونہرہ او درست پیشور تر کپڑے د
 خیبرہ تر ننگہارہ تر تیراہ تر کوہاٹہ او درست خٹک او پورے
 تر اباسیندہ تر نیلابہ تر سجنوے تر کھپ تر سواہانہ تر مارگلے
 تر ککھڑ و تر پکھائی، دا ملکونہ وارہ د دہ مسخر وو۔ اہل
 سکنہ نے بندہ او فرمان بردار وو۔ بہ ہر وقت بہ ہر مہم چہ بہ
 نے بلل قصور دریغ بہ کہنے د چانہ وو۔

گویند چہ یو نیم لک لہنکر د دے ملکونو د دہ بہ
 حکم جمع کیدہ۔ دیر کالو نہ نے حکمرانی او سرداری علی وجہ
 الانفراد بلاضداد وکراہ۔ سلطان رفیع الشان بادشاہ نشان وو او
 کرامات ظاہرہ او خوارقات باہرہ ترے ہم ظاہریدل۔ مستجاب
 الدعوات عامل الصالحات وو اتمداد باطنی بہ تر ہرچا غوثیت۔
 حوائج مشککہ او امور دینیہ و دنیویہ بہ د دہ پہ دعا د ہر چا
 حاصلیدل۔

ملاقات خان کجوا با خواجہ خضر علیہ السلام

گویند چہ خان کجوا لا تجلی و نضاء حاجت لہ بہر لہ
کلی لہ چرتہ تللی وو۔ ناگاہہ ہو سہن بہرے نورانی حقانی
نیک میرتہ، خوب صورتہ بہرے بہرے باندے پیش شد۔ دے نے
تعظیم تکویم و کبر، ہفتہ بہرے سرہان شد۔ یو ہفتہ خوبہ خربوزہ
نے یہ لاس کہنے وہ، ورتہ نے مونہولہ۔ دے کرے یہ ادب
واختلہ۔ نور ہفتہ خوان لہ چہ چاہہ ورائے لار شد، غائب
شد، او دے ہفتہ خربوزہ راورلہ د اوہو یہ غارہ کیناست نیمکتی
وخورلہ۔ او نیمکتی۔ یہ حادر کہنے وفتہ کپہولہ۔ نور یہ
طہارت مشغولہ شد اودس نے وکبر دو کالہ نے مو کفارلہ۔
ورد وظیفہ نے ولوستلہ نور باحیدہ ہفتہ حادر (نے)۔ اواختہ ہفتہ
خربوزہ نے یہ کہنے کتلہ۔ ہفتہ خربوزہ نہ وہ، ہرچند جست و
جوئی وکبر، ہائے نہ مونہولہ او یہ ہفتہ کرد نواج ہم شوک
سہرے احمد بن السیاس ور غلی نہ وو۔ نور نہایت متعجب شد
آخر دا یقین (نے) وشد چہ شاید ہفتہ خوان خواجہ خضر علیہ السلام
وو۔ او دغہ خربوزہ چہ (نے) ماتہ را کرے وہ دغہ چما خہ تقیہ
بخرہ وہ بارے لیکہ نیمکتی سے وخورلہ او نیمکتی سے ہرہولہ
معلوم شوچہ ازلی نصیبہ چما دغہ ہونیرہ وہ، چہ سے وخورلہ نور
یہ ہفتہ مابقہ نیمکتی خربوزہ سے (نے) دہر السوس کاوہ بارے
وقت تیروو فائدہ نے نہ کولیر۔ ہی لہ چند گاہہ یو بل فقیر
ارے پیش شد چہ صاحب کشف و کرامت وو، د ہفتہ خربوزہ
حال نے ورتہ وواپہ۔ ہفتہ ورتہ مونہولہ چہ ہفتہ خوان سہر
خضر علیہ السلام وو، او ہفتہ خربوزہ چہ نے در کرے وہ ہفتہ
بادشاہی وہ، کہ درستہ د خورلے وے درست بادشاہ شوے بہوے

یعنی صاحب مکہ او صاحب خطبہ شوے بہ وے او چہ نیمکئی
 د مَخُولہ نیمکئی د پریبولہ نیم بادشاہ بہ شے - یعنی مکہ
 خطبہ بہ د نہ وی - او نور زور قوت بہ د د بادشاہ وی - او
 الحق پسہ کہ شغہ دے بے سکے بے خطبے بادشاہ شہ - دیر کالہ
 نے سلطنت امارت و کپ چہ زور شہ معر شہ صوابی لہ لار شہ -
 ہورتہ نے استامت و کپ - بعد از چند گاہ ہورتہ وفات شہ - د
 غرہ خواتہ چہ ہغہ غرہ تہ خان کچو ترکئی وائی ہلتہ دفن
 کپے شہ - قبر نے ہورتہ شہر کنند او عیان دے - بزار
 و بتبرک بہ غفر اللہ لہ و تغمدہ بالرحمتہ والغفران - او پمن لہ
 وفاتہ د دہ درے خلور کالہ پس ملک ہارا خان وفات شہ - او
 پس لہ ہاراخانہ درے خلور کالہ پس سرابدال وفات شہ - قبر د
 ملک سرابدال پہ شیر خانی کہنے دے - اول برے د پاسہ کوتہ
 ولایہ وہ اوس ہغہ کوتہ و نریدلہ ہروتلہ - اللہم اغفر لنا ولجميع
 المسلمين والمسلمات برحمتک یا ارحم الراحمین

نظم :

شکر شکر چہ مکتوب شہ *	دا کتاب بہ بنہ اسلوب شہ
دا کتاب اول طویل وو *	دیر بہ دہ کہنے قال و قیل وو
طویل مرشو کہ دیر بنہ وی *	بارے پیا ترے ملال زرہ وی
نور پہ حکم سا د خان *	چہ حافظ دے د قبر آن
چہ ہم ہند کہنے لکہ نور دے *	تمام ہند ہرے مینور دے
شہاست ہور ددہ وطن دے *	پہلی بیت اوس نے مسکن دے
پہ بنہ جوئی خصلت موصوف دے *	بہ و گری کہنے معروف دے
پہ ہو علم کہنے فہیم دے *	دیر بہ مشرعہ مستقیم دے

شان شوکت نے د امیر دے * خوی خصلت نے د فقیر دے
 دا کتاب سے متعجب کر * بہ بنہ شان سے مہذب کر
 فخر سن سے ہم حساب کر * زرہ سے خلاص لہ پیچ و تاب کر

۱۱۸۱

ہجری سن زریں اتیا دی * یو کال بل ہم پرے بالا دے
 غرہ ہم د محرم دہ * دا رنگ یاد د معظم دہ
 نور کہ زیات لہ دے کینہہ * فضولی بہ بنکارہ شینہ
 خو بترے اوس دعا دہ * چہ د ہر زحمت دوا دہ
 پاک مولیٰ د خان معین شد * د ہر چا پہ دہ آمین شد

تمت تمام شد

هذا الكتاب تواریخ حافظ رحمت خانی من تصنیف سیان
 معظم شاه سرکار محمد عظیم اللہ خان بہادر خلیف الصدق عمدة
 الاسراء العظام اسوة الکبراء الفخام خان الخوانین معظمین ساکن
 روح علیین دلاورالملک عزت الدولہ دوفدی خان بہادر بہرام جنگ
 مغفور و مرحوم -

— کاتب الحروف —

میرزا محمد اسمعیل قندھاری تاریخ ۲۶ ماہ جولائی ۱۸۶۳ء

نقل د کتاب تاریخ حافظ رحمت خانی د فوقو ستیت کپی نہ
 دوہ نسخے (یو کاربن دوئمہ ہنسل) پہ لاسی د سناؤالدین
 کا کا خیل کاپسٹ پشتو کیدیمی پہ ۱۰ اکتوبر ۱۹۶۷ء بمطابق
 ۵ رجب ۱۴۳۸ء ختم شو۔